

Riksdagens protokoll

2010/11:65

Onsdagen den 2 mars

Kl. 09.00 – 21.23

Protokoll
2010/11:65

---

1 § Anmälan om återtagande av plats i riksdagen

Förste vice talmannen meddelade att *Anders Hansson* (M) skulle återta sin plats i riksdagen från och med den 5 mars, varigenom uppdraget som ersättare skulle upphöra för *Tomas Avenborg* (M).

2 § Anmälan om ordförande i justitieutskottet

Förste vice talmannen anmälde att *Kerstin Haglö* (S) valts till ordförande i justitieutskottet under tiden den 1 mars–17 juni under *Morgan Johanssons* ledighet.

3 § Meddelande om preliminär plan för kammarens sammanträden

Förste vice talmannen meddelade att en preliminär plan för kammarens sammanträden med voringstider våren 2011 delats ut till riksdagens ledamöter.

4 § Fastställande av dag för riksmötets start 2011/12

Kammaren biföll riksdagsstyrelsens förslag att riksmötet 2011/12 skulle inledas *torsdagen den 15 september*.

5 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2010/11:210

Till riksdagen

Interpellation 2010/11:210 Åtgärder för att öka andelen som arbetar av *Peter Persson* (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 29 mars 2011.

Prot. 2010/11:65
2 mars

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.
Stockholm den 28 februari 2011
Finansdepartementet
Anders Borg (M)
Enligt uppdrag
Rikard Jermsten
Expeditions- och rättschef

Interpellation 2010/11:230

Till riksdagen
Interpellation 2010/11:230 Personal- eller närvaroliggare
av Peter Persson (S)
Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 29 mars 2011.
Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.
Stockholm den 28 februari 2011
Finansdepartementet
Anders Borg (M)
Enligt uppdrag
Rikard Jermsten
Expeditions- och rättschef

Interpellation 2010/11:232

Till riksdagen
Interpellation 2010/11:232 Skatten för fjärrvärmeföretags energileve-
ranser
av Peter Persson (S)
Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 29 mars 2011.
Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.
Stockholm den 28 februari 2011
Finansdepartementet
Anders Borg (M)
Enligt uppdrag
Rikard Jermsten
Expeditions- och rättschef

Interpellation 2010/11:233

Till riksdagen
Interpellation 2010/11:233 Skattepolitik för minskad barnfattigdom
av Eva-Lena Jansson (S)
Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 29 mars 2011.
Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.
Stockholm den 28 februari 2011
Finansdepartementet
Anders Borg (M)
Enligt uppdrag
Rikard Jermsten
Expeditions- och rättschef

6 § Anmälan om inkommet protokollsutdrag från utskott

Prot. 2010/11:65

2 mars

Förste vice talmannen anmälde att ett utdrag ur prot. 2010/11:21 för tisdagen den 1 mars i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag inkommit från miljö- och jordbruksutskottet.

7 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
2010/11:72 till justitieutskottet

8 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Utbildningsutskottets betänkande 2010/11:UbU13
Konstitutionsutskottets betänkanden 2010/11:KU14, KU23 och KU25
Försvarsutskottets betänkande 2010/11:FöU3
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2010/11:MJU12
Miljö- och jordbruksutskottets utlåtande 2010/11:MJU21
Civilutskottets betänkanden 2010/11:CU15 och CU17

9 § Ny fastighetsmäklarlag

Ny fastighetsmäklarlag

Föredrogs
civilutskottets betänkande 2010/11:CU12
Ny fastighetsmäklarlag (prop. 2010/11:15).

Anf. 1 MARIANNE BERG (V):

Fru talman! Förslag till ny fastighetsmäklarlag ligger nu på bordet framför oss och kommer i eftermiddag att klubbas igenom. Med stor sannolikhet blir det så. Vänsterpartiet är det enda parti som har en reservation, lite märkligt kan jag tycka eftersom denna lag är enormt viktig ur ett konsumentperspektiv.

Okej, det finns delar i lagen som Vänsterpartiet ställer sig mycket positivt till – att lagen i vissa avseenden blir en tydligare konsumentlag och att mäklaren till exempel ska upprätta en förteckning över anbud. Det är jättebra.

Samtidigt bygger den nya lagen på den grundläggande tesen om att mäklaren ska vara en opartisk och oberoende mellanman eller -kvinna i förhållande till både köpare och säljare. Här dyker det upp en hel del frågetecken, för med handen på hjärtat: Hur många tror att alla fastighetsmäklare är helt neutrala i utövandet av sitt uppdrag och inte prioriterar säljarens intressen framför köparens? Eller kanske till och med prioriterar de sina egna intressen? Mäklaren får ju provision på sina utförda uppdrag, så ju högre pris desto högre provision. Vad ska jag säga om

det? Vi känner alla till att detta kan förekomma. Men är det hederligt? Det kan vi ifrågasätta.

Fru talman! Vänsterpartiet står inte ensamma vad gäller synen på mäklarens roll som opartisk och oberoende. Bland annat lyfter bostadsrättsorganisationen SBC i sitt remissvar fram detta problem. Enligt organisationen är det en självklarhet att köparen och säljaren har olika intressen. SBC skriver klart och tydligt att det är en omöjlig situation för en mäklare att vara neutral och objektiv och att den som förlorar, den som drar det kortaste strået på denna illusoriska opartiskhet, är köparen.

Fru talman! Vänsterpartiet anser att SBC och en del andra remissinstanser har i sina remissvar starkt bärande argument i fråga om mäklarnas opartiskhet. Därför anser vi att det finns skäl att se över frågan. Vi anser att ett tydligt partsförhållande skulle ge alla inblandade en realistisk uppfattning om vad fastighetsförmedling innebär, vilket i sin tur skulle leda till en klarare bild och en bättre utgångspunkt för hur parterna ska agera.

Ta till exempel en bostadsaffär. För de flesta av oss är det en stor sak och kanske bland det viktigaste och mest betydelsefulla vi har gjort eller kommer att göra i våra liv. Då måste allt gå rätt och riktigt till; något annat är väl otänkbart.

Det finns mer som är positivt i ett tydligare partsförhållande. Det skulle med all sannolikhet gynna konsumentintresset men också stärka mäklarnas yrkesetiska anseende. Det var inte kul läsning precis i en artikel i DN den 14 december förra året. Enligt DN har 5 procent av konsumenterna ett stort förtroende för fastighetsmäklare. Det är en låg siffra.

Jag påstår nu inte som jag tror att många av er som sitter här vill tolka mig, eller medvetet misstolka mig, att jag drar en hel yrkeskår i smutsen, för så är det inte. Men det finns stort behov av, som jag tidigare tagit upp, ett tydligare partsförhållande. Ett sådant partsförhållande ger anledning till en förnyad utvärdering av konsumentskyddet i frågor som till exempel sidouppdrag och formerna för budgivning. Är det okej att budgivningen i ens livs kanske största affär sker via sms?

Mäklarnas utbildning: Redan 1998 tog vi upp i riksdagen att mäklarna ska ha en högskoleutbildning. Vart tog det vägen? Det är ingen som kan svara på det i dag.

Fru talman! Det finns som sagt mycket kvar att se över. Därför anser Vänsterpartiet att en utredning bör tillsättas för att göra en översyn av bland annat det som jag ovan nämnt.

Jag yrkar härmed bifall till reservationen i betänkandet.

Anf. 2 ANTI AVSAN (M):

Fru talman! Riksdagen förväntas senare i dag besluta att anta en ny fastighetsmäklarlag. Det är bara Vänsterpartiet som delvis är av en annan uppfattning och därför vill utreda fastighetsmäklarens ställning som en opartisk mellanman. Jag återkommer till den frågan alldeles strax, men först ska jag säga något om lagen i övrigt.

Den nya lagen är ett steg i riktning mot en uppstramning av regelverket som avser en yrkesgrupp som har en betydelsefull och viktig funktion i samhället. Fastighetsmäklarlagen är en konsumenträttslig skyddslagstiftning vars huvudsakliga syfte är att tillförsäkra enskilda personer tillfredsställande skydd när de anlitar en mäklares tjänster. En god standard inom mäklarkåren är särskilt viktig därför att en fastighetsaffär är av

stor betydelse för enskilda människor och därför att de frågor som har samband med en fastighetsöverlåtelse inte sällan är komplicerade och svåra att tränga in i.

I förhållande till den nu gällande lagen innebär den nya lagen att mäklaren får något utökade möjligheter att ägna sig åt annan verksamhet än fastighetsförmedling utan att det ska anses rubba förtroendet för mäklaren. Mäklaren ska vidare, i anslutning till förmedlingsuppdraget, inte få köpa en fastighet som mäklaren har eller har haft i uppdrag att förmedla och inte heller förmedla en fastighet till eller från någon närstående, vilket också gäller för andra förmedlingsobjekt. Andra förmedlingsobjekt kan vara delar av fastigheter, byggnader på annans mark, tomträtter, bostadsrätter, andelsrätter avseende lägenhet, arrenderätter och hyresrätter.

Mäklaren ska även vara skyldig att föra anteckningar över förmedlingsuppdraget och upprätta en förteckning över de anbud som har lämnats, en så kallad anbudslista. Dokumentationen ska överlämnas till både säljaren och köparen.

Den nya lagen innehåller också regler som ska förbättra informationen till säljare och köpare även i andra avseenden. Jag kan särskilt nämna bostadsrätter, där mer information ska finnas i objektsbeskrivningarna.

Det införs också en ny påföljd, nämligen erinran. Det innebär att systemet för fastighetsmäklare stämmer ganska väl överens med vad som gäller för advokater. Det finns tre steg när det gäller påföljder i fortsättningen.

Fru talman! Jag återkommer nu till att Vänsterpartiet har ifrågasatt att fastighetsmäklaren i förhållande till både säljare och köpare ska inta en ställning av opartisk mellanman. Det finns flera skäl för att mäklaren även i fortsättningen ska ta till vara båda parternas intressen. En mäklare vidtar ofta under förmedlingsuppdraget en rad åtgärder, bland annat att sammanställa fakta, marknadsföra objektet, ge upplysningar om allmän prisnivå, ha hand om budgivningen, förmedla kontrakt med kredit- och försäkringsgivare och hjälpa parterna att upprätta köpehandlingar som ska fylla jordabalkens krav.

När mäklaren utför alla dessa uppgifter hjälper han eller hon i stora delar båda parter. Det ligger ett värde i att mäklaren är skyldig att beakta båda parternas intressen av det skälet. Om mäklaren endast skulle tillvarata den ena partens intresse och motparten inte har en egen rådgivare skulle det nämligen behövas en opartisk person som hjälper till med en del av åtgärderna, bland annat med upprättande av de nödvändiga köpehandlingarna. Det förhållandet att det i många fall är motparten som trots allt mer eller mindre betalar mäklarens ersättning i slutändan talar också för att mäklaren inte bara ska se till sin uppdragsgivares intressen.

Med en och samma person som utför samtliga i förmedlingsuppdraget ingående åtgärder blir det generellt sett enklare och billigare för konsumenterna vid bostadsaffärer. Kostnaderna blir lägre eftersom två mäklare i längden inte kan arbeta för samma ersättning som en. Balansen mellan parterna skulle också riskera att snedvridas om bara den ena har någon som företräder honom eller henne och inte den andra.

Det finns ett antal olika skäl också i övrigt, men jag ska inte gå närmare in på allt i detalj nu. Det finns i varje fall väldigt goda skäl för att fastighetsmäklaren även i fortsättningen ska vara en opartisk mellanman.

Jag kan bara nämna ytterligare ett skäl, och det är svårigheten i övriga delar av landet, bortsett från storstadsregionerna, att ha en ordning med både köp- och säljmäklare.

Civilutskottet har under alla förhållanden avstyrkt Vänsterpartiets motion om en utredning som gäller fastighetsmäklarens ställning som opartisk mellanman.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag till riksdagsbeslut, vilket innebär att reservationen ska avslås.

I detta anförande instämde Thomas Finnborg (M).

Anf. 3 JAN ERTSBORN (FP):

Fru talman! För de flesta enskilda personer är det den största affär man gör i livet när man köper eller säljer en fastighet eller en bostadsrätt, och de flesta personer är icke vana vid så stora och så omfattande affärer som det handlar om när det gäller fastigheter och även bostadsrätter. Det är därför viktigt att vi har en lagstiftning som ger trygghet åt de personer som inte har den vanan.

Den gällande fastighetslagen har fungerat ganska tillfredsställande, men tiden har gjort att det behöver göras en del förändringar. De förändringarna går helt i riktning mot att ge tydliga regler och ett bättre konsumentskydd, ett bättre skydd för både köpare och säljare.

Jag tycker att det är mycket viktigt att vi nu får reglerat en del saker kring mäklarens verksamhet, till exempel den så kallade sidoverksamheten med förmedling av lån, försäkringar eller vad det kan vara. Vi får också tydliga regler när det gäller möjligheterna för mäklaren att inträda som köpare, det vill säga att man helt enkelt inte får inträda som köpare till ett objekt som man har erhållit som mäklare.

De anteckningar som mäklaren nu ska föra över förmedlingsuppdraget och inte minst när det gäller budsituationen, som i dag gäller i nästan varenda fastighetsaffär, är också oerhört viktiga. Dessa anteckningar ska sedan lämnas över till både köparen och säljaren.

Det är ingen tvekan om att den nya lagstiftningen är ett mycket bra steg i rätt riktning och till trygghet för enskilda personer som inte har vana vid stora affärer.

Vad gäller reservationen från Vänsterpartiet om mäklarens ställning som opartisk mellanman ansluter jag mig helt till vad min kollega Anti Avsan har sagt här. Det finns ingen anledning att gå vidare, utan tvärtom tycker jag att det svenska systemet med en mäklare som ska ha skyldigheter mot både köpare och säljare är ett alldeles utmärkt system. Man kan möjligen tillägga att det naturligtvis blir ännu viktigare för Fastighetsmäklarnämnden att följa upp vad som händer på detta område, så att fastighetsmäklarna verkligen följer hela den lagstiftning som vi kommer att anta i eftermiddag.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på reservationen.

Anf. 4 PER LODENIUS (C):

Fru talman! Det har hänt mycket sedan den nuvarande fastighetsmäklarlagen trädde i kraft 1995, både på marknaden och för mäklarrollen

som sådan. Därför känns det bra att vi i dag här i kammaren ska rösta för en ny fastighetsmäklarlag.

För de allra flesta är köpet av en fastighet eller bostadsrätt den ekonomiskt mest betydande affär man gör i livet. Därför anser jag att det är viktigt att se till både säljare och köpare, inte bara för att öka tryggheten utan också för att öka servicen. Att mäklaren nu får en lagstadgad rätt att ägna sig åt ”viss sidoverksamhet” blir i detta sammanhang betydelsefullt. Det kan handla om så enkla saker som att organisera flytt- och städtjänster eller medverka i finansieringsupplägg, något som mäklarsamfunden har efterlyst länge och som regeringen alltså har varit lyhörd inför.

Huvudsyftet med fastighetsmäklarlagstiftningen är att både säljare och köpare ska känna trygghet när en mäklare förmedlar affären. Ändå upplever många konsumenter, särskilt köpare, problem när affären har förmedlats av en mäklare. Bland annat ifrågasätts emellanåt om budgivningen har gått rätt till. Därför är det bra att vi med den nya mäklarlagen stärker konsumentens insyn när det gäller budgivningen och övriga uppgifter som mäklaren utför.

Den skyldighet som mäklaren får att föra journal och upprätta en förteckning över de anbud som lämnas kommer att gynna alla parter, även mäklaren, då denne lättare kommer att kunna visa att hans uppdragsgivare faktiskt har tagit del av vilka skyldigheter som finns. Med de nya kraven blir det lättare för alla att se vad som gjorts och inte gjorts, vilka råd som getts och vilka frågor mäklaren tagit upp och inte tagit upp. Som det är i dag står ibland ord mot ord, vilket nu kan förebyggas.

Fru talman! Vänsterpartiet har väckt en motion om att se över mäklarens opartiska roll, vilket även Fastighetsmäklarutredningen tog upp. Frågan om säljaren och köparen ska ha var sin representant har debatterats vid ett flertal tillfällen och har fått ny aktualitet i samband med diskussionerna kring den nya fastighetsmäklarlagen. För mig är det då naturligt att fråga sig vad som är för- och nackdelar med respektive system och vad som skulle gagna konsumenterna bäst.

Jag instämmer helt i utskottets ställningstagande om att fortsätta med den svenska modellen med mäklaren som opartisk mellanman. Enligt en mycket lång svensk tradition – den kan ledas tillbaka ända till 1700-talet – ska mäklaren vara opartisk. I praktiken innebär detta att mäklaren inte får ge den ena parten en fördel som medför skada för den andra parten.

Detta system är smidigt av många skäl. Mäklaren kan lättare medla mellan parterna och positionerna blir mindre låsta, eftersom mäklarens råd och förslag kan anpassas bättre till avtalsparternas förväntningar och uttalade positioner. Den som kan ha bådats förtroende i en förhandlings-situation kan sannolikt snabbare, mer ekonomiskt och mer precist komma fram till ett resultat som båda parter kan känna sig nöjda med eller i alla fall acceptera.

Under marknadsföringsskedet kan och ska mäklaren naturligtvis i vanlig ordning försöka skapa efterfrågan för objektet, men de fakta och andra sakuppgifter som lämnas måste vara korrekta, och det ska konsumenten som läser mäklarens annons eller kommer på en visning kunna förlita sig på.

Det som skiljer den svenska fastighetsmäklaren från mäklare i många andra länder är att där lämnar parterna mäklaren när marknadsföringsskedet och förhandlingsskedet nått fram till ett avtalsförberedande sta-

dium. Då går parterna i stället till en jurist, vars uppgift är att upprätta de juridiska handlingar som behövs för överlåtelsen. Erfarenheter från andra länder visar även att framför allt köparna, som faktiskt är de konsumenter som har det största behovet av upplysningar och rådgivning, ofta inte anlitar vare sig en fastighetsmäklare eller någon annan rådgivare förutom kanske tekniska besiktningsmän i samband med sitt förvärv. I ljuset av detta, i mitt tycke, ganska omständliga system tycker jag att vi i stället ska värna vår svenska modell.

I Sverige agerar mäklaren både fastighetsmäklare och jurist. Detta ställer naturligtvis särskilda krav på både utbildning och erfarenhet. Därför vill jag i denna debatt även poängtera vikten av att vi i framtiden tänker på hur vi kan stärka fastighetsmäklarutbildningen och dessutom garantera att Fastighetsmäklarnämnden får de resurser som krävs för att bedriva en effektiv tillsyn av de registrerade mäklarna.

Fru talman! Förutom konsumentperspektivet brukar ofta mäklarrollens ibland skamfilade rykte komma upp till ytan i sådana här sammanhang. Missbruk av så kallade lockpriser har länge diskuterats i medierna och bidragit till nedsvärningen av mäklarkårens rykte. Jag inser att problemet finns men tror inte att lagstiftning i detta fall är rätt väg att gå.

Att slutpriset många gånger överstiger det utsatta priset i en annons med 50 procent bidrar med all rätt till ilska hos köparna. Fastighetsmäklarutredningen slog fast att mäklarbranschen knappast har lyckats motverka oetiska lockpriser.

Det är en uppfattning som jag inte riktigt delar. Problemet är, som jag ser det, att om man skulle lagstifta i denna fråga uppstår det en fara att mäklarnas värderingar skulle uppfattas som mer objektiva och säkra än vad de i själva verket är. Det måste i slutändan vara upp till köparna att avgöra vad som är det rimliga priset, precis som på andra självreglerande marknader.

Problemet med lockpriser bör i första hand hanteras inom ramen för god fastighetsmäklarsed och god marknadsföringssed. Jag välkomnar därför de egna initiativ som nu kommer från branschen. Exempelvis vet jag att mäklare i Stockholm från april ska testa jämförelsepriser för att få bort lockpriserna från bostadsmarknaden, efter en uppgörelse mellan de ledande mäklarföretagen.

Med det, fru talman, vill jag yrka bifall till utskottets förslag och avslag på reservationen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 19 §).

10 § Vissa ändringar i läkemedelslagen

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2010/11:SoU7
Vissa ändringar i läkemedelslagen (prop. 2010/11:44).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 19 §).

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2010/11:UbU6
Förskolan m.m.

Förskolan m.m.

Anf. 5 JABAR AMIN (MP):

Fru talman! Förskolan är ett samhällsområde som Sverige borde vara mest stolt över. I förskolan erbjuder vi tidigt alla barn pedagogisk verksamhet, omsorg och lärande. Vi väcker nyfikenhet hos våra små och låter dem utveckla språket och sociala färdigheter. En bra förskola är dessutom det viktigaste för att uppnå ett mer jämställt och jämlikt Sverige.

I stort är riksdagens partier överens om politiken för förskolan. Det är bra, ja till och med mycket bra. Men det finns några aspekter där vi har olika uppfattningar. En aspekt gäller omsorg på obekvämt arbetstid.

I dag finns det ett flertal föräldrar med barn i förskoleåldern som har obekväma arbetstider och är i behov av barnomsorg. I många kommuner finns det dock inte barnomsorg för barn vars föräldrar arbetar på kvällar och helger.

Nuvarande lagstiftning innehåller endast rekommendationer till kommunerna om att barnomsorg på obekvämt arbetstid bör finnas. Lagen innebär inga förpliktelser.

Regeringen är på det här området ganska luddig. Å ena sidan säger regeringen att det inte bör vara möjligt att generellt avskaffa tillgången till barnomsorg på obekvämt arbetstid. Å andra sidan är det ingen rättighet att få omsorg på obekvämt arbetstid, och föräldrarnas ansvar för att hitta lösningar på andra sätt kvarstår. Vad betyder det egentligen?

Som en följd av regeringens luddighet och bristen på förpliktelser kan vi notera att många kommuner struntar i att garantera barnomsorg på obekvämt arbetstid. Det är beklagligt, tycker jag. Föräldrar som har ett jobb som även omfattar kvällar och helger hänvisas i dag i många kommuner till släktingar och vänner när de vill hitta en lösning för den barnomsorg de har behov av.

Det finns många yrkesgrupper som i dag diskrimineras direkt eller indirekt genom att kommuner inte erbjuder dessa föräldrar barnomsorg på samma villkor som föräldrar med ordinarie arbetstider. Några exempel på yrkesgrupper som har obekväma arbetstider är kulturarbetare, poliser, brandmän, personal inom vården, äldreomsorgspersonal samt personal inom handel, försäljning och service.

Dagens barnomsorg förutsätter egentligen många gånger att en förälder arbetar mindre än heltid och att man är två som kan turas om att hämta och lämna barnet. Arbetsökande och deltidsanställda som vill utöka sina möjligheter att få ett arbete genom att utbilda sig på kvällar eller helger får likaledes problem på grund av bristen på barnomsorg.

Vi i Miljöpartiet anser att kommunerna ska vara skyldiga att erbjuda omsorg på nätter och helger för de föräldrar som arbetar på obekvämt arbetstid.

Ett annat område där vi har en annan uppfattning än regeringen gäller rätten till barnomsorg.

Förskolan är framför allt barnets rättighet. Det är det första steget i ett livslångt lärande. I förskolan väcks nyfikenhet och barnet utvecklar sitt

språk och sociala samspel. Därför är det fel ur ett barnperspektiv att ett barn inte får gå i förskolan i samma utsträckning som tidigare bara för att barnet får ett syskon eller för att föräldern blir arbetslös. Enligt den nya skollagen garanteras barn till arbetslösa eller föräldralediga rätt till endast tre timmar förskola per dag eller 15 timmar per vecka.

Vi anser att barn i förskolan inte ska behöva skiljas från sina kamrater och förskollärare för att föräldrarna blir arbetslösa eller för att barnet får ett syskon.

Vi tycker att det är rimligt att utöka tiden så att barn till arbetslösa och föräldralediga får rätt till 30 timmar i veckan i stället för 15 timmar, som det är i dag. Vi skulle också vilja stärka rätten till syskonförtur.

Jag yrkar bifall till våra reservationer.

Anf. 6 WIWI-ANNE JOHANSSON (V):

Fru talman! Både svensk och internationell forskning visar att det finns ett klart och positivt samband mellan förskola av väldigt bra kvalitet och senare skolprestationer. Det är särskilt viktigt för barn som har svåra uppväxtmiljöer, för barn med annan etnisk bakgrund och för barn som kommer från fattiga familjer.

Men för att det ska bli så bra för de grupperna av barn krävs det just att förskolan är av god kvalitet. Om förskolan har för många barn i förhållande till personalen ser Folkhälsoinstitutet att det precis tvärtom kan vara dåligt för barnen. Det är därför vi med stor oro ser på reformer som riskerar att urholka den goda förskola som vi alltså vet är bra för barnen.

Vårdnadsbidraget och barnomsorgspengen är två saker som vi ser minskar möjligheterna för kommunerna att erbjuda just den goda förskolan.

Resurserna till förskolan riskerar att minska, bland annat därför att det enligt regeringens beslut förs över pengar från den kvalitetssäkrade förskolan till olika former av barnomsorg som inte har samma krav på att man ska ha utbildad personal och inga krav på att man ska följa en läroplan. Det här är ytterst oroväckande.

Man kan säga att en del av det här problemet inte är så stort, i alla fall inte nu, för enligt den senaste statistiken från SCB är det inte fler än 1,8 procent av föräldrar till barn upp till tre år som använder sig av vårdnadsbidraget. Men av dem som gör det är över 90 procent kvinnor, och invandrade kvinnor är klart överrepresenterade, räknat i procent.

Ett antal remissinstanser var kritiska på bland annat den här punkten inför vårdnadsbidragets införande. Flera undersökningar visar att antalet ansökningar om vårdnadsbidrag direkt kan kopplas till föräldrarnas socioekonomiska status, det vill säga om man har jobb eller inte, om man står långt från arbetsmarknaden eller inte. Och som jag nyss sade visar undersökningar att det är just de här barnen som bäst behöver den goda förskolan.

Vi ser ett problem med att barn till föräldrar som inte talar svenska kanske inte kommer i kontakt med svenska språket förrän de är över tre år. Ser inte regeringen och Alliansen det problemet? Vi ser det. Vi ser också att det finns stora problem med att företag driver förskolor och plockar ut vinster av våra skattepengar.

Fru talman! Det som framför allt skiljer de kommunala och de enskilda förskolorna åt är personalens utbildning. I de kommunala försko-

lorna har 52 ½ procent av personalen förskolläro-utbildning, mot bara 37,3 procent i de enskilda förskolorna. Skillnaden är lika stor när det gäller barnskötarna och deras utbildning. Och vi har alltså sett att forskning visar att god pedagogik och lagom stora barngrupper är bra för alla barn men gör störst skillnad för de barn som kommer från fattiga hem, som har en annan etnisk bakgrund och svåra uppväxtmiljöer. Satsningar på förskola av god kvalitet är alltså den bästa tjänsten vi kan göra dessa barn, alla barn.

Fru talman! Barnomsorg och förskola av god kvalitet ska erbjudas alla barn, men så är det inte i praktiken. Den som har ett arbete med oregelbundna arbetstider eller nattarbete och inte har några släktingar som kan hjälpa till med barnpassning på kvällar, helger eller nätter måste kanske tacka nej till jobb för att det inte finns barnomsorg för deras barn. Arbete på obekvämt arbetstid förutsätter att det är två föräldrar som kan turas om. Så ser det inte alltid ut – det vet vi.

De som jobbar deltid eller är arbetslösa och söker jobb har små möjligheter att studera på kvällar eller helger om de inte lever i en kärnfamilj, med två föräldrar, eller har andra som kan ställa upp som barnvakter.

Vi menar att barnomsorg på obekvämt arbetstid bör vara en rättighet på samma sätt som förskola och barnomsorg är på dagtid.

Jag yrkar bifall till reservationerna 3 och 7.

I detta anförande instämde Marianne Berg (V).

Anf. 7 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Fru talman! Den svenska förskolan är bra. Den är inte bara bra. Den är faktiskt fantastisk. Som mamma till tre barn – ett har precis passerat förskolan, ett befinner sig mitt i, och det tredje är på väg in – är jag just nu en väldigt stabil kund och kan på mycket nära håll studera den här verksamheten.

Alliansregeringen vet vikten av en god förskola. Vi vet hur viktig barnens första tid där är. Vi slår därför fast att förskolans syfte ska vara att stimulera barns utveckling och lärande och naturligtvis också ge barnen en trygg omsorg. Därför har vi nu tagit steget fullt ut och integrerat förskolan i den nya skollagen. Förskolan utgör nu det första steget i utbildningssystemet.

När läroplanen för förskolan, Lpfö 98, kom förtydligades det pedagogiska uppdraget, och verksamheten fick klara nationella mål. I den reviderade läroplanen för förskolan, som börjar gälla den 1 juli 2011, har inte avsikten varit att förändra uppdraget. Men genom att förskolan nu är en egen skolform blir rollen som första steget i utbildningssystemet tydligare.

Förskolan ska erbjuda barnen en god pedagogisk verksamhet där omsorg, fostran och lärande bildar en helhet. Förskolan ska också vara ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnens fostran, utveckling och lärande. Det är för oss mycket centralt och viktigt.

Vi har därför också infört allmän förskola även för treåringar. Detta började gälla den 1 juli förra året. Grundtanken var att erbjuda fler barn än tidigare en god pedagogisk verksamhet. Ingen familj ska behöva avstå

från att låta sitt barn delta i förskolans verksamhet för att det saknas pengar.

I ett mycket medvetet arbete med att förbättra och utveckla förskolan har vi också infört skärpta krav på behörighet för tillsvidareanställning. Införandet av lektorat ger också nya karriärmöjligheter och fäster fokus på duktiga pedagoger. Det är ett sätt att höja status och också locka fler män till ett arbete som i dag är närmast totalt kvinnodominerat. Förskolelyftet ger såväl förskollärare som barnskötare samt personal med pedagogiskt ledningsansvar i förskolan möjlighet att förstärka sin kompetens.

Ytterligare en skillnad mot tidigare är att med den nya skollagen gäller samma regler för fristående och offentliga verksamheter. Fristående förskolor ska också följa förskolans läroplan. De fristående verksamheterna ser vi som viktiga komplement till den kommunala barnomsorgen och förskolan. Vi tror att varje barn ska ha möjlighet att utvecklas efter sina egna förutsättningar. Därför är valfriheten viktig att slå vakt om.

Ett exempel på hur viktigt det är att det finns alternativ är Kevin, en liten kille som finns i min närhet. Han var ganska inbunden. Han var en ganska osäker kille som hade svårt med utvecklingen av både tal och motorik. Men med en annan inriktning och en annan pedagogik har han nu blommat ut och använder verkligen sin fulla potential. Ibland är det svårt att tro att det är samma lilla kille. Hans föräldrar lade ned ganska stor möda för att hitta det alternativ som skulle passa deras barn bäst, och det är de i dag oerhört tacksamma för. Resultatet av det ser de varje dag.

Men val kan också vara svårt. Efter att den fria etableringsrätten infördes under förra mandatperioden har kanske valet blivit ännu svårare. Vi har fått fler förskolor att välja på, med olika inriktningar och olika pedagogik. Detta är oerhört positivt, då vi tror på människor och deras förmåga. Vi tror också att de personer som väljer att starta en fristående förskola gör det med intentionen att de vill göra något bra och ge våra barn den bästa starten i livet. Om vi redan från start skulle misstro dessa entreprenörer tror jag att vi är ganska illa ute.

Jag har haft förmånen att möta ett antal av dessa entreprenörer. En av de människor som på ett fantastiskt sätt arbetar för att utveckla sina förskolor är en kvinna vid namn Solveig Sunnebo. Hon driver företaget Helianthus och har bland annat utvecklat ett koncept med mobila förskolor. Det innebär att hon kan erbjuda sina barn utflykter i det gröna, till skogen, till biblioteket eller varthelst de önskar. Det är barn som kanske inte alltid har nära tillgång till detta. Hon beskriver hur ledsen hon blir när diskussionen så ensidigt kommit att handla om vinster. Hur skulle hon ha möjlighet att investera i dessa mycket dyra bussar om inte hennes företag fick generera en vinst?

Nej, fru talman, vi ska vara glada över att det finns människor som vill förverkliga sina idéer runt barnomsorg och på det viset erbjuda oss föräldrar en fantastisk valfrihet. Det som jag tycker har varit utmärkande för dem är den glöd och det engagemang som de utstrålat. De har brunnit för sin idé att utveckla förskolan och att ge barnen det absolut bästa. Det har i regel också funnits en enormt engagerad personal bredvid dessa entreprenörer, en personal som med stor stolthet varit mycket delaktiga i sin förskola och som tagit ett stort ansvar för att utveckla och att ge en fin omsorg.

Nu kan man ju tro att jag tror att detta engagemang bara finns i de fristående förskolorna. Så är det naturligtvis inte alls. Jag har själv förstås månader att varje vecka möta den sortens personal på den kommunala förskola där mina barn går och har gått. Jag väljer den förskolan igen för den höga kvalitet de erbjuder och den fantastiska personal som jag naturligtvis också själv fått en mycket god relation till.

Det är detta som är viktigt för föräldrar – att de känner sig trygga när de lämnar det käraste de har och att de kan vara med och påverka och känner att de har god insyn i vad som händer deras barn under dagarna.

Jag tror ärligt talat inte att föräldrar rent generellt bryr sig så mycket om huruvida deras förskola är kommunal eller fristående. Det finns föräldrar bland mina barns vänner som inte är säkra på om deras förskola är kommunal eller inte. De har helt enkelt valt en förskola de tycker är bra och där deras barn mår bra. Däremot är valfriheten mycket viktig.

Jag vill däremot slå fast att det aldrig någonsin kan accepteras att en förskola missköts. Det gäller såväl fristående som kommunala förskolor. Vi inom Alliansen är mycket tydliga med att vi vill ha tydliga uppföljningssystem som granskar våra förskolor och, då man finner brister, kraftfullt kan agera mot detta.

Jag vill mycket tydligt markera med vilket allvar vi ser på de brister som framkommit hos en rad förskolor. Däremot ska vi inte lura oss själva och tro att brister bara finns hos de fristående förskolorna. Brister ska upptäckas och åtgärdas. Gör de inte det bör man förlora rätten att driva förskola.

I ett barns rätt till en god förskola måste naturligtvis också ligga en god arbetsmiljö. Alliansen biträder därför yrkande 1 i motion Ub285 som avser ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om hur arbetsmiljön för barn och elever i förskolor och fritidshem ska förbättras.

Fru talman! Förutom detta yrkande om bifall yrkas avslag på övriga motionsyrkanden och bifall till förslaget i betänkandet.

(Applåder)

I detta anförande instämde Annika Eclund (KD).

Anf. 8 WIWI-ANNE JOHANSSON (V) replik:

Fru talman! Camilla Waltersson Grönvall talade om valfrihet, och då har jag en direkt fråga till Camilla Waltersson Grönvall: Vilken valfrihet har den förälder som arbetar på obekvämt arbetstid att välja kommunal barnomsorg i alla kommuner i Sverige?

Vi vet att den valfriheten inte finns. Arbetslinjen gäller väl – är det då inte en viktig fråga att den som kanske är ensamstående och arbetslös inte kan ta ett jobb för att man inte lever med någon som kan ta hand om barnet på obekvämt arbetstid och inte heller har någon släkting eller bekant som kan göra det? Är det inte viktigt att de här föräldrarna kan få barnomsorg även på obekvämt arbetstid och att de också kan få ta del av den valfrihet som Moderaterna alltid annars talar om?

Jag vill veta vad Moderaterna och Camilla Waltersson Grönvall tänker göra för dessa föräldrar och barn.

Anf. 9 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Fru talman! Alliansregeringen har varit väldigt tydlig i den nya skollagen. Man skriver väldigt tydligt att kommunerna ska sträva efter att tillhandahålla barnomsorg för barn vars föräldrar har förvärvsarbete på så kallad obekväm arbetstid. Vi har alltså tagit ganska många steg framåt där och markerar att det är viktigt att man försöker anpassa sig.

Barnets behov ska gälla. Däremot finns det fortfarande ett ansvar i grund och botten hos föräldrarna för att hitta lösningar på det. Det har vi skrivit tydligt i den nya skollagen.

Anf. 10 WIWI-ANNE JOHANSSON (V) replik:

Fru talman! Det är väldigt mjuka skrivningar. Annan barnomsorg är kommunerna skyldiga att tillhandahålla, om jag har vanliga arbetstider. Varför tycker ni att kommunerna bara ska *sträva* efter detta? Väntar ni på att någon entreprenör ska öppna på obekväm arbetstid, eller varför är ni inte strängare i er syn så att alla föräldrar och alla barn kan få verklig valfrihet?

Anf. 11 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Fru talman! Jag hör till dem som tror att barnomsorgspengen och vad den innebär och vad vi ser att den har börjat innebära är något positivt. I min värld måste det inte med nödvändighet vara kommunen som bedriver barnomsorg på alternativ tid. Barnomsorgspengen innebär ju att du kan använda den också till att gå till en entreprenör och få ditt behov tillgodosett.

Vad vi ser är i första hand kanske inte behovet av nattis alla gånger utan att man behöver barnomsorg senare på kvällen. Där tror jag att vi måste öppna upp och vara mer flexibla i kommunerna.

Anf. 12 TINA ACKETOFT (FP):

Fru talman! Man kan inte tro det när man hört de tidigare talarna, Camilla Waltersson Grönvall undantagen naturligtvis, men den svenska förskolan är faktiskt i topp när det gäller vad brukare i Sverige tycker om den svenska sociala omsorgen. Förskolan ligger i topp. Vi är erkända för den goda kvalitet vi håller, och både i Sverige och internationellt är vi respekterade för detta. Det ska man ha i bakhuvudet, även om inget är så bra att det inte kan bli bättre, och det har hela tiden varit den här regeringens och allianspartiernas strävan.

År 2009 omfattade förskolan drygt 86 procent av alla 1–5-åringar eller drygt 466 000 barn. Från den 1 juli i år utökas den allmänna förskolan till att gälla alla barn redan från tre års ålder. Då ska man komma ihåg att för tio år sedan var det bara 64 procent av barnen som gick i förskolan.

Förskolan har tidigare varit en del av familjepolitiken. Tidigare skulle barn tas om hand så att kvinnor kunde komma ut i förvärvsarbetet. Det var alltså en otroligt viktig jämställdhetspolitisk insats. Under de här tio åren har förskolan gått från att vara ett omhändertagande till att vara ett första led i skolformen.

År 1998 fick den också en läroplan just för att markera att vi tycker att det är så viktigt att barn redan från början ska kunna leka in ett lärande. Förskolan har nämligen en nyckelroll. Den är oändligt viktig. Den är viktig för alla barn – för mina barn, för Camillas barn, för barn som

kommer från andra länder och för barn som kommer från icke studiemotiverade hem.

Förskolan ska vara en brygga. Det är den första delen i vårt jämlikhetsarbete för att hålla ihop Sverige. Undersökningar visar också mycket riktigt att elever som har gått i förskolan har bättre skolresultat i längden än de som inte gjort det.

Nu är det dags för nästa steg, fru talman. Den 1 juli 2011 blir det kickoff för den nya förskolan, där ännu mer betydelse läggs vid den pedagogiska delen och där vi kombinerar omsorg och lek med lärande. Förskolan integreras i skollagen och bildar nu en egen skolform med gemensamt mål med de övriga skolformerna.

Till detta kommer den nya förskollärarytbildningen, en förnyad läroplan där förskolläraernas pedagogiska ansvar och mål för barnens språkliga och matematiska utveckling skrivs in.

Detta tillsammans med fortsatta satsningar på förskolläraernas kompetensutveckling genom Förskolläraryftet och de i veckan aviserade 251 miljonerna till forskarskolor där lärare och förskollärare kan utbilda sig till lektorer, ser jag som ett tydligt tecken på att allianspartierna inser betydelsen och vikten av förskolan och att vi agerar.

Det går inte att bygga torn som når till himmelen om man inte har en rejäl grund att stå på. Vi behöver knyta forskningen till förskolan. Det har varit ett konstigt tänkande tidigare; man tyckte att de minsta barnen kunde undervisas av vem som helst. Så är det inte. Det är klart att de minsta barnen måste undervisas av de mest kompetenta lärarna.

Men det samlade greppet om förskolan, fru talman, blir inte mer än en papperstiger eller en vacker debatt i den här kammaren om inte kommunerna och huvudmännen inom förskolan tar sitt ansvar.

Vi har alla i denna kammare ett extra stort ansvar att inse att det inte bara är att forma en skolpolitik som ser till alla barns och elevers betydelse och att predika alla goda ting här utan faktiskt också se till att våra kommunkolleger ute i landet genomför dessa praktiska förändringar.

Skolan är i dag en kommunal angelägenhet, och med det kommer också en kommunal skyldighet. Använd läraryftet! Se till att förskolecheferna tar del av befattningsutbildningarna! Skapa möjligheter för lektorstjänster ute i verksamheten! Lev upp till skollagens krav om att barngrupperna har en lämplig sammansättning och storlek och att barnen har en bra skolmiljö! Lev upp till skollagens intentioner! Se till att skollagens skrivning om modersmålsstöd fullföljs så att barnen får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål. Jag fransäger mig absolut inte ansvaret som folkpartistisk riksdagsledamot – jag har ett gigantiskt ansvar här – men verksamheten sker till syvende och sist ute i kommunerna.

Till sist, fru talman, vore jag inte jag om jag inte fick lov att poängtera vikten av jämställdhetsarbete i förskolan. Ska vi någonsin få fria, jämställda individer i det här landet måste det medvetna arbetet börja redan i förskolan. Regeringens storsatsning på jämställdhet i skolan med bland annat fortbildningsinsatser för lärare för att motverka traditionella könsroller är ett viktigt steg, men det behövs mer.

Delegationen för jämställdhet i skolan, som redovisade sitt slutbetänkande den 10 januari, tror jag att det var, skriver det väldigt bra:

”Jämställdhet uppnås inte en gång för alla – lika lite i skolan som i samhället i övrigt. Jämställdheten måste ständigt diskuteras, vinnas på nytt och omsättas i skolans vardagliga praktik.”

Det är så, fru talman, att en alltför stor del av det jämställdhetsarbete som bedrivs i skolan fortfarande är projektbaserat och ad hoc-baserat. Det bygger på eldsjälprincipen i stället för att på allvar integreras i det dagliga skolarbetet. Ska vi förändra någonting måste jämställdhetsarbetet i skolan bedrivas genom metodiskt och systematiskt arbete, genom jämställdhetsintegrering och genom att *ledningen* ger sitt odelade stöd till arbetet.

Fru talman! Förskolan är det första viktiga ledet i ett livslångt lärande. Jag vet att jämställdhetsministern, tillika biträdande utbildningsministern Nyamko Sabuni delar min övertygelse när det gäller vikten av ett jämställt samhälle. Det borgar för att Jämställdhetsdelegationens arbete inte bara blir en papperstiger utan att det kommer ut i verksamheten.

Med det yrkar jag bifall till tillkännagivandet att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om arbetsmiljön för barn och elever i förskolor och på fritidshem. I övrigt yrkar jag avslag på reservationerna och bifall till förslaget i betänkandet.

(Applåder)

I detta anförande instämde Camilla Waltersson Grönvall (M).

Anf. 13 JABAR AMIN (MP) replik:

Fru talman! Tina Acketoft sade i sitt anförande att förskolan ska vara ett medel för att hålla ihop Sverige. Den strävan delar jag. Den är viktig. Men er politik lever tyvärr inte upp till den ambitionen.

Ni hade möjlighet att exempelvis se till att kommunerna ska följa upp den ambitionen och erbjuda alla barn, även barn till personer som är arbetslösa och barn till personer som är föräldralediga att kunna gå i förskolan på samma sätt som barn till andra personer. Men det gjorde ni inte. Ni har diskriminerat de föräldrarna. För de föräldrarna är det reglerat att de har rätt till bara 15 timmar per vecka eller 3 timmar per dag.

Min fråga till dig är: Varför kunde ni inte leva upp till ambitionen att vi ska hålla ihop Sverige och att alla barn ska ha rätten att gå i förskola, oavsett om deras föräldrar har arbete eller inte har arbete?

Anf. 14 TINA ACKETOFT (FP) replik:

Fru talman! Jabar Amin tar upp en väldigt viktig fråga. Vi utökar nu rätten till förskoleplats för barn från tre års ålder. Det tycker jag är ett väldigt viktigt första steg. Vi ser att det är de absolut yngsta åren som är de formativa åren.

Jag håller med Jabar Amin. Jag önskar att alla barn hade rätt till hel-tidsplats i den förskola eller barnomsorgstyp som föräldrarna väljer. Så är det inte i dag, men det är definitivt en strävan och ett fortsatt arbete från delar av alliansregeringen att driva frågan åt det hållet.

Anf. 15 JABAR AMIN (MP) replik:

Fru talman! Jag välkomnar att man har utökat så att treåringar får rätt till förskola, men min fråga besvarades inte. Varför kunde ni inte förplikta kommunerna i stället för att bara ha strävandet att barn till arbetslösa och barn till föräldralediga ska behandlas på samma sätt som andra? Varför ska man skilja på barn beroende på om föräldrarna har arbete eller inte? Varför kunde ni inte förplikta i lagen?

Anf. 16 TINA ACKETOFT (FP) replik:

Fru talman! Det finns ingenting i kommunernas självbestämmande som säger att de inte får lov att utöka rätten. Det gör man också i ett antal kommuner. Det kommer vi an till igen.

Jag svarar Jabar Amin precis lika ärligt och rakt som jag gjorde tidigare. Min målsättning och delar av allianspartiernas målsättning är att vi ska utöka den rätten. Men som det är i dag har vi redan ett antal kommuner som faktiskt har utökat från 15 timmar till ett större antal timmar. Det tycker jag är ett synnerligen hedervärt grepp. Jag hoppas att fler kommuner följer det steget.

Anf. 17 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C):

Fru talman! Jag ska börja med att citera ur ett förskoleprogram från Rosenhaga förskola. Jag tycker att det är så bra skrivet.

Rubriken för den här delen heter Omtanke.

”Demokrati utövas på ett sådant sätt att lärandet och lyssnandet vidgar våra perspektiv. Vi arbetar utifrån barnkonventionens intentioner där förskolans barnråd är ett viktigt redskap i demokratins anda. Förskolan strävar även efter en jämställd vardag där allas intressen ska höras och respekteras. Vi vill synliggöra barnen i samhället.”

Nästa rubrik är Höga ambitioner.

”Förskolan lägger stor vikt vid att barnen får pröva och skapa på många olika sätt. IKT (information, kommunikation, teknik) är ett viktigt verktyg där barn har möjlighet att bli producenter och inte bara konsumenter i samtidens/framtidens förskola. Rosenhaga förskola är en kulturell och social mötesplats som stärker och förbereder barnen för ett liv i ett alltmer internationellt samhälle.”

Så står det i informationsbladet om Rosenhaga förskola i Skövde. Man arbetar Reggio Emilia-inspirerat, och man fick förra året ta emot kommunens jämställdhetspris för sitt arbete. Det handlar nämligen inte bara om vackra ord. Det handlar om hur man omsätter dem i praktiken.

I eftermiddag är det öppet hus på förskolan. Dit hinner jag tyvärr inte eftersom vi har votering.

Fru talman! Förskolan är första steget i utbildningskedjan. Här läggs grunden för fortsatt lärande på många olika sätt. Förskolan i Sverige och dess pedagogik är känd långt utanför vårt lands gränser. Vi får ta emot många studiebesök.

Som redan nämnts i debatten är föräldrar nöjda med verksamheten, och förskollärare och annan personal åtnjuter ett stort förtroende från dem som också använder sig av förskolans verksamhet, både barn och föräldrar.

Centerpartiet genomförde tillsammans med de andra allianspartierna ett antal åtgärder under den förra mandatperioden för att höja kompetensen hos förskollärarna i det så kallade Förskolelyftet. Förskolan fick ett stärkt pedagogiskt uppdrag och allmän förskola från tre års ålder har införts.

Den nya lärarutbildningen och legitimation för förskollärare är åtgärder som genomförs under den här mandatperioden och ytterligare försäkrar en hög kvalitet. Nu finns också förskolan med i den nya skollagen. Därmed befäster man förskolans roll som det första steget i utbildningskedjan.

I den nya skollagen finns det också skrivningar om vikten av en god arbetsmiljö. Det är väl den delen i det betänkande som vi debatterar i dag som är mest intressant, för här får regeringen ett uppdrag att till riksdagen rapportera vad man avser att göra för att förbättra arbetsmiljön för barn och elever i förskola och på fritidshem.

Vikten av kompetens hos förskollärarna har nämnts redan tidigare i debatten. Det är klart att lärarlegitimationen, som vi ska diskutera i nästa debatt, är en viktig faktor också för förskolans del. Att det blir legitimerade lektorer också i förskolan och att de forskarskolor som ställs till förfogande kan börja verka är viktigt för att också verksamheten ska kunna fortsätta att utvecklas. Det ser vi från Centerpartiets sida som en oerhört viktig del.

Nu låter det kanske som att det bara finns positiva saker med förskolan. Det gör det; det finns oerhört många positiva saker. Men vi vet också att det på ett antal ställen är stressade miljöer. Det finns stora barngrupper och delar där man inte når upp till de krav vi ställer från samhällets sida. Det är klart att detta behöver granskas och följas upp. Det sätt på vilket vi gör det har vi ändå förstärkt i det arbete där vi har ökat uppföljningen av kvaliteten, och det är oerhört viktigt att den sker i alla förskolor.

När det handlar om arbetsmiljön vet vi att förskolan har haft problem med buller. Vi hade i den kommun jag kommer ifrån ett så kallat bullerprojekt för ett antal år sedan, där man tittade på och mätte ljudnivån i våra förskolor och grundskolor. På ett antal ställen var den alltför hög. Man vidtog då åtgärder. Det handlade om miljö och om ljuddämpande plattor i taket. Man arbetade med kompetensutveckling för förskollärarnas del – på vilket sätt kan vi ha ett arbetssätt och en verksamhet som gör att vi sänker ljudnivån? Gruppstorlekarna kan också vara en faktor man behöver se över.

Det är glädjande att man när man uppmärksammar saker, som i det här fallet från Folkhälsorådets sida, också ser resultat i verksamheten. Det räcker dock inte med *en* åtgärd, utan det är först när man ser till helheten och ser flera olika delar man behöver åtgärda som det blir resultat.

Fru talman! Förskolan är viktig framför allt för barnens skull. Jag är glad för de satsningar som alliansregeringen har gjort och ämnar fortsätta göra för att stärka kvaliteten och stärka alla barns möjligheter till förskola. Det gäller det förstärkta pedagogiska uppdraget om allmän förskola från tre års ålder.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet med det tillkännagivande som finns och som handlar om att regeringen bör återkomma till riksdagen

gen med förslag om hur arbetsmiljön för barn och elever i förskolor och fritidshem ska förbättras, och jag yrkar avslag på övriga motioner.
(Applåder)

I detta anförande instämde Camilla Waltersson Grönvall (M) och Annika Eclund (KD).

Anf. 18 ANNIKA ECLUND (KD):

Fru talman! FN:s deklaration om barns rättigheter formulerar det självklara: att barns bästa ska komma i första rummet. Det är också själva utgångspunkten för mig som kristdemokrat när politiska förutsättningar för barns omsorg ska utformas.

Vi har en förskola i Sverige med mycket hög kvalitet. Vi kan vara stolta över våra professionella pedagoger och vår svenska modell. Andra länder tittar avundsjukt på det svenska konceptet, och vår förskolemodell har blivit en svensk exportprodukt.

Det är glädjande att de förändringar som gjorts av förskolan har skett med respekt för förskolans egenart och oförändrade uppdrag för lärande, omsorg och trygghet som bildar en helhet. Förskolan erbjuder, och ska erbjuda, pedagogisk verksamhet, omsorg, fostran och goda lärandemiljöer. Dessa olika delar och faktorer ska vara komplement och stöd till föräldrarna, som har det huvudsakliga ansvaret för barns fostran, utveckling och växande.

Fru talman! Med syfte att öka föräldrarnas valfrihet och möjlighet att välja varierande former av pedagogisk verksamhet för sina barn har barnomsorgspengen införts. Ökad valfrihet och förutsättningar för föräldrar att välja är för mig välkomna inslag inom förskolan. Det är viktigt att familjens behov och självfallet främst barnets behov ska styra föräldrarnas val av omsorg för sina barn.

För fem år sedan beslutade riksdagen ändringar i skollagen om etableringsfrihet. Beslutet om barnomsorgspong 2009 innebär att kommunerna nu är skyldiga att godkänna andra pedagogiska omsorgsformer i enskild regi. Likaså har riksdagen beslutat att införa allmän förskola även för treåringar. Ingen familj, inget barn, ska behöva avstå förskolans verksamhet på grund av brist på pengar.

Konsekvensen av detta är också att kommunen ska informera barns vårdnadshavare om de olika pedagogiska omsorgsformerna. Det är viktigt att betona att kommunen nu ska sträva efter att tillgodose föräldrarnas eller vårdnadshavarnas önskemål gällande pedagogisk omsorg. Det är angeläget att kommunen tar detta ansvar och verkligen underrättar barns vårdnadshavare om verksamheter som exempelvis familjedaghem, flerfamiljslösning eller andra former av pedagogisk verksamhet.

Fru talman! För mig som kristdemokrat är det ett självklart utgångsläge att ingen känner sina barns behov bättre än föräldrarna. Därför är det viktigt att politiken som utformas kring barns omvårdnad utgår från föräldrarnas möjlighet till flexibilitet och fria val.

För de alternativa pedagogiska omsorgsformerna som familjedaghem och flerfamiljslösningar och för hemmavarande föräldralediga är den öppna förskolan viktig. De öppna förskolorna är alltså viktiga för att vi ska kunna driva på utvecklingen av en mångfald av pedagogisk omsorg och föräldrars valfrihet.

Gällande den öppna förskolan går utvecklingen åt helt fel håll. Antalet öppna förskolor har dess värre minskat kraftigt de senaste åren. På tio års tid har antalet minskat från 752 till 472. Därför vill vi kristdemokrater göra en statlig satsning för att vända trenden.

Perspektivet kring de öppna förskolorna saknar jag ofta i debatten. Jag vill därför verkligen lyfta fram den verksamheten i dag. De betyder mycket för de barn som av olika anledningar inte går i förskolan eller som inte tillbringar hela dagarna i förskolan. Barnen får viktig samhörighet med andra barn, och föräldrar skapar betydelsefulla kontaktnät med varandra. Särskilt viktig är den öppna förskolan för de föräldrar som saknar ett naturligt socialt nätverk, till exempel familjer som nyligen kommit till Sverige.

Vi kristdemokrater anser att kommunerna måste ta sitt ansvar och garantera tillgången till en öppen förskola – dels för den betydelsefulla verksamhet den är i sig men också för att arbetet med att skapa en flexibel och anpassningsbar pedagogisk omsorg ska kunna fortsätta att växa.

Fru talman! För oss kristdemokrater finns det två lika viktiga ben som förskolan står på: omsorg och pedagogisk verksamhet. Jag vill betona att förskolan inte är en *skola* för små barn. Nej, det är en omsorgsverksamhet som ska erbjuda barnen trygghet och en stimulerande miljö på barnens villkor.

Förskolan ska genomsyras av god pedagogisk verksamhet som stimulerar barnens lärande. Barn ska uppmuntras och förskolan ska ge förutsättningar som gör att barnen utvecklas. Men den icke prestationsstyrda förskolan ska utgå från värden som trygghet och omvårdnad. Jag anser att arbetet med värdegrunden alltid är viktig att utveckla och förbättra, och personalen ska ständigt arbeta med dessa frågor. Jag menar därför att ett kompetenslyft för förskolans personal gällande värdegrunden ska prioriteras.

Fru talman! Förskolan är en egen skolform inom utbildningsväsendet. Detta får till följd att skyldigheten för kommunen att ordna en förskoleplats inom fyra månader skärpts. I den nya skollagen, som ska börja tillämpas nu i år, har detta förtydligats. Plats i förskola ska erbjudas inom fyra månader efter att vårdnadshavaren har anmält önskemål om förskoleplats. Det kommer även att införas en möjlighet för Skolinspektionen att vid vite förelägga kommuner att fullgöra sin skyldighet att erbjuda förskoleplats.

Vi kristdemokrater har arbetat med ett system som vill komplettera förskolegarantin och kommunernas skyldighet att erbjuda förskoleplats med ekonomiskt ersättning om garantin inte skulle uppfyllas. För den enskilda familjen kan det innebära stora ekonomiska påfrestningar ifall kommunen av olika anledningar inte kan erbjuda barnomsorg inom de månader de garanterar. Det bör därför kunna utgå en ekonomisk ersättning till den familj som blivit drabbad. Vi tycker att ett sådant ekonomiskt skydd bör komplettera kommunens skyldighet att erbjuda förskola.

Fru talman! Sverige har en förskola att vara stolt över, men naturligtvis finns det många saker att utveckla och förbättra. Alla föräldrar och barn ska känna sig trygga med den verksamhet som bedrivs inom förskolan, oavsett i vilken regi den bedrivs.

Med detta yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet med tillkännagivandet att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om hur

arbetsmiljön för barn och elever i förskola i fritidshem ska förbättras. Jag yrkar avslag på motionerna.
(Applåder)

Prot. 2010/11:65
2 mars

Förskolan m.m.

I detta anförande instämde Yvonne Andersson (KD) och Camilla Waltersson Grönvall (M).

Anf. 19 Statsrådet NYAMKO SABUNI (FP):

Fru talman! Låt mig börja med att konstatera att Sverige har en fantastisk förskola. Den utgör en av de viktigaste delarna i vår välfärd. Den lägger grunden för våra strävanden efter ett jämställt samhälle där båda föräldrarna har möjlighet att kombinera yrkesliv och familjeliv. Förskolan är en av de mest uppskattade verksamheterna. Den ligger i topp i kvalitetsindex och är internationellt erkänd för sin höga kvalitet och goda tillgänglighet. 450 000 barn tillbringar sin vardag på förskolan.

Förskolan har en nyckelroll i samhället när det gäller att ge stöd till barn som kommer från mindre privilegierade hem. Den skapar mer likvärdiga förutsättningar för barnen inför skolstart. Internationella undersökningar som PISA och Pirls visar att det finns ett samband mellan att ha gått i förskolan och hur man sedan presterar i skolan. Det är i förskolan vi kan sätta in de tidiga insatserna för att underlätta framtida skolgång. Forskarna är överens: Ju tidigare insatser desto bättre.

Därför menar jag att det behövs ett större fokus på förskolans lärande- och utvecklingsroll. Fru talman! Missuppfatta mig inte. Förskolan är inte skola men den ska vara lärorik. Det är också den insikt som ligger till grund för de stora förändringar som nu genomförs med den nya skollagen och den reviderade läroplanen för förskolan. Man kan med rätta prata om 2011 som ett nystartsår för förskolan.

Med den nya skollagen blir förskolan en egen skolform och förskolechefen får en tydligare roll. Lek och kreativitet ska främjas, men barnen ska också förberedas för fortsatt utbildning. Ambitionerna för lärandet höjs, och målen för barnets utveckling förtydligas. Med den nya reformen startar en ny förskollärarytelse. Den nya utbildningen ska fokusera på de kunskaper en förskollärare behöver och inte smetas ut genom en bred och generell lärarytelse. Vi vill också förstärka förskollära- och förskollärarollen genom att införa en särskild förskollärarytelse från och med 2012. Jag är övertygad om att detta är ett bra sätt att höja förskolläraryrkets status och ytterligare betona förskolans viktiga pedagogiska uppdrag.

Fru talman! Det finns inget bra som inte kan göras bättre. Två ord beskriver den svenska förskolan: God kvalitet. Hög tillgänglighet.

Den viktigaste uppgiften för regeringen de kommande fyra åren kommer att vara att fortsätta att upprätthålla den höga kvaliteten inom förskolan. Det gör vi bland annat genom att satsa på fortbildning för personalen. Förskollärarytelsen har visat sig populärt. Regeringen uppdrar nu åt Skolverket att utvärdera Förskollärarytelsen med syfte att få i gång Förskollärarytelsen 2.0.

Fru talman! Kopplingen mellan forskning och verksamhet inom förskolan är i dag alltför dålig. Forskning har till syfte att utveckla verksamheten. Den höjer kvaliteten i förskolan. Därför har regeringen nyligen fattat beslut om att fortsätta satsningen på forskarskolor för förskollärare.

Vi gör det möjligt för förskollärare att med bibehållen lön forska och bli lektor. Det är min förhoppning att detta kommer att stärka forskningen på förskoleområdet.

Kvaliteten i förskolan handlar också om tillgång till förskollärare. Det blir extra viktigt nu när förskollärarna med den reviderade läroplanen får ett tydligt ansvar för den pedagogiska utvecklingen. Det är viktigt att komma ihåg att förskolornas kvalitet inte bara handlar om förskollärarnas prestationer. Det faktum att alla verksamma inom förskolan jobbar tillsammans i arbetslag, ser och fokuserar på olika saker är ett framgångsrecept som vi ska hålla fast vid. Det behövs både förskollärare och barnskötare i förskolan, gärna även fritidspedagoger, genuspedagoger, kulturpedagoger och musikpedagoger.

Det finns en god tillgänglighet i den svenska förskolan men också brister som behöver åtgärdas. I de flesta kommuner är det lätt att få en förskoleplats i augusti men desto svårare om man behöver en plats i november eller april. Så får det inte vara. Rätten till förskola inom fyra månader gäller året om. Kommunerna måste bli bättre på att göra prognoser och planera för framtida behov.

Med den ny skollagen skärper vi skrivningarna och ger Skolinspektionen möjlighet att utdöma vite för de kommuner som inte lyckas leva upp till garantin. Jag menar att vi nog behöver gå ett steg längre och titta på hur vi kan kompensera de föräldrar som inte får förskoleplats i tid. Min förhoppning är naturligtvis att denna kompensation inte ska behöva betalas ut utan att det ska bli så dyrt att kommunerna faktiskt inser att det är mer lönsamt att ordna förskoleplats i tid i stället.

En grupp barn som jag bekymrar mig för är barn till arbetslösa. Bland annat har dessa barn rätt till endast 15 timmar i förskolan. Många kommuner har gått före och erbjuder fler timmar även till dessa barn. Det är bra.

Det är inte bra för barn att tvingas vara hemma med en frustrerad förälder när kompisarna får vara på förskolan. Det är inte bra att den arbetslöse föräldern inte har tid att söka jobb för att den måste ta hand om sitt barn. Därför menar jag att vi borde öka antalet timmar som barn till arbetslösa har rätt att vara på förskolan. Vi får återkomma till frågan så småningom.

Fru talman! I Sverige ska föräldrarna alltid kunna lita på att det finns förskoleplats för barnet när tiden är inne. Föräldrarna ska alltid känna sig trygga när de lämnar sina barn på förskolan, vare sig den är kommunal eller har en annan huvudman. Vårt uppdrag framgent som regering och riksdag är att garantera detta till alla föräldrar i vårt land.

(Applåder)

Anf. 20 WIWI-ANNE JOHANSSON (V) replik:

Fru talman! Vi har hört hur alliansföreträdare och statsrådet har sjungit pedagogikens höga lov. Då är det konstigt att samtidigt införa vårdnadsbidrag. Det finns inga pedagogiska krav på en förälder och flerbarnsomsorgen. Det finns inte det minsta pedagogiska krav, och därför får inte alla barn en pedagogisk barnomsorg.

Men det var egentligen inte det jag ville prata om. För en kort tid sedan innan statsrådet kom hit ställde jag en fråga till en allianskollega som pratade mycket om valfrihet. Jag undrade vilken valfrihet de föräldrar har

som arbetar på obekvämt arbetstid, eller som skulle kunna ta ett sådant arbete i stället för att vara arbetslös, eller som vill förkovra sig på kvällar och helger, men där barnet inte lever med båda föräldrarna eller det inte finns någon släkting som kan ta hand om barnet. Statsrådets moderata kollega i kammaren sade att man tycker att kommunerna ska sträva efter omsorg på obekvämt tid. Det är fint, men kommunerna är inte skyldiga att tillhandahålla omsorg på obekvämt arbetstid. Kollegan tyckte att det kunde vara bra om entreprenörer kunde tänka sig att tillhandahålla barnomsorg.

Gäller valfriheten bara entreprenörerna eller ska valfriheten gälla de föräldrar och de barn som behöver barnomsorg på obekvämt arbetstid? Jag skulle vilja veta om Nyamko Sabuni vill skärpa lagen.

Anf. 21 Statsrådet NYAMKO SABUNI (FP) replik:

Fru talman! Wiwi-Anne Johansson ställde en viktig fråga. Hon refererar till min moderata kollega. Av den nuvarande lagstiftningen framgår att kommunerna måste sträva efter att erbjuda nattis – som det brukar kallas – till dem som behöver. Tanken är att lagstiftningen ställer krav på att det ska finnas beredskap i kommunen men att kommunen måste få göra individuella bedömningar från familj till familj. Som Wiwi-Anne Johansson påpekade måste man titta på om det finns en annan förälder eller andra möjligheter. I den mån det inte finns har kommunen skyldighet att bidra med en plats för ett barn som behöver omvårdnad och omsorg också nattetid.

Jag kan hålla med Wiwi-Anne om att lagstiftningen säger att man ska eftersträva. Jag är beredd att följa hur lagstiftningen kommer att fungera den närmaste tiden.

Om det visar sig att kommunerna inte ordnar detta, trots att man kräver beredskap och trots att man säger att barn i behov av nattomsorg ska få det, är jag beredd att fundera och återkomma i denna fråga. Måste vi skärpa lagstiftningen, så att det står att det ska vara en skyldighet, får vi göra det. Men jag tror att det är väldigt viktigt att inte skriva att kommunerna har skyldighet att ordna detta bara för att föräldrar efterfrågar det, utan kommunerna måste också ha rätten att bedöma om det finns andra möjligheter att få barnomsorg än bara den offentliga barnomsorgen.

Anf. 22 WIWI-ANNE JOHANSSON (V) replik:

Fru talman! De föräldrar som får vänta för länge på förskoleplats för sina barn på andra tider än normala kontorstider tycker ni ska få kompensation. Jag kan inte förstå varför man gör en sådan skillnad och låter kommunen bedöma om en förälder som arbetar på obekvämt arbetstid ska kunna ordna barnomsorgen på annat sätt eller om kommunen ska lösa det. Varför har inte dessa föräldrar samma rättighet till barnomsorg som de som jobbar på kontorstid?

Det är bra, och jag läser in det i Nyamko Sabunis svar, att vi verkar vilja komma åt samma sak. Men jag kan inte förstå varför man är så mjuk i det här fallet att man till och med vill kompensera dem som inte får plats i förskola inom rimlig tid. Varför ska kommunen överpröva de här föräldrarna? Varför ska inte de ha valfrihet?

Anf. 23 Statsrådet NYAMKO SABUNI (FP):

Fru talman! Vi eftersträvade detta, och det är delvis också därför lagstiftningen nu skärps. Men jag förstår av Wiwi-Anne Johanssons fråga att hon tycker att man kan skärpa den ytterligare.

Det är klart att allting handlar om prioriteringar. Redan under den halvtimme som jag har suttit här är det många frågor som har kommit upp: Varför har vi inte en heltidsförskola för barn till arbetslösa, för barn till föräldrar som är lediga med ett annat barn, för barn till föräldrar som är sjukskrivna? Varför har vi inte nattis? Ja, det är många krav som ska uppfyllas, inte minst personaltätheten och barngruppernas storlek. Allt detta är en del av både god tillgänglighet och kvalitet, och som jag sagt är det detta som vi framgent måste jobba med.

Det är inte riktigt möjligt att tro att vi kan leverera allt på en gång, för allt detta kostar pengar. Och det här är en första början med den nya lagstiftningen, där vi ålägger kommunerna att ha beredskap att ordna barnomsorg i den mån det finns barn som behöver det. Men vi får inte glömma bort att det också finnas föräldrar som vill ha barn på nattomsorg fast det finns en andra förälder, därför att man inte vill kommunicera med den andra föräldern. I det här fallet menar jag att det måste vara i kommunens intresse att ha möjlighet att göra en bedömning om ett barn verkligen inte har någon annanstans att kunna vara. I så fall man måste man kunna ordna barnomsorgen i kommunens regi. Men allting handlar om kostnader och prioriteringar, och det finns mycket som behöver levereras. Och som jag sade är jag också på detta område beredd att följa upp lagen och återkomma om det visar sig att kommunerna inte lever upp till sina åtaganden.

Anf. 24 JABAR AMIN (MP) replik:

Fru talman! Statsrådet Nyamko Sabuni har varit integrationsminister tidigare. Således har hon arbetat mot diskriminering och betonat vikten av att vi inte ska ha diskriminering i Sverige på något område. I den nya skollagen diskrimineras barn till föräldrar som är arbetssökande och barn till föräldrar som är föräldralediga och sjukskrivna.

Min fråga är: Varför kan inte regeringen se till att inga barn diskrimineras genom att de inte får rätten som andra barn att vara på förskolan på heltid? Jag ställde frågan tidigare till en av dina kolleger. Jag fick inte något riktigt svar, utan svaret blev att det är kommunerna som ska avgöra det. Men ni lutar inte riktigt på kommunerna eftersom ni reglerar att kommunerna måste erbjuda minst 15 timmar per vecka eller 3 timmar per dag. Där säger ni att kommunerna måste göra detta. Sedan säger ni att om det är fråga om mer får kommunen avgöra det. Varför kan inte regeringen säga nej, vi gör inte skillnad på barn och barn, alla barn har rätt till förskola på heltid?

Anf. 25 Statsrådet NYAMKO SABUNI (FP) replik:

Fru talman! Som jag tror att jag var inne på i mitt anförande tidigare vill jag titta närmare på frågan om de barn som i dag har för få timmar, tycker jag, just med tanke på att förskolan blir mer och mer pedagogisk och ska förbereda barnen för fortsatta studier. Men återigen, som jag nämnde i mitt tidigare inlägg här, är det en hel del kvar att göra på förskoleområdet, och allt detta kostar.

Jabar Amin säger: Varför säger ni inte till kommunerna att de måste se till att barnen får plats i förskola på heltid? Det betyder bara att regeringen då också måste avsätta pengar till hela den stora grupp som det handlar om.

I det här fallet säger jag att jag vill titta på frågan om barn till arbetslösa föräldrar, för jag tror att en sådan miljö är så pass frustrerande, både för barnet och för den arbetslösa föräldern, att den inte är bra att vistas i. Därför vill jag se att dessa barn får gå i förskola fler timmar än i dag. Men, ja, 15 timmar är en start. Vi måste titta närmare på hur vi kan erbjuda ytterligare fler timmar till de barn som i dag inte har rätt att gå mer än 15 timmar, om inte kommunen själv väljer att göra det.

Till syvende och sist handlar det om att med den långa lista av brister inom förskolesektorn som finns kvar att åtgärda måste vi hela tiden se var vi ska börja någonstans. I det här fallet säger jag att jag börjar med barn till arbetslösa. Sedan får vi återkomma till frågan om andra barn som i dag bara har rätt till 15 timmar, som Jabar Amin nämnde.

Anf. 26 JABAR AMIN (MP) replik:

Fru talman! Jag välkomnar statsrådets besked att hon är beredd att se över detta och hur man kan utöka tiden i förskolan för barn till arbetslösa.

Regeringen har haft makten i drygt fyra och ett halvt år, så man har kunnat komma med ett förslag till riksdagen för att behandla barnen lika. Återigen vill jag ha svar från regeringen på varför man har valt att behandla barn olika, inte beroende på barnens behov utan beroende på vad föräldern gör.

Anf. 27 Statsrådet NYAMKO SABUNI (FP) replik:

Fru talman! Denna fråga skulle med samma naturlighet kunna ställas tillbaka till Jabar Amin. Vad gjorde ni under de senaste tolv åren som du och ditt parti var med och styrde detta land tillsammans med Socialdemokraterna? Tolv år är trots allt mer än fyra år. Hur kommer det sig att dessa orättvisor fanns också under dessa tolv år?

Vi har under de senaste fyra åren som gått levererat en hel del på förskoleområdet. Vi presenterar här en ny lagstiftning, en ny lärarutbildning, en reviderad läroplan och inte minst en barnomsorgsavgift för att öka valfriheten hos föräldrarna, som jag hörde ifrågasattes i ett antal inlägg här. Men valfriheten är minst lika viktig för föräldrarna. De ska kunna avgöra vad det är deras barn behöver.

Återigen: Det finns fortfarande mycket kvar att göra med den svenska förskolan, även om den håller hög kvalitet och även om den har god tillgänglighet. Som jag sade, det finns inget bra som inte kan göras bättre. Men allting handlar trots allt om att prioritera bland ett antal saker som måste göras. Och min prioritering närmast är att se på vilka villkor och på vilket sätt vi kan se till att skapa utrymme för att barn till arbetslösa ska få tillgång till förskolan i större utsträckning än i dag.

Som min folkpartikollega sade tidigare i denna talarstol finns det absolut ingenting i dag som hindrar kommunerna att erbjuda dessa barn platser. Det finns ingenting som hindrar kommunerna att erbjuda barn till arbetslösa föräldrar mer tid i förskolan, och detta skulle jag gärna vilja se att fler kommuner gjorde i dag.

Förskolan m.m.

Anf. 28 HÅKAN BERGMAN (S):

Fru talman! Jag vill inleda med att säga att vi socialdemokrater självfallet står bakom alla socialdemokratiska reservationer i betänkandet. Men jag yrkar för tids vinnande bifall bara till reservationerna 1 och 6.

Det är många av de föregående talarna som har framhållit förskolans stora betydelse och viktiga roll i det svenska samhället. Jag vill instämma i det. Förskolan är oerhört betydelsefull för barn, för föräldrar och för samhället i stort. Förskolan ska erbjuda barn en god pedagogisk verksamhet där omsorg, fostran och lärande bildar en helhet.

Vi har i den socialdemokratiska kommittémotionen föreslagit ett långsiktigt kvalitetsprogram för förskolan. Jag ska utveckla några punkter som vi tycker är särskilt viktiga i ett sådant arbete.

Den första punkten är att en grundläggande förutsättning för en bra förskola är att det finns personal som har tid för barnen. När det finns mindre tid för varje barn sjunker kvaliteten. Den borgerliga regeringen avbröt 2007 den framgångsrika satsningen på mer personal i förskolan. Det har resulterat i att antalet barn per anställd har ökat och att barngrupperna blivit större.

Vi har tidigare föreslagit en inriktning om maximalt fem barn per anställd i förskolan. Vi tycker också att staten bör rikta ett särskilt stöd till kommunerna så att de ska kunna uppnå den målsättningen.

Den andra punkten gäller rätten till barnomsorg på obekvämt arbetstid, vilket många har berört. Föräldrar som arbetar skift, helger och nätter har i dag inte möjlighet i alla kommuner att få sitt behov av omsorg för barnen tillgodosett. Detta är allvarligt mot bakgrund av att allt fler arbetar på obekvämt arbetstid. Det finns ett behov av att nuvarande lagstiftning utvecklas och förtydligas.

Vi har tidigare föreslagit att ett särskilt stöd ska utgå till kommunerna för att de i ökad utsträckning ska kunna erbjuda denna verksamhet under obekvämt arbetstid.

I sex av tio kommuner saknar småbarnsföräldrar helt tillgång till barnomsorg på obekvämt arbetstid. Det är allvarligt och ett exempel på hur förskolan och dess utveckling inte ligger i takt med tiden. Vi har ett föränderligt arbetsliv där människor arbetar på helt andra tider än vad man gjorde för 20 år sedan.

Den tredje punkten jag vill lyfta fram är att all förskoleverksamhet måste kvalitets säkras. Den senaste tiden har vi kunnat se alltför många exempel på bristande kvalitet i framför allt privat driven förskoleverksamhet. Det har handlat om utbildad personal, små lokaler, bristande säkerhet för barnen, barnpassning i stället för pedagogisk omsorg, mellanmål som har bestått av knäckebröd och vatten med mera. Detta är oacceptabelt. All förskoleverksamhet oavsett form och huvudman måste följa läroplanen och ha utbildad personal. Samma kriterier för service, kvalitet, tillgänglighet, föräldrainflytande och kompetensutveckling ska gälla oavsett huvudman.

Det är ändå glädjande att det finns en sådan stor enighet om förskolans betydelse och betydelsen av att fortsätta utveckla förskolan. Det lägger en god grund för en fortsatt diskussion.

Fru talman! Jag upprepar mitt tidigare yrkande om bifall till reservationerna 1 och 6 i betänkandet.

Anf. 29 JABAR AMIN (MP) replik:

Fru talman! I sitt anförande nämnde Håkan Bergman vikten av barnomsorg på obekvämt arbetstid. Statsrådet Nyamko Sabunis replik mot mig angående att vi har stött er politik när det gäller barnomsorg på deltid stämde inte. Därför frågar jag: Vill ni egentligen reglera att alla barn, oavsett om deras föräldrar är arbetslösa eller föräldralediga, ska ha rätt till förskola på heltid? Eller är det bara något ni säger i debatten? Jag vill veta.

Anf. 30 HÅKAN BERGMAN (S) replik:

Fru talman! Jabar Amin minns säkert den gemensamma uppgörelsen mellan de rödgröna partierna. Där sade vi att en långsiktig målsättning måste vara att utöka tiden i förskolan för barn till arbetslösa och föräldralediga från 15 till 30 timmar. Det var en ambition och inriktning som vi trodde var möjlig med tanke på den svenska ekonomins utveckling och det reformutrymme som fanns.

Tyvärr fick vi inte stöd att genomföra vår politik. Hade vi fått det skulle vi säkert ha inlett arbetet med att utöka tiden för barn till arbetslösa och föräldralediga.

Anf. 31 JABAR AMIN (MP) replik:

Fru talman! Med det reformutrymme som finns och med den situation som Sverige har i dag, skulle ni vilja reglera så att kommunerna erbjuder lika mycket förskoletid till alla barn och inte särskiljer någon grupp som får mindre förskoletid?

Anf. 32 HÅKAN BERGMAN (S) replik:

Fru talman! Nej, vi har inte lagt fram något förslag om att lagreglera det.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 19 §.)

12 § Legitimation för lärare och förskollärare

*Legitimation för lärare
och förskollärare*

Föredrogs

utbildningsutskottets betänkande 2010/11:UbU5

Legitimation för lärare och förskollärare (prop. 2010/11:20).

Anf. 33 MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Att alla barn och ungdomar möts av välutbildade och motiverade lärare är kanske den enskilt viktigaste faktorn för ett skolsystem av högsta klass. För att uppnå detta krävs att läraryrkets status stärks. Det var också i det syftet som den tidigare socialdemokratiska regeringen tillsatte en utredning om auktorisation av lärare.

Vi socialdemokrater välkomnar därför regeringens förslag till en ny lärarlegitimation i Sverige.

Behovet är stort. Vi vet att svensk skola brottas med stora utmaningar. 14 000 elever lämnade grundskolan utan behörighet till gymnasieskolan. Vi ser att de internationella undersökningarna, PISA och Timss med flera, visar sjunkande kunskapsresultat och en växande skolsegregation där elevernas bakgrund i större utsträckning än tidigare avgör elevernas prestation i skolan.

Jag träffar frustrerade lärare som berättar om det allt hårdare och svårare jobbet att vända den sjunkande kunskapsrenden. Det är lärare som vittnar om att administration och pappersarbete har ökat. Många lärare känner sig otillräckliga eftersom de inte hinner med och ofta saknar möjlighet att sätta in extra stöd och specialistkunskaper för att stötta de elever som behöver det.

Detta måste vi ta på allvar. Skolforskningen visar också att lärarnas ämneskunskaper, pedagogiska förmåga och personliga engagemang är några av de viktigaste faktorerna för att höja elevernas kunskaper.

Därför tar Socialdemokraternas skolpolitik sin utgångspunkt i just lärarna – i syfte att stärka lärarnas ställning och status. Det handlar om allt från att få upp söktrycket till lärarutbildningen och införa lämplighetstest vid antagningen till att premiera lärare och lärarlag som uppnår resultat. Det behövs också mer forskning, pedagogiskt utvecklingsarbete i klassrummet och fler karriärtjänster.

Låt mig vara tydlig med en sak som ibland uppfattas som kontroversiell. Det finns lärare som inte längre fungerar eller som har tappat lusten och viljan att undervisa. Dessa lärare måste ges möjlighet att omskola sig till andra yrken.

Allt detta behövs också för att driva upp lönerna och förbättra villkoren för lärare.

Lärarlegitimationen är också en viktig del av allt detta. Det finns dock delar av propositionen som vi socialdemokrater anser skapar frågetecken och får oss att undra om reformen är tillräckligt genomarbetad. Vi pekar på ett par områden där vi ser behov av fortsatt utveckling för att kvalitetssäkra lärarlegitimationsreformen.

En del handlar om det nya prövoåret. Det får inte bli någon form av förlängd ställtid eller förlängd provanställning. Det var i alla fall inte vår idé när vi lanserade ett förslag som liknade en AT-tjänstgöring för lärare, ungefär som i vården. Vi menar att man måste kvalitetssäkra prövoåret. Lärarna ska mötas av en erfaren mentor, och tiden ska användas för praktik, handledning och lärande så att den nya läraren får en bra start i läraryrket.

En annan orosfråga är huruvida regeringen har rätt bedömt behovet av fortbildning för att man ska klara den stora omställning som svensk skola nu står inför. Lärarnas Riksförbund och Lärarförbundet har i olika sammanhang signalerat en oro för vad som händer med alla de lärare som behöver fortbildning för att få sin legitimation. Det kan vara lärare som har arbetat länge i yrket och inte vet hur valideringen ska fungera, vilka regelverk som ska gälla och hur lång tid det tar. Osäkerheten är stor. Samtidigt ser vi att regeringen i sin budget planerar för att minska Lärarlyftet ganska kraftigt de kommande åren, nästan ned till en tiondel av vad det har varit de senaste åren.

Jag tror att det finns en brist i regeringens analys när det gäller vad som krävs och vilken omställning som behövs i många kommuner och fristående skolor för att reformen ska fungera som det är tänkt.

Det båda lärarorganisationerna välkomnar reformen. De menar att det här är ett led i att höja statusen och kvalitetssäkra undervisningen för barnen i skolan. Jag delar den bedömningen. Jag tror att det är viktigt att vi politiker, när vi genomför reformer, har stora öron och lyssnar till den oro som finns för att reformen inte ska få avsedd verkan. Därför hoppas jag att den här debatten ska ge en del lugnande och klargörande besked från den borgerliga majoriteten om hur man svarar på den oro som finns för om lärarna faktiskt kommer att få den kompetensutveckling som krävs för att komma in i lärarlegitimationen. Jag hoppas att vi får besked om hur man ser på frågan om validering och hur lärarna ska kunna omvandla de kunskaper de har i yrket. Jag hoppas på tydligare besked om kvalitetssäkring av introduktionsåret. Jag och många unga lärarstudenter menar att det är en av de viktigaste delarna av reformen om det görs på rätt sätt.

Det finns personal i skolan som inte omfattas av regeringens proposition. Jag menar att det vore fel att i dag säga nej till lärarlegitimation bara för att vi inte har kommit tillräckligt långt för att ta in fler grupper i ett legitimations- och kvalitetssäkringssystem. I vår motion skriver vi att kvalitetssäkring och förstärkning av yrkesstatusen behöver ske över hela linjen, i förskola, skola och skolbarnsomsorg. Allt annat vore att inte förstå betydelsen av det arbete som dessa yrkesgrupper utför och skulle kunna utföra i framtiden. Därför skriver vi i en av våra reservationer att regeringen borde återkomma och göra en analys av läget för att se vad som krävs för att komma vidare med att kvalitetssäkra fler yrkesgrupper och hela verksamheten i skolan. Jag hoppas att regeringen tar sig an den utmaningen. Det är en viktig utmaning för hela det svenska skolsystemet att klara hela kvalitetssäkringen och lärarlegitimationen framöver.

Fru talman! Med dessa ord vill jag säga att jag välkomnar den nya lärarlegitimationen, men jag vill påpeka att det finns områden som måste utvecklas för att förbättra reformen. Därför yrkar jag bifall till två av våra reservationer, reservationerna 2 och 4 som i korta drag beskriver vad vi vill göra.

Anf. 34 JABAR AMIN (MP):

Fru talman! Tänk den dagen då läraryrket lockar bara de allra bästa pedagogerna, då skolan får tillgång till den bästa ämneskunskapen och samhällets viktigaste uppdrag också belönas i enlighet med de krav vi ställer på det.

Föreställ er också en god arbetsmiljö och utvecklings- och karriärmöjligheter för dem som till slut kommer igenom antagning, utbildning och examen för att så småningom tituleras lärare. Det är inte en omöjlighet, och det behöver inte ligga så långt fram i tiden. Men det kräver vilja, och det kräver beslutsamhet. Införandet av en lärarlegitimation för lärare och förskollärare kan komma att bidra till att förändra läraryrket. Det kan komma att förbättra villkoren för många lärare, och det kan komma att utveckla det svenska utbildningssystemet.

Nästan 45 procent av dagens sysselsatta lärare är 50 år eller äldre. De kommande 15 åren kommer många att gå i pension. Fram till 2018 behöver vi över 30 000 nya lärare. Vi ska inte nöja oss med något annat än de allra bästa.

Det är viktigt att satsa på lärarna och öka deras delaktighet och inflytande i skolan. Om vi kan stärka professionen genom att lärarna blir ansvariga inför varandra i fråga om kvaliteten i skolan utan att man begränsar kunskapskulturen genom att inte öppna för nya metoder och ny kunskap, är det utmärkt. Genom att skolans pedagoger gemensamt arbetar för måluppfyllelse och blir ansvariga inför varandra ökar förutsättningarna att skapa en framgångsrik skola.

Samtidigt finns det flera delar i regeringens förslag till lärarlegitimation som inte är tillräckligt genomtänkta. Att förslaget dessutom har ändrats flera gånger på vägen visar att regeringens reformiver ibland överstiger dess förmåga att göra rätt saker från början. Jag anser att det är märkligt att regeringen först utredde den nya lärarutbildningen och beslutade om den och först därefter utredde lärarlegitimationen. Tänk så mycket bättre det hade varit om dessa två förslag hade kommit tillsammans. Då hade vi kunnat få en lärarlegitimation som en integrerad del av lärarutbildningen. Nu blir det i stället konstgjort.

Det finns flera osäkerheter i förslaget om lärarlegitimation som jag vill ta tillfället i akt att yttra mig om.

En gäller kravet på en ettårig introduktionsperiod för att kunna få sin legitimation. I dag finns det inte någon garanti för att en student som avslutat sin lärarutbildning ska få en introduktionsperiod. Regeringen måste se upp så att inte introduktionsutbildningen blir mer som en introduktion till arbetsplatsen än till läraryrket. Det är inte meningen att en nyutbildad och kreativ lärare ska gå miste om sin lärarlegitimation för att arbetsplatsen – skolan – inte är mottaglig för nya idéer och metoder. Det är också ett argument för att legitimationen tydligare skulle vara integrerad i lärarutbildning. Jag vill därför uppmana utbildningsministern att upprätta ett regelverk som fastslår krav på huvudmännen att organisera och tillgängliggöra introduktionsåret för nya lärare. Regeringen har inte nämnt något om behovet av ett sådant regelverk.

En annan osäkerhet gäller den lämplighetsbedömning som ska ske innan läraren blir tilldelad sin legitimation. Vi kan inte blunda för att det finns en rättssäkerhetsproblematik i att det är rektor som ska göra den. Det finns en risk att skolsystemet sluter sig i en tid då vi behöver ett öppet och lyhört skolsystem som tar in impulser och perspektiv.

Även om införandet av lärarlegitimation är ett steg framåt kommer legitimationen inte att kunna lösa alla de utmaningar som finns när det gäller läraryrket. Det måste också till andra reformer, och dessa lyser med sin frånvaro.

Jag vill avslutningsvis säga att vi från Miljöpartiet tycker att lärarlegitimationen är ett steg framåt och att vi stöder den. Men vi vill se den som en integrerad del i lärarutbildningen.

Jag yrkar bifall till Miljöpartiets reservation.

Anf. 35 RICHARD JOMSHOF (SD):

Fru talman! Regeringen föreslår i sin proposition *Legitimation för lärare och förskollärare* att det ska införas ett legitimationssystem för lärare och förskollärare.

Vi menar att förslaget i stora drag är mycket bra och också mycket välkommet. Jag tror att ett legitimationssystem kommer att innebära flera fördelar, inte minst för att kvalitetssäkra verksamheten men också för att öka rättssäkerheten för eleverna. Det är två viktiga punkter.

Däremot är jag inte lika säker på att systemet med legitimation per automatik skulle innebära att vi får en utökad rekryteringsbas. Det har man kunnat ta del av i vissa debattartiklar under de senaste månaderna. Jag tror inte att det räcker. Jag menar att problemen inom den svenska skolan är mycket större än så. De är så många och så omfattande att det kommer att krävas en rad olika insatser för att vända den negativa trend som svensk skola befinner sig i. Det handlar inte minst om en bristfällig lärarutbildning. Jag vet också att det har höjts röster om att man skulle se till att åtgärda lärarutbildningen innan man inför lärarlegitimationen. Det är en ganska vettig synpunkt i sammanhanget.

Vi ska också vara medvetna om att lärarlegitimationen åtminstone under en övergångsperiod kommer att leda till en ökad börda för såväl våra skolor som den enskilda läraren. Jag delar Socialdemokraternas farhågor om att regeringen mycket väl kan ha underskattat det stora omställningsarbete som reformen kommer att innebära. Därför är det av stor vikt att staten tar sitt ansvar och ser till att skjuta till de medel som behövs för att reformen ska kunna genomföras så smärtfritt som det bara går. Det handlar om att underlätta för våra lärare och för våra skolor, annars finns det risk för att detta förslag, som är bra och som är tänkt att underlätta, förbättra och utveckla, bara blir ytterligare en börda som läggs på skolorna och på lärarna.

Regeringen skriver i propositionen att det ska krävas en avslutad lärarutbildning samt ett godkänt introduktionsår för att erhålla en lärarlegitimation. Vidare ska endast legitimerade lärare få ansvara för undervisning och betygsättning och erbjudas möjlighet till fast anställning. Samtidigt radas man upp flera exempel på lärargrupper som ska få anställas i svensk skola utan tidsbegränsning trots att de saknar lärarutbildning och legitimation. Det anser jag vara mycket problematiskt.

Det är viktigt att än en gång poängtera att ett av huvudmålen med Sverigedemokraternas skol- och utbildningspolitik är att skapa en likvärdig och rättvis skola. Det är därför som vi ställer oss mycket tveksamma till att vissa lärargrupper ska tillåtas undervisa utan tidsbegränsning även i de fall som de saknar legitimation. Vi har förståelse för att det under en övergångsperiod kommer att vara svårt att hitta legitimerade lärare med rätt kompetens inom vissa delar av skolväsendet, inte minst lärare som ska undervisa i modersmål eller i yrkesämnen. Men att bygga in flera undantag i detta nya system, vilket regeringen nu föreslår, är inte hållbart. Detta beror på att dessa undantag kommer att vara ett hot mot en likvärdig och rättvis skola.

Vår uppfattning är att inga undantag från kravet på legitimation ska tillåtas annat än under en övergångsperiod. Därför vill jag kraftfullt avstyrka denna del av propositionen. En lärarlegitimation med en rad olika undantag riskerar i själva verket att bli mer av ett slag i luften i stället för

att vara det som den är tänkt att vara, nämligen ett av många redskap avsedda att förbättra och utveckla svensk skola.

Vi är också starkt kritiska till att lärare i modersmål och yrkesämnen ska få sätta betyg även om de saknar legitimation, inte minst för att det kommer att innebära en börda för de lärare som har legitimation men också för att dessa undantag även i detta fall är ett hot mot en likvärdig och rättvis skola. Därför finns det också risk för att denna reform, som i grund och botten är mycket bra och mycket välkommen, blir ganska tandlös.

Jag nöjer mig tills vidare med detta och yrkar bifall till reservation 5.

I detta anförande instämde Carina Herrstedt (SD).

Anf. 36 WIWI-ANNE JOHANSSON (V):

Fru talman! De flesta lärare som jag har haft genom åren har jag glömt. Men några kommer jag ihåg. De som jag kommer ihåg är de som var riktigt bra, så bra som man önskar att alla lärare skulle vara. Jag kommer också ihåg de lärare som var riktigt dåliga. Men de flesta lärarna var så där i en elevs ögon.

Om det hade funnits lärarlegitimation på min tid hade jag kanske sluppit de riktigt dåliga lärarna. Man kan hoppas det.

Vi ser positivt på att det ska införas en lärarlegitimation därför att lärare, alltifrån förskollärare till lärare långt upp i gymnasieåren, är de personer som utöver föräldrarna sätter störst spår hos våra barn och har störst betydelse för deras utveckling. Då är det självklart viktigt att dessa lärare får en god och för yrket helt adekvat utbildning och att det är rätt personer som kommer in på lärarutbildningen.

Vi menar att lärarutbildningen ska ge tillräckliga kunskaper för att utöva yrket. Om det behövs mer praktisk erfarenhet än den som ges i dag innan en lärare kan få en tillsvidareanställning och sin legitimation ska det förstås ingå i utbildningen i och med att den verksamhetsförlagda praktiken ute på skolorna förstärks. Men när utbildningen väl är klar ska givetvis den som får sin examen också få sin legitimation. I annat fall måste själva innehållet i lärarutbildningen ses över.

Men att man först ska gå igenom utbildningen och sedan göra ett praktikår, i själva verket en provtjänstgöring ute på en skola, och därefter vara utlämnad till en enskild rektors gillande eller ogillande för att få sin legitimation tror vi är helt fel väg att gå. Jag tänker mig unga och fräsiga nyutbildade lärare som kommer med stora intentioner och stångar huvudet blodigt hos någon gammal stofil till rektor. Det finns andra rektorer också, men dessa nyutbildade lärare är faktiskt utlämnade till hur dessa rektorer är. Det är klart att det är möjligt att så småningom överklaga, men vi tycker att detta absolut är att börja i helt galen ända.

Om vi vill vara säkra på att få ut välutbildade och för yrket lämpliga personer borde vi börja i den andra ändan med någon typ av urval vid ansökningstillfället. Men praktik ska göras inom utbildningens ram. Om en lärarstudent inte klarar av att hantera elever eller har gjort ett olämpligt yrkesval måste det framgå mycket tidigare i undervisningen på lärarhögskolan.

Vi vill att det ska finnas en legitimation för alla lärare eftersom vi vill ha en sammanhållen lärarutbildning. Därför bör alla lärarutbildningar

vara fyraåriga och ge möjlighet till senare forskning för dem som vill det. Utbildningen för förskollärare och fritidspedagoger bör därför också förlängas och omfatta 240 poäng.

Vi tror och hoppas att det ska vara bra för läraryrket när det blir ett legitimationsyrke och att det ökar statusen på yrket och till och med pressar upp lönerna. Kravet på legitimation bör alltså gälla alla lärare, även om vi inser att det är svårt att lika snabbt införa krav på legitimation på till exempel yrkeslärare, komvuxlärare och andra. Men det kanske regeringen har tänkt på, och den kanske tänker återkomma snabbt kring detta eftersom det behövs.

Vad vi inte kan förstå är att lärare i modersmål ska vara undantagna från kravet på legitimation. Varför ska de vara det? Varför är det inte lika viktigt att den som får undervisning i sitt modersmål – spanska, arabiska eller något annat språk – ska få det av lärare som är lika välutbildade och legitimerade som de lärare som lär ut moderna språk? Vi förstår inte och accepterar inte den skillnaden.

Vi tycker att alla språkkunskaper ska tas till vara och värdesättas. Därför ska kunskaper i modersmålet naturligtvis värderas lika mycket som kunskaper i moderna språk. De kunskaperna behöver också omfattas av legitimerade lärare. Vi anser att det så småningom måste gälla alla grupper.

Jag yrkar bifall till reservationerna 3 och 6.

I detta anförande instämde Marianne Berg (V).

Anf. 37 MICHAEL SVENSSON (M):

Herr talman! Vår skola är inte som den borde vara. Sverige är på topp i många olika undersökningar men inte när det gäller skolan. Alltför många elever mår inte bra och klarar inte målen. Starten i livet blir en besvikelse för många. Det är det största bekymret för oss som föräldrar och för Sverige som nation.

20–30 års felsatsningar har nedmonterat kunskapskraven och lett till att redan svaga elever halkat efter. Det är illa! Vår skola måste bygga på att alla elever ges samma chans i livet.

Det värsta är att det tar lång tid att ställa allt till rätta. Gamla jämlikhetssträvanden har slagit fel. Högrepresterande elever uppnår mindre, och lägrepresterande halkar efter ännu mer.

Herr talman! År 2011 är ett av de största reformåren i svensk skolhistoria. För många är det i dag en högtidsstund. Likt Gert Fylking när Nobelpriset presenteras kan man i dag ropa: Äntligen! Ledningen för Lärarnas Riksförbund sitter på åhörarläktaren här och jublar i det tysta.

En lärarlegitimation ska införas för lärare och förskollärare. Tanken är att alla elever ska undervisas av utbildade och legitimerade lärare. År 2015 är en slutpunkt för reformens övergångsregler. Då gäller reformen fullt ut, men den börjar genomföras redan till hösten.

Äntligen börjar vi vrida den koloss som skolan är åt rätt håll. Det viktigaste för Sverige är bra utbildning – lärarna spelar naturligtvis en nyckelroll – och att vi bättre värderar läraryrket och utbildar våra lärare rätt.

För att i framtiden få fast anställning krävs det legitimation. Också för att utfärda betyg krävs det legitimation. Naturligtvis framhåller vi att det är oerhört viktigt att introduktionsåret blir bra och att det leder till att

man blir en bättre lärare. En duktig mentor är också viktigt. Efter lämplighetsbedömning får man en lärarlegitimation.

Det kommer också att införas lektorstjänster som förutsätter att man forskat – detta som ett karriärsteg och för att få en högre kvalitet bland lärarna.

Naturligtvis krävs det också att kommunerna vaknar, att de ser över och inventerar behovet av vidareutbildning. Det kommer säkert att krävas mer resurser ute i kommunerna – detta om lärarlegitimationen.

Herr talman! Det finns fler glädjeämnen. Lärarnas ansvarsnämnd ska inrättas. I denna nämnd kan en lärare varnas om vederbörande varit oskicklig. Legitimationen kan till och med dras in om läraren varit grovt oskicklig eller begått grövre brott. Jag tror att denna förändring är av lika stor vikt som förändringen med att införa en legitimation.

Herr talman! Att se till att skolan får rätt kurs och fokus kommer att kräva lång tid. Jag hoppas nu på ärlighet och öppenhet från oppositionen och att man inte 2012 eller 2013 vilseleder svenska folket och pekar på att inget hänt i svensk skola, på att resultaten inte har förbättrats. Alla vet vi att det tar oerhört lång tid att vrida det här till rätta.

För att inte ytterligare två, tre eller fyra generationer ska gå förlorade under de fem tio år som fordras för att kanske se något resultat av de reformer som genomförs i år krävs det ett tydligare ledarskap från rektorer och inte minst ett större ansvar från föräldrar. Det krävs att vi skapar en miljö där lärarna helt enkelt får göra sitt jobb – i framtiden med auktorisation.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

I detta anförande instämde Camilla Waltersson Grönvall (M).

Anf. 38 MIKAEL DAMBERG (S) replik:

Herr talman! Jag välkomnar diskussionen om en långsiktig skolpolitik som väl inte är någonting som vi sett alltför mycket av under de senaste åren i svensk skola. Däremot är det någonting som vi i oppositionen talat om men som majoriteten haft väldigt svårt att hantera. Jag hoppas att det nu är nytt ljud i skällan och att det kan bli en mer långsiktig skolpolitik.

Innan jag kommer in på lärarlegitimationen vill jag säga att det blir lite problematiskt att tala om tidsperioder för att vända utvecklingen. Moderaterna hänvisar till att det tar fem tio år till att vända trenden. Man är nu inne på sitt femte år. Det betyder att det tar uppemot 15 år innan vi ser *något* resultat av den under den tiden förda skolpolitiken.

Det är en väldigt egen analys av vad som krävs för att vända skolsystem. Man kan titta på PISA-rapporten och på vad som hänt i Polen och vad som händer i Norge och på McKinseyrapporten som visar på ganska snabba besked om vad som kan göras för att vända skolresultaten. Jag hoppas att vi kan skapa en gemensam diskussion om att mycket snabbare vända resultaten.

Det är bra att vi är överens om att vi ska ha en lärarlegitimation. Men jag tycker att det också är viktigt att ta den oro som finns på allvar.

Finns det några nya lugnande besked från regeringspartiernas sida när det gäller det som inte minst lärarorganisationerna pekar på? Är intro-

duktionsåret tillräckligt kvalitetssäkrat? Är ni nöjda med den utformning ni valt? Det är inte den utformning som fanns i utredningen, utan introduktionsåret ligger nu på en helt annan nivå än i er egen utredning. Titta på de kompetensutvecklingsinsatser som behövs och på valideringsinsatserna! Tidigare har vi fått rapporter om att högskolor inte jobbar särskilt systematiskt med validering.

Är systemet alltså riggat för det här, och är besluten på plats så att de lärare som i dag känner en stor oro kan känna en trygghet i denna process?

Anf. 39 MICHAEL SVENSSON (M) replik:

Herr talman! Också jag tycker att det är oerhört glädjande att det i dag verkar råda en större samsyn än på många år mellan regering och opposition. Om Mikael Damberg tagit på sig ledartröjan när det gäller att vrida den socialdemokratiska skolpolitiken åt rätt håll är det mycket glädjande.

Naturligtvis är det oerhört viktigt att regeringen följer upp denna reform liksom alla reformer. Ingen reform är komplett, fullständig. Vi tror givetvis på det som står i propositionen och på att det kommer att innebära väldigt mycket. Men om allting inte uppfylls så som vi tror kommer vi självfallet att rätta till det.

Anf. 40 MIKAEL DAMBERG (S) replik:

Herr talman! Jag har full förståelse för att regeringen tror på sin egen proposition och hoppas att den blir bra. Till och med jag i opposition kan hoppas att det blir bättre än jag befarar att det blir.

Just när det gäller introduktionsåret kan jag berätta att när jag möter unga lärarstudenter säger de att vägen in i läraryrket är någonting som är oerhört viktigt och betydelsefullt. Men här har man från regeringens sida valt en modell som inte riktigt liknar den modell som utredningen pekar på och som vi i oppositionen talat om – AT-tjänstgöring och sådant. Man har valt en annan modell.

Lite grann delar jag Vänsterpartiets syn. Om det här bara blir ett slags provanställning under ett års tid utan ett ordentligt innehåll avseende utbildning, praktik och utveckling av yrket har man förfuskat reformen. Här borde man vara tydligare.

Jag vet inte hur det är med er, men jag får i dag funderingar från oroliga lärare. Dessa har ganska länge jobbat som lärare men vet kanske inte riktigt hur de passar in i det här systemet. De är oroliga och undrar om valideringssystemet fungerar och om tillräckliga insatser kommer att sättas in.

Jag delar din uppfattning, Michael Svensson. Många kommuner har ännu inte riktigt gjort kartläggningsarbetet. Därför har vi nog inte riktigt sett omfattningen av det omställningsarbete som kommer att ske både i kommuner och i fristående skolor.

Det finns två saker att göra. Antingen kan man vänta och bara utvärdera det efteråt och se att det inte gick så bra, eller så lyssnar man på de farhågor som finns redan nu och försöker skapa tydlighet i informationen redan från början. Jag tror att det skulle lugna många i processen. Jag ser att det är väldigt många som fortfarande är oroliga över att beskedet från regeringen och myndigheterna inte är tillräckligt tydliga. Jag tror att

fortbildningsinsatserna är underskattade i den här reformen. Det lär vi få återkomma till, inte minst i nästa budgetarbete.

Anf. 41 MICHAEL SVENSSON (M) replik:

Herr talman! Regeringen har avsatt pengar till 2014 för ett fortsatt lärarlyft. Det finns naturligtvis en möjlighet att det inte kommer att räcka under den sista delen av mandatperioden. Om ekonomin tillåter och det visar sig att det behövs kommer regeringen att försöka sätta av mer pengar för vidareutbildning.

Vi delar också åsikten att det är viktigt att följa upp reformen. Annars är risken att en del skolläro och kommuner vaknar upp något chockartat till hösten och även nästa år. Det är oerhört viktigt att vi går ut med information till alla kommuner.

Anf. 42 RICHARD JOMSHOF (SD) replik:

Herr talman! Jag fick delvis svar på min första fråga genom svaret på den fråga som Mikael Damberg ställde. Den gäller omställningsarbetet. Jag delar de farhågorna. Jag tror inte att regeringen riktigt har förstått vilket enormt arbete det här kommer att innebära. Jag vill än en gång säga att jag tycker att legitimationen som grundtanke är mycket bra. Jag välkomnar förslaget, och jag välkomnar reformen, men jag tror inte att det är tillräckligt.

Om jag förstår det hela rätt ska ni nu ut och informera och tala om vikten av att kommunerna tar sitt ansvar och så vidare. Det är så jag tolkar svaret, men frågan är om det är tillräckligt. Även om reformen inte är genomförd tycker jag ändå att detta är någonting som man skulle ha börjat med mycket tidigare.

Den bild jag har fått från vissa kommuner är att man inte riktigt vet hur man ska göra. Man är rädd att det kommer att kosta för mycket. Man har en känsla av att regeringen inte tar sitt ekonomiska ansvar i frågan. Men det är möjligt att vi kommer att få se någonting annat framöver, vilket jag hoppas.

Den andra frågan som jag vill trycka lite mer på handlar om det som jag tog upp i mitt anförande. Jag förstår inte varför ni bygger in dessa undantag där vissa lärargrupper ska undantas. Om vi nu ska införa den här lärarlegitimationen, varför inte göra det rätt från början? Varför ge upp? Varför säga att de här grupperna ska slippa de här kraven? De här eleverna får helt enkelt inte samma rätt som alla andra elever att ha legitimerade lärare. Jag tycker att det är en enorm brist i förslaget, och jag beklagar det. Jag skulle vilja ha ett svar på hur ni egentligen tänker, för jag förstår det inte.

Anf. 43 MICHAEL SVENSSON (M) replik:

Herr talman! Låt mig börja med själva reformen. Någonstans måste man trycka på startknappen. Tveksamhet och oro ute i kommunerna får inte göra att man väntar med en väldigt angelägen reform. Men däremot krävs det naturligtvis att Skolverket och alla andra berörda myndigheter är så aktiva som möjligt på den här punkten.

Undantagen gäller bland annat yrkeslärare. Där förutsätter vi att de är utbildade yrkeslärare. Det kan vara snickare, mekaniker och andra som undervisar. Det kan också vara lärare i modersmål. Där sker det inte

någon större förändring mot hur det är i dag. Där känner vi inte heller någon oro.

Prot. 2010/11:65
2 mars

Anf. 44 RICHARD JOMSHOF (SD) replik:

Herr talman! Jag känner oro. När jag läser propositionen får jag bilden av att man i vissa fall kanske inte har gett upp men på förhand bestämt sig för att det inte går att hitta utbildade lärare i de här grupperna. Jag tycker att det är fel. I propositionen och när man väl genomför reformen kan man tala om att man har det här kravet, det ska gälla alla lärargrupper, så enkelt är det, och nu ser vi till att genomföra det.

Jag tycker som sagt att det är ett jätteproblem att vissa grupper ska undantas. Jag tycker att ni ger upp från början. Jag beklagar det. Jag hoppas att det här är någonting som kommer att förändras framöver, men jag förstår inte varför man inte gör det rätt från början.

Anf. 45 MICHAEL SVENSSON (M) replik:

Herr talman! Jag kan bara lova att vi inte har gett upp på något sätt. Vi har bara startat vår resa mot en ny och bättre skola. Inte sedan 1842 när den allmänna folkskolan infördes har det skett fler reformer, och det kommer att genomföras fler framdeles. Vi fortsätter att kämpa för att vi ska vi få en utbildning i världsklass.

Anf. 46 TINA ACKETOFT (FP):

Herr talman! Kära vänner! Hur många av oss skulle ärligt talat vilja bli diagnostiserade före en operation av en icke legitimerad läkare? Hur många av oss skulle vilja genomgå denna operation utförd av samma icke legitimerade läkare? Jag tror att vi alla vill och utgår ifrån att den läkare vi besöker är välutbildad med minst godkända resultat och att han eller hon har praktiserat under noga övervakning av meriterade kolleger för att först efter det få ett slutår ute i verksamheten där man blir godkänd och därefter får sin legitimation. Läkare är livsviktiga, och det är lärare också. Det tror jag att vi alla är överens om, annars hade vi inte valt detta utskott.

Åren 2011 och 2012 kan gå till historien som skolreformens stora år. Nu börjar alla de åtgärder som Alliansen har planerat att komma på plats. Vi vet varför alliansregeringen hela tiden har haft fokus på skolfrågorna. Från att ha varit en hyfsat stark bildningsnation har vi sett konsekvent sjunkande skolresultat, elever och lärare som upplever att skolan är en stökig arbetsplats och ett minst sagt sviktande söktryck till våra lärarutbildningar. Samtidigt som vi alla talade om att Sverige skulle konkurrera med kunskapen höll kunskapsfundamenten på att raseras.

Herr talman! Det finns inte en enda lösning. Det finns ingen quick fix för svensk skola. Det är därför det nu genomförs så många olika reformer inom så många olika områden från förskolan till forskningen. Men ingen operation i hela världen kommer att lyckas, oavsett hur fina salar, instrument och medicinska teorier det finns, om det inte finns välutbildade, motiverade och praktiskt kunniga läkare, och detsamma gäller för skolan. Den enskilt viktigaste faktorn för skolan är lärarna, och det tror jag att vi är överens om.

Det är därför alliansregeringen skiftade fokus och har lagt om lärarutbildningen för att återigen uppvärdera ämneskunskapen. Man måste vara

*Legitimation för lärare
och förskollärare*

behörig för att undervisa i sitt ämne och på den nivå man går in, men det räcker inte. Om vi ska lyckas att attrahera en ny generation lärare måste statusen på yrket höjas. Det kommer inte att räcka med en ny utbildning eller tydligare befogenheter för lärare, som den nya skollagen stipulerar. Vi måste också tydligt visa att man bara har tillträde till läraryrket om man har visat att man verkligen kan leva upp till de höga krav som vi ställer på dem som ska utveckla och utbilda vår nästa generation. Lärare är ingenting som vem som helst kan bli. Det är ingen mänsklig rättighet att få vara lärare.

Därför är det så viktigt att man under ett praktikår efter lärarutbildningen får handledning i det praktiska arbetet, blir bedömd och förhoppningsvis får sin lärarlegitimation efter det. Det är det yttersta beviset på lärarlegitimitet, på en yrkeslegitimitet.

Genom att det ställs höga krav på kompetens och lämplighet ökar också rättssäkerheten för eleverna. Eftersom det blir möjligt att återkalla en legitimation innebär det ett extra skydd.

Precis lika viktigt som det är att kvaliteten säkras är det att det finns flera vägar in i yrket. Därför måste en legitimation eller en annan högskoleutbildning som ger tillräckliga ämneskunskaper kunna kompletteras med ytterligare behörighet om man vill vidareutbilda sig. Det är också en väg in om man har yrkeskunskaper som validerats och därefter kompletterats med en pedagogisk utbildning. En lärare eller en förskollärare ska också kunna ha en utländsk lärarexamen eller legitimation som grund för en senare svensk legitimation. Vi behöver många typer av kompetens i den svenska skolan för att kunna möta globaliseringen, men vi behöver legitimerad kompetens.

Herr talman! Mina allianskolleger har som vanligt förtjänstfullt gått igenom detaljerna i förslaget, så jag kommer bara att uppehålla mig vid några små detaljer.

Det ligger i oppositionens roll att kritisera den förda politiken. Det vet vi. Det har vi själva varit med om. Det är kul men inte speciellt fruktbart. Om man har som målsättning att vara någonting utöver en ledamot i opposition vore det kanske klädsamt att komma med några egna förslag. Låt oss titta på de förslag som föreligger.

Miljöpartiet säger att införandet av lärarlegitimation kan komma att bidra till att förbättra utbildningen och förändra läraryrket. Man är positiv till lärarlegitimation – och därför yrkar man avslag. Är det någon mer än jag som tycker att logiken brister?

Vänsterpartiet säger som vanligt att det viktigaste är att lärare är mer behöriga men att det ändå kan vara motiverat att införa lärarlegitimation. Man föreslår därför att en godkänd lärarutbildning ska ge legitimation. Fortfarande samma retorik som vi är så vana vid. Varför fortsätter vi inte som vi alltid har gjort? Det var ju så bra så. Inga nya, konkreta förslag alltså.

Socialdemokraterna och Sverigedemokraterna tillsammans välkomnar förslaget på lärarlegitimation men menar att systemet kan behöva utvecklas, att regeringen kan ha underskattat omställningsarbetet i skolor och kommuner och att det är viktigt att både stat och huvudmän genomför erforderliga utbildningsinsatser. Jag håller med Mikael Damberg. Däremot tror jag inte att systemet *kan* behöva utvecklas. Jag utgår från att alla system behöver utvecklas. Alla system behöver kontrolleras,

mätas och utvecklas. Därför kan kanske Socialdemokraterna och Sverigedemokraterna tillsammans med mig och mina kolleger uppskatta att det tydligt står i betänkandet att tid bör avsättas för mentorn och den nyutexaminerade för att den nya läraren ska ges goda förutsättningar att komma in i yrket.

Mikael Damberg säger att det är viktigt att vi lyssnar till den oro som finns ute i verksamheten. Det håller jag i allra högsta grad med om. Det är alltid viktigt att lyssna. Det är alltid viktigt att mäta. Det är alltid viktigt att korrigera de eventuella fel som uppstått. Däremot är det mot principen om huvudmännens självstyre att detaljreglera exakt vilken tid som bör avsättas med mentorn under introduktionsåret.

Vi vet att Statens skolverk ska utarbeta mål för introduktionen liksom mål för rektors och förskolechefs bedömningar. För att stödet ska bli så bra och väl anpassat som möjligt ska rektor alltså se till att det finns en plan för introduktionsperioden, rektorsutbildningen ska innehålla ett avsnitt om introduktionen och Skolverket ska utfärda råd och stöd. Där har vi kontrollfunktionerna. Jag säger fortfarande att vi under tiden måste lyssna på verksamheterna och eventuellt genomföra korrigeringar till dessa.

Det finns också en oro för att pengarna inte ska räcka. Det finns alltid en oro för att pengarna inte ska räcka. Under den tid jag var kommunpolitiker skällde jag ständigt och jämt på riksdag och regering för att de avsatte för lite pengar. Det ligger så att säga i rollen ute i de kommunala verksamheterna att man ska göra det. Men vi vet att i budgetpropositionen för 2011 har regeringen avsatt 60 miljoner för administration av systemet och 160 miljoner för 2012. Därefter avsätts 260 miljoner vardera året. Det är inte nålpenningar.

Uppföljningen visar att Lärarlyftet är den största statliga fortbildningssatsningen någonsin under 2007–2010. Det avsattes 4,3 miljarder kronor för det, och det har bidragit till lärarnas kunskapsutveckling för att förbättra undervisningen. Den satsningen fortsätter parallellt men nu med ändrad inriktning, mot lärare som undervisar i andra ämnen än de har behörighet för och som därför behöver komplettera sin utbildning. Mer än 1 ½ miljard avsätts för Lärarlyftets steg 2 under det närmaste året. Till det kommer 450 miljoner kronor för vidareutbildning av de lärare som saknar lärarexamen.

Det måste lyssnas och vi måste korrigera, men detta är definitivt ett steg i rätt riktning både för att undervisningen av våra barn ska bli bättre och för att läraryrket som sådant ska få högre status.

Slutligen, herr talman, vill jag citera Lärarförbundets ordförande Eva-Lis Sirén som i dag är en mycket lycklig kvinna, kan jag meddela. Låt mig för protokollet säga att jag är minst lika förtjust i det andra läraryrket; detta är alltså inte någon som helst markering vad gäller läraryrket. Eva-Lis Sirén skriver: Är det lönt att bli lärare? Nej, är svaret, det är det inte, men det måste bli det.

Med den lilla hälsningen till skolhuvudmän, fackförbund och kommuner yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på motionerna.

(Applåder)

I detta anförande instämde Karin Granbom Ellison och Christer Nylander (båda FP) samt Camilla Waltersson Grönvall (M) och Annika Eclund (KD).

Anf. 47 RICHARD JOMSHOF (SD) replik:

Herr talman! Tina Acketoft gör en liknelse där hon säger att ingen vill bli opererad innan man blivit diagnostiserad av en utbildad läkare. Det var så jag tolkade det hon sade i sitt anförande. Jag kan bara hoppas att Alliansen inte genomför en framtida sjukvårdsreform på samma sätt som de nu driver igenom reformen om lärarlegitimation. Det skulle i så fall innebära att vissa läkargrupper fick verka och kanske även operera utan legitimation medan andra skulle behöva legitimation. Det vore inte speciellt trevligt för de patienterna. Jag tycker nog att den liknelsen haltar något.

Jag skulle gärna vilja höra hur Acketoft resonerar i sammanhanget. Hur får hon ihop den liknelsen? Jag förstår inte hennes anförande. Alliansen genomför nu, vilket jag konstaterade i mitt förra inlägg, en reform som innebär att vissa lärargrupper undantas.

Anf. 48 TINA ACKETOFT (FP) replik:

Herr talman! I vanliga fall tycker jag att Sverigedemokraterna är ett ytterst pragmatiskt parti, men helt plötsligt börjar de bli väldigt teoretiska. Richard Jomshof skriver i sin reservation, när det gäller just undantaget från krav på legitimation, att de inser att det kan finnas stora problem med att hitta personer i dessa grupper som över huvud taget skulle kunna bli legitimerade. Det tror jag lite grann är grunden till att vi har resonerat som vi gjort.

Det finns i yrkeskårer människor som är extremt lämpliga att bli lärare, men det finns helt enkelt inte tillräckligt många. Därför skriver vi på flera ställen att det är regeringens och allianspartiernas yttersta målsättning att alla lärare ska vara legitimerade, men vi inser också att vissa grupper inte kommer att finnas.

När det till exempel gäller yrkes- och modersmåls lärare, de kategorier som Jomshof här anför, kan de självklart också bli legitimerade. Det står tydligt i betänkandet att utskottet hoppas att en strävan efter att alla lärare ska bli legitimerade finns. Det står klart och tydligt. Vi är dock fullständigt medvetna om att som det är i dag finns inte den möjligheten. Men vi arbetar för det.

Anf. 49 RICHARD JOMSHOF (SD) replik:

Herr talman! Jag skriver i reservationen att jag kan förstå att det kan finnas problem under en övergångsperiod. Det är en sak, men det är något helt annat att göra som ni, Tina Acketoft, kapitulera och säga att vissa lärargrupper ska inte behöva det. Som jag sade tidigare: Varför inte göra det rätt från början?

Jag vill än en gång säga att jag verkligen hoppas att ni inte genomför en framtida sjukvårdsreform på samma sätt.

Anf. 50 TINA ACKETOFT (FP) replik:

Herr talman! Parallellen mellan sjukvården och lärarkåren ska kanske inte dras in absurdum. Jag tror att Richard Jomshof förstår att det är viktigt att vi har en stor bredd på lärarna. Målsättningen är att alla lärare ska vara legitimerade, men det finns grupper där det inte är möjligt. Då är det viktigare att vi ser till att det finns modersmålsundervisning i skolorna så att de barn som kommer till Sverige får möjlighet att utveckla både sitt modersmål och svenskan.

Min förhoppning är att vi så småningom inte ska behöva tala om modersmålsundervisning över huvud taget utan om språkundervisning med olika pedagogiska inriktningar. Dithän vill vi driva politiken med tiden. Till dess får vi se till att lärare i så hög grad som möjligt är legitimerade, välutbildade och motiverade och har den status som de förtjänar.

Anf. 51 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C):

Herr talman! Ännu en dag på jobbet när man får känna stolthet över att vi arbetar så målmedvetet för att på olika sätt skapa framgångsrika skolor. Centerpartiet och våra allianskolleger tog från första stund tag i de utmaningar som finns för att just stärka kvaliteten. Sedan kan vi diskutera hur lång tid detta kommer att ta, vilket tagits upp tidigare i debatten, och vad det är vi behöver göra. Jag tror att det är oerhört viktigt att se att vi steg för steg fattat viktiga beslut för att få en mer framgångsrik skola.

Det finns, och har funnits under lång tid, nedåtgående trender när det gäller elevers resultat. Det är klart att det oroar oss mycket och av många olika anledningar. Men de satsningar som gjorts har i utvärderingar redan visat att man har höjt lärares kompetens. I betänkandet står att läsa beträffande utvärderingen av Lärarlyftet, som är en satsning på över 4 miljarder kronor 2007–2010, att det inneburit förbättringar i lärares kompetens men också i den undervisning som sker.

Den nya lärarutbildningen från förskola till gymnasieskola är en oerhört viktig del. Det görs satsningar på läsa-skriva-räkna, speciallärare och ett förstärkt pedagogiskt uppdrag i förskolan. Det är bara några exempel på olika delar som vi har gjort.

Vid de seminarier där vi har lyft fram de övergripande målsättningarna om att skapa framgångsrika skolor återkommer hela tiden lärares oerhört viktiga roll för elevernas kunskapsutveckling. Ibland har debatten lite felaktigt kommit att handla om kepsar och mobiler och om på vilket sätt vi skapar ordning och reda. Egentligen handlar den om på vilket sätt man skapar studiero och en god arbetsmiljö, så att alla barn kan lära sig så mycket som möjligt.

Herr talman! Lärarlegitimationen som vi debatterar och beslutar om i dag är ännu ett steg på vägen för att säkra kvaliteten i den svenska skolan. Vi vill att våra elever ska ha riktigt bra lärare. Sedan vet vi att lärare lever under styrning från väldigt många olika håll. Man styrs av de policy- och styrdokument som vi beslutar om i Sveriges riksdag. Det handlar om kursplaner, läroplaner och så vidare. Man styrs av kommunala styrdokument. Arbetsgivare och rektorer är ansvariga för styrningen på olika sätt. Elever och föräldrar har och ska ha ett stort inflytande över det arbete som sker i skolan, och den rollen har också stärkts i den nya skolagen.

Men framför allt är det läraren själv som styr sitt arbete, och det är ett oerhört betydelsefullt arbete. Det handlar om att skapa förtroende, att motivera och att öppna dörrar mot helt nya världar. Det gäller oavsett om eleven är en yngre person, 7 år gammal, under sitt första skolår, eller en 13–14-åring, som ibland känner en viss skoltrötthet. Att kunna öppna dörren till nya världar är oerhört viktigt.

Här handlar det om lärarskickligheten, som är en viktig faktor. Från politiskt håll vill vi på olika sätt ge verktygen, så att man kan vara en duktig lärare.

Karriärvägar har under många år diskuterats på olika sätt. Det har nämnts tidigare i debatten och jag tycker att det är viktigt att lyfta fram att lektorsers möjlighet att verka från förskola till gymnasieskola blir en viktig karriärväg för en del lärare, både med avseende på den egna professionella utvecklingen och med avseende på den verksamhetsutveckling som kommer att ske och som vi ser i satsningar på forskarskolor och så vidare. Verksamhetsutvecklingen kommer att vara betydelsefull.

Herr talman! Det är positivt att det finns en så bred samsyn när det gäller lärarlegitimation. Tina Acketoft beskrev tydligt oppositionens olika delar i den här samsynen. Jag uppskattar verkligen att man från det största oppositionspartiet lyfter fram lärarlegitimationen som viktig. Man pekar på ett antal faktorer där man är lite ifrågasättande. Självklart ser också vi i allianspartierna ett stort behov av att följa detta. Det kan alltid diskuteras hur mycket resurser man har avsatt och inte. Vi kommer att följa upp de resurser som är avsatta. Vi kommer att följa kommunernas arbete med detta på olika sätt, och vi kommer att se om vi behöver korrigera det hela på något sätt.

Det lämnas dock inte helt oskrivet hur man ska göra, utan Skolverket kommer att få i uppdrag att ta fram allmänna råd och riktlinjer för hur introduktionsåret ska fungera. Det är viktigt att man kan kvalitetssäkra det.

Man tycker att lärarutbildningen på olika sätt ska kvalitetssäkra alla dem som genomgår den. Men vi vet också att en del som genomgår lärarutbildningen inte är de bäst lämpade att vara lärare. Då ser jag introduktionsåret som en viktig kvalitetssäkrande faktor, så att det blir de som passar bäst för läraryrket som får sin legitimation.

Introduktionsåret är givetvis en viktig väg in i läraryrket. Just därför är det viktigt att det finns allmänna råd och riktlinjer. Det är klart att det finns olika behov hos dem som kommer ut från lärarutbildningen beroende på vilka åldrar de ska undervisa i, vilka tidigare erfarenheter de har och så vidare, men det är viktigt att man alltid kan säkra en god kvalitet under introduktionsåret.

Jag vill än en gång poängtera att vi måste vara lyhörda. Ett sådant här omfattande omställningsarbete kommer att ta tid, och vi kommer givetvis att följa det nära för att det ska bli den kvalitetsreform som vi förväntar oss.

Det har tidigare diskuterats om de undantag som görs från kravet på legitimation. Man undantar faktiskt ingen från att kunna bli legitimerad, men vi ställer inte i det här läget kravet att alla måste vara legitimerade. Validering har nämnts som en viktig faktor, och vi kommer att följa det noga för att se hur man validerar de lärare som i dag finns i skolan med

hänsyn till det utbildningsbehov som de eventuellt har för att nå behörighet.

Herr talman! Jag är glad och stolt över att i dag få yrka bifall till propositionen om lärarlegitimation för att ytterligare förstärka kvalitetssatsningen i den svenska skolan och att öka lärarnas status.
(Applåder)

I detta anförande instämde Annika Eclund (KD).

Anf. 52 ANNIKA ECLUND (KD):

Herr talman! Jag vill börja med att utropa: Äntligen! Äntligen kommer lärarlegitimationen att bli verklighet. Det är en mycket välkommen reform för att öka kvaliteten i svensk skola.

Det är oroande att resultaten i den svenska skolan har sjunkit under de senaste årtiondena. Men alliansregeringen har tagit de låga resultaten på allvar och lagt om skolpolitiken genom att införa en lång rad reformer, som ny gymnasieskola, nya läroplaner, ett nytt betygssystem, lärlingsutbildningar, fler nationella prov och en modern skollag. I dag ska vi besluta om lärarlegitimationen, som kommer att bli en av de viktigaste pusselbitarna när det gäller att öka resultaten hos eleverna men också att höja lärarnas status.

Herr talman! Ingen skulle komma på tanken att prova ut nya glasögon hos någon annan än en legitimerad optiker eller att låta någon annan än en legitimerad läkare operera bort ens blindtarm. Men hittills har vi kunnat skicka det värdefullaste vi har, nämligen våra barn, till en skola som vi inte vet om den har pedagogiskt utbildad personal. Även om kanske samtliga av skolans lärare har lärarexamen garanterar det ändå inte att de är behöriga i de ämnen de undervisar i. Det är inte ovanligt att en utbildad lågstadielärare undervisar i matematik på högstadiet eller att en lärare som är utbildad för högre åldrar ska lära barn att läsa utan att ha någon utbildning i läsinlärning. Det säger sig självt att resultaten blir därefter. Situationen jag beskriver är mycket vanligare än man tror, och rektorer och huvudmän har faktiskt ganska dålig koll på vad personalen har för bakgrund. Lärarlegitimationen kommer att göra det tydligt vem som är behörig för det arbete man utför.

Herr talman! Var femte lärare i den svenska skolan saknar i dag behörighet att undervisa, och det är inte acceptabelt. Den här gruppen kommer även fortsättningsvis att vara anställd inom skolan, men eftersom de inte kommer att få sätta betyg sätter det press på kommunerna att ge dem fortbildning så att de blir behöriga. Här kommer det andra steget i Lärarlyftet in som en viktig del i att göra det möjligt att på sikt ha endast behöriga lärare på våra skolor.

Under många år har jag sett lärare som valt att satsa på en lång utbildning, med tillhörande studieskulder, bli anställda på en skola och sedan, när tjänster ska fördelas, ha fått stå tillbaka för någon som undervisar i ämnen som han eller hon inte har formell behörighet i. Detta är inte rimligt.

Herr talman! Legitimationen innebär en auktorisering av läraryrket och klargör att lärares arbete är ett myndighetsutövande, då endast legitimerade lärare kommer att få sätta betyg. Legitimationen är samtidigt en kvalitetsgaranti, då legitimationen kan återkallas från lärare som inte

sköter sitt uppdrag. Grov oskicklighet i yrkesutövningen eller grova brott ska leda till indragen legitimation. Detta innebär en trygghet för alla som jobbar i skolan. I bästa fall är också lärarlegitimationen ett första steg i en bättre löneutveckling för lärarkåren.

Herr talman! Efter att ha jobbat i skolan under åtskilliga år då jag med egna ögon har sett hur man i princip har kunnat plocka in vem som helst att undervisa i skolan och dessutom gett dem befogenhet att sätta betyg är det stort att i dag kunna stå här och vara en av dem som i eftermiddag kommer att trycka på ja-knappen när vi voterar i den svenska riksdagen om regeringens proposition om lärarlegitimationen. Det är stort! Det kommer att höja mina kollegers status. Det kommer att göra att fler vill bli lärare. Det kommer att garantera att våra barn och ungdomar får undervisning av professionella människor. Det är en trygghet för eleverna och för deras föräldrar att de vet att det bara är behöriga lärare som utövar yrket.

Herr talman! En skola i världsklass är en förutsättning för att Sverige ska vara ett framgångsrikt land också i framtiden. Att kvalitetssäkra läraryrket genom lärarlegitimationen är ett mycket viktigt steg i den riktningen. Jag yrkar därmed avslag på motionerna och bifall till utskottets förslag i betänkandet och till propositionen i dess helhet.

(Applåder)

I detta anförande instämde Ulrika Carlsson i Skövde (C).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 19 §.)

13 § Begäran om skrivelse från regeringen inför EU:s vårtoppmöte

Föredrogs
finansutskottets betänkande 2010/11:FiU45
Begäran om skrivelse från regeringen inför EU:s vårtoppmöte.

Anf. 53 ANNA KINBERG BATRA (M):

Herr talman! Jag ska börja med att yrka bifall till reservationen, och jag ska återkomma till varför.

I går presenterade Statistiska centralbyrån siffror för den svenska ekonomin för fjärde kvartalet förra året. Det var nya rekord som uppmättes på 7,3 procent. Även på årsbasis ser det ut som att den svenska tillväxten är stark och slår de prognoser vi hade i budgetpropositionen för förra året.

Samtidigt bedömer EU-kommissionen att tillväxten i EU-området i snitt blir under 2 procent i år och i eurozonen närmare 1 ½ procent. Sverige har stabila och välskötta statsfinanser men är omgivet av ganska mycket europeisk oro. Det skulle behöva hända betydligt mer för att få fart på konkurrenskraften i Europa i en värld där Kina och Indien utmanar oss på allvar.

OECD-chefen Gurria som nyligen var i Stockholm beskrev Sverige som en välskött ö i oroliga vatten. Utan att dra den metaforen för långt kan man konstatera att i detta vatten bubblar det ganska mycket. Det

kommer vågor av nya förslag. Men det är fortfarande för lite substantiellt innehåll i form av bättre ekonomi i de berörda länderna.

Det är viktigt att Europas länder tar sitt ansvar och får ordning och reda i sina respektive statsfinanser för att vår gemensamma ekonomi ska vara stark. Det finns det bred samsyn om i varje fall på papperet. I den så kallade stabilitets- och tillväxtpakten ingår att hålla ordning på sina respektive länders ekonomier samtidigt som man river hinder mot varandra och att man inte utsätter sig eller sin omgivning för alltför stora överskott. I praktiken ser vi däremot signaler som ger större anledning till oro.

Vi ser exempel på hur flera länder hellre lanserar nya regler än att följa dem som finns. Det syns till exempel på att Sverige är ett av väldigt få länder som klarar underskottskraven. Det syns på att det kommer diverse presskonferenser och utspel. Det gäller till exempel initiativet till en så kallad konkurrenskraftspakt som kom häromveckan.

Nu närmar sig det så kallade vårtoppmötet den 24 och 25 mars. Det är en årlig övning där stats- och regeringscheferna diskuterar jobben och ekonomin. Inför det möts även finansministrarna. Det kommer säkert att tas ytterligare olika initiativ. Det pågår konsultationer. Det diskuteras ett möjligt toppmöte för euroländer. Men hittills har vi inte sett andra konkreta förslag än de från EU-kommissionen som vi jobbar med redan nu och förankrar i Sveriges riksdag bland annat i diskussioner med finansministern i finansutskottet.

Än så länge finns det inte så mycket annat konkret och därför inte så många möjligheter att ta ställning till någonting annat konkret. Men det finns anledning att kritisera att sådana viktiga frågor kastas fram på presskonferenser med mycket kort varsel såsom skedde inför det senaste toppmötet med stats- och regeringschefer. Det har både finansministern och statsministern redogjort för bland annat här i riksdagens kammare.

Det är olyckligt med toppmöten där bara hälften får vara med. Under det franska ordförandeskapet hösten 2008 togs initiativ till eurozontoppmöten. Det var vi kritiska till då och har anledning att vara eftersom EU är ett samarbete mellan 27 länder som påverkar varandra och har regler för hur sådana beslut fattas.

Vi kan inte hindra andra länder att träffa varandra i vilken konstellation som helst eller tyskar, fransmän och andra från att ta olika initiativ. Men för ett medelstort land som vårt är det viktigt att EU fungerar inom de regler som finns för de 27 medlemmar som är med. Det är också så vi får inflytande för väl kända och väl förankrade svenska positioner i sak.

Det är viktigt att Sveriges riksdag även fortsättningsvis fattar beslut om svensk finans- och skattepolitik. Det ska knappast behöva påpekas i denna kammare. Det gäller även hur välfärds- och trygghetssystem är utformade. Det finns det nog många nationella parlamentariker lite runt om i EU som vill markera.

Det är också väldigt viktigt och förtjänar att påpekas att den svenska modellen och arbetsmarknadens parters roll för lönebildningen fortfarande måste respekteras. Även här finns en bred enighet. Det gäller till exempel när finansutskottet behandlade sitt utlåtande om förstärkt samordning av den ekonomiska politiken. Där var sex partier överens om vikten av bland annat stabila finanspolitiska ramverk på både nationell nivå och EU-nivå.

Nu diskuteras på basis av kommissionens förslag omfattande förstärkningar av den ekonomiska styrningen i EU- och euroområdet. Det kan vara relevant att göra sådana efter den kris vi har gått igenom. Detta sker också genom de rättsakter som är delar i dessa paket. Det diskuteras också enligt de metoder vi har brett i Sveriges riksdag och förankras djupt och till och med över blockgränserna.

Det är svårt att se hur ett möjligt nytt initiativ från en presskonferens går ihop med det viktiga arbete som nu bedrivs inom EU på bred front på basis av kommissionens förslag. Jag kan gärna påpeka att vi nu befinner oss i ganska händelserika veckor inte bara ekonomiskt utan även politiskt och ekonomisk-politiskt.

Finansministerrådet den 14 och 15 mars har alltid en viktig roll inför vårtoppmötet men kommer att ha en särskilt viktig roll nu. Då kan det också ha varit ett särskilt möte med eurozonens länder vad vi än tycker om den saken. Mot den bakgrunden har vi beslutat att kalla finansministern till utskottet den 17 mars för överläggningar om den ekonomiska politiken inför vårtoppmötet.

Herr talman! Så här långt är vi överens om de flesta steg i den kris vi nu upplevt, i varje fall väldigt brett. I Sverige har det under de år som vi varit medlemmar i EU och även under de senaste årens extrema omständigheter rått bred politisk samsyn i kammaren, i finansutskottet och i riksdagens EU-nämnd om hur den kritiska ekonomisk-politiska situationen måste hanteras. Det är bra och viktigt. Jag är mycket mån om att behålla den breda förankringen även framöver. Det gäller inte minst för att vår gemensamma syn som vi delar i sak ska få maximalt genomslag inom EU-systemet.

I de flesta av de beslut som har fattats i de steg som har tagits har majoriteten bestått av sex partier, det vill säga över blockgränserna, inklusive både Socialdemokraterna och Miljöpartiet. När det till exempel förra året testades förslag om att låta kommissionen förhandspröva nationella budgetar reagerade många nationella parlament och däribland det svenska.

Det var riksdagens finansutskott som sade ifrån mycket skarpt enligt Lissabonfördragets regler för subsidiaritetsprövning. Det gav eko både i andra länder och i kommissionen och ska så göra. Sådant är väldigt viktigt.

Jag märkte som ordförande för riksdagens EU-nämnd förra mandatperioden också i kontakt med andra länder hur det svenska systemet för förankring av regeringens EU-politik tillhör de skarpare i medlemskretsen. Flera andra parlament, till exempel tyska Bundestag, har tittat på det svenska systemet och försökt efterlikna detta. En bred och djup förankring av regeringens EU-arbete är av största vikt.

Så har även varit fallet om till exempel Lissabonfördraget, själva stabilitets- och tillväxtpakten och för den delen även den svenska budgetlagen, som ju är förutsättningen för att vi ska vara överens om stramheten med mera.

I dessa dagar sammanställs partigruppernas svar på den så kallade EUMOT-utredningen. Även detta visar att samsynen är bred över blockgränserna om hur vi tillämpar både regeringsform och riksdagsordning för god förankring av EU-arbetet. Vi brukar kunna ha olika uppfattning

om till exempel regeringsfrågan men vara brett överens om spelreglerna. Det är viktigt.

Det är mot denna bakgrund som det är olyckligt att socialdemokrater, vänsterpartister, sverigedemokrater och tyvärr även miljöpartister har valt att skriva den majoritetstext som ligger på riksdagens bord i dag. Att bifalla den skulle nämligen innebära en nyordning och ett avsteg från de principer som vi brukar vara överens om och följa och som finns i riksdagsordning och regeringsform. Normalt åtnjuter de brett stöd.

Att ta fram en skrivelse om ett förslag som inte finns och som har kommit som ett utspel från en presskonferens skulle dessutom riskera att uppfattas som att Sveriges riksdag och regering bekräftar detta inspel och ger det officiell status. Det vore olyckligt, och det skulle riskera att skapa oreda och att påverka EU i en riktning som vi är överens om att EU inte ska gå i.

Därför hoppas jag, och yrkar på, att kammaren i eftermiddag röstar nej till förslaget i betänkandet och i stället bifaller reservationen.

Anf. 54 CARL B HAMILTON (FP):

Herr talman! Oppositionens förslag till skrivelse bör avslås av tre skäl: Förslaget är fel i sak, det är fel i form, och det skulle riskera att i förtid och på förhand binda Sverige vid något i dag okänt.

För det första är förslaget fel i sak därför att det ännu inte finns något konkret förslag för Sverige att förhålla sig till. Det är därför omöjligt att bedöma vad som är den bästa svenska reaktionen på euroländernas eventuella fördjupade samarbetsplaner.

För det andra är förslaget fel i form därför att det finns snabbare och effektivare sätt att ta upp en sådan här preliminär fråga till debatt i riksdagen. Jag tänker då på möjligheten att ställa interpellationer till regeringen, och möjligheten att påkalla en aktuell riksdagsdebatt.

Dessutom vill jag som ordförande i EU-nämnden påminna om att denna typ av frågor diskuteras och beslutas om varje vecka i riksdagens EU-nämnd, som till exempel Thomas Östros och Ulla Andersson dock valt att inte sitta med i. Dessutom har dessa frågor, som Anna Kinberg Batra just påpekat, varit uppe och kommer att vara uppe i finansutskottet både med och utan finansministern.

För det tredje vore det direkt olämpligt att skapa ett prejudikat för ett vinglande Sverige vilket skulle bli fallet om Sveriges regering skulle börja agera internationellt på basis av en löst skissad text som cirkulerats på en presskonferens.

I det nu aktuella fallet var *Ekots* reporter Herman Melzer den ende som såg den tysk-franska texten. EU-ländernas statsministrar såg den inte. Det är mycket svårbegripigt för mig att oppositionen vill att regeringen på en sådan lös grund ska rycka ut och binda Sverige vid ståndpunkter för framtiden. Thomas Östros brukar säga att olika saker är ”djupt ansvarslösa”. Den här gången är det faktiskt en träffsäker beskrivning av Östros eget agerande och den övriga oppositionens försök att vara med i riksdagsbeslut som skulle binda Sverige i EU-politiken, utan att vi i Sverige vet vad som föreslås eller vad som förestår beträffande i detta fall euroländernas eventuella samarbetsplaner.

Låt mig i sak och form dessutom slå fast följande: Sverige, eller regeringen, förutsätter och har ingen anledning att ifrågasätta att EU:s fördrag fullt ut kommer att respekteras.

De ansträngningar som görs av Tyskland och Frankrike kan förutsättas ligga i linje med alla de program och åtgärder för bättre ekonomisk styrning som redan finns. Problemet i EU och euroområdet är ju inte bristen på ambitiösa texter, rådsslutsatser, formuleringar, målsättningar, toppmötesbeslut, riktlinjer, terminer och pakter utan deras genomförande och åttlydnad i praktiken.

Oppositionen försöker hota med ökad effektiv överstatlighet, men problemet i EU är det motsatta – nämligen dominansen av en ineffektiv mellanstatlighet när det gäller olika ekonomiska regler och åtaganden.

De ekonomisk-statistiska mått, analyser och analysredskap som kommissionen och andra EU-länder använder för att mäta till exempel konkurrenskraft är precis desamma som dem som våra egna myndigheter och forskare använder. Det kan exempelvis gälla beräkning av enhetsarbetskostnad. Också andra länders myndigheter, OECD, IMF och så vidare använder dem. Det blir konstigt om man ska börja hota med denna typ av argument.

För att förbättra konkurrenskraften i Europa och i EU:s medlemsländer krävs förvisso åtgärder på hemmaplan i de olika medlemsländerna. Beslut som till exempel främjar produktiviteten fattas och ska fattas i nationella parlament, av nationella parter på arbetsmarknaden, av nationella myndigheter och pensionsstyrelser och så vidare.

Regeringen ”passar” och ”mörkar sina positioner” påstår Thomas Östros och Marita Ulvskog i en debattartikel på Svenska Dagbladets webbplats i dag. Sanningen är att de två socialdemokraterna med sin kritik slår in öppna dörrar och utdelar det ena hårda slaget i luften efter det andra. Låt mig först som sist dementera ett antal påståenden om regeringens EU-politik som görs i artikeln:

Regeringen är emot ökat inflytande från till exempel Bryssel över lönebildningen. Regeringen är klockrent och tydligt för att den svenska modellen med självständiga parter på arbetsmarknaden bibehålls. Regeringen är för investeringar i kunskap och utbildning som metod för minskad arbetslöshet och fler jobb. Regeringen är emot förslag som skulle innebära att EU ska blanda sig i lönebildning och pensionssystem. Regeringen är för att alla EU-länder ska ha rätt att vara med och delta i olika typer av samarbeten när de så önskar förutsatt att de uppfyller uppsatta villkor. Det gäller till exempel Schengensamarbetet, EMU och EU-patentet. Regeringen är för och vill stärka den överstatliga regleringen av finanssektorn i EU och Sverige. Senast i går presenterade finansminister Borg åtgärder som Thomas Östros då instämde i. Regeringen är också, som bekant, för starka statsfinanser.

Allt detta är ifrågasatt i artikeln. Alltså: På alla de punkter som Östros och Ulvskog påstår att regeringen passar och mörkar har regeringen tvärtom både tydliga och välbekanta positioner i EU-politiken. Detta vet naturligtvis Östros redan. Motivet för hans agerande får nog sökas på annat håll, till exempel när det gäller att visa fjädrarna i den pågående partiledarstriden inom hans parti.

Sverige som nation är inte inbjudet till eurotoppmötet den 11 mars. Det beklagar jag. Det är en klassisk svensk linje att alltid försöka vara

med där beslut fattas som kan komma att påverka oss. Så har alla svenska regeringar under efterkrigstiden agerat bland annat i Europapolitiken. Så bör vi göra som nation även framdeles för att inte eftersätta Sveriges intressen, som det står i grundlagen.

Vi ska därför försöka armbåga oss in i rummen där beslut som kan ha betydelse för oss fattas. Detta är också ett argument för att Sverige bör vara med i eurosamarbetet. Då hade vi varit inbjudna till det stundande toppmötet. Nu får vi stå utanför och får försiktigt banka på dörren till exempelvis den finska delegationens rum för att få veta vad som pågår.

Det leder mig över till några frågor till oppositionen: Vill ni att Sverige ska anstränga sig för att vara med i diskussionen om det som nu pågår inom eurogruppen? Eller vill ni att Sverige inte ska försöka delta i diskussionerna? Vill ni fortsätta den klassiska svenska Europalinjen med strävan efter full närvaro och fullt deltagande i Europas beslut?

Även jag yrkar bifall till reservationen.

Anf. 55 PER ÅSLING (C):

Herr talman! Jag är förundrad över att denna debatt över huvud taget behöver föras i Sveriges riksdag i dag.

I grund och botten råder en bred samsyn om EU-frågornas hantering mellan fem av riksdagens partier, vilka tillsammans representerar mer än 80 procent av mandatet. Alltsedan det svenska EU-medlemskapets början har också dessa fem partier strävat efter att gemensamt komma fram till formerna för samråd och beslutsfattande i EU-frågorna.

Den ordning som vi har i dag för att hantera EU-frågor är ett exempel på denna samsyn. Ministrar deltar på utskottssammanträden. Inför ministerrådsmöten och toppmöten sker samråd i EU-nämnden. Efter toppmötena återrapporterar regeringen direkt till kammaren, med möjlighet för riksdagens ledamöter att debattera resultaten.

Ett ytterligare exempel är formuleringarna om EU-medlemskapet i regeringsformen, beslutat i bred enighet över partigränserna.

Låt mig konstatera att det är ett värde i en demokrati att vara överens om formerna för beslutsfattande och debatt och att i stället låta debatten handla om sakfrågor och substans. Det är en grundhållning som jag vet att Socialdemokraterna till fullo står bakom. Faktum är att Socialdemokraterna utmärkt sig genom ett starkt och entydigt försvar för en stark regeringsmakt, för regeringens särställning i utrikespolitiken och för att EU-samarbetet i stor utsträckning ska räknas just som utrikespolitik.

Det här gör dagens betänkande desto märkligare därför att Socialdemokraterna nu gör gemensam sak med tre partier som i grunden är eller måste anses tveksamma till EU-samarbetet som sådant och som i praktiken har ställt sig utanför det samförstånd som präglat formerna för ett svenskt EU-medlemskap.

Herr talman! Jag visar gärna min respekt för en samarbetsorienterad och pragmatisk socialdemokrati. Med det lämnar jag själva formfrågan och går över till den sakfråga som föranletts av utskottsmajoritetens agerande.

Även i sakfrågan tror jag att det råder en bred samsyn mellan flertalet av riksdagens partier. Sverige har förvisso tagit sig igenom de senaste årens finansiella turbulens väl, huvudsakligen på grund av den budgetdisciplin som varit vägledande för såväl socialdemokratiska som borger-

liga regeringar. Budgetdisciplinen uppnås tack vare ett tydligt och stabilt ramverk för svenska offentliga finanser, ett ramverk som skapades under en socialdemokratisk ministär till följd av 1990-talets finanskris. Till dess tillkomst var Centerpartiet starkt pådrivande.

Men Sverige har inte varit opåverkat, och den kris som tvingat flera europeiska ekonomier på knä har varit ett hot mot alla europeiska länder. Ett av grundproblemen är naturligtvis bristande budgetdisciplin och rent av förakt för de konvergenskrav som ligger till grund för det ekonomisk-politiska samarbetet inom EU. Inte bara för eurons skull utan för den politiska och ekonomiska stabiliteten i EU, för Europas konkurrenskraft och för en fortsatt fungerande europeisk union är det avgörande att vi återupprättar disciplin och respekt för gemensamt fattade beslut.

Det är i det ljuset man ska tolka de åtgärder som föreslagits av kommissionen och av rådets Van Rompuy-grupp, och det är i det ljuset man ska se det fransk-tyska inspelet till diskussionen. För det är just ett inspel, och dessutom ett inspel som redan fått hård kritik från många håll. Jag skulle vilja säga att det inte finns anledning för Sveriges riksdag att agera i dag.

Men vad gäller de, låt mig säga, mer seriösa förslag som lagts fram för att värna den finansiella stabiliteten borde de i sig inte vara särskilt kontroversiella. Det handlar om åtgärder för att övervaka makroekonomiska obalanser och om sanktioner för de länder som inte vidtar åtgärder. Det handlar också om förstärkning av stabilitets- och tillväxtpakten och minimikrav på nationella finansiella ramverk. Och det handlar om en permanent mekanism för att hantera kommande kriser.

Jag har svårt att se vari det kontroversiella ligger. För Sveriges del är ingreppen måttliga; vi har ett stabilt ramverk med överskottsmål, utgiftstak och balanskrav på kommunernas ekonomi. Sverige är en av Europas allra starkaste ekonomier i dag, och självklart ligger det i vårt intresse att också andra EU-länder sköter sig.

Herr talman! Självfallet måste och kommer riksdagen att engageras i det pågående arbetet för att öka den finansiella stabiliteten i Europa. Allt annat vore orimligt. Men det är inte heller rimligt att gå utanför de samarbetsformer som vi beslutat i bred enighet, vare sig man ser till processen eller till innehållet.

Låt mig avslutningsvis få yrka bifall till reservationen.

Anf. 56 THOMAS ÖSTROS (S):

Herr talman! Låt mig inledningsvis yrka bifall till finansutskottets förslag i betänkande FiU45. Låt mig också ställa frågan vad EU-nämndens ordförande använder för metoder för att skapa majoritet i riksdagen.

Vi har en minoritetsregering i Sverige. Europapolitiken är av central betydelse för Sverige. EU-nämndens ordförande borde ägna sig åt att skapa majoritet för EU-politiken, inte ha en så konfrontativ hållning när man befinner sig i minoritetsposition och använda uttryck som ansvarslös, hota, visa fjädrar när oppositionen helt enkelt vill vara med och diskutera Sveriges hållning i den viktiga Europafrågan, en fråga som nu debatteras vitt och brett i Europa, något mindre i Sverige men väldigt mycket i det övriga Europa. Vi menar att det är viktigt att Sverige har en standpunkt som går att urskilja och som vi argumenterar för. Särskilt vi

som är mycket engagerade Europavänner vill se Sverige ha en tydlig och klar hållning.

Sverige behöver en starkare Europapolitik, en tydlig linje, politiska prioriteringar som är tydliga. Vi kan inte bara passivt se på när det pågår en så viktig framtidsdiskussion inom Europeiska unionen.

I dag möter flera europeiska länder mycket stora ekonomiska problem. Finanskrisen har drivit fram en statsfinansiell kris. Problemen ser olika ut i många av medlemsländerna, men gemensamt är otillräckligt reglerade banker, alltför omfattande privat skuldsättning och bristande konkurrenskraft, bristande produktivitet i medlemsländerna.

Det behövs krafttag för att hålla samman Europa och öka Europas globala konkurrenskraft. Den europeiska kommissionen har föreslagit ett lagstiftningspaket med sex rättsakter på det ekonomiska området. För några veckor sedan togs ytterligare ett steg när det tysk-franska förslaget kring en så kallad konkurrenskraftspakt lades fram. Där diskuteras förslag som att EU ska ha inflytande över lönebildningen, att pensionsåldern ska harmoniseras, att bolagsskatter i EU ska harmoniseras.

Det är inte bara det; det här är en process som fortgår. Det gäller två av EU:s stora viktiga medlemsländer. Det går inte att bortse från och säga att det var någonting som hafsades fram på en presskonferens. Det är viktigt att Tyskland och Frankrike har en överenskommelse om vilken politik man vill driva. Min erfarenhet från EU är att då betyder det någonting i diskussionen.

Men utvecklingen har fortsatt. I dagarna har ju kommissionens president, José Manuel Barroso, tillsammans med rådets president, Herman Van Rompuy, enligt Financial Times häromdagen börjat arbeta fram ett gemensamt förslag som har stora likheter med den tysk-franska konkurrenskraftspakten. Det är alltså två representanter från de riktigt tunga institutionerna i Europeiska unionen som nu arbetar med detta.

Men var är Sveriges röst? Jag vill att Sverige ska vara i central position i det europeiska samarbetet. Vi ska vara med och föra en diskussion om vad vi vill med Europeiska unionen. Då har vi en minoritetsregering som här representeras av de borgerliga partierna som säger: Nej, det där är presskonferenser och utspel som ingen behöver bry sig om.

Två stora, tunga medlemsländer och två representanter för de tunga institutionerna, presidenterna för rådet och kommissionen, arbetar nu med frågor av mycket stor betydelse för Europa och för Sverige. Men regeringens position är höljd i dunkel.

Då är det modesta önskemålet från oppositionen: Låt oss i skriftlig form få se vad regeringen har för hållning i dessa stora och viktiga principiella frågor. Jag utesluter inte alls att ni kommer att ha en god process att komma överens, men jag tycker inte att Europasamarbetet ska bedrivas så att en minoritetsregering ska åka till Bryssel utan att ha klargjort en tydlig ståndpunkt. Sedan måste man kompromissa och samtala, men man måste tycka någonting om man ska ha framgång i Europapolitiken. Det är ett högst rimligt krav.

I reservationen från de borgerliga partierna hävdar man att regeringens ståndpunkt är känd. Men samtidigt skriver man att de förslag som är uppe till diskussion inom EU är ökända och att det därför inte går att ha en ståndpunkt.

Jag läser Financial Times – det är numera den huvudsakliga källan till information. Jag vet inte om minoritetspartierna i regeringsunderlaget har någon annan information, för det verkar som att man inte tar ställning till de stora och viktiga förslag som nu diskuteras.

Det är inte rimligt att man säger sig sakna kunskap om de förslag som nu debatteras. Det är regeringens väldigt viktiga uppgift att skaffa sig den kunskapen. Man företräder Sverige i Europeiska unionen, och man måste tränga sig fram till borden för att vara med och diskutera och få den kunskapen. Det begär vi att regeringen gör.

Slutsatsen för oss är att regeringen inte kan åka till toppmötet i slutet på mars utan att ha fått chansen att klargöra sin ställning till riksdagen i skriftlig form, utformad i en skrivelse, och ha med sig ett budskap från riksdagen om vad Sveriges hållning bör vara.

Jag vill ta upp fem principer som jag tycker är grundläggande.

För det första: jobben. Vid det extra toppmötet i Lissabon i mars 2000 slogs det fast att ett av Europeiska unionens övergripande mål ska vara full sysselsättning. Sverige bidrog aktivt till att det målet infördes. Men trots att vi nu har massarbetslöshet i Europa har jobbfrågan kommit i skymundan. Vi vill se ett ökat samarbete för att stärka konkurrenskraften, öka sysselsättningen och satsa på kunskap, utbildning och ny miljövänlig teknik.

För det andra: den nationella kompetensen. Jag vågar säga att det folkliga stödet för ett fördjupat politiskt samarbete i dag är begränsat. Det är centralt att den nationella kompetensen och subsidiaritetsprincipen värnas. EU ska inte ges inflytande vare sig direkt eller indirekt över lönebildningen, pensionsåldern eller liknande frågor. En överföring av kompetens på det lönepolitiska området till EU-systemet skulle innebära att den svenska modellen med självständiga parter riskeras. Jag vill inte heller se någon överföring av skatter från nationell till europeisk nivå.

För det tredje: ett samlat EU. EU är en samlad union. Ibland kan det krävas att samarbete utformas inom områden där inte alla länder deltar. EU-fördraget ger också möjlighet till detta, ett så kallat förstärkt samarbete. Men också ett sådant samarbete ska präglas av att alla EU-länder får ha synpunkter på samarbetet och att alla EU-länder har möjlighet att delta i samarbetet. Vi ska motverka en utveckling med ett A- och ett B-lag inom Europeiska unionen.

För det fjärde: en förstärkt reglering av finanssektorn. Misskötta och underkapitaliserade banker är den viktigaste orsaken till den statsfinansiella kris vi ser i flera länder. Vi menar att Europasamarbetet i stor utsträckning bör vara ett mellanstatligt samarbete, men det finns stora och tydliga anledningar att på finansmarknaden ha en stark överstatlig reglering för att möta en internationell kapitalmarknad.

För det femte: starka statsfinanser. För att kunna bedriva en aktiv stimulanspolitik i lågkonjunktur krävs starka statsfinanser. Europa behöver en bättre fungerande stabilitets- och tillväxtpakt som säkerställer att samtliga EU-länder håller ordning på de offentliga finanserna. Då får de stora länderna naturligtvis inte undantas om de bryter mot den typen av viktig pakt.

Det enkla modesta vi kräver av regeringen och dess partier i riksdagen är att man nu återkommer till riksdagen skyndsamt med att sätta på pränt de principer som regeringen arbetar efter inför detta toppmöte. Det

är inte acceptabelt att de grundläggande EU-frågorna diskuteras utan att Sverige har en tydlig officiell hållning. Särskilt vi som värnar Europasamarbetet måste se till att diskussionen är öppen, de politiska skiljelinjerna är tydliga och mandatet till regeringen är tydligt.

Vi har en minoritetsregering – låt mig påminna om det. Socialdemokraterna är ett EU-vänligt parti. Vi är engagerade i Europas utveckling. Men vi accepterar inte att regeringen inte mycket tydligt till riksdagen redovisar den hållning Sverige företräder.

Jag har erfarenhet av att arbeta i EU:s ministerråd under flera år. Inflytande får man om man har väl underbyggda ståndpunkter, förmåga att bygga allianser och förmåga att kompromissa. Regeringen verkar vilja åka till Bryssel med att inte ha någon stor och tydlig ståndpunkt. Jag tror inte att det är bra för regeringens ställning i Sverige, och det är definitivt inte bra för Sveriges ställning i Europa.

(Applåder)

I detta anförande instämde Björn von Sydow (S).

Anf. 57 CARL B HAMILTON (FP) replik:

Herr talman! Låt mig börja med att instämma med Thomas Östros beträffande det som sker nu. Jag tror också att det är viktigt när Tyskland och Frankrike kommer med ett gemensamt initiativ. Och jag tror inte att det kommer att rinna ut i sanden, utan det kommer att bli någonting av det. På den punkten är vi överens. Man behöver bry sig om detta.

Då säger Thomas Östros så här: Regeringen får inte resa till Bryssel utan förankring i riksdagen, utan det ska diskuteras. Man får inte resa ned dit utan att ha diskuterat en officiell hållning och så vidare.

Nu är det så att Sverige inte är inbjudet till detta eurotoppmöte den 11 mars. Det har blivit väldigt klart att det är enbart euroländerna som vill träffas. Att armbåga sig in, som både jag och Thomas Östros talade om, är inte möjligt vid detta möte. Det är utgångspunkten.

Sedan är det så att inget svenskt statsråd reser – det vet Thomas Östros – till något möte i Europeiska unionen för att företräda Sverige utan att ha ett mandat som är godkänt av EU-nämnden och därmed på delegation från riksdagen. Hela argumentationen om att man skulle resa till Bryssel och förhandla på egen hand utan att riksdagen är med är därför fullständigt felaktig. Det vet Thomas Östros. Därför blir jag väldigt förvånad och förbryllad över motiven för Thomas Östros agerande – att slå in öppna dörrar, den ena efter den andra.

De punkter som Thomas Östros tog upp är desamma som i allt väsentligt finns i den artikel som Thomas Östros och Marita Ulvskog har publicerat i dag. Jag gick igenom dem, och det är helt klart att regeringen och Thomas Östros och Marita Ulvskog har samma uppfattning på dessa punkter. Det finns ingen motsättning. Vi är emot ökat inflytande från Bryssel över lönebildningen. Vi är för att den svenska modellen med självständiga parter på arbetsmarknaden bibehålls. Vi är för investeringar i kunskap och utbildning som metod, etcetera.

Anf. 58 THOMAS ÖSTROS (S) replik:

Herr talman! Är det så att Carl B Hamilton som EU-nämndens ordförande och som representant för regeringsunderlaget har information om

det arbete som Van Rompuy och Barroso nu leder i form av en konkurrenskraftspakt, som enligt medieuppgifter påminner mycket om det tysksvenska förslaget? Då vore det väldigt bra om Carl B Hamilton informerade riksdagen om detta.

Jag förstår inte idén om att regeringen inte ska klargöra sin principiella hållning mycket tydligt inför detta möte. Min erfarenhet av dynamiken i EU-samarbetet är att om två så tunga medlemsländer som Tyskland och Frankrike tar ett sådant initiativ, då kommer det att resultera i ett eller annat som ligger i riktning mot vad de vill.

Om dessutom kommissionens president och rådets president känner att det blåser åt det hållet och börjar arbeta med förslag åt det hållet, kan det då vara möjligt att Sverige över huvud taget inte deltar i diskussionen?

Jag vill att Sverige ska vara en viktig medlem i Europeiska unionen, som deltar i ett samtal om de viktiga framtidsfrågorna.

Ett bra sätt att åstadkomma detta är väl i så fall att regeringen till riksdagen återkommer med de principiella ståndpunkter som regeringen vill driva. Om man inte sitter med vid eurotoppmötet må vara hänt. Det är olyckligt att vi börjar få eurotoppmöten där Sverige inte kan delta. Men mot slutet av mars har vi ett ordinarie toppmöte. Det kan vara så att vi då har en situation där majoriteten har låst sig vid ett antal tunga ståndpunkter.

När kommer Sverige in i den diskussionen – och med vilken åsikt?

Detta är inte en konfrontativ hållning från socialdemokratin. Detta är en utsträckt hand från socialdemokratin. Vi vill delta i att mejsla fram den svenska ståndpunkten.

Carl B Hamilton! Vilken information har regeringsunderlaget om vad så viktiga institutioner som presidenterna i rådet och kommissionen nu arbetar med? I vilka sammanhang finns Sverige med över huvud taget i de diskussionerna – och med vilken åsikt?

Anf. 59 CARL B HAMILTON (FP) replik:

Herr talman! Jag har inte mer information än Thomas Östros och Financial Times. Jag har några rykten, men de leder egentligen inte till någon ytterligare kunskap.

Jag är lite förvånad. Om Thomas Östros faktiskt vill veta vad regeringen tycker ansikte mot ansikte, så att säga, och ha ett statsråd framför sig snarare än en riksdagsledamot, då hade det varit naturligt att begära en aktuell debatt. Då hade statsrådet fått svara i den debatten. En annan möjlighet är interpellationer. Där är det också statsråd som svarar.

Det är lite konstigt att Thomas Östros väljer den här formen, som är en klumpig och ineffektiv form för att utöva kontrollmakten i riksdagen – att i ett utskott begära en skrivelse från regeringen.

För att hoppa till något annat viktigt som Thomas Östros sade: Även jag är emot att man i Europa delas upp i A- och B-lag. Det är ett klassiskt dilemma och en svårighet för Sverige. Vi ville vara med i det kommersiella och ekonomiska handelssamarbetet och gick med i Efta. Men vi var ändå utanför viktiga beslut. Vi har liksom varit med till hälften men inte till fullo. EES-avtalet är ytterligare ett exempel, och man kan räkna upp det ena efter det andra.

Detta är ett klassiskt dilemma i svensk efterkrigspolitik. Därför sade jag – och jag har hört att Thomas Östros instämmer i detta – att vi ska vara med på så många ställen som möjligt och vara så djupt involverade som möjligt för att påverka de beslut som kommer att påverka oss. På den punkten är vi tydligen överens. Det är bra.

Anf. 60 THOMAS ÖSTROS (S) replik:

Herr talman! Jag har betydligt större krav på Sveriges regering än att deras beslutsunderlag är Financial Times. Jag vill att Sveriges regering arbetar konstruktivt och kraftfullt inom Europeiska unionen för att driva svenska ståndpunkter. Jag tror inte ett ögonblick att det är svenska ståndpunkter som till fullo blir EU:s ståndpunkter. Jag har stor erfarenhet av att man måste bilda koalitioner och måste kompromissa. Men att inte delta!

Jag menar att fördraget är väldigt tydligt på den punkten. Europeiska unionen är alla unionens medlemmars sak.

Detta är frågor som kommer att påverka inte bara euroländerna, utan de kommer att påverka hela unionen. Och vi deltar inte!

Jag vill se ett Sverige som sitter centralt vid borden och är med och för samtal. Och jag vill av demokratiska skäl att det ska vara tydligt vilken åsikt vi för fram i de samtalen.

Då frågar Carl B Hamilton: Varför inte begära en aktuell debatt eller ställa en interpellation i stället för att besvara regeringen med att man ska sätta sina åsikter på pränt i form av en skrivelse?

Då förstår inte Hamilton vad Socialdemokraterna är ute efter. Vi är inte ute efter en konfrontation i första hand. Vi är ute efter ett samarbete för att Sverige ska kunna driva en kraftfull ståndpunkt i Europeiska unionen. En aktuell debatt slutar inte i ett gemensamt betänkande. En interpellation slutar inte heller i det. Vi vill ha en skrivelse, så att vi får en behandling i Sveriges riksdag av dessa viktiga, principiella frågor.

Carl B Hamiltons anförande i dag visar att han inte till fullo förstår vilken situation som regeringen är i. Ni måste skaffa er en majoritet för era ståndpunkter! Kom då tillbaka till riksdagen med en skrivelse, och så för vi ett konstruktivt samtal om den! Vi är engagerade Europavänner. Vi vill delta i det samarbetet. Vi accepterar inte hållningslöshet som en princip.

(Applåder)

Anf. 61 ANNA KINBERG BATRA (M) replik:

Herr talman! Ungefär som jag trodde i morse har debatten utvecklats till en lite märklig debatt om debatten. Jag vill börja med att konstatera att vi – vilket jag också förutsåg – i sak är hyggligt överens. Det är likasom inte det vi står här och diskuterar. Strax innan jag gick till kammaren pratade jag till exempel med LO-tidningen om vikten av att slå vakt om parternas roll på arbetsmarknaden och annat, som vi har varit brett överens om länge.

Thomas Östros refererade till sin egen tid som statsråd. Det var mig veterligen i minoritetsregeringar. Vi som då var i opposition sökte då seriöst samförstånd i de frågor där vi hade möjligheter till seriöst samförstånd. Vi använde de former som riksdagen hade då – former som nu är ännu bättre – för förankring av regeringens positioner. Ibland sade vi

ifrån, men ofta var vi överens i till exempel större sådana här frågor och även i spelregelsfrågor.

Vi sökte inte samförstånd med Sverigedemokraterna då. Det kunde man inte då, men vi hade inte heller velat det. Det var viktigt att göra upp över blockgränsen.

Sedan dess har riksdagsordningen förbättrats i det avseendet att utskotten nu har en ännu starkare roll i förankringen av regeringens politik.

Regeringens ståndpunkt i kända förslag har framförts där vid många tillfällen och kommer också närmast inför finansministermötet i mars. Den årliga EU-skrivelsen kommer den 16 mars. Den 17 mars har vi i EU-nämnden överläggningar med finansministern och den 23 mars med statsministern inför Europeiska rådet.

Det är de former som ges av regeringsform och riksdagsordning och som vi brukar vara överens om att använda.

Kom inte och säg att det är en konspiration eller något dunkelt eller att man använder Financial Times som beslutsunderlag! Men det är just det man skulle göra om man bifaller oppositionens skrivelser i det aktuella betänkandet.

Vi arbetar med EU 27, och vi gör det inom regler som vi använder så mycket och så aktivt som möjligt. Dessutom är vi överens i sak.

Anf. 62 THOMAS ÖSTROS (S) replik:

Herr talman! Europa har gått igenom en mycket svår finanskris. Då sätts naturligtvis ljuset på institutionerna inom Europeiska unionen, regelverket och vilka verktyg som finns för att klara av dagens kris och förhindra framtida kriser. Det är stora frågor som kommer upp på bordet.

De frågorna kan styckevis och delat komma upp i finansutskottet och EU-nämnden. Men nu inför EU-toppmötet i slutet av mars kommer de stora, tunga principiella frågorna upp. Det är inte bara enskilda lagstiftningsförslag. De frågorna är initierade av Tyskland och Frankrike och nu också av de högsta representanterna för de tyngsta institutionerna, rådet och kommissionen.

Då bör regeringen ha en samlad hållning i de frågorna. Då diskuterar vi ju de grundläggande EU-frågorna. Hur ska relationen vara mellan euroländerna och EU-länderna i framtiden? Hur ska vi se på överstatlighet i centrala frågeställningar som sociala frågor, pensionssystem och skattesystem? Vilket inflytande ska små länder ha när de stora länderna sätter sig och kommer överens och bestämmer sig för att de vill ha det på ett visst sätt?

Vi hade inledningsvis en mycket bra diskussion med Moderaterna och Anna Kinberg Batra kring att regeringen borde kunna komma med en skrivelse. Men tydligen sade regeringen nej – man ville inte.

Jag tycker inte att det är att inse vilken situation regeringen är i. Vi sträcker ut en hand. Vi vill se regeringens ståndpunkt i skrift. Vi vill ha en seriös behandling, så att riksdagens utskott kan vara med och göra bedömningarna. Vi vill att det kommer ett betänkande på plats.

Vi kommer inte att agera för att Sveriges ställning i Europa ska försämrats av att man är ultimativ när man kommer till Bryssel, men vi ska ha tydliga och klara ståndpunkter. Jag har svårt att förstå varför Anna Kinberg Batra inte kan gå med på en sådan modest önskan från ett parti som är en sann Europavän i det här sammanhanget.

Anf. 63 ANNA KINBERG BATRA (M) replik:

Herr talman! Låt mig för säkerhets skull ännu en gång bekräfta att jag uppskattar att Thomas Östros är en vän både av Europasamarbetet och av stabila statsfinanser. Det brukar vi faktiskt samarbeta om, och det är som sagt viktigt att göra det även i detta.

Det refererades här både till Financial Times och till tysk-franska utspel. Det är viktigt att poängtera, tycker jag, att tyskarna och fransmännen i alla tider har försökt dominera Europasamarbetet genom att, i närmast kuppstartade former ibland, utmana de strukturer som faktiskt finns. Då har vi hittills varit överens om att vi som numera kan kalla oss medelstora länder är vänner av riktiga framskrivna förslag som kommer från EU-kommissionen, riktiga rådsmöten och riktiga beslutsregler. Det är så förslag kan komma fram. Det är också så sittande finansminister har fått en tung roll i Ekofinrådet, med brett stöd, hittills, i Sveriges riksdag.

Det vore att bekräfta attackerna mot detta, att gå med på skrivelsen. Det är därför vi säger nej till just den.

Det finns former i regeringsform och riksdagsordning för hur det här går till, och vi är som sagt överens över blockgränserna om att det i grunden är ganska bra former.

Jag är glad över att vi har en EU-debatt. Vi kommer att ha många sådana, till exempel när regeringens årliga skrivelse kommer. Vi kommer att ha debatt med finansministern i utskottet, med statsministern i EU-nämnd och kammare och mycket mer. Jag ser fram emot att fortsätta diskutera hur det här går till.

Man kan stå här och tycka. Man kan skriva i utskott och så vidare att det borde vara på ett annat sätt. Men skälet till att det finns spelregler i Sveriges riksdag är att vi också här ska ha någorlunda förutsägbara processer. Jag tycker att man ska ha respekt för dem. Det är inte seriöst att gå emot formerna som vi har, utmana dem och närmast underkänna dem bara för att man vill eller tycker någonting.

Låt oss vara överens om spelreglerna både i Sverige och i EU och jobba tillsammans med sådant vi gillar båda två, ordning i statsfinanserna, frihandel, öppenhet och bättre konkurrenskraft!

(Applåder)

Anf. 64 THOMAS ÖSTROS (S) replik:

Herr talman! Jag hoppas att minoritetsregeringen inser att det nu handlar om att arbeta väldigt engagerat för att få stöd i Sveriges riksdag för vilken hållning Sverige ska ha. Jag menar att Europa på många punkter är på väg åt fel håll.

Starka statsfinanser har ju, så att säga, vi socialdemokrater lagt grunden för i Sverige. Vi är glada över att ni ansluter er till den politiken. Men det kan inte bara vara starka statsfinanser. En Europapolitik som inte har jobben i fokus kommer aldrig någonsin att bli framgångsrik. Den kommer inte heller att få stöd av Europas medborgare.

Det som nu växer fram är ju förslag på förslag på förslag som handlar om att försämra. Det handlar om löntagarnas trygghet, löntagarnas intressen, sociala system och ökade klyftor i Europa. Är det vägen framåt, med ett Europa med massarbetslöshet och svåra konkurrenskraftsproblem?

Jag menar att vi nu behöver en diskussion som kanske påminner om den vi hade på 90-talet, efter den krisen i Europa. Jobbpolitiken ska vara i centrum. Det handlar om stora investeringar i kunskap, möjligheter att komma tillbaka med aktiv arbetsmarknadspolitik och om att se till att trygghetssystemen fungerar i Europa så att människor inte slås ut i svår ekonomisk fattigdom. Men den diskussionen förs inte nu. Den vill jag att Sveriges regering ska föra. Jag är inte säker på att de vill det, men det bör åtminstone stadfästas i denna riksdag att de ska det.

Det är ett fattigdomsbevis att komma styckevis och delat med olika typer av lagförslag men inte vilja ha en hållning i skrift om vad Sveriges Europapolitiska principer är.

I dag har vi tydligt fått beskrivet för oss att regeringen inte på något sätt är med i dessa diskussioner. EU-nämndens ordförande har tydligt deklarerat att han inte har någon annan kunskap än den Financial Times har, trots att kommissionens president och rådets president nu ”draftar” en konkurrenskraftspakt i tät dialog, skulle jag tro, med några viktiga medlemsländer. Det gör mig besviken. Jag vill att Sverige ska vara med och föra den diskussionen, och socialdemokratin är redo att bidra till den. (Applåder)

Anf. 65 JONAS ERIKSSON (MP):

Herr talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till förslaget i finansutskottets betänkande om en begäran om skrivelse från regeringen inför EU:s vårtoppmöte. Skälen till detta är flera.

Regeringen företräder Sverige i EU-samarbetet men är skyldig att informera och samråda med riksdagen om vad som sker inom ramen för EU. Vanligen sker detta, som många beskrivit, genom utskotten och EU-nämnden samt genom utlåtanden och rapporter till riksdagen.

Sedan den finansiella och ekonomiska krisen bröt ut har flera olika förslag och initiativ till förstärkt styrning och samordning av den ekonomiska politiken väckts inom EU-samarbetet. Tempot har varit högt och tidsramarna för behandling snäva.

Förslag har också väckts vid sidan om de traditionella beredningsprocesserna inom EU. Vi har bland annat den tyska förbundskanslerns och Frankrikes presidents utspel om ett så kallat konkurrenskraftspaket, som antyder förslag om ökad överstatlig styrning och samordning av till exempel skatter, lönebildning och pensionssystem. Det är en inriktning som Miljöpartiet avvisar.

Även om det är angeläget att snabbt vidta åtgärder i en kris är det också viktigt med ordentliga beredningar i de nationella parlamenten. Den svenska hållningen till de olika förslagen och den svenska hållningen i diskussioner på EU-nivå ska vara väl förankrade och diskuterade i Sveriges riksdag.

En samlad beskrivning av utvecklingen inom EU när det gäller de steg som har tagits i den ekonomiska krisens spår för att förbättra förutsättningarna för finansiell och ekonomisk stabilitet i Europa, vilka konsekvenser dessa fått för EU-samarbetet, och regeringens ståndpunkter i fråga om de förslag som nu föreligger och diskuterats och regeringens kommentarer när det gäller hur förslag till avgörande förändringar i samarbetet initieras utanför gängse ordning ger riksdagen bra förutsättningar

att tillsammans med regeringen formera och tydliggöra Sveriges ståndpunkter inför vårtoppmötet.

En skrivelse ger också ytterligare möjligheter till en öppen och bred diskussion om utvecklingen inom EU, även utanför riksdagens väggar. Det är skälen till att Miljöpartiet yrkar bifall till förslaget i betänkandet. Det är skälen till att vi vill ha en skrivelse från regeringen.

Anf. 66 JOHNNY SKALIN (SD):

Herr talman! En av Sverigedemokraternas viktigaste utgångspunkter är att vi anser att makten i och över Sverige ska utgå från svenska folket och ingen annan. Självständighet betyder däremot inte att vi inte kan, inte vill och inte bör samarbeta med andra länder. Vi är tvärtemot helhjärtat för ett samarbete och för den fria marknaden inom Europeiska unionen.

Det europeiska projektet, EU, handlar i dag emellertid inte om ett samarbete mellan autonoma stater utan i stället om en federalisering som i och med Lissabonfördraget skärptes ytterligare och som, genom de processer som beskrivits i detta ärende, på ett avgörande sätt förstärks än mer.

Vi flyttar med andra ord successivt allt fler delar av vår självständighet till EU och Bryssel. Denna maktöverföring sker dessutom oftast under mycket snäva tidsutrymmen och med bristfälliga demokratiska beredningsprocesser. Det är till exempel lätt att ställa sig frågan hur många riksdagsledamöter som fullt ut förstod följderna av att implementera EU:s Lissabonfördrag, med tanke på hur omfattande, invecklat och stort dokumentet var.

Jag gissar på att ingen, inklusive mig själv, förstod hur omfattande det var, även om jag mycket väl förstod att det var ett dokument som inte hyllade den svenska autonomiteten.

Det är ännu lättare att fråga sig hur många av riksdagens ledamöter som känner till och som samtidigt förstår innehållet i den uppgörelse regeringen ska åka till EU-toppmötet i mars för att få igenom om dessa frågor endast ska få diskuteras inom regeringens innersta krets plus EU-nämnden med dess begränsade möjligheter att sätta sig in i alla de komplicerade EU-ärendena.

Processen blir heller inte lättare att förstå eller acceptera när regeringens partier dessutom resonerar som så att det är både onödigt och felaktigt att förtydliga regeringens ambitioner och mål inom de stora maktöverföringsprocesserna till riksdagen, bara för att delar av innehållet i detta ärende tidigare behandlats inom EU-nämnden.

Skillnaden nu mot då är inte bara att tiden däremellan gett utrymme för EU:s två stora tongivande länder som i och med Lissabonfördragets regelverk ges omfattande makt att påverka unionen att hitta på omvälvande idéer som i mycket hög grad påverkar Sverige.

Skillnaden är dessutom att riksdagen numera består av åtta partier varav ett inte varit delaktigt i de tidigare processerna i ärendet. Att sammantaget då kalla de svenska ståndpunkterna tydliga och väl förankrade, liksom regeringen gör i reservationsyttrandet i detta ärende, är att ta i lite väl mycket. En presentation av regeringens ståndpunkter i EU-nämnden är inte tillräckligt. Regeringen reglerar i minoritet och måste därför antingen hämta stöd från riksdagen eller lägga sig.

Med stöd av dessa ståndpunkter yrkar jag bifall till förslaget i finansutskottets betänkande FiU45.

Anf. 67 ULLA ANDERSSON (V):

Herr talman! I eurokrisens kölvatten lanserar nu EU-kommissionen allt mer långtgående förslag för styrning av EU-ländernas ekonomiska politik. Även länder utanför eurozonen påverkas, och finanspolitiken sätts under allt hårdare press från EU. Kommissionen har redan presenterat ett lagstiftningspaket som innebär den mest omfattande förstärkningen av den ekonomiska styrningen i EU och euroområdet sedan införandet av den ekonomiska monetära unionen. Detta ska också upp till beslut i parlamentet i juni.

Det här är över huvud taget inget problem, menade Per Åsling. Men jag skulle vilja rekommendera honom att läsa LO-ekonomernas rapport om det här förslaget. Jag tänkte läsa lite ur den rapporten.

Så här skriver de: Ändringar i det ekonomiska ramverket innebär begränsningar i varje medlemslands handlingsutrymme. En stram finanspolitik riskerar att bli ramverk för alla EU:s 27 medlemsländer. Det förslag som nu ligger innebär att möjligheten till att bedriva en expansiv finanspolitik begränsas kraftigt. Medlemsländerna ska spara sig ur lågkonjunkturer och betala på statsskulden när ekonomin tillåter. Att kunna investera sig ur en lågkonjunktur eller att bedriva en ambitiös välfärdspolitik kan bli mycket svårt. Det riskerar att drabba miljontals löntagare i form av högre arbetslöshet och försämrade välfärdssystem. Det bötesbelopp som kan utdömas gäller bara eurozonen, men den moraliska förpliktelsen att följa reglerna som således gäller för hela EU kommer med stor sannolikhet också att binda även en svensk regering oavsett partifärg. Kommissionens förslag tar heller inte hänsyn till att förslagen minskar demokratins möjligheter på nationell nivå.

Det sista borde väl ändå en centerpartist förstå.

Tyskland och Frankrike har nu kommit med ett förslag om en så kallad konkurrenskraftspakt, och det är därför vi står här och debatterar i dag. Det förslaget har redan fått politiska konsekvenser och präglar nu allt fler av de förslag som läggs fram i allt från sänkta a-kasseersättningsnivåer, förkortad a-kasse-ersättningsperiod, sänkt pensionsålder och ökat privat pensionssparande. Det har även en påverkan på lönebildningen.

Förslagen har inneburit att man på rådets toppmöte i slutet av mars har bestämt sig för att ta ett helhetsgrepp om de olika förslag som nu finns på bordet. Det innebär att de här förslagen kommer att hanteras väldigt fort, troligtvis också med stor risk för att det inte sker en ordentlig beredning i de nationella parlamenten och utan att medborgarna på något sätt har fått ta ställning till det hela.

Det finns nu en tydlig politisk agenda som innebär att EU-länderna går vidare in i en samordning som inte setts tidigare. Steg tas mot en ökad federalism där EU blandar sig i sådant som jag nämnde tidigare, både lönebildning och pensionssystem. Därför är det också viktigt att regeringen deklarerar för riksdagen vad den svenska inställningen ska vara. Vi som opposition måste också ha en bra möjlighet att ta del av förslagen och också ha möjlighet att analysera och debattera dem på ett bra sätt.

Till sist vill jag bara säga att som förtroendevald i Sveriges riksdag är det mycket svårt att få en helhetsbild av vad som sker på EU-nivå. Att de ständigt pågående förhandlingarna sker i slutna rum gör inte det här bättre precis. Därför uppskattar vi detta initiativ från Socialdemokraterna och riktar ett tack till dem.

Anf. 68 CARL B HAMILTON (FP) replik:

Herr talman! Jag måste säga att jag hoppade till inför Ulla Anderssons ord när hon talade om att det inte är någon ordentlig beredning i Sveriges riksdag. Sveriges riksdag är inte med. Det sker i slutna rum.

Jag sitter varje fredag med Vänsterpartiets företrädare Jonas Sjöstedt i EU-nämnden. Han är en av de mest effektiva och kunniga personerna. Att säga honom jäms med fotknölarna på det här sättet är väldigt orättvist. Men jag vet ju inte riktigt vem Jonas Sjöstedt företräder. Han företräder tydligen inte Vänsterpartiet, utan han kanske bara företräder sig själv, vad vet jag, men han är väldigt effektiv och kunnig i EU-nämnden.

Jag vill gärna ställa frågan till Ulla Andersson om hon anser att Financial Times är ett beslutsunderlag som regeringen ska använda för sin utrikespolitik och EU-politik. Det är ju innebörden av de här kraven på att regeringen ska agera. Vi har alltså inte något förslag att ta ställning till.

Min sista fråga är den som jag hade i mitt anförande och som vi indirekt har fått svar på från Socialdemokraterna. Vill Vänsterpartiet att Sverige ska anstränga sig för att vara med i diskussionerna om de frågor som nu pågår inom eurogruppen, eller vill ni att Sverige *inte* ska försöka delta i sådana diskussioner? Vill ni att Sverige ska ställa sig vid sidan av i den europeiska politiken och odla utanförskapet och kanske något diffust EES-avtal, typ Norge? Eller vill ni fortsätta den klassiska svenska Europalinjen och sträva efter full närvaro och fullt deltagande i Europas beslut?

Vad är Vänsterpartiets grundhållning?

Anf. 69 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Herr talman! Efter fyra år med en borgerlig regering kan vi konstatera att det så kallade utanförskapet ständigt får nya dimensioner.

Det är självklart att där Sverige är medlem ska Sverige vara med och påverka i en riktning som Sverige företräder.

Det jag har varit kritisk emot är att det här går väldigt fort. Vi vet som riksdag fortfarande inte vad som kommer att vara på dagordningen på toppmötet i slutet av mars. Ändå vet vi att det finns en rad olika förslag som diskuteras som kommer att påverka hela inriktningen av det framtida EU-samarbetet och de möjligheter vi kommer att ha som nationellt parlament att driva till exempel en egen finanspolitik. Det kommer att få konsekvenser för den modell vi har valt i Sverige, där arbetsmarknadens parter tar ett väldigt stort och betydande ansvar.

Det är det här jag tycker är bekymmersamt, och det är därför jag kritiserar den beredning som vi nu står här och debatterar. När det är så här stora frågor på dagordningen måste det vara en mycket mer öppen process. Det måste finnas mycket tydligare och klargjorda underlag för olika ställningstaganden. Det har vi inte på våra bord.

När det finns en sådan omfattande diskussion, för det har ju hänt väldigt mycket på väldigt kort tid i EU, borde det också vara rimligt att få någon form av helhetsgrepp över de här förslagen, för att kunna se vilka konsekvenser de faktiskt får. Det är ett minimum av demokratiska krav, anser jag.

Anf. 70 CARL B HAMILTON (FP) replik:

Herr talman! Den naturliga slutsatsen är att då skulle Vänsterpartiet, om ni har denna grundläggande hållning, se till att Sverige också deltog i samarbetet fullt ut. Då skulle man ha betydligt bättre insyn, demokratisk förankring etcetera. Men ni är ju inte för euromedlemskap. Ni är ju emot det.

Hade vi varit med som euroland hade vi haft samma position i de här diskussionerna som pågår på annat håll som till exempel Finland har. De har haft en bra utveckling, både ekonomiskt och politiskt. De är fortfarande en demokrati, trots det Vänsterpartiet sade 1994/95, att demokratin skulle avskaffas och makten skulle flytta till Frankfurt. Det har den inte gjort. Det har gått bra i Finland.

Ni kan inte – det ligger i flera andra budskap mot euromedlemskap – både säga: Vi är utestängda, vi får inte vara med, vi får inte tillräckliga beslutsunderlag, vi vet inte vad som pågår, det är odemokratiskt, dålig beredning och sedan säga att vi ska fortsätta vara utanför euromedlemskapet. Är man med är man med, är man utanför är man utanför. Då är det tyvärr detta som är priset. Det är det klassiska svenska dilemma som jag talade om tidigare med Thomas Östros.

Vi får som nation skärpa oss. Vill vi faktiskt vara med, och vara med på lika villkor som många av de länder som driver Europasamarbetet framåt, får vi gå med i de samarbetsformer och samarbeten som finns. I dag är det framför allt eurosamarbetet.

Anf. 71 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Herr talman! Jag kan konstatera att det låter som om EU-nämndens ordförande ställer sig själv i någon sorts utanförskap, där han själv väljer att inte vilja delta i processen och påverka på ett sätt som man faktiskt har möjlighet till i EU. Det beklagar jag.

Det jag också beklagar är att Carl B Hamilton har mycket svårt att respektera resultatet av folkomröstningen. Väldigt många, även av Carl B Hamiltons vänner, är nu väldigt glada för att de inte röstade ja till deltagande i eurosamarbetet. Vore jag Carl B Hamilton tror jag att jag skulle hålla flaggan väldigt lågt, med tanke på vad som nu har skett i de olika euroländerna och vilka konsekvenser eurosamarbetet faktiskt har fått.

Jag hade väl förväntat mig ett större ansvarstagande av EU-nämndens ordförande, en vilja till samarbete och också en vilja till en bred och bra process i frågan. Jag beklagar att Carl B Hamilton i stället verkar förordade en form av utanförskap och tycka-synd-om-prägel från regeringens sida.

Anf. 72 BJÖRN VON SYDOW (S):

Herr talman! För två veckor sedan var statsministern här och återrapporterade om förra toppmötet. Han berättade om ursinne i ministerkretsen. Premiärminister efter premiärminister redovisade hur hans land tog det som nu skedde i Europa på det ekonomiska och sociala fältet. Jag

kände att statsministern tyckte att det var en plågsam situation. Det föreföll av hans inlägg som om han var mycket tveksam till det fransk-tyska inspelet.

Nu har två veckor gått. Jag sitter och lyssnar på den här debatten. Det är socialdemokratin som lägger fram den inriktning som Sverige bör ha i EU-politikens förhandlingar. Det är inte regeringen. Om kammaren i dag bifaller förslaget i utskottsbetänkandet kan regeringen komma till riksdagen inom några få dagar med en skrivelse som till exempel tar upp de fem punkter som Thomas Östros har nämnt.

EU 27 är den del av EU som har det övergripande ansvaret för den ekonomiska och sociala politiken, ja, ökad gemenskapsstatlighet, överstatlighet när det gäller kreditväsendet i Europa. Flera av kollegerna på den borgerliga sidan har instämt i vad Thomas Östros har sagt. Statsministern föreföll också tveksam till vad det fransk-tyska inspelet stod för. Kom till riksdagen med en skrivelse där detta klarläggs! När den här debatten slutar är det Socialdemokraternas fem punkter som är Sveriges EU-politik.

Sedan ska det vara förkortad motionstid, enligt mitt förslag. Det ska naturligtvis vara möjligt för alla riksdagens partier att komma med följdmotioner på skrivelsen. Finansutskottet ska självklart förhandla. Jag ser fram emot, precis som Thomas Östros säger och som företrädarna för de borgerliga allianspartierna här säger, ett majoritetsbetänkande från finansutskottet där den europeiska politiken från vår sida linjeras upp. Det som har tagits upp i den här debatten är de största ekonomisk-sociala och politiska frågeställningar vi har haft inom EU sedan krisen på 90-talet och de nya medlemmarnas inträde i den europeiska unionella gemenskapen.

Jag tar fasta på det Thomas Östros har sagt i sak men också på den definitiva inriktningen på överläggning och förhandling. Regeringen är en minoritetsregering. Riksdagen och svenska folket vill få fram en tydlighet genom skriftliga dokument i dessa fundamentala frågor för Sveriges utveckling, för de europeiska ländernas och de europeiska människornas utveckling. Det är därför som jag med varm hand tillstyrker och hoppas att förslaget i finansutskottets betänkande vinner kammarens bifall i dag.

(Applåder)

Anf. 73 ANNA KINBERG BATRA (M) replik:

Herr talman! Låt mig börja, kollega von Sydow, med att säga att jag har mycket stor respekt för förre talmannen Björn von Sydow. Vi har diskuterat EU-frågor i många former genom åren, både här och för den delen i Bryssel, inom ramarna för hur vi ska samarbeta bättre mellan nationella parlament, hur Sveriges riksdag bäst använder sin egen riksdagsordning, Lissabonfördraget med mera. Låt mig återigen understryka att det har varit värdefullt med den breda enighet och överensstämmelse som vi har haft om det.

Jag begärde repliken bara för att än en gång påminna om att i sak är vi faktiskt brett överens. Det är inte så att den här frågan bara uppstått nu eller i förra veckan. Vi har jobbat i flera år med den finansiella och ekonomiska krisen i EU och hur EU ska ta sig ur den.

*Begäran om skrivelse
från regeringen inför
EU:s vårtoppmöte*

Vi har en ganska bred samsyn i sak. Den är förankrad vid flera tillfällen, inte bara i EU-nämnden utan också enligt den nya riksdagsordning som vi har. Det förförre beslutet om riksdagsordningen gav oss ordningen från 2007 som, som Björn von Sydow vet, stärker fackutskottens ställning. Inom de ramarna har ju finansministern varit i finansutskottet och återkommer också inom någon vecka.

Jag blir ändå lite förvånad när Björn von Sydow inte fäster större vikt vid de ramar som vi har för hur det här ska gå till. Det förvånar mig att en före detta talman går med på att använda Financial Times-uppgifter, franska presskonferenser med mera som underlag för att Sveriges riksdag ska ta officiell ställning. Det vore konstigt. Det vore olikt oss. Det skulle innebära ett avsteg från hur vi hittills har arbetat med EU-frågor i riksdagen under svenskt medlemskap. Det skulle inte förbättra våra möjligheter att få genomslag för de åsikter som vi faktiskt delar.

Anf. 74 BJÖRN VON SYDOW (S) replik:

Herr talman! Nog är det underligt att de borgerliga i hela denna debatt företräder ståndpunkten att de är helt emot att få tillfälle att göra ett skriftligt betänkande, justerat in i detalj i finansutskottet, anmält på partiernas riksdagsgrupper – eftersom det är en stor fråga – och därefter debatterat i kammaren, på en skrivelse om innebörden i riksdagens ställningstagande som går från talmannen till regeringen och ger EU-nämnden möjlighet att till statsministern säga att vi tillstyrker den förhandling som statsministern kanske ser sig tvungen att ha vid toppmötet.

Det är obegripligt när Anna Kinberg Batra, som är gruppleadare för Moderaterna, samtidigt säger att de instämmer i det fempunktsprogram som Thomas Östros för Socialdemokraterna lägger fram.

Fru talman! Det är sant att jag var mycket engagerad för att riksdagen, fackutskottet och plenum skulle komma fram bättre. Det var också för att hela riksdagsgrupperna skulle få en chans att sätta sig in i EU-frågorna och för att medierna på ett lättbegripligt sätt skulle kunna ta del av vad frågeställningarna är.

Jag måste säga: Att sätta sig emot ett initiativ för att få en sådan här demokratisk process strider på inget sätt mot de ambitioner jag under min tid hade för att leda förbättringsarbetet när det gäller EU-politiken i Sveriges riksdag.

(Applåder)

Anf. 75 ANNA KINBERG BATRA (M) replik:

Fru talman! Jag hoppas att de ledamöter i finansutskottet som i februari deltog i samtalet med finansministern om kommissionens förslag också deltar ordentligt den 17 mars, när vi har överläggningar i denna sakfråga. Då vet vi också om det har varit något eurozontoppmöte över huvud taget. Vi skulle inte få vara med, men vi har en viss samsyn om vad Europa faktiskt behöver.

Om vi menar allvar med vad Europa faktiskt behöver – öppenhet, konkurrenskraft, bättre tillväxt och att länder och parter får fortsätta ha ansvar för arbetsmarknaden – borde vi arbeta tillsammans för att med brett stöd i Sveriges riksdag driva dessa positioner i rådet. Det har vi gjort hittills, och det ser jag fram emot att vi fortsätter göra.

Jag vet att Björn von Sydow vet det, men jag vill också uppmärksamma dem som inte vet det på att EU-nämndens samråd med statsministern inför toppmötet sker öppet. Det finns en poäng med att sådant både sänds i tv, stenograferas och återrapporteras i denna kammare.

Det är viktigt att vi deltar aktivt i debatten i sak. Europa behöver mer av ett ganska allsvenskt tänkande om stabila statsfinanser och en stark, öppen ekonomi och mindre av enstaka påhitt, presskonferenser, medieuppgifter och så vidare. Vi kan inte hindra sådana från att komma, men vi ska inte göra dem till officiell svensk hållning genom att bekräfta dem i Sveriges riksdag.

Detta är vad formfrågan handlar om. Jag beklagar att vi står här i flera timmar och pratar om en formfråga. Det gläder mig att vi också pratar lite grann i sak, för Europa behöver en starkare och bättre växande ekonomi för att klara konkurrensen och jobben i Europa och världen.

Anf. 76 BJÖRN VON SYDOW (S) replik:

Fru talman! Det är Thomas Östros som har tagit upp substansfrågorna om Europas och Sveriges framtid i ett fempunktsprogram. Det är inte de ärade kollegerna från Alliansen.

Jag undrar om ni inte i grund och botten skiljer er från statministern, som kom tillbaka från det förra toppmötet bekymrad – jag får säga oroad. Känslan är också: Vart går den europeiska unionen? Kommer den liksom andra att klara den stora påfrestningen kring Medelhavet, alltså demokratiseringen av de arabiska länderna?

Jag vill ändå säga att de reformer vi har gjort när det gäller riksdagens delaktighet i EU-politiken kanske räcker till när det gäller kommissionens förslag, som förhandlas långsamt – kanske i flera år – och där vi har en process med Coreper och ministerråden gång på gång. Thomas Östros, som har haft tunga portföljer i regeringen, vet att ärendena tar årtal. Både fackutskott och EU-nämnd kan dem.

EU:s toppmöten är dock lite annorlunda. Dokumenten är förhandlade av EU:s regeringschefer. Den muntliga redovisning som statsministern kan ge – den kan göras på ett mycket charmfullt sätt; det vet vi från de två statsministrar som har haft dessa frågor – har ändå inte den precision att den på samma sätt tydliggör den principiella karaktären i vad som står på spel.

Förhandlingarna inom ett EU-toppmöte är, tillåter jag mig att säga utan att ha varit där, mer brutala än inom ett vanligt ministerråd. Därför har statsministern all anledning att känna tillförsikt i att han har riksdagens uttalade stöd i form av ett riksdagsbeslut i denna skicksedigra situation för Sverige och Europa.

(Applåder)

Anf. 77 CARL B HAMILTON (FP) replik:

Fru talman! Egentligen sade väl Anna Kinberg Batra i stort sett allt det jag anmälde mig för att replikera.

Det jag tycker är konstigt med Björn von Sydows diskussion är egentligen att han vet att detta är en stor fråga, och han vill ha ett uttalat stöd. Men vårt problem – och det är ett klassiskt svenskt problem – är att vi inte riktigt vet vad dessa länder håller på med, vad de har för förslag, hur oense de är sinsemellan och så vidare. Man kan inte kräva att rege-

ringen ska avlåta en skrivelse där den tar ställning till någonting den inte känner till och inte är insatt i.

Jag vet inte hur den demokratiska processen är i euroländer, som Finland, men där har de en annan grund för att delta i en sådan här process än vad vi har. Vi står ju utanför – tyvärr, enligt min mening.

I avvaktan på ett bättre beslutsunderlag förstår inte jag varför man till exempel avvisar att begära en aktuell debatt. Man kan göra det hos statsministern eller finansministern. Jag tycker egentligen att statsministern är bättre. Man kan även använda sig av interpellationer, som också är ett snabbare instrument. Jag kan inte förstå det. Det är för mig obegripligt.

Jag förstår vad Björn von Sydow säger om betänkandet och allt detta, men i avvaktan på att vi vet vad som faktiskt kommer ut ur denna process tycker jag att det är väldigt konstigt att man går den här vägen.

Anf. 78 BJÖRN VON SYDOW (S) replik:

Fru talman! Statsministern hade kunnat vara med i den här debatten. Statsministern hade kunnat vara det statsråd som från regeringen gick in i debatten och till exempel tog upp vilken riktlinje man vill ha. Han hade kanske kunnat säga att Thomas Östros riktlinjer är utmärkta men att man har några justeringar. Någon av partiledarna som är statsråd och som har intresse för frågan hade kunnat vara här. Det är alltså inget argument, Carl B Hamilton.

Låt mig dock ta upp en svår sak: ingen kunskap. Nu är det tre veckor till toppmötet. Ska Sveriges och euroländernas socioekonomiska framtid avgöras av att dagarna går och ingen vet någonting? Sedan kommer toppmötet, och där kanske man inte heller har riktig överblick över vad som sker.

Jag ger inte EU-kritikerna rätt. EU behövs. Det är en bra sak att toppmötena har formaliserats. Men det finns ett stort behov av att material och kunskaper finns tillgängliga när det verkligen gäller, när det är mycket stora saker. Det förslag som oppositionen baserar sig på är byggt på vad som är känt utåt, och det räcker för att formulera positivt vad vi vill.

Det skulle vara möjligt för andra länder som inte tillhör eurogruppen att få reda på detta, och naturligtvis skulle flertalet av EU-gruppens länder vara intresserade. Finns det någonting annat än den tysk-franska motorn? Finns det någon annan substans tänkt någonstans i medlemskretsen? Ja, som saken är just nu finns det. Det är skisserat här. Det låter underligt, men så är det faktiskt.

Anf. 79 CARL B HAMILTON (FP) replik:

Fru talman! Först var det frågan om de fem Östroska punkterna. De punkter Östros tog upp i Svenska Dagbladet var fler än fem. Jag gick igenom dem. Det finns tydliga och klara alliansståndpunkter i alla de frågor som Thomas Östros tog upp. I huvudsak, precis som Björn von Sydow redan har konstaterat, sammanfaller de med Östros egna synpunkter – och statsministerns.

Jag förstår inte vad som menas med att statsministern hade kunnat vara här. Vad skulle han agera utifrån? Vad skulle beslutsunderlaget vara? Är det vad som står i Financial Times? Vi har inte blivit inbjudna

till toppmötet. Det är verkligen ett stort problem. Naturligtvis är det fråga om A- och B-lag. Vi vill inte ha det. Det är ett klassiskt svenskt problem. Jag håller med om att det ställs verkligen på sin spets i dag – euroländerna går före. Men jag kan inte riktigt se vad statsministern i den här debatten skulle ha bidragit med. Han hade fått mer tid och det hade blivit en bättre debatt om han hade blivit inbjuden till en aktuell debatt eller en interpellationsdebatt. Det ena utesluter inte det andra.

Thomas Östros har inte definierat något program. Han har tagit upp ett antal frågor där det finns den klassiska svenska ståndpunkten beträffande att arbetsmarknadens parter bestämmer lönebildningen och att vi är för starka statsfinanser och så vidare. Jag gick igenom det i mitt anförande – jag vet inte om Björn von Sydow lyssnade på det – där jag definierade precis var Sverige står i de punkter som Thomas Östros tog upp.

Jag kan hålla med om att det här är något magert som beslutsunderlag, men jag kan inte riktigt se att vi i dag har så mycket mer att gå på än det som vi har fått via medierna. Jag skulle inte råda min statsminister att komma hit och debattera så viktiga frågor med ett så lösligt och tunt underlag.

Anf. 80 BJÖRN VON SYDOW (S) replik:

Fru talman! Nåväl! Då skulle statsministern kunna komma till kammaren när en skrivelse bordläggs för första gången och ha en bordläggningsdebatt. Då kan han orientera kammaren, kanske bjuda in diplomatiska kåren att sitta på läktaren och ta del av ett mer genomarbetat program – om nu Thomas Östros fem punkter i all sin dar inte är tillräckligt utförliga.

Regeringskansliet skulle kunna åstadkomma något sådant. Kanske Polens regering, Finlands regering, Österrikes regering, Nederländernas regering eller Belgiens regering skulle vara intresserade av att få höra vad Sveriges regering står för. Kanske Thomas Östros på nytt går upp och säger att det här ser ganska bra ut. Kanske de på diplomatiska läktaren skulle vara intresserade och skriva hem.

Det är obegripligt att man inte tänker framåt när man är EU-nämndens ordförande!

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 19 §.)

14 § Ändring i lagen om Sveriges riksbank

Föredrogs

finansutskottets betänkande 2010/11:FiU16

Ändring i lagen om Sveriges riksbank (framst. 2009/10:RB6).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut fattades under 19 §.)

15 § Kommunala frågor

Föredrogs
finansutskottets betänkande 2010/11:FiU30
Kommunala frågor.

Anf. 81 JENNIE NILSSON (S):

Fru talman! I detta betänkande behandlas motioner om kommunala frågor från den allmänna motionstiden 2010. Vi socialdemokrater har valt att yrka bifall till en motion om vinstutdelning i offentligt finansierad välfärdsverksamhet. Det är en fråga som är ständigt aktuell och som har stor betydelse för våra barns rätt till en bra undervisning, våra gamlas rätt till en bra äldrevård och den sjukes rätt till bästa möjliga sjukvård. Det här är en fråga som ytterst kokar ned i om det är rätt och rimligt att skattepengar avsedda för skola, vård och omsorg i stället ska användas till vinstutdelning åt privata ägare.

När jag läser den borgerliga utskottsmajoritetens svar på frågan kan jag konstatera att man inte har några problem med att verksamhet i stället blir vinst. Man tycker att vinst är bra, och man tror att dåliga och oseriösa verksamheter per automatik inte blir långlivade eftersom marknaden förväntas reglera sig själv. Det kan tyckas vara naivt, och det är något som utbildningsminister Björklund också medger för de borgerligas räkning efter att medierna i flera veckor har rapporterat om allvarliga missförhållanden och stora vinster i flera friskolor. Han har tydligen kommit till insikt om att vinst går före kvalitet, om jag får tro en artikel i Dagens Industri.

Det är också cyniskt och provocerande att man utifrån marknadsekonomiska teorier är beredd att låta barn, gamla och sjuka betala priset i väntan på den självreglering som ska ske när varan eller tjänsten inte håller måttet. Det är någons utbildning, vård eller omsorgsbehov som blir lidande när vinstintresset tillåts vara viktigare än kvaliteten. Jag tror att det är en klen tröst för den som är drabbad att marknaden kommer att reglera sig själv och att just den här skolan eller den här vårdgivaren kommer att ersättas av någon annan som kanske, eller kanske inte, är bättre.

Fru talman! För att vara övertydlig vill jag betona att det inte är friskolor eller privata vårdgivare i sig som är problemet. Många av dem gör ett fantastiskt arbete och är bra komplement till det gemensamma. Men det är viktigt att deras verksamheter bedrivs på samma villkor och med samma kvalitetskrav som kommunalt driven eller landstingsdriven verksamhet. Att Jan Björklund nu sent omsider har förstått att det finns brister i lagstiftningen om friskolorna som gör det möjligt att plocka ut vinst på bekostnad av kvalitet är givetvis glädjande. Frågan är bara vad han tänker göra åt det. Än så länge har vi inte sett några konkreta förslag, mer än att man ska tillsätta en parlamentarisk utredning. Det är något som säkert är bra men som inte leder till en förändring i närtid. Den ska dessutom bara titta på friskolorna, vilket inte rymmer hela problembilden. Det är fortfarande ytterst oklart om Björklunds nya insikter delas av resten av den moderatledda regeringen. Sträcker sig insikterna till att också omfatta problemet med vinst på bekostnad av kvalitet i vård- och omsorgsverksamheten?

Fru talman! För oss socialdemokrater är välfärdsområdet inte en marknad där privata vinstintressen ska vara styrande. Erfarenheter från andra länder visar att sådana system är dyra, orättvisa och ineffektiva. När vinstintresset får styra är risken uppenbar att människor delas upp i mer respektive mindre lönsamma patienter och i mer eller mindre önskvärda elever. Dessutom ökar risken för att den som kan betala för sig får bättre tillgång till tjänster än den som är resurssvag. Det finns stötande exempel på omfattande vinstuttag från en offentligt finansierad välfärdsverksamhet som har skett till priset av dumpad kvalitet eller uppsagd personal. Det här visar att den politiska kvalitetskontrollen i dag inte fungerar, och det vill vi socialdemokrater ändra på.

Vi vill se högre kvalitetskrav för alla utförare inom den offentligt finansierade välfärden, liksom att medborgarna ges rätt till god insyn i all verksamhet – offentlig och privat. Vi vill se goda anställningsvillkor med kollektivavtal, meddelarskydd för personalen och deltagande i gemensamma utvärderingar och kvalitetsregister. Det borde vara en självklarhet.

Fru talman! Vi yrkar bifall till reservation 3.
(Applåder)

Anf. 82 JOHNNY SKALIN (SD):

Fru talman! Vetskapen om att skattebetalarnas pengar används på det mest resurseffektiva och ansvarsfulla sättet är för oss sverigedemokrater det mest centrala. Därför har vi också en pragmatisk syn på ägande och utövande. Vi tycker med andra ord att det viktiga inte är vem som utövar eller äger en verksamhet utan att skattebetalarna i stället får ut mesta möjliga samhällsservice per insatt skattekrona. Det innebär per definition att en verksamhet antingen drivs mer effektivt till samma kostnad eller med samma effektivitet men billigare.

Effektiviteten är emellertid oftast enklare att räkna ut inom den privata näringen än inom den offentliga sektorn, dels eftersom det är enklare att räkna ut produktiviteten inom till exempel en tillverkningsindustri än vad det är att räkna ut produktiviteten eller effektiviseringspotentialen inom serviceyrken som i skola, vård eller omsorg, dels eftersom jämförande och återkommande analyser av privatiseringarna av offentliga verksamheter är så ovanligt förekommande. Eftersom hela syftet med att konkurrensutsätta offentliga verksamheter torde vara att öka effektiviseringen och användningen av skattebetalarnas pengar borde sådana rapporter vara av ett allmänt och återkommande intresse, och då särskilt för dem som förvaltar väljarnas förtroende. Därför stöder vi Vänsterpartiets motion Fi213.

Till skillnad från Vänsterpartiet underlåter emellertid Sverigedemokraterna, innan en ordentlig översyn gjorts, att dra några slutsatser om hur dagens system fungerar rent generellt eller vilka incitament eventuella enskilda näringsidkare kan ha. Jag yrkar därför bifall till vår motivreservation i ärendet FiU30.

Anf. 83 ULLA ANDERSSON (V):

Fru talman! Vi har läst många arga kommentarer om hur energibranschen skor sig på kundernas elbehov denna vinter, och kommentarerna kommer självklart med all rätt.

Näringsministern har varit mäkta upprörd. Men de facto är det så att den privatiserade omsorgen, det vill säga handikapp- och äldreomsorgen, ger mer än dubbelt så hög avkastning på det egna kapitalet som elsektorn. Men inget politiskt parti, mer än Vänsterpartiet, verkar bli upprört över att våra skattepengar som ska gå till välfärd, i det här fallet omsorg om äldre och personer med funktionsnedsättning, i stället går till enorma vinster. Det är tydligen skillnad i värde på elkunder och äldre eller personer med funktionsnedsättning.

Vänsterpartiet vill belysa konsekvenserna av de stora samhällsförändringar som privatiseringarna har orsakat och har motionerat om att tillsätta en kommission med uppdrag att utreda de samhällsekonomiska och sociala konsekvenserna.

Vårdföretagarnas vd säger: ”Min bestämda uppfattning är att det kommer gå väldigt fort. Åtminstone hälften av all vård kommer att drivas privat om fyra år.” Och Nutek och Almega säger: ”Koncentrationen mot större företag kan ses som ett uttryck för en mognadsprocess.” Så kan man faktiskt säga om att riskkapitalbolag tar över alltmer av den offentligt finansierade välfärden.

Antalet personer som arbetar i vård, skola och omsorg i privata företag har nästan fördubblats sedan år 2000. Inom utbildningssektorn har utbetalningarna till antalet privata så kallade friskolor ökat med 65 procent på fem år. En marknad för välfärd har skapats där vi har blivit kunder i vår egen välfärd i stället för att det är en rättighet. Men den fria marknaden är inte överförbar till svensk offentlig sektor, eftersom företagen inte själva finansierar sin produktion och eftersom vi vill att behoven ska styra och inte efterfrågan. Företagen behöver inte ens finna någon avsättning för sina tjänster, det vill säga leta efter kunder. Skatten bekostar både produktionen av vårdtjänster och konsumtionen av samma tjänster.

Teorin bakom privatiseringarna är att de ska skapa besparingar som är större än de samordningsvinster som går förlorade när större offentliga verksamheter splittras upp på flera privata utförare. Den sämre kostnadseffektiviteten i system med exempelvis vinstdriven vård beror till viss del på den byråkrati som följer av ökad konkurrens och privatisering. Det handlar i huvudsak om minskade stordriftsfördelar och om att flera aktörer i vården tvingar fram omfattande regelverk och tillsynskostnader.

I ett system där privata företag bedriver vård för offentliga medel måste skattepengarna även räcka till den svällande byråkratin, till ständiga omförhandlingar och komplicerade vårdavtal, till vinst åt vårdbolagen och till marknadsföring. Men eftersom uppemot 90 procent av kostnaderna i de verksamheter som privatiserats består av löner, det vill säga löner som bekostas av skattemedel, är det därmed personalen som måste effektiviseras. Personalkostnaderna sänks genom att de privata företagen omvandlar fasta tjänster till timanställningar, förlänger arbetstiden, sänker jourersättningen eller sänker lönerna.

Låt mig ta två exempel, det ena från Frösunda som ägs av ett riskkapitalbolag och som arbetar med personlig assistans. De sade upp alla personliga assistenter på Södermalm. De fick i sin tur i stället söka timanställning och fick utöka sin arbetstid kraftigt för att nå samma lön som de hade tidigare.

I Gävle har Socialdemokraterna tillsammans med Miljöpartiet och borgarna privatiserat över hälften av gruppbostäderna för personer med utvecklingsstörning. Där måste de anställda som jobbar natt jobba 30 procent mer för att få ut samma lön, det vill säga att det som tidigare var en heltid är numera 130 procent.

Det här är nog inte bra för någon, utom för bolaget som får en större vinst. Överskott uppstår genom till exempel sämre arbetsvillkor. Men eftersom det privata företaget inte har satsat några pengar alls utan allt är finansierat av skatter består detta överskott av skattepengar som avsatts till vård men som inte används till vård. Någon vinst i ekonomisk mening är det alltså inte fråga om, utan endast skattemedel som inte utnyttjas till det som de faktiskt är avsedda för, det vill säga vår gemensamma välfärd.

Det finns en rad starka skäl för att dra slutsatsen att både den samhällsekonomiska effektiviteten och arbetsförhållandena i de svenska välfärdsverksamheterna har försämrats av utförsäljningarna. Ett uppenbart problem är att vinstdrivande företag använder skattemedel till vinst i stället för till verksamhet. Det handlar om stora summor som läcker ut i privata vinster i stället för att användas till att hålla en hög kvalitet i välfärden. Privata företag inom vård, skola och omsorg tog emot 83 miljarder kronor i skattefinansierade utgifter under 2008, enligt Statistiska centralbyrån. De 15 största privata aktörerna inom vården och skolan gjorde en vinst på över 2 miljarder kronor med svenska skattemedel under 2009, enligt en granskning av journalisten Kent Werne.

I många fall handlar det om att verksamheter som gått med överskott sedan sålts ut billigt och att pengarna nu i stället tillfaller privata ägare. Ökända exempel på detta är hemtjänsterna i Rågsved och Hagsätra här i Stockholm som såldes för 70 000 kronor, trots att de gick med överskott på 2–3 miljoner om året.

Men de flesta av de större aktörerna ägs av riskkapitalbolag, vilket skapar särskilda problem. Till exempel uppskattade Skatteverket nyligen att riskkapitalbolagen genom internlån orsakar ett skattebortfall på ungefär 10 miljarder kronor årligen. 10 miljarder kronor årligen av dina och mina skattepengar försvinnas. Den sortens avancerad skatteplanering har gett dem ett extra övertag när verksamheter i Sverige säljs ut till högstbjudande. Vinsten skickas som koncernbidrag till moderbolaget, och dotterbolaget betalar ingen skatt. Moderbolagets kostnader för så kallade aktieägarlån och banklån raderar resultatet av skatten. Till exempel har Capio och Attendo nolltaxerat i fyra år. Reavinsten försvinner utomlands i något skatteparadis och används till nya uppköp av till exempel offentlig verksamhet.

Riskkapitalbolag är ett växande fenomen med ca 2 500 miljarder dollar och äger tiotusentals företag i olika branscher. Affärsidén är att köpa upp och förvalta företag genom en kombination av fondkapital och stora lån. De ägs och drivs av ett fåtal personer, så kallade managers, med mycket begränsad insyn och slutna kretsar, och de utnyttjar skatteparadis och låglöneländer. Det är detta som Almega och Nutek anser vara tecken på en mogen bransch – eller som Financial Times uttrycker det: ”Vården är en attraktiv sektor för riskkapitalet, då den förväntas vara immun mot konjunktursvängningar.” Vi behöver ju utbildning, omsorg och vård oavsett konjunkturläge.

Det är inte undra på att det blir brist på riskkapital i andra branscher när riskkapitalmarknaden har hittat en totalt riskfri bransch med skyhögt avkastning.

Ett nytt Sverige växer fram där riskkapitalbolag skär guld med täljkniv – eller rättare sagt skär våra skattepengar med guldkniv.

Alltmer av den offentliga välfärden drivs av riskkapitalbolag. Inom handikappomsorgen dominerar fyra stora aktörer. Alla är riskkapitalbolag. Inom de så kallade friskolorna är fem av de sex största aktörerna riskkapitalbolag, och inom vård- och omsorgssektorn ser det lika illa ut. Medan vinsterna totalt i näringslivet minskade mellan 2007 och 2008 ökade vinsterna inom vård, skola och omsorg.

Det är intressant att läsa statistik, eller hur? Statistiska centralbyrån är en guldgruva för många av oss. Där kan man se hur avkastningen ser ut på eget kapital i olika branscher.

I den stora bankbranschen, finanssektorn, som finansministern är så upprörd över är avkastningen på eget kapital ungefär 20 procent. Det är ingenting jämfört med utbildningssektorn, vårdsektorn eller äldreomsorgen. I elsektorn, som jag tidigare tog upp och som alla är så upprörda och arga på, är avkastningen på eget kapital 15 procent. Genomsnittet i välfärdssektorn är 25 procent. Omsorgen sätter rekord med 33 procent.

Vinsterna 2008 motsvarar ca 17 000 sjuksköterskor eller drygt 20 000 vårdbiträden. Fråga skattebetalarna vad de tycker att deras pengar ska användas till! Är det till sjuksköterskor, vårdbiträden, lärare och personliga assistenter eller till vinster i riskkapitalbolag? Jag tror att svaret blir rätt entydigt.

Det är tråkigt att ingen vill undersöka eller ta reda på vad detta innebär för kvaliteten i välfärden, för demokratin eller för det vi verkar vara överens om, nämligen att behoven ska styra och inte efterfrågan och plånboken. Oavsett vilka motiv man har för sin privatiseringsiver, ideologiska eller andra, borde man ändå tycka att det vore värt att undersöka. Man har ett ansvar för de beslut man fattar och för att ta reda på vilka konsekvenser de faktiskt får.

Fru talman! Jag yrkar bifall till Vänsterpartiets reservation och hoppas att fler i framtiden vill ta reda på vad deras politiska beslut får för konsekvenser.

Anf. 84 GÖRAN PETTERSSON (M):

Fru talman! Betänkandet behandlar 13 olika motioner. Det stora flertalet av dessa motioner har avstyrkts av ett enigt utskott, oftast med hänvisning till två pågående utredningar – den ena gällande det kommunala balanskravet och den andra gällande kommunal skatteutjämning.

Jag tänker uppehålla mig vid de motioner som vi är oeniga om, vilket också är vad denna debatt har handlat om så här långt. Kärnpunkten där det skiljer sig mellan majoriteten och dem som motionerat är vinst i välfärdssektorn. När man tittar på denna fråga måste man se lite långsiktigt. Vad står välfärdssektorn inför för utmaningar?

Sveriges Kommuner och Landsting gjorde i bred politisk enighet en utredning där man tittade på finansieringen av välfärdssektorn 20 år framåt i tiden. I utredningen konstaterade man att om vi fortsätter i tangentens riktning och bara gör en trendframskridning skulle välfärden om 20 år kosta motsvarande 13 skattekrönor mer i kommunalskatt. Den

breda parlamentariska gruppen var överens om att det inte var lösningen, utan man såg framför sig att man skulle behöva vidta många olika åtgärder.

Det här skulle jag vilja koppla till vinst i välfärdssektorn. Ska vi kunna slå vakt om den gemensamt finansierade välfärden är det viktigt att vi har en utveckling inom denna sektor. Ser vi på samhället i övrigt har utvecklingen mycket drivits av två saker. Det ena är konkurrens, och det andra är vinstintresse. Dessa två saker tillsammans har lett till att det har funnits en innovation i samhället; man har gjort saker på nya sätt, effektiviserat och levererat en kvalitet som har varit efterfrågad.

Jag ska ta upp en sektor som är nödvändig för samhället, nämligen livsmedelsdistribution. Utan livsmedelsdistribution blir det nöd och elände i landet. Men livsmedelsdistributionen sköts inte av stat, kommun och landsting utan i privat regi med vinstintresse. Det har skett en enorm förändring på 50 år. För 50 år sedan stod en handlare bakom en disk. Man sade vad man skulle ha till handlaren, han plockade ned varorna i en påse och man betalade.

I dag sker livsmedelsdistributionen helt annorlunda med en helt annan produktivitet. Utvecklingen har skett samtidigt som de som har drivit verksamheten haft ett uttalat vinstintresse. De har varit ute efter vinst och gjort stora vinster, men arbetssättet har också förändrats. Det innebär inte att det levereras en sämre kvalitet i dag. Vi som varit med om båda handlarformerna tycker nog att den kvalitet som erbjuds i dag är mycket högre. Det är ett mycket större utbud till ett relativt sett mycket lägre pris.

I dag går vi själva runt med våra vagnar och plockar i varor. Vi kanske till och med skannar varorna själva och betalar direkt i kassan.

Det är därför viktigt att större delar i välfärdssektorn öppnas för den innovationskraft som konkurrens, öppenhet och vinstintresse innebär.

En stor majoritet i kammaren ansluter sig i de flesta frågor till tron på marknadsekonomi. När det gäller välfärdssektorn kommer vi in på ett nytt område, och då blir det kanske lite skrämmande och farligt. Det lyfts ofta fram delar där detta inte har fungerat och någon har misskött sig. Dessa exempel får dock inte göra att vi slutar att utveckla oss mot ökad konkurrens, ökad valfrihet och ökad effektivitet.

När det offentliga beställer varor och tjänster är det viktigt att man är noga. Jag håller fullständigt med dem som har gjort inlägg tidigare om att man måste vara noga med att följa upp kvaliteten. Det har i många upphandlingar blivit alldeles för mycket fokus på priset. Det offentliga måste bli mycket duktigare på att ställa krav på mer än bara priset och framför allt på att följa upp kvaliteten. Den långsiktiga lösningen på välfärdssektorns utmaningar är inte att bekämpa vinsten. Det är inte vinsten som är problemet, det är bristen på kvalitet eller fokuseringen på priset.

Det är med mer konkurrens, mer öppenhet och en skickligare upphandlingsorganisation hos det offentliga vi möter framtidens utmaningar inom välfärdssektorn, inte genom att ängsligt bekämpa vinstdrivande företag.

Anf. 85 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Fru talman! Göran Pettersson säger i sitt anförande att den skiljande punkten är frågan om vinst. Jag skulle vilja lägga till en del. Det är både

demokratifrågor och kvalitetsfrågor, och det handlar om vilken syn vi har på hur våra gemensamma skattepengar ska användas. För Moderaterna är det här slöseriet helt okej.

Skatteverket har räknat ut att 10 miljarder kronor dras undan från den skattefinansierade verksamheten. Det är alltså 10 miljarder kronor av dina och mina skattepengar som går till uppköp av andra kommunala offentliga verksamheter eller av privata bolag inom välfärdsverksamheten. Det är så det går till, Göran Pettersson. Pengarna används framför allt till att köpa upp och lägga under sig en större del av marknaden. Det är därför vi ser den här totala dominansen av riskkapitalbolag.

Inom handikappomsorgen är fyra av fyra stora aktörer riskkapitalbolag – alla registrerade i skatteparadis. Inom friskolan är det fem av sex. Inom vård- och omsorgssektorn är det tre av fyra. Det är en total dominans av riskkapitalbolag där det inte finns någon insyn och där skatteplaneringen är långt driven.

Göran Pettersson tycker att vi ska lägga mer krut på upphandlingar och kontroll. Hur mycket kontroll behövs av Stockholms läns landstings 4 000 privata avtal? Hur många kontrollanter tycker du att vi ska lägga skattepengar på? Det vore bra att veta. Är det en för varje vårdcentral, eller kanske två? Hur många ska man ha för förskolorna? Är det där vi ska lägga våra skattepengar? Vi ska finansiera verksamheten, vi ska finansiera vinsterna och vi ska finansiera kontrollen och inte ens veta om vi får den kvalitet medborgarna är värda.

Anf. 86 GÖRAN PETTERSSON (M) replik:

Fru talman! Uppföljningen av kvaliteten i verksamheten är helt central. Den är central oavsett om verksamheten sker i enskild eller kommunal regi. Det är det som kommunerna, landstingen och i vissa fall staten måste bli mycket duktigare på. Vid upphandlingar fokuserar man ibland bara på priset. Man måste också fokusera på kvaliteten. En kvalitetsuppföljning är värdefull för verksamheten oavsett om den drivs av vinstintresse eller inte.

När det gäller olika bolagsformer vill jag säga att konkurrens är viktigt. Det är viktigt att man har konkurrens på likvärdiga villkor. Om det i vår skattelagstiftning finns sådant som gör att konkurrensen snedvrids är det viktigt att vi ser över skattelagstiftningen så att den är neutral.

Jag känner inte till de fall du lyfter om upp skatteparadis, men vi kan konstatera att det har skett många förändringar och en samordning av skattelagstiftningen efter den finansiella krisen. Vi kanske till och med tycker lika när det gäller att det är viktigt med likvärdighet i beskattningen så att bolag kan tävla på likvärdiga villkor oavsett var de är registrerade.

Anf. 87 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Fru talman! Man kan ju tycka att en moderat borde anse att företagen åtminstone ska finansiera sin egen verksamhet. Moderaterna tycker tydligen att det är helt okej att ha en helt bidragsfinansierad verksamhet. Det är nämligen vad det är. Det är dina och mina skattepengar som bekostar verksamheten, det vill säga produktionen av tjänsterna.

Företagen finansierar ju inte sin egen verksamhet. Till och med uppköpen sker med dina och mina skattepengar. Det är inte alls konkurrens

på lika villkor. Vem som helst borde bli oroad av att vi har en oligopolistisk struktur inom välfärdssektorn. Jag tycker att det är bedrövligt att en moderat kan försvara att företag ska kunna finansiera sin verksamhet med skattepengar.

Göran Pettersson talade tidigare om innovation. Skolverket har konstaterat att det inte har blivit någon ökad pedagogisk mångfald av den så kallade friskolereformen. Man kan snarare se en enfald eftersom det även där handlar om stora riskkapitalbolag.

Vi kan titta på hur det ser ut bland de anställda. I de två största skolkoncernerna ligger lärartätheten på 4,6 lärare på 100 elever. På nästa nivå är det 5,4. I kommunerna har man 8,2 lärare på 100 elever. Det är där man tar ut sina vinster. Det försvarar Göran Pettersson. Han tycker att det är helt okej. Han pratar om effektiviseringar som har gjorts. På vems bekostnad? Vi ser tydligt att det är på bekostnad av elevernas skolresultat, men också på bekostnad av de anställdas arbetsvillkor. Jag tog tidigare upp att man numera måste jobba 130 procent för att få ut en lön på 100 procent.

Göran Pettersson borde ta något ansvar för de politiska beslut han har fattat och visa en vilja att ta reda på vad detta innebär i verkligheten och inte gömma sig bakom skygglappar och säga att han inte ens vet att det är riskkapitalbolag som driver de här verksamheterna. Det kan nog vem som helst läsa sig till.

Anf. 88 GÖRAN PETTERSSON (M) replik:

Fru talman! Om staten köper bilar till polisen betalas bilarna med skattepengar. Om man efter upphandling köpte dem från till exempel Volvo finansieras Volvo, med Ulla Anderssons sätt att resonera, med bidrag eftersom det är skattepengar som används för att köpa bilarna. Jag tror inte att många håller med om det betraktelsesättet.

När man för över samma betraktelsesätt på tjänster nickar några bifall när Ulla Andersson säger att om man beställer tjänster från ett privat företag lever det bolaget på bidrag. Vi måste nog ha en mycket öppnare syn på beställningar och på vad man köper. När det gäller varor råder det ganska stor enighet. Det kanske finns några längst ut på vänsterkanten i det här parlamentet som inte tycker att det offentliga kan göra upphandlingar, utan att man ska ha egna fabriker som tillverkar varorna. När det gäller tjänster går det alldeles snett.

Vi har olika ideologi och vi har lite olika bakgrund. Det kanske är nyttigt. Jag tycker att det är bra att inte alla tycker lika. Det brukar vara farligt när alla tycker lika. Ulla Andersson och jag tycker olika på några punkter, en av dem är tron på konkurrensen. Jag tror att konkurrens är bra och viktig. Jag tror att konkurrens leder till samhällets utveckling. Till syvende och sist gynnar det dem som ska använda tjänsterna om det finns en hård och fungerande konkurrens.

Vi som beställer tjänster måste vara noga med att det inte bara är konkurrens om priset utan att vi också följer upp kvaliteten.

Anf. 89 JENNIE NILSSON (S) replik:

Fru talman! Jag vill kommentera den beskrivning av privatisering som Göran Pettersson gjorde när han jämförde upphandling av tjänster med att handla på Konsum. Han sade att den utveckling som har skett har

varit positiv, att vinst inte behöver vara något problem och att detaljhandeln har haft en viss utveckling.

För mig är det stötande att jämföra upphandling av en hjärtoperation, en höftled eller en demensvårdsplats med att gå med kundvagnen på Konsum och plocka morötter och broccoli. Det visar att vi har olika syn på vad frågan egentligen handlar om. Det är ju inte huruvida man gör vinst eller inte och huruvida man effektiviserar eller inte som är det stora problemet. Det är vilka krav vi som politiker i Sveriges riksdag ställer på att vinsten används för att återinvestera i och utveckla vår gemensamma välfärd.

Det är här som vi anser att regeringen kraftigt brister. Vi anser att man har skygglappar när man inte ser problemet med de pengar som vi gemensamt har avsatt för att använda till skola, vård och omsorg. Vi har ganska god acceptans i Sverige för att betala skatt när pengarna används till sådant som är vårt gemensamma. När man inte ser problemet med att det i stället blir vinstuttag tror jag att vi har ett problem, och då riskerar den utveckling som Göran Pettersson antagligen eftersträvar, nämligen legitimiteten och acceptansen för det skattefinansierade systemet, att gå förlorad.

Anf. 90 GÖRAN PETTERSSON (M) replik:

Fru talman! Jag tror att det är två olika perspektiv. Vi fokuserar på olika saker. När jag lyssnar på Socialdemokraterna här hör jag att ni fokuserar på resursförbrukningen. Det är resursförbrukningen som är det viktiga. Jag tror att det är en farlig väg, och jag tror att den leder er fel. I stället är det viktiga att fokusera på det som levereras till skattebetalarna i form av välfärdstjänster – kvaliteten och mängden i välfärdstjänsterna.

Det blir alltid svårigheter när man jämför med varor eftersom välfärdstjänster delvis är någonting annat. Men en bil blir inte bättre för att den tar längre tid att skruva ihop. Fokuseringen på resursförbrukningen leder er fel.

Men ni har rört er en lång väg. Jag är därför hoppfull. Trenden är mycket positiv. Vi är oeniga i dag, men om vi – Gud förbjude, höll jag på att säga – står här om 20 år och debatterar samma ämne tror jag att vi kommer att ha sett en fortsatt förflyttning från er sida till att mer fokusera på levererad kvalitet och mängd. Det är först då som vi kan möta de stora utmaningar som finns framöver i välfärdssektorn. Om välfärdssektorn inte gör på något annat sätt i morgon än vad den gör i dag kommer samhället att ha mycket svårt att bära kostnaderna och leverera den kvalitet som vi båda troligtvis vill ha.

Anf. 91 JENNIE NILSSON (S) replik:

Fru talman! Om vi står här om 20 år – Gud förbjude – tror och hoppas jag att det snarare är Moderaterna som har fått förflytta sig i sin syn på detta. Jag tror det utifrån att detta ytterst handlar om legitimitet.

Jag kan också konstatera att det finns en oerhörd övertro på att allt som är privat eller möjligtvis vinstdrivet per automatik skulle bli billigare och bättre. Det finns ingen entydig forskning eller entydiga resultat som visar att så skulle vara fallet.

Om vi gör internationella jämförelser ser vi att kommunal eller lands- tingsdriven sjukvård, skola och omsorg i Sverige inte är dyrare eller

sämre. Man har gjort rapporter och forskningsstudier både inom EU och inom Sverige på detta område som visar att det snarare är tvärtom. Man får stora svinn i verksamheten när pengarna går till annat än det som var tänkt.

Jag vill också kommentera att Göran Pettersson i sitt inlägg pratade om att detta någonstans handlar om valfrihet. Jag tror att det är här det ligger.

Problemet för mig och för många i vårt land är att vi har lite olika syn på vad valfrihet egentligen är. För många människor tror jag inte att valfrihet handlar om vem som är huvudman för den tjänst eller verksamhet som man ska köpa. Jag tror att det är här som man från borgerligheten går fel.

Snarare handlar det nog om att när man är gammal och behöver äldreomsorg och hemtjänst vill man kanske välja vad man vill göra med den tiden. En solig dag som i dag vill man kanske välja en promenad i stället för att få städad. När man inte längre kan läsa böcker själv kanske man vill att någon läser för en.

Jag tror att människor vill välja till eller från menyn och vara säkra på att kvaliteten är bra oavsett hur de väljer. De bryr sig nog ganska lite om vem som faktiskt gör detta.

Till syvende och sist kokar detta ned i att detta inte handlar om valfrihet. Det handlar inte om privat eller offentligt. Det handlar om att säkerställa att våra skattepengar används så effektivt som möjligt till det som det är tänkt.

Anf. 92 GÖRAN PETTERSSON (M) replik:

Fru talman! Det låter nästan som om detta kommer att sluta med att vi är eniga. Jag tror att det råder bred enighet om att vi ska ha en gemensamt finansierad välfärd.

Jag håller fullständigt med om att det för skattebetalarna eller för dem som brukar dessa tjänster – patienterna och barnen i skolan – är helt oviktigt vem som äger skolan eller sjukhuset. Det tror jag är en underordnad fråga. Det viktiga är vilken kvalitet man får, vilket bemötande man får och hur skolan eller sjukhuset fungerar. Kommer jag in till sjukhuset med en inflammerad blindtarm har jag mycket svårt att tro att min första fråga skulle vara: Vem är huvudman för detta sjukhus, och vem äger det? Det är i stället det bemötande som man får och den kvalitet som levereras som är det viktiga.

Sedan är det mycket viktigt för dem som är satta att utveckla välfärdssektorn i kommuner och landsting att ställa rätt krav. Det gäller oavsett om verksamheten sker i egen regi eller i privat regi. Det är viktigt att man ser till att det finns en konkurrens mellan verksamheterna så att de spurras att utvecklas och därigenom leverera mer för samma skattepengar. Skattepengar som slösas bort är nämligen de sämsta skatteknorna. Verksamheten ska drivas så att den utvecklas. Men då kommer jag till det ord som en del tycker är hemskt. Nu tror jag inte att alla socialdemokrater tycker det men kanske de flesta vänsterpartister, och det ordet är konkurrens. Det är konkurrens som har fört detta samhälle framåt, och den kommer förhoppningsvis att fortsatt göra det även inom välfärdssektorn.

Anf. 93 GUNNAR ANDRÉN (FP):

Fru talman! I början och i mitten av 1980-talet inträffade några saker i Sverige. Någoting som hette Pysslingen öppnades. Ännu värre blev det när någonting som heter Cityakuten öppnades av en entreprenör som heter Joakim Santesson. Det visade sig att det var möjligt att bota snuva i en helt privat verksamhet. Man behövde inte gå till en landstingsinstitution. Det sände en chockvåg genom hela det offentliga Sverige att det fanns andra möjligheter att bedriva sådan verksamhet. Verksamheten var visserligen skattefinansierad, men man kunde driva den utanför den kommunala eller den landstingskommunala räjongen. Vi är där nu.

När jag lyssnar på denna debatt om vinster tycks det vara på det sättet att särskilt Ulla Andersson inte har läst sin Gustav Möller ordentligt. Gustav Möller sade att varje krona som inte är rätt använd är en stöld från folket.

Det kan säkert vara många som är bekymrade över att det är en så otrolig lönsamhet i en del privata verksamheter. Det förstår jag. Men det stora problemet är ett annat, nämligen att vi har för dålig verksamhet inom den offentliga sektorn. Det är det som är problemet. Det är det, Ulla Andersson, som gör att det kan bli så stora vinster, alltså att verksamheten inom den offentliga sektorn inte är tillräckligt bra. Detta får effekter också på vanliga människors sätt att välja.

Vi har problem till exempel i sjukvården i Stockholms län. Jag medger detta. Vad består de huvudsakliga problemen i? Det är att S:t Eriks ögonsjukhus kortar köerna så att folk med starr och annat får detta åtgärdat mycket fort. Jag har aldrig hört en patient klaga på detta. Sophiahemmet, som är en annan privat institution eller stiftelse, klagat på detta. De är nästan utslagna på detta område.

Vi har ett annat problem, nämligen S:t Görans sjukhus som ägs av en stor riskkapitalist. Det är ett jätteproblem att så många människor väljer att gå till S:t Görans sjukhus. Det är det som är problemet. Varför går de inte till Karolinska Universitetssjukhuset, till Danderyds sjukhus eller till Södersjukhuset? De väljer medvetet S:t Görans sjukhus för att de vet att de får bra vård.

Jag säger inte att detta är det enda problemet, men detta säger någonting om vart man ska rikta blicken. Man kan inte bara, som Ulla Andersson gör, rikta blicken mot vinsterna, utan man måste fråga sig varför folk väljer som de gör och helt enkelt väljer bort. Detta är det fundamentala problemet just nu. Den offentliga sektorn måste bli bättre på att tillfredsställa människornas behov av vård och så vidare. Så är det!

Det är naturligtvis riktigt att det, ungefär som när vi hade övervinster inom skogsindustrin, är mycket bekymmersamt med de vinstmarginaler som finns i vården. Sådant sticker i ögonen på folk. Men man kan inte, som Ulla Andersson gör, hela tiden skjuta på pianisten. Man måste också rannsaka sig själv och se vem som är kompositören. Tyvärr är det i stor utsträckning så att vi politiker inte har gett riktlinjer om att det är nödvändigt att få fram en bättre vård så att fler väljer den offentliga vården.

Fru talman! Avslutningsvis: Ännu en gång är det så när vi debatterar ekonomiska frågor att sverigedemokrater här läser upp sina anföranden. Sedan försvinner de. Det parti som i flera år gång efter annan önskat få debattera med andra partier – det är tredje gången under detta riksmöte

som jag säger det från denna talarstol – är alltså inte närvarande, så det går inte att debattera med dem.

Vi som i mycket hög grad har ett ansvar för den offentliga sektorn måste fundera på vad Gustav Möller uttalat. Hur använder vi varje krona inom den offentliga sektorn? Vi får, som sagt, sluta skjuta på pianisten. I stället ska vi fundera på vem som är kompositören.

Anf. 94 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Fru talman! Bättre kvalitet får man bland annat genom fler anställda inom vård, skola och omsorg. Men i stället ser vi nu en helt annan utveckling. Vi ser allt större barngrupper i förskola och skolbarnomsorg och också ett allt högre tempo inom äldreomsorgen.

En av orsakerna till detta är att vi i stället för att lägga pengar på välfärdsverksamheterna låter pengarna gå till vinster. Just av den anledningen är det väl också en stöld från svenska folket. Om 10 miljarder kom in i skattepengar och om 9 miljarder i vinst i stället användes till välfärden skulle kvaliteten därmed väsentligt öka.

Det är nu ett oerhört slöseri med skattepengar. Ca 20 miljarder, Gunnar Andrén, av de pengar som du och jag lägger till vård, skola och omsorg går i stället framför allt till riskkapitalbolag. 20 miljarder kronor, Gunnar Andrén, motsvarar rätt många anställda – brutto till exempel 20 000 lärare. Det skulle behövas. Det är bara att se hur det ser ut. På 100 elever har Kunskapsskolan 4,6 lärare och Vittra 5,4 lärare. De privata aktiebolagen ligger mycket långt under den kommunala skolan.

Visst finns det mycket att göra när det gäller att förbättra kvaliteten inom den offentliga välfärden. Men det blir inte bättre av att pengar som skulle kunna gå till kvalitetsförbättringar i stället går till privata vinster.

Det är helt horribelt att äldreomsorgen har dubbelt så hög avkastning på eget kapital än elsektorn har. Många av dina kolleger är mäktat upprörda över elsektorns hantering av kundernas pengar. Men jag hör inte att någon är upprörd över hanteringen av skattebetalarnas pengar när äldreomsorgen har 33 procents avkastning jämfört med elsektorns 15 procent. Snacka om att slösa med skattebetalarnas pengar, Gunnar Andrén!

Anf. 95 GUNNAR ANDRÉN (FP) replik:

Fru talman! Någonting som är väldigt bekymmersamt är att en sådan som Ulla Andersson är en så fruktansvärt stor kommunalkramare.

I går kunde vi se på nyheterna att en privat förskola stängts därför att den inte hållit en bra kvalitet. Det är väldigt bra – lite grann är detta också ett svar till Jennie Nilsson – att åtgärder vidtas när kvaliteten är för dålig.

Jag håller med om att det kanske behövs ytterligare åtgärder. Jag tror inte att vi skapat det perfekta samhället, utan det behöver säkert utvecklas mer. I Kävlinge har en annan skola stängts. Jag tror att skälet också där var dålig kvalitet.

Vi måste upprätthålla kvaliteten. Men Ulla Andersson fortsätter som vore det perfekt inom den offentliga sektorn. Hela tiden skjuter hon på pianisten, på den som gör vinster. Också jag är bekymrad över de stora vinsterna, för sådant sticker, som sagt, i ögonen på folk. Men lösningen finns inte i att vidta åtgärder mot vinsterna, utan lösningen ligger hela tiden i att den offentliga sektorns egen verksamhet måste bli bättre såväl

pedagogiskt i skolan som kvalitetsmässigt i äldreården och så vidare. Fler lärare behöver kunna anställas.

Det går inte att bara skjuta in sig på ägarformen. Att göra det är, vill jag påstå, detsamma som en återvändsgränd. Våra gamla kommer inte att vara glada över att det – om Ulla Andersson får bestämma – inte finns någon valfrihet. Det är bra att det finns sådant som Pysslingen, Cityakuten etcetera.

Anf. 96 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Fru talman! Pysslingen ägs också, Gunnar André, av ett riskkapitalbolag. Jag vet inte var mångfalden finns när det är en total dominans av riskkapitalbolag. Var ligger då mångfalden och valfriheten? Kan du ge mig ett svar på den frågan?

Det är inte fråga om pedagogisk mångfald; det har Skolverket slagit fast. Det enda man har rätt att välja är hos vilket bolag man ska ha sitt barn till exempel. Man ser på det barnet som Göran Pettersson, som tidigare här jämförde med Volvobilar. Men att rycka upp sitt barn ur en skola är någonting väldigt stort, likaså att ta bort sitt barn från en förskola eller sin sjuka mor från ett äldreboende. Det är inte så vi ska behandla våra medborgare.

Vi måste ta ansvar för att varje skattekrona som tas ut går till vad den är avsedd för, det vill säga till vård, skola och omsorg.

Vet du, Gunnar André, att varenda skattebetalare i det här landet betalar 1 500 kronor som går till vinst inom sjukvården – pengar som i stället skulle ha gått till sjukvård?

Anders Borg är mäktiga förbannad – ursäkt uttrycket, fru talman – över bankernas totala brist på ansvar. Bankerna har 20 procents avkastning på eget kapital. Det är mindre än vad den privata utbildningssektorn, den privata sjukvården och den privata äldreomsorgen har. Detta gäller alltså en verksamhet finansierad med dina och mina skattepengar, Gunnar André!

20 miljarder handlar det alltså om. Gunnar André kunde i stället, om han skulle vilja det, sänka skatter. Det vore väl bättre än att pengarna går till ett riskkapitalbolag i något skatteparadis. Jag skulle använda pengarna till 20 000 fler sjuksköterskor, lärare, vårdbiträden eller personliga assistenter.

Nu under debatten har jag fått ett mejl från en kvinna som skriver: Kontrollera de här bolagen! De utnyttjar oss anställda totalt. Vi ses som en förbrukningsvara.

Hon nämnde ett antal riskkapitalbolag.

Anf. 97 GUNNAR ANDRÉN (FP) replik:

Fru talman! Ideologiskt har Ulla Andersson och jag olika syn. Jag sätter hela tiden patienten respektive eleven i centrum. De pengar som också jag tycker att vi ska ta ur den offentliga kassan, från våra skatter, till detta måste vi utnyttja på allra bästa sätt. Det gör vi, menar jag, genom att öka kvaliteten framför allt inom den offentliga sektorn. Men Ulla Andersson vill inte riktigt se att huvudproblemet är att vi tyvärr inte haft den pedagogiska utveckling till exempel inom skolan som gjort att många föräldrar valt andra skolor.

Det vi nu gör med skolan sätter sig naturligtvis först i de stora städerna, men det kommer sedan också på andra håll. Det är väldigt viktigt att vi har olika former av pedagogisk utveckling. Ulla Andersson gör gällande att det inte finns någon pedagogisk utveckling i de andra skolorna i Sverige, men så är det inte; det vet vi.

Fru talman! Allra sist vill jag ta upp en sak som Ulla Andersson bortser från i det här sammanhanget, nämligen människors valfrihet. Man har möjlighet att välja något annat än den landstingskommunala verksamheten eller den rent kommunala verksamheten. Det är bra att det finns konkurrens, men valfriheten är det stora. Jag känner inte till att någon någonsin har klagat på att han eller hon har blivit behandlad på S:t Eriks ögonsjukhus. Det är bättre att bli behandlad där än att stå i kö. Jag är helt övertygad om det. Man måste vara lite klarsynt ibland, fru talman.

Anf. 98 PER ÅSLING (C):

Fru talman! Det svenska välfärdssamhället är i stor utsträckning ett kommunalt välfärdssamhälle. I stort sett all den välfärd vi förväntar oss finansieras och produceras i kommunal regi. Det må vara i den egna kommunen eller i landstinget. Vård, skola och omsorg beslutas och betalas på kommunal nivå. Det är en enkel och självklar utgångspunkt, men det är också ett perspektiv som ställer krav på det lokala politiska ledarskapet och på förmågan att tillvarata medborgarnas intressen. Det ställer också krav på den nationella politiken att skapa både förutsättningar och utrymme för de lokala och regionala företrädarna att axla detta ansvar.

Med den här utgångspunkten skulle jag vilja göra tre iakttagelser med anledning av det betänkande vi debatterar här i dag.

Den första och mest centrala handlar om det kommunala självstyret. Det är inte bara en grundläggande och omistlig del i det svenska folkstyret, utan det är också en samhällsorganisation som har de bästa förutsättningarna att svara upp mot medborgarnas behov och önskemål. Det är där, i kommunen, man ser behoven och känner prioriteringarna. Det är där möjligheten till ett reellt ansvarsutkrävande finns. Jag dristar mig till att säga att den närheten och den lokala förankringen kommer att bli allt viktigare i det moderna, globala och uppkopplade samhället.

Fru talman! Min andra iakttagelse är att ett verkligt självstyre kräver reella resurser att axla det fulla ansvaret. Det leder mig till två slutsatser om den kommunala ekonomin.

Den första är att staten inte kan vältra över kostnader på kommunerna utan att samtidigt ta ansvar. Den så kallade finansieringsprincipen måste upprätthållas. Man kan tycka att det är ett onödigt påpekande under en period då den kommunala sektorn går med överskott och behovet av statliga åtgärder minskar, men faktum är att det är just då som det är lättast att vältra över kostnader då den kommunala ekonomin likväl står stark. Jag kan konstatera att det är i dag vi måste värna den finansieringsprincip som skyddar den kommunala ekonomin i morgon.

Den andra slutsatsen är att det finns ett behov av ett starkt och rättvist system för skatteutjämning. Prioriteringarna må vara olika och önskemålen må skilja sig åt, men den grundläggande rätten till en fungerande skola, vård och omsorg är densamma för alla medborgare, oavsett var i landet man bor. För att klara dessa grundläggande åtaganden behövs ett robust skatteutjämningsystem som skapar likvärdiga förutsättningar att

upprätthålla välfärden i landets alla delar. Dessutom, och det förtjänar att upprepas, är en rättvis och fungerande utjämning ett avgörande inslag i en politik för tillväxt och utveckling i hela landet. En fungerande kommunal service är en förutsättning för det lokala näringslivets styrka och förmåga att växa. Att urholka utjämningen innebär i förlängningen ett allt större beroende av statliga bidrag och stöd även i kommuner med de rätta förutsättningarna att uppnå tillväxt.

Fru talman! Min tredje iakttagelse handlar om debatten om vinster inom välfärdssektorn. Oavsett om driften sker i offentlig eller privat regi måste mål och kriterier för verksamheten tydliggöras. Det är oacceptabelt om utdelning sker på bekostnad av verksamheten. Det finns inte plats för sådan kortsiktighet och girighet, men det är inget argument mot överskott som sådant. Precis som varje kommunpolitiker vet måste även offentlig verksamhet generera ett överskott för att möjliggöra investeringar och amorteringar.

I den privata sektorn tillfaller delar av överskottet aktieägarna som avkastning på det kapital de satt in i verksamheten. I den offentliga sektorn kan motsvarande pengar falla ut som räntor till långivare eller så måste pengar för investeringar tas fram genom att andra investeringar prioriteras bort. Det finns inga enkla genvägar.

Fru talman! De flesta torde vara överens om att välfärden ska vara offentligt finansierad och offentligt reglerad. Acceptansen för att delar utförs i privat regi är också stor. Det är inte heller kontroversiellt att konstatera att de privata alternativen i många fall bidragit till såväl högre kvalitet som högre effektivitet också i den kommunala verksamheten. Det har också bidragit till att bredda arbetsmarknaden, främst inom många kvinnodominerade yrken.

Att visa samsyn kring de privata alternativens betydelse, styrförmerna och välfärdens finansiering är att skapa de stabila förutsättningar som såväl kommuner som företag behöver för att planera och utföra välfärdsuppgifter på bästa sätt.

Fru talman! Ett starkt kommunalt självstyre, rättvisa förutsättningar att upprätthålla välfärden och en förnuftig hållning till olika verksamheters utövande är alla delar i ett modernt, lokalt anpassat välfärdssamhälle. Det är också inriktningen i det betänkande som vi i dag debatterar. Mot den bakgrunden vill jag yrka bifall till utskottets förslag.

Anf. 99 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Fru talman! Per Åsling pratar om närheten och den lokala förankringen som centralt inför framtiden. Det håller jag med om. Han pratar också om vikten av att staten inte övervältrar kostnaderna för olika verksamheter på kommunerna, men det är precis det som den här regeringen har gjort. Det vet Per Åsling mycket väl. Det statliga ansvaret för infrastrukturinvesteringar har överförts till kommunerna, och det är någonting som Per Åsling tyvärr har ställt sig bakom, vilket är mycket beklagligt. Nu tvingas kommunerna finansiera statliga vägar i stället för att till exempel bygga ut förskolor eller förbättra kvaliteten i äldreomsorgen.

Per Åsling pratar också om att mål och kriterier behöver tydliggöras så att inte utdelning sker på bekostnad av kvaliteten i verksamheten. Jag tror faktiskt inte att Per Åsling vet riktigt hur ett riskkapitalbolag fungerar. Det är inte så att det har en stor utdelning. Hela tricket går ut på att

föra över pengar mellan olika bolag inom den här fonden för att undvika skatt och för att använda de pengarna för att köpa upp en än större verksamhet. Sedan, när man har lyckats bygga det här stora bolaget, styckar man upp det och säljer ut det.

Jag vet inte heller hur du ska fastställa kvaliteten. Är 4,6 lärare på 100 elever ett bra kvalitetsmått? Ni är ute på väldigt farliga vatten, menar jag.

Det här är en konstgjord marknad, Per Åsling. Skattepengar betalar både kundernas förbrukning och produktionen. Det är en totalt konstgjord marknad. Du säger att det här har lett till högre kvalitet. Jag vill säga att du inte har något bevis för det över huvud taget. Det finns ingen forskning som belägger det. Ta upp den i så fall! Presentera den här och nu!

Det finns snarare många rapporter om hur arbetsvillkoren har försämrats för de kvinnor du tar upp, hur antalet anställda har minskat, hur de får jobba längre tider för sämre löner och har sämre jourersättningar, sämre ob-ersättningar och så vidare.

Per Åsling, var finns den forskning du hänvisar till? Jag skulle vilja ta del av den.

Anf. 100 PER ÅSLING (C) replik:

Fru talman! Jag tycker att du, Ulla Andersson, bör lyssna på den socialdemokratiska debattören här. Jag tycker att Jennie Nilsson väldigt distinkt formulerade vad det är frågan om. Det är frågan om att nyttja skattebetalarnas pengar på bästa sätt. Det handlar om att uppnå bra kvalitet i verksamheter som finansieras med offentliga medel antingen det är skola, vård eller omsorg.

För att uppnå en bra fungerande offentligt finansierad välfärdssektor är det viktigt att politiken ställer tydliga mål och sätter upp kriterier. Det är också viktigt att verksamheten bedrivs med effektivitet. Det är dessutom viktigt att det finns en långsiktighet i den offentligt finansierade verksamheten, att den tillhandahålls lika för alla och att den finansieras solidariskt. Därför tycker jag att det är angeläget att vi är öppna för förändringar och för att även andra aktörer än de offentliga ska finnas med som utövare.

Jag tror också att det finns ett mycket stort intresse från samhällsmedborgare att om det passar ha en annan utförare av välfärdstjänsterna än vad det offentliga kan tillhandahålla.

Anf. 101 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Fru talman! Nysvenska – enfald har numera blivit mångfald. Det är ju nästan enbart riskkapitalbolag som bedriver de här verksamheterna, och ändå försöker ni låtsas som om det vore någon form av mångfald. Jag får inte ihop detta. Du har inte heller presenterat en enda forskningsrapport. Jag tror inte att du har någon.

Ni påstår gärna att det här har lett till ökad kvalitet och mångfald, men de underlag som finns visar på motsatsen. Det finns en stor utredning från Stockholm som visar att man i den privata äldreomsorgen har mindre valfrihet än i den kommunala. De anställda har sämre arbetsvillkor, det är färre anställda och det är mycket mer stressande att arbeta där.

Du begär till och med hjälp av Socialdemokraterna, Per Åsling, för att klara dig ur den här debatten. Du talar om att skattepengarna ska an-

vändas på bästa sätt. Innebär 33 procents avkastning på äldreomsorgen att pengarna används på bästa sätt? Näringsministern är mäktig upprörd över elbolagens avkastning på 15 procent, men du tycker tydligen att det här är bästa sättet att använda våra skattepengar på – 33 procents avkastning på eget kapital. Det är inte att undra på att miljöteknikbranschen har svårt att hitta riskkapital när man har hela välfärdsverksamheten där man kan skära guld – skattepengar – med kniv. Varför skulle man vilja gå in i något så riskabelt som miljöteknik, där man kanske inte får utdelning förrän om flera år, när man kan finnas här? Det ges till och med en rekommendation i Financial Times att ge sig in i den svenska välfärdsbranschen. Tycker du att detta är att använda skattebetalarnas pengar på bästa sätt?

Ta nu fram den där forskningsrapporten som du hänvisar till och som säger att det har blivit bättre kvalitet! Jag skulle vilja se den.

Anf. 102 PER ÅSLING (C) replik:

Fru talman! Ulla Andersson, jag betackar mig för att du lägger ord i min mun.

Jag tycker att det är viktigt att skattebetalarnas pengar används på bästa sätt och att vi upprätthåller en hög kvalitet i de verksamheter som finansieras med offentliga medel, skattepengar. Det är uppenbart – det tål att sägas härifrån – att det finns behov av att göra förändringar. Därför talar jag om att de fel och brister som finns i den vård, omsorg och utbildning som bedrivs med offentliga medel och som vi i den dagliga debatten ser exempel på rättas till. Det är också därför som regeringen har tagit initiativ till den utredning som nu kommer att se över vinstutdelningen. Det är bra och nödvändigt.

Min poäng, Ulla Andersson, är att vi genom att skapa en pluralism bland utövarna kan låta människor ha rätt att välja och också på så sätt, genom att nyttja skattepengarna på ett effektivt sätt, skapa resurser för större satsningar och nya satsningar inom Välfärdssverige. Det är ett av de viktigaste uppdrag vi som företrädare i Sveriges riksdag har att jobba med.

Anf. 103 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M):

Fru talman! Det har varit mycket diskussioner om stora bolag i den här debatten om kommunerna. Jag tänkte visa på ett annat Sverige.

Två kvinnor som arbetar med sjukhusanknuten hemsjukvård vid ett relativt stort sjukhus i Skåne bestämmer sig för att lämna sin arbetsplats, där de har hyfsad lön men känner att de kommer alldeles för långt från besluten. De tar över ett äldreboende som har gått ganska dåligt. De vänder trenden och det blir väldigt lyckat. Folk står nästan i kö för att bo där. De fortsätter sedan och utökar sin verksamhet och startar en vårdcentral, dörr i dörr med den lokala, regionstyrda vårdcentralen. Detta resulterar i att det blir konkurrens. Beteende ändrar sig, och det finns numera öppettider på kvällarna på både den kommunala vårdcentralen och den andra. De etablerar nu en ny vårdcentral i en annan kommun.

Jag tänker på ett klipp på Youtube med Mr Bean. Där går han in på en vårdcentral och talar med dem i kassan för att beställa tid, och de säger att han måste ringa in för att beställa tid. Då går han utanför dörren

och ringer. Det finns en hel del som borde fungera i den kommunala och regionala landstingsstyrda vården men som inte gör det.

Skolan har också varit på tapeten. Man talar om antalet anställda. Ulla Andersson nämnde 4,6 anställda på 100 elever. Men frågan är: Mår de elever som går där dåligt? Hur är deras resultat jämfört med andra elevers?

När det gäller förskolor drivs mycket av kooperativ och småföreningar. Det är inte bara de storskaliga bolagen.

När det gäller friskolor är det att rycka upp barn från skolor som är det jobbiga. Det kanske är så att folk rycker upp sina barn även från kommunala skolor. Simon och Jesper, som på fredagarna spelar Yatzy i stället för att läsa matematik, kanske vill ha en annan framtid och andra möjligheter, liksom Martin, som har stått tre år i kö i väntan på en remiss för att få ändra ett märke på ryggen som han har blivit mobbad för.

Det finns många olika berättelser i Sverige, och jag tycker att de förtjänar att nämnas.

(Applåder)

Anf. 104 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Fru talman! Det handlar om att ta politiskt ansvar, om att styra och driva på utvecklingen i de offentliga verksamheterna. Det kan man göra genom att ställa krav, följa upp, tillföra resurser eller kompetensutveckling och genom att ta vara på de anställdas kompetens och ge delaktighet. Tydligt har inte det borgerliga styret i Region Skåne lyckats med det eftersom du hänvisar till privata alternativ, och det beklagar jag.

Självklart finns det privata alternativ som fungerar väl. Jag har inte sagt något annat. Det jag ifrågasätter är ett system som bygger på att verksamheten ska finansieras med skattepengar i bägge ändar. Vi betalar först produktionen, och vi betalar sedan de så kallade kundernas köp av den produktionen. Det är en helt konstgjord marknad. Det kan nog ingen moderat förneka.

Jag ifrågasätter ett system som ger rekordhög avkastning på eget insatt kapital. Jag ifrågasätter ett system där mina och dina skattepengar går till vinst i stället för att korta vårdköer, ge fler lärare i skolan eller att se till att de boende i äldreomsorgen får fler anställda och därmed mer social omsorg.

Det är det systemet jag ifrågasätter. Ni tycker tydligen att det är okej att i onödan slänga ut 18–20 miljarder av våra skattepengar till vinster. Det tycker inte jag. Jag vill använda de pengarna till sjuksköterskor, löner, kompetensutveckling och förbättrade arbetsvillkor.

Det är både skattebetalarna och de som är i behov av vård, skola och omsorg värda. Det är vad jag debatterar här i dag. Det hade jag hoppats att en moderat kunde ha förstått. Men det är tyvärr inte så.

Anf. 105 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M) replik:

Fru talman! Man kan hoppas från båda sidor att människor kan förstå vad det handlar om. Det är tragiskt att man en gång i tiden har fått sätta i gång det här arbetet. Men jag tycker att det är bra att människor får valfrihet.

Ulla Andersson återkommer till vinsterna hela tiden. Jag vill fråga dig: Vart gick vinsterna innan? Hur mycket spill och slöseri finns i de verksamheter som drivs på ett annat sätt?

Jag är inte för att det finns människor som utnyttjar system. Det ska man titta över. Men samtidigt kan jag tycka att det är positivt att människor får en vinst och att de som ska ha servicen samtidigt får en kvalitet för pengarna. Det är min stora sak.

Anf. 106 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Fru talman! Jag trodde att skattepengar skulle gå till det de är avsedda för. Du tycker att det är helt okej att vi slungar ut 18–20 miljarder till annat än vad de är avsedda för, det vill säga till barns utveckling, äldreomsorg och sjukas vård.

I en offentligt driven verksamhet kan vi byta erfarenheter med varandra och tipsa varandra om hur man kan göra saker och ting bättre. Det kan man inte i ett privat aktiebolags verksamhet. Det är en affärshemlighet.

Därmed blir det inte heller någon spridning av de goda idéerna och de goda erfarenheterna. Det är vad man ska göra sin vinst på. Vore det inte bättre att vi tog till vara alla de goda idéerna och spred dem mellan de olika verksamheterna och lärde av varandra?

I stället väljer ni ett system som bygger på affärshemligheter och på att vi får en helt oligopolistisk verksamhet som totalt styrs av riskkapitalbolag. Det måste ni våga se. Ni måste också våga ta ansvar och se vad det faktiskt innebär.

Är det okej att vi skickar våra skattepengar till Jersey eller till någon annan kanalö till några ägare vi inte ens vet vilka de är och som är väldigt svåra att ställa till ansvar? Är det okej? Jag tycker inte det.

Jag vill att våra äldre, de sjuka och barnen ska få det allra bästa av verksamheten. Jag vill ta ansvar för det. Jag vill inte gömma mig och i stället hänvisa alla till någon form av privata riskkapitalbolag.

Det finns ett politiskt ansvar i detta. Det är att förbättra kvaliteten, ta vara på varje skattekrona och se till att de går till fler anställda, kompetensutveckling och bättre arbetsvillkor. Det gynnar alla i hela landet och sammanhållningen i samhället.

I stället har vi skatteundandraganden, vinster och uppköp av verksamhet efter verksamhet finansierad med dina och mina skattepengar.

Anf. 107 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M) replik:

Fru talman! Jag börjar där Ulla Andersson slutade. Den bästa skolan, den bästa vården och den bästa äldreomsorgen är målet för oss allihop. Det handlar om kvalitet och om att använda skattemedel på ett bra sätt.

Du koncentrerar dig hela tiden på att tala om dessa bolag. Det finns många kvinnor och för den delen också män som inom den offentliga vården inte har fått sina idéer tillgodosedda. De har jättebra tankar och idéer.

Jag vill att alla dessa människor ska kunna blomstra så att de kan driva verksamheter som är långt bättre än vad vi politiker många gånger har kunnat åstadkomma. Där ligger mitt fokus.

Vi gör vad vi kan för att förhindra det som inte är bra. Det är målsättningen. Vi ska satsa på det som är positivt och förändra det som inte fungerar. Det är vad jag kämpar för.

Prot. 2010/11:65
2 mars

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 19 §.)

16 § Bank-, försäkrings- och kreditupplysningsfrågor

*Bank-, försäkrings-
och kreditupplysnings-
frågor*

Föredrogs
finansutskottets betänkande 2010/11:FiU31
Bank-, försäkrings- och kreditupplysningsfrågor.

Anf. 108 BO BERNHARDSSON (S):

Fru talman! Det handlar om bank- och försäkringsfrågor. Det är ett ämne som i de delar det rör bank- och finansmarknaden är synnerligen aktuellt och laddat med dramatik. De flesta frågor som behandlas här i dag är i det perspektivet marginella men inte alls oviktiga.

Finanskrisen, som i själva verket inte är över, har bland annat lärt oss att stora systemviktiga banker och kreditinstitut inte kan tillåtas falla, i varje fall inte hur som helst. Om de gör det måste samhället, staten, ha en färdig plan för hur de samhällsviktiga funktionerna kan upprätthållas.

Bankerna och det finansiella systemet är att likna vid ekonomins blodomlopp. Det får inte stanna upp. Ändå tas det stora risker i verksamheterna, ibland obegripligt stora. Här satsas det, och här genereras goda ibland obegripligt stora vinster tills det blir en krasch.

Banksystemet är, just därför att det kan betraktas som ekonomins blodomlopp, en av de mest beskyddade och statsunderstödda verksamheter som finns. Skulle det gå över styr, vilket det gör ibland, finns staten och skattebetalarna till hands. Det är nödvändigt men på samma gång riskabelt.

Vi kan börja med att konstatera att detta inte är en väl fungerande marknad, men vi jobbar på det. I den senaste men säkert inte sista finanskrisens efterdyningar pågår det nu ett arbete för att göra bank- och finanssystemet mer robust för att förhindra att nya kriser uppstår i framtiden och för att fördela risker, ansvar, kostnader och vinster på ett rimligare sätt. Det arbetet pågår i Sverige, på EU-nivå och globalt. Det är en av vår tids viktigaste frågor. Det arbetet har bara börjat.

Ni undrar kanske varför jag tar upp det nu. Vi diskuterar faktiskt också bank- och finansmarknaden. Även om de frågorna bara berörs i marginalen i betänkandet så berörs de. Det nämns bland annat att en finanskriskommitté har tillsatts för att komma med förslag om hur en framtida kris ska hanteras. Vi kommer att återkomma till det ämnet många gånger, och det ser vi fram emot. Det är jätte viktigt.

Fru talman! När det gäller de motioner och frågeställningar som vi behandlar i det betänkande som behandlas i dag råder det ingen avgrundsdjup oenighet. Vi socialdemokrater har en reservation. Den rör frågan om försäkringspremier och betalningsanmärkningar.

I dag har mer än en halv miljon människor i Sverige en betalningsanmärkning. Ibland men inte alltid har de tillkommit av en ganska banal anledning. Vi tycker hur som helst inte att det är rimligt att den som har en betalningsanmärkning också ska få betala en högre premie för sina försäkringar. Ibland handlar det, så vitt jag har kunnat förstå, om dubbla priset.

Vi tror inte att det är försäkringsmässigt motiverat. Vi tror inte att risken för en brand- eller vattenskada nödvändigtvis ökar för att en person av en eller annan anledning vid något tillfälle inte betalat sina räkningar i tid. Om inte försäkringen betalas så upphör försäkringen att gälla.

Den här frågan är inte ny. Den tidigare högst ansvarige politikern Mats Odell tyckte de tidigare gånger det har varit på tapeten att det inte var något fel på regelverket. Han menade att det tydligt framgår att en försäkringspremie bara får återspegla den risk som försäkringsbolaget tar för varje kund eller försäkring. Faktorer som inte påverkar risken får alltså inte beaktas.

Odell menade därför att de som drabbats av försäkringsbolagens godtycke i det här fallet ska inleda en rättsprocess mot bolagen. Vi tycker inte lösningen på problemet är att de som drabbas hänvisas till rättstvisiter. I stället bör regering och riksdag ta sig an frågan.

Fru talman! På övriga punkter har vi inga reservationer. Det innebär inte nödvändigtvis att vi menar att allting är frid och fröjd. Vi har däremot nöjt oss med uttalanden och försäkringar från vår egen och från regeringens sida om att man har ögon och öron öppna, att man följer utvecklingen och att man är beredd att vidta åtgärder om sådana krävs. Det gäller till exempel den problematik som rubriceras ensidig uppsägning av krediter.

Jag yrkar bifall till reservation nr 3.
(Applåder)

Anf. 109 ULLA ANDERSSON (V):

Fru talman! Det var ett bra inlägg av Bo Bernhardsson, som jag kan ställa mig bakom.

Jag tänker prata om en fungerande kreditgivning på landsbygden. Vi i Vänsterpartiet har lagt fram en rad förslag om detta, för vi tror verkligen på landsbygdens utveckling. Detta är ett av förslagen.

Det handlar framför allt om lokala sparbanker, som utgör en viktig resurs för lokal och regional utveckling. Deras förankring i det lokala samhället gör att de har goda kunskaper om samhället och om de företag och människor som bor och verkar där. Det är ett viktigt socialt kapital som lokalt och regionalt har stor betydelse. Dagens sparbanker är lokaliserade utanför de större tätorterna. De beviljar lån till mindre företag och privatpersoner som annars skulle riskera att bli nekade krediter av större affärsbanker och olika nischbanker som inte finns företrädna på den ort eller i den region där företagen eller privatpersonerna befinner sig.

Grunden för sparbankernas verksamhet och framgångar är närhetsprincipen. De får en unik kundkännedom genom närheten till den lokala marknaden. Med detta följer att där sparbanker är lokaliserade finns tillgång till kapital för exempelvis småföretag att lättare kunna investera, vilket ger fler jobb och en stabilare och mer attraktiv arbetsmarknad utanför de större städerna.

Genom sparbankernas närhetsprincip fungerar också rådgivningen till kunderna på ett bättre sätt i likhet med kreditprövningen för företag och privatpersoner. Ett resultat av detta är en hög, jämfört med affärsbankerna mycket högre, soliditet hos de lokala sparbankerna. Kundnöjdheten har ofta nått toppplaceringar i många olika mätningar.

Att dessa banker inte har möjlighet att dela ut vinster till aktieägare utan i stället måste fondera vinsterna och avkastningen ger bankkunderna en överlägsen trygghet. Delar av överskottet får sedan enbart användas för samhällsnyttiga ändamål som utvecklar regionen och lokalsamhället i långsiktigt hållbar riktning.

Det finns all anledning att tro att fler lokala sparbanker kommer att utveckla samhället bland annat genom en klok långivning till lokala och regionala företag. Detta leder till fler arbetstillfällen och därmed framtidstro för orten och regionen. I dag finns sparbanker enbart i ca 140 kommuner, inklusive ett stort antal filialer. Vänsterpartiet vill att redan befintliga sparbanker ska kunna utvecklas, men vi vill också verka för att nya banker ska kunna etableras.

Därför har vi tittat på den modell som man har använt i Norge, där egenkapitalbevis tillåts. Egenkapital är ett instrument som har likheter med aktier. Huvudprincipen är att egenkapitalbevisens kapitalandel läggs under samma regelverk som institutionens övriga kapital så att utdelningar, gåvor till allmännyttiga ändamål samt avsättningar till sparbankens fond styrs av ett och samma regelverk. Skillnaden mot aktier ligger främst i äganderätten till bankens förmögenhet samt inflytande i bankens organ.

Vänsterpartiet kan konstatera att detta leder till att så kallade aktieägare inte kan bli en majoritet i banken, och att banken då inte heller kan säljas. I Norge har det visat sig att sparbanker med egenkapitalbevis fungerar slagkraftigt regionalt och att de har bidragit till en positiv utveckling på mindre orter och regioner. Egenkapitalbevis är ett bra instrument för de boende på bygden att stötta sin lokala bank och även tillföra banken nytt kapital. Egenkapitalbevis har haft stor betydelse i utvecklingen av Norges sparbanker.

Efter en interpellationsdebatt för drygt ett år sen med dåvarande finansmarknadsministern Odell tog han till sig vårt förslag om egenkapitalbevis och tillsatte en utredning i frågan som utskottet nu hänvisar till. Vid interpellationsdebatten visste inte ens finansmarknadsministern vad egenkapitalbevis var för något. Han ställde frågor och visade stort intresse, vilket vi är glada för.

Tyvärr är vi ensamma i utskottet om att lägga fram förslag för att stärka de lokala bankerna. Men insikterna ökar nog även i andra partier så småningom, vilket Odells agerande kan vara ett exempel på.

Vänsterpartiet menar också att det behövs en större bankkonkurrens i Sverige där man inte enbart tar hänsyn till de stora affärsbankernas affärsintressen. Vi menar att regelverk är nödvändiga bland annat för att förebygga alltför stort risktagande vid kreditgivning. Men en sådan lagstiftning måste samtidigt anpassas till olika bankers risknivå, kreditpolicy och kundstruktur. De lokala sparbankerna i landet har klarat de finansiella kriserna bättre än andra banker och tar relativt sett mycket små risker i sin utlåningsverksamhet. De finansierar nästan hela sin utlåning med

inlåning. Därför behövs ett regelverk som tar hänsyn till skilda bankers olika struktur och policy.

Basel 3-reglerna har tillkommit med anledning av en del storbankers huvudlösa risktagande i jakten på maximalt vinstuttag. Basel 3-reglerna riskerar att försämra möjligheterna för mindre banker, till exempel de lokala sparbankerna i Sverige. Därför bör Sverige begära undantag för dessa banker. Jag hoppas kunna få stöd för detta i finansutskottet.

Därmed yrkar jag bifall till Vänsterpartiets reservation om sparbankerna, reservation nr 2.

Anf. 110 JÖRGEN ANDERSSON (M):

Fru talman! Låt mig först säga att samhällets fundament byggs av väl fungerande institutioner. Lag och ordning, tydliga regler och transparens är nyckelord för ett vitalt samhälle. Inte minst gäller detta de ekonomiska systemen. Det är viktigt att det finns ett stort mått av ansvarstagande från alla parter på marknaden. Det måste också gälla den finansiella marknaden.

De senaste åren har vi haft olika anledningar att fundera över en del obalanser och missförhållanden på finansmarknaden. Just därför har flera utredningar påbörjats. En rad förändringar har skett, och fler är att vänta.

Med detta sagt vill jag övergå till finansutskottets betänkande FiU31 som handlar om bank-, försäkrings- och kreditupplysningsfrågor. I betänkandet har 15 motioner behandlats. Dessa rör bland annat olika aspekter på betalningsanmärkningar, konkurrens på bankmarknaden samt bankernas och försäkringsbolagens policy och verksamhet.

Fru talman! Låt mig kommentera några av de reservationer som föreligger och varför utskottet har avslagit dessa yrkanden.

Företag som har blivit föremål för så kallade bluffakturor är givetvis ett problem. Självfallet är det här ett gissel som ofta drabbar företag med redan små marginaler mest. Det är de som dagligen kämpar och ligger i för att få sitt lilla företag att gå runt. Det är de som inte har tid eller ork att driva långa rättsprocesser. Det är dessa företag som får ta den hårdaste smällen, många gånger helt i onödan.

Bortsett från den lagändring från 2008 där möjligheten nu finns att rätta till felaktigheter som har uppstått hos Kronofogdemyndigheten ska ingen behöva hamna i detta läge över huvud taget, särskilt inte om man aldrig har ingått något avtal. Det finns helt enkelt inte stöd för bluffföretagen att driva en sådan fordran.

Det är också relevant i sammanhanget att nämna de förändringar som har skett i kreditupplysningslagen när det gäller utlämning av uppgifter via Internet. Även här ser vi till att förebygga och underlätta för företagen att kontrollera fakturor som man inte känner igen.

När det gäller de lokala bankerna och egenkapitalbevis vill jag understryka vikten av mångfald och konkurrens generellt sett. Det gäller naturligtvis också inom banksektorn.

Utskottet ser den viktiga funktion sparbankerna fyller på marknaden och är positivt till att fler banker startas. När det gäller egenkapitalbevis pågår en utredning som förväntas vara klar i närtid. Jag vill inte föregå denna och vill därför avvakta att kommentera just den delen.

När det gäller vilken betydelse en betalningsanmärkning har för premiesättning hos försäkringsbolagen kan konstateras att olika principer

och kriterier tillämpas hos olika försäkringsbolag. Deras förfaringssätt har både Konsumentombudsmannen och Finansinspektionen bedömt vara förenligt med gällande lagstiftning. Jag vill påpeka att nuvarande lagstiftning syftar till att åstadkomma en sund konkurrens och att det finns ett relativt stort utbud av försäkringsbolag på marknaden. I grund och botten måste vi lita på människors förmåga att välja en lösning som passar den enskilde bäst.

När det gäller ensidig uppsägning av krediter kan konstateras att Finansinspektionen inte funnit några brister på det aktuella området i sin rapport med namnet *Konsumentskyddet på finansmarknaden*.

Fru talman! Detta är i korthet motiveringar utskottet gör, och jag vill med detta yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet, men låt mig göra några egna personliga reflexioner i ämnet.

Det som återkommer i många av dessa frågor är betydelsen av en större mångfald och en bättre konkurrens. En annan sak som är tydlig är den beröringsskräck som finns när det gäller betalningsanmärkningar och ekonomiska problem.

En betalningsanmärkning innebär ofta en så stor katastrof, vad den än kan tänkas bero på, att tillvaron totalt kan rämna för den som drabbas. I vissa fall kan det vara helt utan egen förskyllan, att man till exempel blir utsatt för ren bedrägeriverksamhet. En betalningsanmärkning drabbar alla lika, vad orsaken än må vara. Jag vill betona vikten av att alltid se till återbetalningsförmågan och möjligheten att fullfölja ingångna avtal. Ibland överskuggas detta av tidigare eventuella tillkortakommanden.

Den tillsyn och transparens systemet ska tillhandahålla för en säkrare och mer gynnsam ekonomisk aktivitet får inte riskera att i stället hämma ekonomisk utveckling. Lösningen är dock inte att försöka dölja eller finna särlösningar. Lösningen måste i stället vara en större mångfald och mer konkurrens, och i det stycket är jag övertygad om att exempelvis de lokala sparbankerna fyller en viktig funktion. Det är i den lilla världen vi finner de stora och verklighetsförankrade lösningarna.

Större öppenhet och god konkurrens gynnar oss alla.

Anf. 111 CARL B HAMILTON (FP):

Fru talman! Jörgen Andersson har gjort grovjobbet här, och vad jag kommer att göra blir att göra några randanmärkningar.

Jag kan instämma i mycket av det som Bo Bernhardsson sade i sin inledning – allmänna synpunkter och resonemang om nuvarande situation, vårt arbete att förstärka banksektorn och säkra oss mot framtida bankkriser. Det är det första.

Det andra är betalningsanmärkningar. Där finns ett exempel i reservationen om en god man som inte sköter sitt uppdrag. Jag håller med om det, men jag tror inte att ett ingripande på försäkringsmarknaden är den rätta åtgärden, utan det är ett mycket större och bredare problem att tillsynen och kriterierna för gode män är dåliga. Tillsynen är usel i många kommuner. Detta är ett stort problem, och det är det problemet som vi ska angripa. Jan Ertsborn till exempel har tagit upp den här frågan vid åtskilliga tillfällen, och jag tycker att det snarare är att stödja den typen av åtgärder som är metoden i det här fallet.

Beträffande Ulla Anderssons resonemang om sparbankerna instämmer jag naturligtvis i att det är bra med många banker. Vi får bättre kon-

kurrens, och banker som är lokalt väl förankrade kan, om de sköts rätt, ta mindre risker. De har en bättre personkunskap och en bättre kunskap om det lokala näringslivet. Nu vill jag säga att det inte bara är sparbanker som kan fixa detta, utan det finns också affärsbanker som har den så kallade kyrktornsprincipen som en viktig princip för sin kreditgivning.

Jag tycker att Ulla Andersson ändå gör det för lätt för sig, därför att vi har ett problem med sparbankerna. Jag är absolut inte någon motståndare till sparbankerna, men man kan inte komma undan att det kanske inte är en tillfällighet att sparbankerna har varit centrala vad gäller de problem som har varit på svensk bankmarknad både i början av 1990-talet och nu med Swedbank i Baltikum och Ukraina.

Det finns ett problem med sparbanker som inte gäller alla men som är tillräckligt allvarligt för att tas upp i en sådan här debatt, och det är att det är svaga ägare. Nu kan man säga att också SEB har ägare, och om dem kan man inte tro att de är svaga. Problemet kan även uppstå i banker med starka ägare, men det återkommande har ändå varit att mycket kapital har förlorats i sparbanker, en del i de stora sparbankerna, en del små har klarat sig. Det här är en viktig fråga att diskutera både här i kammaren och framför allt inom sparbanksrörelsen själv för att förhindra att det sker nya katastrofer med delar av sparbankerna och sparbanksväsendet. Det kräver självvranssakan, och den självvranssakan tror jag kommer därför att nu kommer Basel 3, det vill säga strängare kapitalkrav. Finansutskottet hade en diskussion om det i går. Det kommer att bli betydligt strängare krav på stamkapital beträffande bankerna. Då kommer en fråga att dyka upp bland annat i sparbankerna: Hur ska man finansiera detta baskapital?

Därför har jag kanske något mindre positiv syn på sparbankernas framtid och vill betona vikten av god konkurrens, och jag hoppas verkligen att lokala sparbanker fortsätter att utvecklas och tar till vara de lokala kundernas och företagens behov. Samtidigt vill jag peka på att här finns problem som jag hoppas att vi slipper möta i finansutskottet. De har funnits i många decennier. Det är i grunden ett problem att det ibland funkar bra trots att man har svaga ägare, ibland funkar det inte på grund av att det är svaga ägare.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 19 §.)

Fiskeripolitik m.m.

17 § Fiskeripolitik m.m.

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2010/11:MJU11
Fiskeripolitik m.m.

Anf. 112 JAN-OLOF LARSSON (S):

Fru talman! Den här debatten handlar om ett antal motionsyrkanden inom fisket.

Fiskepolitiken är till stora delar en EU-gemensam fråga, och den framtida fiskepolitiken inom EU håller just nu på att diskuteras för att om möjligt kunna sjösättas till 2013.

Men fiskepolitik handlar också om vad vi kan göra inom ramen för det nationella bestämmandet, och det är faktiskt en hel del. Fiske är inte bara det vi vanligtvis brukar kalla yrkesfisket. Fiske och fiskepolitik handlar även om fisketurism, fritidsfiske och inte minst vattenbruk. Inom dessa områden har vi stort utrymme att forma vår egen politik. Tyvärr är svaret på motionerna oftast en hänvisning till Fiskelagsutredningen, som pågått under en lång tid men som nu är avslutad. Något förslag utifrån denna kommer inte från regeringen eftersom man avvaktar den kommande fiskepolitiken inom EU.

Det läggs alltså en död hand över många viktiga frågor som borde ha en snar lösning för att näringar inte ska slås ut.

Fru talman! Jag tänker lyfta fram några viktiga områden som kommer fram i motionsyrkandena.

Landsbygdsministern brukar skryta med hur bra han är inte minst på att reducera onödigt regelverk. Han är bäst i hela regeringen på detta område, vilket i sig inte behöver betyda någonting. Frågar man dem som är verksamma inom fisket undrar de vad han pratar om. Eller rättare sagt anser de att han inte vet vad han pratar om.

Yrkesfiskaren är en av de mest övervakade yrkesgrupperna i Sverige. Nya regler kommer i stort sett till varje vecka, och missar fiskaren någon regel leder det oftast till kraftiga böter. Att det behövs sanktioner är vi överens om. Att det behövs regler är vi också överens om. Men de måste vara möjliga att följa. De måste vara relevanta. Och de måste ha till syfte att fylla den funktion de är avsedda för. Ofta är detta inte fallet. Här är några exempel.

När fiskaren ska ta sin båt för att fylla olja börjar han med att slå på datorn och registrera att han startar en fiskeresä. Han ska registrera om han har fisk i lastrummet med mera. Väl framme fyller han på bränslet och avslutar resan. Därefter startar han en ny resa för att han ska flytta båten några hundra meter och fylla på isförrådet.

Det är samma procedur hela tiden med att skriva in nya uppgifter i datorn. Resan avslutas, och ny resa startar, för nu ska han lämna kajen och gå ut och fiska. Missar han att fylla i någon uppgift kan det stå honom dyrt. Väl ute på fisket och innan han kan landa eventuell fångst är det ett antal administrativa regler och tidsgränser som ska fyllas i på rätt sätt. Annars försvinner med all sannolikhet eventuell förtjänst med råge från de senaste dygnens hårda arbete.

Fiskaren känner sig mer som en datoriserad kontorist än som fiskare.

Herr talman! En annan regel som Sverige drev igenom vid sitt ordförandeskap var att det bara skulle kunna vara yrkesfiskare som fick lov att sälja fisk om denna fiskats i vatten som omfattas av EU:s lagstiftning. Vad får denna eminenta regel som Eskil Erlandsson drev igenom med sådan emfas för konsekvenser? Jo, de som inte innehar yrkesfiskelicens kan från och med i sommar inte lämna sin fisk eller sina skaldjur till försäljning och redovisa moms och vinst som de tidigare gjort, såtillvida att fisken är fiskad i havet och inte i insjön – märk väl.

Alla som på ett ärligt sätt redovisat sin fångst är numera stoppade från detta. De som däremot sålt vid sidan om behöver ju inte ha mer samvetsbetänkligheter än tidigare, så där gäller nog regeln business as usual.

Får då detta några konsekvenser? Ja, naturligtvis. Ett fyrtio- eller femtiotal företag som sysslar med fisketurism blir drabbade, en del mer och en del mindre. Några kommer helt säkert att tvingas gå i konkurs därför att de från och med i sommar inte får lov att sälja sin fångst.

Detta är bara några av alla hundratals regler som berör fiskenäringen.

Tänk på detta nästa gång ni hör landsbygdsministern stoltsera med sina regelverk. Låt honom inte komma undan med att hänvisa till EU. Regeringen har stora möjligheter att agera inom den nationella ramen – om den vill.

Herr talman! För 14 dagar sedan var jag på ett seminarium anordnat av Kungsfenan, KSLA och Norges eksportutvalg. Seminariet handlade om en av världens snabbaste växande näringar, vattenbruket. I dag äts det mer fisk som är odlad än som är vildfångad. I det samhälle som vi ser framför oss är proteinproduktionen allt viktigare. Att äta fisk som proteinföda är klimatsmart.

När fisk föds upp går det åt ca 100 kilo foder för att få fram 80 kilo fisk. När grisar föds upp får man ut 17 kilo fläsk på 100 kilo foder. Mycket forskning pågår för att få en än effektivare uppfödning – detta sker dock inte i Sverige.

I Sverige producerar vi utredningar i ämnet vattenbruk. Den senaste i raden kom 2009. Men vattenbruket står kvar på samma nivå som på 70- och 80-talet. Sverige är ett u-land när det gäller vattenbruk. På 60- och 70-talet kom norrmännen hit och studerade vårt vattenbruk. I det läget var vi före dem på området. Alla vet hur det är i dag. Det är inte så att vi inte har förutsättningar, för det har vi, men vi har inte visat den politiska viljan att satsa på denna näring.

I dag satsar Sverige 28 miljoner på fyra år, det vill säga 7 miljoner om året. En jämförelse kan göras med Norge, där man mellan åren 2000 och 2009 satsade 1 + 4 miljarder på att få i gång torskodlingen. Jag vet att den jämförelsen inte är relevant, men den säger en del om att det behövs resurser när en näring ska ta form och utvecklas. I Sverige har den stampat i stort sett på samma ställe i 30 år. Och jag är rädd för att den kan komma att stampa vidare där ytterligare något decennium.

Det handlar inte bara om pengar för att få snurr på verksamheten. Det handlar om politisk vilja, i handling. Det behöver formos en utvecklingsgrupp för branschen, en grupp som består av forskare, branschfolk och politiker. Dessa måste skaffa en gemensam färdplan för hur vi vill att branschen ska utvecklas.

Regeringen pratar om att införa utsläppsrätter för kväve och fosfor, vilket få tror är möjligt. I dag betalas det ut ett stöd vid anläggande av fånggrödor och våtmark med ca 100–300 kronor per kilo kväve. Hade man infört samma principer för musselodlare skulle detta generera 1–3 kronor per kilo musslor. Detta skulle inte bara vara ett enormt framsteg för miljön. Det skulle också ge en skjuts för musselodlingen, som då inte bara renade havet från kväve och fosfor utan också såg till att vi fick högkvalitativt foder till både fiskodlingar och hönsier. Det skulle också skapa en ekologiskt hållbar foderproduktion.

Vi behöver också regionalisera vattenbruket och se vilka arter som passar i vilka delar av Sverige. Det finns en oerhört stor potential att utveckla vattenbruket och skapa många jobb på platser som det annars är svårt att skapa arbetstillfällen på. Detta märks inte minst på de ambition-

er som finns regionalt – allt ifrån abborrodling i Sankt Annas skärgård till odlingar i våra kraftverksdammar.

Frågan är: Vill regeringen något med vattenbruket? Vad vill ni? Om ni skulle vilja något, gör något!

Herr talman! Jag vill till sist ta upp EU:s fiskeavtal med tredjeländ.

När vi senast hade överläggningar med regeringen om fiskeavtalen med São Tomé och Príncipe var den svenska ståndpunkten att det var okej att gå vidare. I det läget hade regeringen inte fått ta del av de socioekonomiska och sociala utvärderingar som gjorts. De sade okej ändå.

Vi i oppositionen reagerade naturligtvis och sade att vi under inga omständigheter kunde acceptera en förlängning av avtalen utan att regeringen tagit del av utvärderingarna och sett att pengarna används på rätt sätt.

Minoritetsregeringen kunde naturligtvis inte komma undan detta. På så sätt blev utvärderingarna tillgängliga, inte tack vare regeringens vilja utan trots regeringens vilja. Tack vare Sveriges oppositions agerande, i samband med förlängningen av protokollet med São Tomé och Príncipe, har utvärderingarna blivit tillgängliga för allmänheten.

Herr talman! Jag ska citera ur en debattartikel i GP som minoritetsregeringens företrädare totat ihop:

”Avtal med Marocko ska omförhandlas.”

”Till skillnad från de rödgröna tror vi att det är bättre att vara med och påverka där besluten sker – i stället för att stå vid sidan av. --- Därför kommer den svenska regeringen att rösta nej till att EU-kommissionen inleder förhandlingar om ett nytt avtal när ministerrådet träffas i nästa vecka.”

Vad vill ni egentligen? Vad är bäst? Är det att vara med i förhandlingar där besluten fattas eller att skrika högst vid sidan av där ingen lyssnar?

Herr talman! Ibland kan man vända kappan så fort i vinden att man inte vet om det är rätan eller avigan som är ut.

Jag yrkar bifall till reservation 14.

I detta anförande instämde Sara Karlsson (S).

Anf. 113 TINA EHN (MP):

Herr talman! Att fiske är en het politisk fråga vill jag nog påstå, och att kunskapen om hur det förhåller sig har ökat är något jag upplever. Men att åtgärderna för ett alltmer utfiskat bestånd av olika fiskar bryts är däremot inget jag tycker mig uppleva ordentligt. Då kanske någon ändå vill nämna att vi har ett Östersjöbestånd av torsk som har återhämtat sig en smula. Det stämmer visst, men det behövs mycket mer än så. Det tror jag att vi är eniga om.

Det som sker under vattenytan är något som aldrig skulle kunna ske på land, har bland annat Miljöpartiets EU-parlamentariker Isabella Lövin sagt och skrivit i sin omtalade bok *Tyst hav* som kom för ett antal år sedan. Den skapade en otrolig debatt som också har skruvat på fiskeripolitiken några varv.

I dagens betänkande står flera fiskefrågor på agendan. Det är en samlad del av de motioner som allmänna motionstiden har skördat. Det gäller

ål, krabblor, partnerskapsavtal mellan länder, fiskerikontroll och så vidare.

Herr talman! Den gemensamma fiskeripolitik som Sverige ingår i styr väldigt mycket vad som händer med EU:s fiskebestånd och fiskeflottor men även det som händer utanför, bland annat utanför Afrikas kust. Ingen här har undgått diskussionerna om de avtal som finns mellan EU och andra länder, exempelvis utanför Afrikas kust. Vi vet att det just nu pågår diskussioner om det omtalade avtalet med Marocko.

Ett annat exempel är att jag under Göteborgs filmfestival såg en mycket intressant film om fisket utanför Kamerun. Den handlade om en by med människor som i alla tider hade levt av ett mycket småskaligt, selektivt fiske. Det var inga oljedrivna fiskefartyg utan små, lokala båtar som man med handkraft paddlade ut med i ganska stora vågor. Man fiskade, och man kom tillbaka. Fångsterna hade i generationer gett vad man behövde och hade kunnat ge resurser till familjer för att betala skol- utbildningar och livets grunder.

I dag håller fisken på att ta slut. Man får inget över till något, skolut- bildningarna stryker på foten, människorna drar från byn, och framtiden i den lilla byn urholkas. Människor drivs från sina byar och sina hem.

Vi känner igen mönstret. Det allvarliga är att det samtidigt finns gig- antiska fartyg med möjlighet att dammsuga haven på fiskresurserna. Det sker med EU:s tillåtelse och stöd, med de avtal som tillåts. Många av båtarna är europeiska.

Sammanfattningsvis: Vi lever i en naiv värld trots all kunskap.

Jag är glad över att den svenska parlamentariker som vi har i dag i EU:s fiskeriutskott arbetar hårt för att verkligen förändra den pågående utfiskningen. Isabella arbetar hårt i denna fråga, inte minst med spanska gröna politiker.

Den gemensamma fiskeripolitiken omfattar fyra strategier, fyra poli- tikområden. Den första kallas bevarandestrategin, den andra strukturstra- tegin, den tredje marknadsstrategin och den fjärde förbindelser med tred- jeland.

I strategi nr 2 finns det en inbyggd motsägelse. Det finns en brist i den, eftersom den gäller både att anpassa fiskeflottorna till tillgängliga resurser och att främja hållbar näringslivsutveckling. Man kan tycka att det är självklart – om man fiskar upp havets resurser så har man inte längre något att fiska, och då finns det inget näringsliv. Men vi vet alla att det inte går till så. Vi ser att det är det småskaliga fisket, det hållbara fisket och det fiske som ger liv i byar och bygder som försvinner, medan det fiske som har stor kapacitet och effektivitet blir kvar. Och allt det är politik!

De gånger då politiken blir tuff och säger ifrån, då stöter man på mot- stånd. Och då är det vi som försvarar fisken i havet som får klä skott och beskylls för att vara de som är elaka och dumma. I Miljöpartiet är vi vana vid att få ta emot många synpunkter från olika håll när vi står upp för de ekosystem som avgör om det i framtiden kommer att finnas fisk eller inte.

Utifrån detta resonemang och dessa erfarenheter anser vi att miljömå- len behöver vara överordnade i EU:s fiskeripolitik. Det har vi har tagit upp i reservation 3.

I dag tas inte hänsyn till konflikter mellan miljömål och ekonomiska mål. Detta tas inte på stort allvar i vare sig fiskelagen eller EU:s fiskeripolitik.

I samma anda anser vi från Miljöpartiet att det är viktigt att skilja på fiske och fiske. Fiske till humankonsumtion går före fiske till djurfoder. Ett fiske som gynnar lokalsamhället bör prioriteras. Det fiske som visar sig mest hållbart bör gynnas före det som inte tar stor hänsyn.

Vi tycker helt enkelt att det behövs ett system för hållbarhet inom fisket, ett hållbarhetskriterium, och att fiskerätter ska fördelas utifrån ett sådant – inte utifrån hur mycket man har fiskat historiskt, som i dag. Det föreslår vi i reservation 2.

Sanktioner lyfter vi upp i reservation 7. Att ha sanktioner som ger effekt är vitsen med hela systemet. Vi har en historia där fiskerikontrollen inte kan sägas ha fungerat nämnvärt. Miljöpartiet anser att vi bör driva frågan om en effektivare kontroll som också innebär att fiskeutrustning och fartyg ska kunna förverkas vid brott mot lagstiftningen. Vi föreslår att man ska kunna införa sanktioner i form av indragna fiskekvoter mot medlemsstater som inte klarar centrala miljörelaterade krav. Vi är på väg där – det har jag läst i betänkandet – men vi vill driva detta ännu hårdare.

När det gäller bistånd till fiskerikontroll bör Sverige och EU ge särskilt bistånd till fattiga länder, i första hand i Afrika, för att bygga upp fiskerikontrollen för att skydda de egna fiskevattnen från utfiskning och rovfiske.

EU ska inte kräva ersättning i form av fiskerätter för att ge stöd till fiskesektorn i fattiga länder, vilket sker i dag genom fiskepartnerskapsavtalen. Detta finns reservation 9.

Sammanfattningsvis är Miljöpartiets motionsförslag från hösten ett antal krav som regeringen bör driva inom EU för att styra fiskeflottan i mer hållbar riktning. Den möjligheten föreligger just nu.

Därmed vill jag yrka bifall till reservation 2 men ställer mig bakom samtliga Miljöpartiets reservationer.

Anf. 114 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V):

Herr talman! Ett skepp kommer lastat med fisk till Europa. Ett skepp kommer lastat med fisk som har fiskats på bekostnad av den inhemska fiskeflottan, på bekostnad av den fattiga befolkningen, på bekostnad av havsmiljön och artrikedomen. Ett skepp kommer lastat med ojämlikhet och kolonialt arv.

Herr talman! EU har i dag fiskepartnerskapsavtal med en rad utvecklingsländer. EU:s fiskeavtal ska vara utformade så att fisket endast görs på det överskott av fisk som finns i respektive land och så att de lokala fiskeflottorna ska kunna leva vidare. Men i praktiken innebär avtalen en möjlighet för europeiska fiskeflottor att dammsuga fiskrika vatten i Atlanten, Indiska oceanen och Stilla havet.

Herr talman! EU:s fiskepartnerskapsavtal ingås inte mellan jämbördiga parter i en jämlik situation. För ett fattigt land är det svårt att säga nej till ett fiskeavtal. EU betalar en mindre summa för rätten att fiska. Avtalen innebär snabba pengar till fattiga länder i en ofta akut ekonomisk situation. På sikt motsvarar ersättningen inte på långa vägar det förädlingsvärde som fisket omfattar.

I många fall innebär fiskepartnerskapsavtalet en maxkvot, men inga kontroller genomförs av landets egna instanser. Det medger stora möjligheter till överfiske och kan äventyra bestånd och den inhemska flottans möjligheter till fiske.

Avtalsländerna är dessutom ofta beroende av bistånd från EU och EU:s medlemsländer, såväl som av EU:s exportmarknad. Det har visat sig att kopplingar mellan handelsavtal och fiskeavtal har gjorts, bland annat i handelsavtalet med Sydafrika.

I EU:s rådsslutsatser från 2004 slogs fast att varje fiskepartnerskapsavtal ska föregås av en socioekonomisk konsekvensbeskrivning och att avtalet ska gälla överskott av avtalsländernas marina resurser. Även innan ett avtal omförhandlas ska en sådan konsekvensbeskrivning presenteras.

Det är därför mycket anmärkningsvärt och förvånande att utvärderingarna är i stort sett omöjliga att ta del av för såväl allmänhet som beslutsfattare. EU:s fiskeripolitik bör inte bedrivas bakom stängda dörrar. En hållbar fiskeripolitik ska kännetecknas av transparens och tydliga hänsyn till ekologiska, sociala och ekonomiska konsekvenser.

När nu avtalet för São Tomé och Príncipe skulle omförhandlas krävde svenska regeringen, efter påtryckningar från S, MP och V, att konsekvensanalysen skulle presenteras. Det var, som sagt, långt ifrån enkelt.

Av ett underlag som trots allt presenterades för miljö- och jordbruksutskottet framgår att utvärderingen av fiskepartnerskapsavtalet med São Tomé och Príncipe visar på stora osäkerheter beträffande fångstdata, möjliga negativa effekter på fiskebeståndet, problem med efterlevnad av reglerna samt frånvaro av observatörer på fartygen. Trots detta väljer EU att säga ja till ett nytt avtal.

Herr talman! Ett skepp kommer lastat. Ett skepp kommer lastat med fisk till Europa. I framtiden ska vi se till att det skeppet även kommer lastat med jämlikhet, hållbarhet och utvecklingsmöjligheter för landet vi har tecknat avtal med.

EU:s fiskepartnerskapsavtal måste omvandlas till att utveckla hållbart och ansvarsfullt fiske som förvaltas av utvecklingsländerna själva. Detta sker inte med nuvarande avtalsformer. För att det ska kunna ske måste EU:s framtida fiskepartnerskapsavtal baseras på folkrättsliga principer och respekt för invånarna i avtalsländerna. Dessutom ska avtalen säkerställa att fisket verkligen sker på just överskottsresurser och inte äventyrar hållbarheten för hela den marina resursen.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservation 8 gällande EU:s fiskepartnerskapsavtal.

Anf. 115 RUNE WIKSTRÖM (M):

Herr talman! Östersjöns miljö befinner sig i ett uruselt skick. Det var någonting som jag själv lade märke till redan i mitten av 70-talet. Då började algpåväxten. Fiskart efter fiskart började försvinna. Och när en fiskart försvinner går det med en rasande fart från det att den är livskraftig. Efter två tre år återstår ingenting. Man kan fråga sig hur det går till.

Det är inte bara fisket i Östersjön som har tagit stryk. Sjöfågeln minskar. Ejdern, som har funnits i en oerhört stor population, börjar snart bli ett minne blott. Nu ser man ytterligt sällan en ejderunge. Men det är inte

fisket som är boven i dramat. Det är andra och tyngre krafter som verkar. Dioxiner och gifter riskerar att slå ut hela ostkustfisket.

Sverige och Finland har haft ett undantag för försäljning av fisk. Man ska i stället ge kostrekommendationer för den utsatta riskgruppen. Låt oss fortsätta med det! Man kan tänka i andra banor. Havande kvinnor kan dricka sprit. De kan röka. De kan snusa. Det finns ingen som hindrar det. Det finns heller inget förbud. Men att sätta upp ett förbud för fisk från Östersjön, som har oerhört små mängder med dioxin, är väl att gå över gränsen.

Regeringen har satt till 1 miljard för att komma till rätta med de här problemen. Tänk om vi hade haft den miljarden för 20 år sedan! Då hade Östersjön kanske haft en möjlighet att överleva. Jag hoppas att den överlever nu med, men just nu måste jag säga att det ser väldigt dystert ut. Jag vet inte om jag har sett i oppositionens budget att de har avsatt någon miljard för det här ändamålet, som vi har gjort.

EU:s regelverk styr det mesta inom svenskt fiske. Men vi har också möjligheter till egna regler. En svensk fiskare har inte mindre än 400 regler att ta hänsyn till. Det är en ohållbar situation. Här har tyvärr inte regelförenklingen nått ända fram. Här måste det till krafttag för att lätta på den mycket tunga börda som fisket lider under.

När nya regelverk sätts upp måste de vara långsiktiga, för fisket måste kunna planera in i framtiden. Det ska inte vara som det har varit – det har varit ryckigt. Här måste det också bli en ändring.

Ices rekommendationer ska givetvis följas så långt det är möjligt, och det görs också. Men det händer också att man tar ut mindre än vad Ices rekommenderar. Det har vi sett på torsken i Östersjön. Där rekommenderade Ices större uttag än vad vi har gjort. Förvaltningsplanerna sköter den biten ganska bra.

Utkasten är någonting som vi alla vill ha bort, men här måste vi vara noggranna, så att vi inte biter oss själva i svansen. I Socialdemokraternas särskilda yttrande står det att all fångad fisk ska vara landad fisk. Jag ställer inte upp på det. Önskad fångst som kan överleva ska ovillkorligen tillbaka till havet. Jag har själv levt efter den regeln i hela mitt liv, att det jag inte ska använda ska tillbaka till havet. Om det så bara är en spigg ska jag inte ta livet av den i onödan.

Vad gäller torsken och utkast ska jag säga: Ska vi ha utkastförbud måste vi också skrota minimimåttet. Annars går den ekvationen inte ihop.

Herr talman! Skrotningen har inte gett önskat resultat. Det är vi medvetna om. Ska det till några dylika utskrotningar i framtiden må man nog titta på vad som har felat den här gången.

Vad gäller kontroll och sanktioner ska förbrytare givetvis klämmas åt. Det var det som var meningen med de här sanktionerna när vi en gång klubbade dem i riksdagen. Men tyvärr har man inte tagit hänsyn till yttre omständigheter som en fiskare alltid får leva med. Det kan vara storm, haverier och så vidare. Tyvärr händer det att en fiskare får betala sanktionsavgifter trots sådana yttre omständigheter. Det här måste ses över. Det är bara ett enda ord som behöver ändras – ”ska” behöver ändras till ”bör”.

Bränslesubventionerna tas upp i vissa motioner. Man vill skrota bränslesubventionerna. Gäller det bara fiskeflottan, eller gäller det hela handelssjöfarten eller sjöfarten över huvud taget? Det är en fråga jag vill ha svar på. För övrigt är vi för att alla subventioner på sikt avskaffas.

Redskapsutveckling har nämnts. Här görs stora insatser. Jag tror att det är 152 miljoner som läggs på det. Redskapsutveckling går alldeles utmärkt i vissa fisken, men när det gäller kombinationsfisket med nät är det omöjligt att göra någonting.

Vad gäller ålfisket måste ett generationsskifte få ske, dels för att säkra skärgårdsfisket, dels för att 80-åringar ska få lugn och ro och vara kvar i land efter ett långt liv på havet. Som det är nu får en son, som har varit med i hela sitt liv och kanske är 50 år, inte åka ut och vittja ett ålredskap utan att tillståndshavaren, som är fadern i det här läget, är med ombord.

Fiske med tredjeland har diskuterats här. Jag är glad över att landsbygdsministern har satt ned foten vad gäller Marocko och Västsahara. Men det är bättre att vara med i förhandlingarna än att sitta utanför och titta på. Det gjorde ni under den gamla regeringens tid. Då satt ni på läktaren och tittade på.

Trålförbud nämns också i flera motioner. Men glöm inte att trålfiske har pågått i flera generationer i samma områden, och där finns fisken kvar. I en del områden där det finns starka sälbestånd utgör det ett mycket stort problem för garn och krokfiske. Här kan trålfiske vara den enda möjligheten.

Vad gäller sälen måste det till en förvaltningsplan i likhet med vad som finns för andra stora rovdjur.

Fiskodlingar har jag definitivt ingenting emot, absolut inte, men de ställer till vissa bekymmer i miljön.

Herr talman! Jag yrkar avslag på samtliga motionsyrkanden.
(Applåder)

Anf. 116 JAN-OLOF LARSSON (S) replik:

Herr talman! Jag förutsätter att Rune Wikström pratar för regeringen och för majoriteten, så att han inte pratar för sig själv. Det vill jag ha med i protokollet, för det är nog så viktigt.

Fisket har inte varit ett problem för bestånden, börjar Rune med. Det är dioxiner och gifter över huvud taget som är problemet, och det ser helt hopplöst ut i Östersjön. Det kommer antagligen att gå åt pipsvängen med hela Östersjön, enligt Rune, trots att man satsar 1 miljard.

Jag vill påstå att det har blivit betydligt bättre alltsedan 60- och 70-talet. När vi kom på det här med PCB och alltihop och skapade förbuden har miljön blivit betydligt mycket bättre. Det har visat sig svårt att få bort dioxinet, för det ligger mycket i sedimenten och så vidare.

Det är ett jätteproblem med miljön men även fisket har varit ett problem. Det sade ju du, Rune, i andra andningen när du sade att våra torskplaner och kvoter har inneburit att torsken har kommit sig. Men vi skulle ju inte ha haft några sådana om inte fisket hade varit ett problem. Jag kan inte riktigt förstå hur du får ihop det där, men visst måste man ha en fiskeförvaltning som är värd namnet trots att man ska ha miljöpolitik så att vi inte smutsar ned våra sjöar och hav. Det måste gå ihop.

Rune hade ett stort stycke om EU:s regelverk. Du måste väl ändå hålla med om de du kallar ”man” inte har tagit hänsyn. ”Man” i det här fallet, Rune Wikström, är regeringen. Det är regeringen som inte har använt sina möjligheter att anpassa regelverket efter svenska förhållanden. Det är viktigt.

När det gäller ålfisket som du drog upp kan jag ta ett annat exempel. En taxichaufför som har sin 25-årige pojk med sig bredvid i taxin får inte låta pojken köra taxi fast han är 25 år om han inte har körkort. Så är det. Det gäller även ålfisket. Man måste ha licens och rättigheter till det.

Anf. 117 RUNE WIKSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Jan-Olof Larsson tar upp gifterna i Östersjön. PCB och DDT försvann. Det var tydligen enklare att få bort än dioxinet.

Jan-Olof nämner även torsken och förvaltningsplaner och så vidare. Torsken är den fiskart som har den största chansen att överleva, dels tack vare förvaltningsplanerna, dels för att den är beroende av att det kommer in saltvatten från Västerhavet. Får vi in saltvatten från Västerhavet som vi normalt brukar få vart femte år reproducerar sig också torsken. Men det kan inte gädda, abborre och så vidare göra. Torsken lever sitt eget liv, och tur är väl det.

För övriga fiskarter är det oerhört bekymmersamt. Jan-Olof Larsson nämner ålen och jämför ålfiske med att inte ha körkort. Det är också en idé. Du vill tydligen att man ska sluta fiska ål. Men, Jan-Olof Larsson, jag blott frågar: Varför ger du dig inte på de 1 800 kraftverksdammar som finns? Det finns alltså sex kraftverksdammar per licensierad yrkesfiskare. Jag går alltid på Vattenfalls årsstämmor och anklagar dem för att inte ta sitt ansvar.

Jag har aldrig sett Jan-Olof Larsson i den talarstolen. Men att ge sig på fisket är tydligen att verka handlingskraftig.

Anf. 118 JAN-OLOF LARSSON (S) replik:

Herr talman! Jag engagerade mig politiskt för att jag skulle ta tag i bland annat dessa frågor. Kraftverksdammarna kommer upp i civilutskottet i morgon. Jag hoppas att dina partikamrater då stöder det här med laxtrappor och så vidare. Det ska bli intressant att se det, Rune, eller om du bara ska gå till Vattenfalls stämma och föra fram åsikterna.

Det är här vi beslutar vilka regler och lagar vi ska ha. Det gäller även Moderaterna.

Jag tog inte upp detta med gifterna och ålen. Det var du som tog upp det. Jag kommenterade det, och du sade att den enda anledningen till att fiskbestånden har varit hotade är miljögifterna. Jag påstår att så är inte fallet. Vi kan göra mycket åt miljögifterna.

En sak tar du ofta upp, och jag vill gärna ha ett svar på det. Det är ju faktiskt så, Rune, att regeringen har ett mycket stort inflytande på hur vi anpassar EU:s regelverk till de svenska förutsättningarna. Tycker du att regeringen gör tillräckligt på det området? Tycker du att de regler som har genomförts för fisket är relevanta, där man många gånger får betala för struntgrejer och betala bort hela förtjänsten och mer därtill? Tycker du att det är ett bra system?

När det gäller bränslesubventioner har jag sagt det här till Rune tio gånger, men jag säger det till alla andra som förhoppningsvis lyssnar nu: Vi vill ta bort bränslesubventionerna för all sjöfart. Subventioner missgynnar en effektiv utveckling av motorerna som gör dem mer energi- och miljöriktiga. Därför ska bränslesubventionerna bort. Det finns ingenting som är så effektivt för att få snålare och bättre motorer som att ha dyra bränslen. Det syns om inte annat på bilarna i dag.

Anf. 119 RUNE WIKSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Det var första gången jag har hört dig, Jan-Olof, säga att all sjöfart ska drabbas av borttagna bränslesubventioner. Förut har det mest bara låtit som att det är fiskeflottan som ska drabbas. Men om all sjöfart drabbas har jag inget emot det. Det är som jag sade: Vi ska försöka komma åt alla subventioner. Vad det än gäller är subventioner av ondo.

Vad gäller regelverket som du nämnde här är jag den första att erkänna att det inte har fungerat riktigt som man har önskat. Vi hoppas därför och tror att vi under den här mandatperioden ska komma till rätta med de problem som har funnits. Jag erkänner att det inte har varit riktigt bra.

Anf. 120 LARS TYSKLIND (FP):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer. Jag konstaterar att det är ett betänkande som handlar om ett antal motionsyrkanden från allmänna motionstiden.

Jag vill inledningsvis och innan jag glömmer bort det påpeka, bara som en liten förfäktning till civilutskottets debatt i morgon, att jag kan lugna Jan-Olof Larsson med att samtliga allianspartier står bakom tillkännagivandet. Om man då jämför med tillkännagivandet i samma fråga 2006 stod också samtliga partier bakom det utom Socialdemokraterna.

Det är egentligen bara en uppföljning av den frågan, så det behöver nog ingen oro sig för.

Herr talman! Det kan kännas lite som en upprepning av tidigare debatter, men det går inte att komma undan detta att man måste ta sin utgångspunkt i EU:s gemensamma fiskeripolitik. Jag skulle vilja påstå att den nu pågående reformeringen är lite ödesmättad. Det är vår stora chans att kunna göra någonting åt den och få en hållbar fiskeriförvaltning med regional förankring. Det är vi väldigt eniga om.

Herr talman! Jag vill också påstå att utan tvivel har Sverige genom ett konsekvent och aktivt agerande i EU skaffat sig en position som gör att vi är en väldigt viktig aktör i den här processen. Att Sverige har fått den positionen beror på att vi har haft tydliga, tidiga och realistiska ståndpunkter. Ett långsiktigt hållbart fiske har för oss hela tiden varit det tydliga målet för arbetet.

Från min och Folkpartiets sida tycker vi att det är väldig styrka att vi faktiskt har en relativ enhet i Sverige om de stora dragen i fiskeripolitiken. När man står här i riksdagen kan man tro att det är stora motsättningar, men kommer man ned på EU-nivå är vi väldigt eniga i Sverige, inte minst när vi från miljö- och jordbruksutskottets sida utformade ut-

låtanden kring EU-kommissionens grönbok om reformeringen av den gemensamma fiskeripolitiken. Då visade vi just den samlade linjen.

Vi var från svensk sida väldigt eniga om ekosystemansatsen. Vi var väldigt eniga om att vi ska ha en ny beslutsordning för långsiktiga beslut och att förvaltnings- och återhämtningsplanen ska spela en central roll. Vi ska ha ett regionaliserat beslutsfattande. Subventionerna bör avskaffas.

Partnerskapsavtalen, som har tagits upp här några gånger, är vi också eniga om är väldigt problematiska och att de måste vila på väldigt tydliga principer. En av de viktiga principerna är att fisket sker på ett vetenskapligt bevisat överskott av fisk. Dessutom har vi kravet på utvärdering av de sociala och ekonomiska konsekvenserna i kuststater. Den kontinuerliga uppföljningen kan faktiskt leda till att avtalen ska kunna sägas upp.

Jag är mycket medveten om att det finns brister i det här systemet. Men de grundläggande intentionerna finns ändå.

Herr talman! Samtidigt med detta pågår en väldigt viktig process kring en ny fiskevårdslag. Då handlar det om att klarlägga det nationella utrymme som bland annat Jan-Olof Larsson tog upp. Det finns väldigt stora möjligheter att i det nationella utrymmet komplettera EU-lagstiftningen. Det är inte tu tal om det. Det finns en utredning som precis har remissbehandlats, och det kanske är lite förmätet att säga att förslagen ska ligga på bordet i dag. Det här är ju en pågående process. Det vet även Jan-Olof Larsson om.

Det jag ändå vill peka på är den portalparagraf som man föreslår i utredningsbetänkandet där man lyfter fram de miljörättsliga principerna. Fiskevården kommer att få en betydligt tydligare roll i framtiden. Jag tycker att det i det sammanhanget är viktigt att framhålla att det i grunden inte finns några motsatsförhållanden mellan ett hållbart fiske och näringen i sig.

Vi diskuterar mycket om målhierarkier och sådant, men till syvende och sist är det så att har vi inget miljömässigt hållbart fiske har vi ju inget ekonomiskt och socialt hållbart fiske heller. Det ena förutsätter faktiskt det andra. Det tror jag att de flesta är väldigt medvetna om. Går du till den svenska fiskarkåren märker du att man är oerhört medveten om detta. Den här näringen får så mycket klä skott för att man inte är medveten om saker och ting, men detta är man oerhört medveten om.

Herr talman! Det var kanske en liten omväg till själva betänkandet. Men det gjorde jag av den anledningen att just i de här processerna finns ju svaren på frågorna i alla de här motionsyrkandena. Man kan naturligtvis vara otålig, men trots allt pågår det väldigt viktiga processer, både på EU-nivå och i Sverige som nation.

Herr talman! Jag ska säga några ord om fiskerikontroll, som är en av punkterna i betänkandet. Jag håller med Jan-Olof Larsson om att vi har ett regelverk i Sverige som naturligtvis måste förenklas. Det är ogörligt för en fiskare att inte göra fel. Regelverken ska leda till att man gynnar dem som gör rätt, men det måste gå att göra rätt också.

I den socialdemokratiska reservationen kan man läsa att vi måste ha en annan syn på fiskekontrollen, att det handlar om effektivitet och inte kvantitet. Då kan jag bara säga att Folkpartiet och Alliansen inte har någon annan åsikt om detta. Det har ändå pågått ett arbete kring fiskekontrollen, som vi har varit nödgade till, för vi kan tyvärr också säga att

Sverige inte alltid har varit bäst i klassen när det gäller fiskekontrollen. Möjligtvis har vi varit bäst i klassen, men vi har fått anmärkning ändå, får man kanske säga då.

I det arbetet var just riskanalyser när man genomför kontrollerna en väldigt viktig del. Det är klart att riskanalyser betyder att man kontrollerar där det faktiskt finns risk att hitta något fel. Det är ju ett system man har för att konsekvent gynna dem som vid upprepade kontroller gör rätt. De ska inte utsättas och behöver faktiskt inte kontrolleras i tid och otid. Det är där risken finns att hitta fel som man ska koncentrera sig på. Arbetet för att få en kontroll som fungerar bättre och effektivare pågår.

Herr talman! Lite mer kan jag säga om fiskepartnerskapsavtal. Folkpartiet har milt uttryckt varit väldigt skeptiskt till den här typen av avtal. Jag kan ändå konstatera att det här är en väldigt komplex frågeställning. Vill man vara snäll kan man ändå säga att det är på väg åt rätt håll på något sätt och att det sker utvärderingar i dag.

Den klausul om mänskliga rättigheter som infördes 2010 är verkligen ett steg i rätt riktning, och jag vet egentligen inte vad Jan-Olof Larsson menade när han undrade om det var rätt eller fel av Sverige att rösta nej till Marockoavtalet. Det var ju, som landsbygdsminister Erlandsson uttryckte sig, ett solklart fall av brott mot folkkrätten och därför var Sverige nödgat att rösta nej. Den här gången var man faktiskt nästan på väg att klara av att få igenom ett stopp. Man fick med sig fler länder. Jag tror att Sverige med ett idogt arbete kan förändra den här situationen.

Till sist, herr talman, ska jag lägga några ord på bottenrålning. Det är så väldigt lätt att generellt säga: Förbjud all bottenrålning det är bara eländes elände! Då vill jag visa att det faktiskt finns positiv utveckling. Det finns redskapsutveckling även när det gäller bottenrålning som visar att saker och ting inte bara är svart eller vitt.

Det finns en fiskarförening, Norden, på Smögen som håller på och utvecklar trålar med stöd av EU-pengar. Genom att ändra maskstorlekar får man bättre vattengenomströmning och därmed radikalt mindre bränsleförbrukning. Genom att ha andra maskor selekterar man också bort den fångst man inte vill ha. Nu ska de även gå vidare med att prova trålbord som de har tagit fram. Trålbord är de redskap man drar över botten. De ska faktiskt inte gå ned i botten utan man ska kunna reglera så att de går en bit ovanför botten. Naturligtvis kommer det att påverka botten betydligt mindre.

Det här tycker jag är ett bra exempel på ett mycket ansvarsfullt utvecklingsarbete som visar att vi politiskt kan generalisera, säga nej och förbjuda, men ute i den så kallade verkligheten pågår det väldigt mycket fin utveckling.

(Applåder)

Anf. 121 JAN-OLOF LARSSON (S) replik:

Herr talman! Det är alltid trevligt att höra på Lars Tysklind, för han håller alltid med mig, i alla fall i ord. Sedan gäller det handling. Det är där det skiljer sig åt i verkligheten, ute hos dem som håller på med detta. I det här fallet yrkesfiskare och deras regelverk.

Rune Wikström från Moderaterna, regeringens största parti, hoppas på att det ska bli bättre. Han har inte ännu kommit underfund med att de sitter i regeringen. Du vet ju att ditt parti ingår i regeringen, Lars. Vad

ämna du göra för att vi ska få ett regelverk där vi naturligtvis ska se till att ha sanktioner där det ska vara sanktioner men där vi tar bort de delar som är rena skrivfel och annat som gör att fiskare får böta oerhörda summor?

Sedan säger du att Fiskelagsutredningen är en pågående process. Jag har ju fått informationen, eftersom jag jobbar med de här frågorna, att regeringen kommer att avvakta tills EU:s fiskepolitik är fastslagen och sedan anpassa detta efter den. Det är inte det du säger när du säger att det är en pågående process. Då räknar man ju med att det kommer förslag i höst. Det hade egentligen varit nödvändigt, för en hel del av näringarna är beroende av det vi beslutar i den här lagen.

Bland annat berör det fisketuristföretag. Med det regelverk som vi har i dag och med de tolkningar som görs utifrån lagen i dag av vad som är ett fiskeföretag tappar dessa företag inkomstmöjligheter, i många fall stora inkomstmöjligheter som innebär att de kanske får lägga ned eller gå i konkurs.

Det hade varit bra om man hade lagt fram ett förslag nu. Man har ryckt ut delar av den här utredningen förut och tagit upp här i riksdagen. Man skulle kunna ta ut de viktiga delarna nu också och ta fram det som är nödvändigt.

Anf. 122 LARS TYSKLIND (FP) replik:

Herr talman! Jag vet inte vad Jan-Olof Larsson har för källor, men jag har inte de källorna. Det finns säkert delar i Fiskelagsutredningen man måste avvakta. Eller man måste kanske inte, men ibland kan det vara lite meningslöst att anta en lag man sedan måste ändra på. Vi kan nämligen inte ha nationella regelverk som strider mot EU:s gemensamma fiskeripolitik, för det är en harmoniserad och helt gemensam politik. Det som däremot är det nationella utrymmet tycker jag absolut att vi ska jobba vidare med.

När det gäller fisketurismen är alla rörande överens om att det finns potential och att man kan få ut väldigt mycket värde på varje fångad fisk och så vidare. Även om jag nu inte kan tala för exakt hela regeringen kan jag tala för mig själv och Folkpartiet. Vi kommer att jobba för just sådana bitar som går att lösa. Att man gör stora utredningar och sedan faktiskt lägger fram dem i olika propositioner sker inom nästan all lagstiftning. Detta kan vara en sådan bit.

Exakt i vilket tempo det ska gå kan jag alltså inte säga i dag, men just när det gäller fisketurism måste vi kunna landa snabbare. Redskapsfrågan är, bland annat, den stora frågan som i dag inte är riktigt utredd. Det sägs tydligt i Fiskelagsutredningen att även en fisketuristföretagare ska kunna få utrymme att ha redskap.

Anf. 123 JAN-OLOF LARSSON (S) replik:

Herr talman! Ja, redskap är en del. Försäljning är en annan del. Så länge man inte kallar dem fiskeföretag får man inte lov att sälja fisk, skaldjur eller annat man plockar upp ur vatten som täcks av EU:s lagstiftning. Det har alltså mycket stor betydelse hur vi tolkar detta.

Jag gläder mig dock oerhört – och det är många som sitter och lyssnar på detta, Lars – åt att det troligen kommer ett förslag inom överskådlig tid. Då behöver vi nämligen inte vänta till 2013, utan då kan vi räkna

med att fiskelagen och de ändringar som är nödvändiga kommer i höst eller åtminstone till våren. Det tror jag att många är väldigt tacksamma att höra. Jag hoppas att du har det inflytandet att detta är rätt och riktigt.

Du tog också upp Marocko. Vi har ju hört hur bedrövliga Socialdemokraterna alltid har varit. Vi har alltid talat om vad vi vill, och det har inte varit bra nog. Man ska nämligen inte säga vad man vill när man åker ned till Bryssel – det har vi haft en debatt om förut här i dag – utan man ska åka ned med öppna ögon och armar och vara med och påverka. Sedan får man se om man får vara med och kåka middag på kvällen.

Nu gjorde ju ni precis tvärtom. Jag säger inte att jag tycker att ni gjorde fel, men ni gjorde tvärtemot vad ni säger att ni brukar göra och vad man ska göra för att vara med och påverka. Ni sträckte upp plakat och sade: Vi röstar nej! Sedan åkte ni ned. Det var precis tvärtemot. Ni har antagit en helt annan filosofi.

Det är bra att ni talar om vad ni vill innan ni åker ned; jag har ingenting emot det. Det är bra för hela riksdagen, för då kan vi vara med och påverka.

Anf. 124 LARS TYSKLIND (FP) replik:

Herr talman! När det gäller det sista var det alldeles solklart vad det handlade om: Eskil Erlandsson markerade att om det skulle röstas om det liggande förslaget skulle Sverige rösta nej. Vi röstade nej till samma sak 2006, så det är inget nytt påfund.

Att man åker ned utan ståndpunkter är inte riktigt sant. Så går det inte till. Det är snarare så att Sverige har haft väldigt tydliga ståndpunkter när man har åkt till Bryssel. Jag skulle i fiskerådet vilja se den minister från ett annat europeiskt land som inte vet vad Sverige tycker när det gäller fiske. Det är naturligtvis inte alls så att man inte känner till vad Sveriges grundläggande principer är och vad vi vill komma fram till.

Sedan gäller det som har påpekats vid otaliga tillfällen: Det är om man från början säger att man inte tänker rubba sig från dessa principer som man är borta. Men man måste först tydliggöra principerna, och det har Sverige utan tvivel gjort.

När det gäller försäljning i turistföretag har det diskuterats fram och tillbaka, och det finns en kontrollförordning om att man inte får saluföra fritidsfångad fisk eller vad vi nu ska kalla det. Men att sälja fångst inom sin verksamhet, till dem som deltar i verksamheten, går alldeles utmärkt. Om du deltar i en skaldjursafari är det klart att du som deltagare där kan köpa en del av fångsten och äta den. Så är det ju.

(forts. 20 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.55 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

JuU13 Särskild utlänningskontroll

1. utskottet

2. res. (SD)

Votering:

302 för utskottet

19 för res.

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 103 S, 101 M, 22 MP, 22 FP, 20 C, 16 V, 18 KD

För res.: 19 SD

Frånvarande: 9 S, 6 M, 3 MP, 2 FP, 3 C, 1 SD, 3 V, 1 KD

KU19 Riksdagens arbetsformer m.m.

Punkt 3 (Riksdagsledamöternas arvode och inkomstgaranti)

1. utskottet

2. res. 1 (V)

Votering:

304 för utskottet

17 för res. 1

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 104 S, 101 M, 21 MP, 22 FP, 19 C, 19 SD, 18 KD

För res. 1: 1 MP, 16 V

Frånvarande: 8 S, 6 M, 3 MP, 2 FP, 4 C, 1 SD, 3 V, 1 KD

Lise Nordin (MP) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 5 (Utskottsarbetet)

1. utskottet

2. res. 2 (MP, V)

Votering:

284 för utskottet

39 för res. 2

26 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 104 S, 101 M, 22 FP, 20 C, 19 SD, 18 KD

För res. 2: 23 MP, 16 V

Frånvarande: 8 S, 6 M, 2 MP, 2 FP, 3 C, 1 SD, 3 V, 1 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU24 Kommunal och regionala frågor

Punkt 6 (Kommunal kompetens)

1. utskottet

2. res. 1 (S, MP, V)

Votering:

180 för utskottet

143 för res. 1

26 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 M, 22 FP, 20 C, 19 SD, 18 KD

För res. 1: 104 S, 23 MP, 16 V

Frånvarande: 8 S, 6 M, 2 MP, 2 FP, 3 C, 1 SD, 3 V, 1 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU22 Riksrevisionens styrelses framställning om statens betalningar

Kammaren biföll utskottets förslag.

KrU5 Mediefrågor

Punkt 2 (Översyn av Förvaltningsstiftelsen för SR, SVT och UR)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

Votering:

301 för utskottet

20 för res. 1

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 103 S, 101 M, 22 MP, 22 FP, 20 C, 15 V, 18 KD

För res. 1: 19 SD, 1 V

Frånvarande: 9 S, 6 M, 3 MP, 2 FP, 3 C, 1 SD, 3 V, 1 KD

Jacob Johnson (V) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 3 (Finansieringen av SR, SVT och UR)

1. utskottet

2. res. 2 (SD)

Votering:

288 för utskottet

19 för res. 2

16 avstod

26 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 104 S, 101 M, 23 MP, 22 FP, 20 C, 18 KD

För res. 2: 19 SD

Avstod: 16 V

Frånvarande: 8 S, 6 M, 2 MP, 2 FP, 3 C, 1 SD, 3 V, 1 KD

Punkt 6 (Tv-sändningar från stora sportevenemang)

1. utskottet
2. res. 3 (S)

Votering:

198 för utskottet

105 för res. 3

17 avstod

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 M, 20 MP, 22 FP, 19 C, 19 SD, 17 KD

För res. 3: 103 S, 2 MP

Avstod: 1 MP, 16 V

Frånvarande: 9 S, 6 M, 2 MP, 2 FP, 4 C, 1 SD, 3 V, 2 KD

Caroline Szyber (KD) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU13 Skogspolitik

Punkt 2 (Hyggesfritt skogsbruk)

1. utskottet
2. res. 2 (MP, V)

Votering:

284 för utskottet

39 för res. 2

26 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 104 S, 101 M, 22 FP, 20 C, 19 SD, 18 KD

För res. 2: 23 MP, 16 V

Frånvarande: 8 S, 6 M, 2 MP, 2 FP, 3 C, 1 SD, 3 V, 1 KD

Punkt 3 (Miljö- och kulturhänsyn m.m.)

1. utskottet
2. res. 3 (S, MP, V)

Votering:

179 för utskottet

143 för res. 3

27 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 M, 22 FP, 20 C, 19 SD, 17 KD

För res. 3: 104 S, 23 MP, 16 V

Frånvarande: 8 S, 6 M, 2 MP, 2 FP, 3 C, 1 SD, 3 V, 2 KD

Punkt 7 (Import av illegalt avverkat timmer)

1. utskottet
2. res. 7 (S, MP, V)

Votering:

180 för utskottet

143 för res. 7

26 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 M, 22 FP, 20 C, 19 SD, 18 KD

För res. 7: 104 S, 23 MP, 16 V

Frånvarande: 8 S, 6 M, 2 MP, 2 FP, 3 C, 1 SD, 3 V, 1 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

19 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

CU12 Ny fastighetsmäklarlag

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Fastighetsmäklarens ställning som opartisk mellanman)

1. utskottet

2. res. (V)

Votering:

306 för utskottet

16 för res.

27 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 104 S, 101 M, 22 MP, 22 FP, 20 C, 19 SD, 18 KD

För res.: 16 V

Frånvarande: 8 S, 6 M, 3 MP, 2 FP, 3 C, 1 SD, 3 V, 1 KD

SoU7 Vissa ändringar i läkemedelslagen

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU6 Förskolan m.m.

Punkt 1 (Ökad kvalitet i förskolan)

1. utskottet

2. res. 1 (S)

Votering:

202 för utskottet

120 för res. 1

27 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 M, 23 MP, 22 FP, 20 C, 19 SD, 18 KD

För res. 1: 104 S, 16 V

Frånvarande: 8 S, 7 M, 2 MP, 2 FP, 3 C, 1 SD, 3 V, 1 KD

Åsa Coenraads (M) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 3 (Vårdnadsbidrag mm.)

1. utskottet

2. res. 3 (S, V)

Votering:

196 för utskottet

121 för res. 3

1 avstod

31 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 M, 22 MP, 22 FP, 20 C, 14 SD, 18 KD

För res. 3: 104 S, 1 SD, 16 V

Avstod: 1 MP

Frånvarande: 8 S, 7 M, 2 MP, 2 FP, 3 C, 5 SD, 3 V, 1 KD

Åsa Coenraads (M) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 4 (Språkutveckling i förskolan)

1. utskottet

2. res. 5 (V, MP)

Votering:

183 för utskottet

39 för res. 5

97 avstod

30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 7 S, 100 M, 20 FP, 20 C, 19 SD, 17 KD

För res. 5: 23 MP, 16 V

Avstod: 95 S, 1 FP, 1 KD

Frånvarande: 10 S, 7 M, 2 MP, 3 FP, 3 C, 1 SD, 3 V, 1 KD

Johan Andersson och Peter Jeppsson (båda S) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Åsa Coenraads (M) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Roger Haddad (FP) och Tuve Skånberg (KD) anmälde att de avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 6 (Barnomsorg på obekväm arbetstid)

1. utskottet

2. res. 6 (S)

3. res. 7 (V, MP)

Förberedande votering:

110 för res. 6

39 för res. 7

173 avstod

27 frånvarande

Kammaren biträdde res. 6.

Mikael Oscarsson (KD) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

180 för utskottet

105 för res. 6

38 avstod

26 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 M, 22 FP, 20 C, 19 SD, 18 KD

För res. 6: 104 S, 1 MP

Avstod: 22 MP, 16 V

Frånvarande: 8 S, 6 M, 2 MP, 2 FP, 3 C, 1 SD, 3 V, 1 KD

Punkt 8 (Översyn av arbetsmiljölagen)

1. utskottet

2. res. 8 (MP)

Votering:

280 för utskottet

42 för res. 8

1 avstod

26 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 S, 101 M, 22 FP, 20 C, 19 SD, 18 KD

För res. 8: 3 S, 23 MP, 16 V

Avstod: 1 S

Frånvarande: 8 S, 6 M, 2 MP, 2 FP, 3 C, 1 SD, 3 V, 1 KD

Gunilla Carlsson i Hisings Backa och Leif Pagrotsky (båda S) anmälde att de avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU5 Legitimation för lärare och förskollärare

Punkt 1 (Avslag på propositionen)

1. utskottet

2. res. 1 (MP)

Votering:

282 för utskottet

23 för res. 1

16 avstod

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 104 S, 101 M, 22 FP, 19 C, 19 SD, 17 KD

För res. 1: 23 MP

Avstod: 16 V

Frånvarande: 8 S, 6 M, 2 MP, 2 FP, 4 C, 1 SD, 3 V, 2 KD

Punkt 2 (Lag om ändring i skollagen (2010:800))

1. utskottet

2. res. 2 (S, SD)

3. res. 3 (V)

Förberedande votering:

124 för res. 2

16 för res. 3

182 avstod

27 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Huvudvotering:

169 för utskottet

115 för res. 2

38 avstod

27 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 M, 1 MP, 22 FP, 20 C, 7 SD, 18 KD

För res. 2: 104 S, 11 SD

Avstod: 22 MP, 16 V

Frånvarande: 8 S, 6 M, 2 MP, 2 FP, 3 C, 2 SD, 3 V, 1 KD

Punkt 3 (Undantag från krav på legitimation m.m.)

1. utskottet

2. res. 4 (S)

3. res. 5 (SD)

4. res. 6 (V)

Förberedande votering 1:

19 för res. 5

16 för res. 6

285 avstod

29 frånvarande

Kammaren biträdde res. 5.

Förberedande votering 2:

104 för res. 4

19 för res. 5

198 avstod

28 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Huvudvotering:

175 för utskottet

105 för res. 4

42 avstod

27 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 M, 14 MP, 22 FP, 20 C, 18 KD

För res. 4: 104 S, 1 MP

Avstod: 7 MP, 19 SD, 16 V

Frånvarande: 8 S, 6 M, 3 MP, 2 FP, 3 C, 1 SD, 3 V, 1 KD

Punkterna 4 och 5

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU45 Begäran om skrivelse från regeringen inför EU:s vårtoppmöte

1. utskottet

2. res. (M, FP, C, KD)

Votering:

159 för utskottet

162 för res.

28 frånvarande

Kammaren biföll res.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 104 S, 20 MP, 19 SD, 16 V

För res.: 101 M, 1 MP, 22 FP, 20 C, 18 KD

Frånvarande: 8 S, 6 M, 4 MP, 2 FP, 3 C, 1 SD, 3 V, 1 KD

Agneta Luttröpp (MP) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

FiU16 Ändring i lagen om Sveriges riksbank

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU30 Kommunala frågor

Punkt 4 (Privatiseringarnas samhällsekonomiska konsekvenser)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

3. res. 2 (V)

Kammaren fastställde med acklamation res. 1 som kontraposition i huvudvoteringen.

Huvudvotering:
276 för utskottet
18 för res. 1
22 avstod
33 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 99 S, 98 M, 22 MP, 21 FP, 19 C, 1 SD, 16 KD
För res. 1: 18 SD
Avstod: 4 S, 1 MP, 1 FP, 1 C, 15 V
Frånvarande: 9 S, 9 M, 2 MP, 2 FP, 3 C, 1 SD, 4 V, 3 KD
Jonas Jacobsson (M) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.
Maria Lundqvist-Brömster (FP) och Helena Lindahl (C) anmälde att de avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.
Amineh Kakabaveh (V) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

Punkt 5 (Vinstutdelning i offentligt finansierade välfärdsverksamheter)

1. utskottet
2. res. 3 (S)
Votering:
201 för utskottet
105 för res. 3
16 avstod
27 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 101 M, 21 MP, 22 FP, 20 C, 19 SD, 18 KD
För res. 3: 104 S, 1 MP
Avstod: 16 V
Frånvarande: 8 S, 6 M, 3 MP, 2 FP, 3 C, 1 SD, 3 V, 1 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU31 Bank-, försäkrings- och kreditupplysningsfrågor

Punkt 4 (Lokala sparbanker m.m.)

1. utskottet
2. res. 2 (V)
Votering:
304 för utskottet
17 för res. 2
28 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 103 S, 101 M, 22 MP, 22 FP, 19 C, 19 SD, 18 KD
För res. 2: 1 MP, 16 V
Frånvarande: 9 S, 6 M, 2 MP, 2 FP, 4 C, 1 SD, 3 V, 1 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

20 § (forts. från 17 §) **Fiskeripolitik m.m.** (forts. MJU11)

Fiskeripolitik m.m.

Anf. 125 IRENE OSKARSSON (KD):

Herr talman! Jag instämmer till fullo i vad både Rune Wikström och Lars Tysklind har sagt tidigare. Även jag vill dock ge några kommentarer till detta motionsbetänkande.

För åhörarna tror jag att det ibland kan verka vara en något besynnerlig debatt som vi för därför att en del av oss håller oss ganska strikt till de motioner som har väckts och de reservationer som blir en följd av dem, medan en del andra gör detta till en allmänpolitisk debatt om fiskepolitik.

Det som är viktigt att konstatera är att fiskepolitiken är EU-harmoniserad. Vi har en gemenskapspolitik på detta område. Då är det viktigaste som slås fast i detta betänkande och som har slagits fast från denna talarstol många gånger att vi ser till att vara en aktiv part i det arbete som bedrivs i Bryssel.

Under den period som ligger bakom oss har Sverige på alla påtagliga sätt förbättrat resultaten när det gäller att vara den part som får saker att hända.

Sverige har tillsammans med kommissionen varit pådrivande i arbetet för att få saker att landa på rätt ställe och för att få den översyn av fiskepolitiken som nu pågår. Det handlar om att än mer ta hänsyn till de vetenskapliga råd som finns, att få en tydlighet i vem som ska bestämma om frågorna, att mycket av detaljkunskapen förläggs på de personer och de nivåer som har den och inte på ministernivå, att vi får en regional förvaltning och så vidare.

Fisket och fisken är en gemensam naturresurs som vi måste förvalta för vår överlevnads skull och för fiskens överlevnads skull. Fisken har en stor betydelse för ekosystemet. Det gör att jag inte kan se att det är en skillnad mellan att förvalta den resursen och att förvalta andra naturresurser.

Jag kan dra parallellen till skogsbruk som ligger närmare mig personligen än fisket och se att vi har jämställda mål, miljöhänsyn och hänsyn när det gäller att kunna producera på ett bra sätt och att kunna utnyttja resurserna på ett bra sätt. Det gäller även inom fiskets område. Det ena är

inte förmer än det andra. Det går att jämställa dessa mål, och det går att förvalta detta på ett sådant sätt att man kan få en bra konsumtion också av fisk och att få en bra näring.

Den föregående talaren från oppositionen som talade före voteringen – jag har glömt vem det var – sade att det inte går att ha dessa två mål. Det gör det visst. Det går att jämställa dem, och det går att ha en näring som fungerar på ett optimalt och bra sätt om man jobbar på detta sätt.

Det som vi i denna kammare också är rörande överens om är att vi ska göra regelförenklingar. Vi är dock lite oeniga – det gäller inte minst Jan-Olof Larsson – om hur detta ska gå till och på vilket sätt vi ska göra det. Det har gjorts och det måste göras mer, och det arbetet pågår, både det som vi själva styr över och det som vi gör på gemenskapsnivå. Kontroller ska också göras.

Det är lite intressant att höra företrädarna för oppositionen nu säga att det är för mycket och fel kontroller. Tidigare lät det: Mer kontroller nu genast!

Jag tycker att det är viktigt att det är optimala kontroller, riskbaserade kontroller och kontroller som just använder det som Jan-Olof Larsson raljerade lite över, nämligen ny teknik och ny kunskap som möjliggör för den utövare som finns att inte behöva lägga så mycket tid på detta arbete. Det är inte den som sköter sig som vi vill klämma åt, som man kan uttrycka det, utan vi vill ha en tydlighet för att kunna se den som *inte* följer de regelverk som är uppsatta. Men här måste mer göras, och mer kommer att göras.

Herr talman! Fiskefrågor handlar också mycket om det som berörs och som kallas vattenbruk, alltså att på ett tydligt sätt förvalta och odla fisk för konsumtion. Där behöver mer forskningsresurser tillföras, vilket regeringen har gjort. Tillsammans med SLU jobbar man med dessa frågor. Där behöver vi också se över forskningen som handlar om vad vi matar denna fisk med. Jag ska inte förlänga debatten nu. Men det är lite intressant att få denna diskussion i samband med att vi diskuterar genmodifierade substanser. Om vi kan få en genmodifiering på vissa områden som gör att vi får ett foder till dessa fiskar som gör att vi inte behöver ta andra fiskar för att stoppa i munnen på de fiskar som vi ska äta upp tycker jag att det skulle vara en mycket spännande och viktig forskning. Denna forskning ska vi följa med rigorösa riktlinjer och regler, men den måste kunna få utvecklas. Där finns också mycket på gång från regeringens sida.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

(Applåder)

Anf. 126 STAFFAN DANIELSSON (C):

Herr talman! Jag är lantbrukare och riksdagsledamot och har en stor respekt och ödmjukhet inför människans samspel i och med naturen och med dess liv och resurser. Människan började en gång i tiden som samlare och jägare och blev sedan jordbrukare. Men innan dess var hon säkert fiskare.

Människor har i alla tider hämtat mat från de stora fiskbestånden i hav och sjöar. Att fiska är säkert ett slitsamt men härligt yrke – så tror jag att många i branschen upplever det – men inte alltid så lönsamt.

Fiskbestånden i världshaven och i våra europeiska kust- och innanhav kändes länge närmast oändliga. Men allt större fartyg och fiskeflottor och avancerade fångstredskap har gjort att fisken har börjat sina. Därför kännetecknas i dag EU:s och Sveriges fiskeripolitik av begränsningar, kvoter, minimimått och takfångster av alla tänkbara och otänkbara slag, allt i det goda och nödvändiga syftet att skydda bestånden och få de bestånd som är i farozonen att återhämta sig. Jag känner väl till regelsystemen inom jordbruket, men dessa förefaller nästan enkla i jämförelse med hur starkt, noga och ingående fisket regleras.

Vi behandlar i dag ett antal motionsyrkanden från i höstas om fiske och fiskepolitik. Innan jag kort kommenterar några av dessa motionsyrkanden vill jag lyfta fram fiskets verklighet som den ser ut i dag och som jag som ödmjuk ny fiskeripolitiker håller på att läsa in.

Regeringens mål är att yrkesfisket, beredningsindustrin och fritidsfisket ska producera fisk och fiskprodukter som efterfrågas av konsumenterna och som bidrar till att skapa arbete, välfärd och levande kust- och insjösamhällen. Förutsättningen för detta är att fisket bedrivs resurseffektivt och miljömässigt hållbart med effektiva fiskregler och selektiva fångstredskap.

Sverige under alliansregeringen tar en mycket aktiv del i utformandet av EU:s gemensamma fiskeripolitik, vilket är mycket bra.

Sverige har EU:s längsta sammanhållna kuststräcka och har i dag fiskemöjligheter på 42 olika bestånd som omfattas av regleringar inom den gemensamma fiskeripolitiken. Under till exempel 2009 svarade torsk, sill, skarpsill, havskräfta och räka för ungefär 85 procent av landningsvärdet för svenskt fiske.

EU:s fiskeflotta omfattar ca 75 000 fartyg och den svenska runt 1 400. Antalet fiskefartyg minskar stadigt eftersom kapaciteten är för stor i förhållande till fiskbestånden. I Sverige arbetar ca 4 000 personer som fiskare eller i fiskeindustrin och gör viktiga insatser under ofta besvärliga förhållanden och med många begränsningar och en ofta låg lönsamhet.

Centerpartiet arbetar för goda förutsättningar för fiskeribranschen i Sverige liksom för andra näringar. Den grundläggande principen är: bruka utan att förbruka. Det är regeringens portalparagraf för näringarna inom Landsbygdsdepartementets område.

Jag går därefter över till motionerna där mycket har sagts i tidigare replikskiften. Det är naturligt att oppositionen vill lite mer och på lite annat sätt än regeringen. Konstigt vore det väl annars, vilket Jan-Olof Larsson har uttryckt väl.

Men det är viktigt att understryka den samstämdhet om hur EU:s fiskeripolitik ska utformas som i grunden förenar oss i Sverige, nämligen att fisket ska bedrivas uthålligt och att Internationella Havsforskningsrådets rekommendationer ska väga mycket tungt.

Utskottet understryker i betänkandet att utkast av fisk är ett oacceptabelt resursslöseri som måste stoppas och betonar vikten av att selektiva fångstredskap används. Sverige ligger väl till vad gäller detta och är starkt drivande i EU:s arbete med att verka för skonsamma och selektiva fiskeredskap.

EU har fiskeavtal med olika länder, varav många utvecklingsländer, där EU betalar genom överenskommelser för att få tillgång till deras vatten. Sverige driver på för att dessa avtal ska förbättras och för att

kostnaden för dessa avtal i framtiden bör ligga på de fiskande parterna. Sverige driver också att fisket ska bedrivas endast på ett visat överskott, att den vetenskapliga rådgivningen ska följas, att utvärderingar av avtalet ska ske och att dessa utvärderingar ska komma medlemsländerna till handa.

En stor del av EU-flottans fångster kommer från fiskevatten utanför EU, men huvuddelen här kommer från avtal med nordliga länder som Norge, Island och Färöarna.

EU:s fiskepartnerskapsavtal med tredjeland har stor ekonomisk betydelse både för avtalsländerna och för EU. Avtalen behöver förbättras, och det är bra att Sverige – som redovisas i betänkandet – är starkt pådrivande för detta.

När det gäller avtalet med Marocko har Sverige av folkrättsliga skäl röstat nej, vilket tidigare redovisats av utskottets alliansledamöter.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.

I detta anförande instämde Johan Linander (C).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 3 mars.)

21 § Processrättsliga frågor

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 2010/11:JuU9
Processrättsliga frågor.

Anf. 127 MATTIAS JONSSON (S):

Herr talman! Vi har nu att debattera betänkandet *Processrättsliga frågor* med ett tjugofemtal motioner och cirka tio reservationer. Motionerna berör bland annat översyn av rättshjälpslagen, straffreduktion för den som medverkar till att lösa brott samt ersättning till nämndemän.

Inledningsvis yrkar jag bifall till reservation 1 om översyn av rättshjälpslagen och till reservation 9 om nämndemäns ersättning.

Vi socialdemokrater menar att en översyn av rättshjälpslagen behövs då många, ofta kvinnor i samband med en separation, inte har råd att driva igenom en bodelning och därför går tomhända ur sin relation. Störst är problemen när den ena parten på grund av våld tvingats fly det gemensamma hemmet utan att ens få med sig sina ägodelar.

Enligt nuvarande regelverk utbetalas ingen rättshjälp för genomförande av en bodelning. Men i vissa fall kan staten bekosta en bodelningsförrättares arbete för upp till fem timmar. Det är först när en tvist uppstår till följd av en genomförd bodelning som rättshjälp kan beviljas.

Vi kan ta som exempel kvinnojourernas erfarenheter utifrån möten med kvinnor som är utsatta för mäns våld – fall där det visar sig att kvinnor i stor utsträckning avstår från att driva bodelningsprocesser beroende på att stora kostnader uppstår. Det kan leda till att dessa kvinnor står helt utan ekonomiska tillgångar. Få beviljas ersättningsgaranti till bodelningsförrättare, och i de fall där garanti medges räcker inte fem timmar särskilt

långt. Resultatet blir att tillgångarna i boet inte blir rättvist fördelade och att den ena partens möjligheter till ekonomisk självständighet kraftigt försämras.

Vi från Socialdemokraterna ser vikten av en lösning på denna fråga då ärenden om bodelning kan få så allvarliga och orättvisa konsekvenser. Därför efterlyser vi en översyn av rättshjälpslagen och yrkar bifall till reservation 1.

Jag går nu över till reservation 9 om nämndemäns ersättning. I går kunde vi höra på nyheterna om en sammansättning av nämndemän där rekryteringen inte varit speciellt lyckad sett till åldersfördelningen. Ekot redovisade att medelåldern nu är 56,8 år, vilket är en ökning trots regeringens kampanj för att rekrytera yngre nämndemän. Här behövs ytterligare åtgärder!

Herr talman! Vi från Socialdemokraterna och Vänstern begär en uppföljning beträffande effekterna av 2007 års förändring av ersättningen till nämndemän. Beslutet innebar en höjning till 500 kronor per förhandlingsdag. Förvånande var att man samtidigt införde halvdagsersättning. Införandet av denna skedde samtidigt som man rekommenderade en förhandlingstid på sex timmar eller mer.

Vi har under en längre tid fått signaler om att domstolar ibland har svårigheter med att kalla in nämndemän. Jag nämnde tidigare hur det ser ut när det gäller medelåldern. Jag är bekymrad över hur denna förändring fått en sådan betydelse för rekryteringen och för benägenheten att delta vid förhandlingarna.

Vi vill att regeringen följer upp konsekvenserna av införandet av halvdagsersättning.

Vad är det som hindrar regeringen att följa upp konsekvenserna av ersättningsförändringen 2007, särskilt som frågan under lång tid har varit uppe och det ständigt kommer signaler om bekymmer med rekryteringen, om åldersfördelning och i vissa fall även om svårigheter att kalla in nämndemän? Det får inte vara så att vi har ett sådant system att personer ekonomiskt kan förlora på det uppdrag som de tagit.

Jag yrkar därför bifall till reservation 9 och föreslår en uppföljning beträffande effekterna av 2007 års förändring av ersättningssystemet.

När jag nu har möjlighet att stå här i talarstolen kan jag inte, herr talman, låta bli att även beröra det förslag som Domstolsverket har lagt fram och som just nu är ute på remiss. Det som föreslås innebär en sammanslagning som resulterar i nedläggning av fyra domstolar. Berörda domstolar är tingsrätterna i Hässleholm, Eksjö, Norrtälje och Mora.

Domstolsverkets förslag leder till sämre tillgänglighet och service för medborgarna samtidigt som antalet mål i domstolarna ökar, vilket starkt talar emot förslaget om nedläggningen av domstolar. Ytterst handlar det om att värna förtroendet för det svenska rättsväsendet.

Vi ser allvarligt på om förslaget blir verklighet och har därför lagt fram ett förslag till ett utskottsinitiativ i justitieutskottet som vunnit majoritet i utskottet. Vi anser att det är viktigt att riksdagen tidigt talar om sin inställning och deklarerar sin hållning i frågan för regeringen.

Frågan kommer att ytterligare debatteras, troligen under kommande vecka. Då finns självklart möjligheten även för regeringspartierna att ställa sig bakom förslaget i betänkandet och att avråda regeringen från att besluta om ytterligare nedläggning av domstolar.

Som förslaget just nu ser ut gäller det, som jag nämnt, Hässleholm, Eksjö, Norrtälje och Mora – alla väl fungerande och väldigt effektiva domstolar.

Återigen yrkar jag bifall till reservationerna 1 och 9 i justitieutskottets betänkande *Processrättsliga frågor*.

Anf. 128 MARIA FERM (MP):

Herr talman! I går beslutade justitieutskottets majoritet att stödja ett initiativ för att förhindra nedläggning av fler tingsrätter i Sverige. Om detta blir riksdagens vilja kommer jag och många andra riksdagsledamöter att ha dragit våra strån till stacken för att öka allmänhetens förtroende för rättsväsendet och tilltron till att dess system fungerar. Detta känns väldigt bra. Därigenom kan vi i riksdagen se till att tillgången till domstolar inte ytterligare försämras jämfört med hur det är i dag.

En fundamental princip i en rättsstat är att alla ska ha tillgång till objektiva, rättvisa och kompetenta domstolar när det gäller att lösa tvister eller att få sin talan prövad. Ingen ska dömas för brott av annat organ än en kompetent domstol, och alla ska ha rätt till en rättvis rättegång. Jag hoppas att utskottsinitiativet kan bidra till detta.

En viktig del av det svenska rättsväsendet är att vi har ett rättshjälpssystem. Personer med en inkomst under motsvarande 300 000 kronor per år får statens hjälp med att finansiera sin process i domstol. Tillsammans med rådgivning av kompetenta juridiska biträden ger rättshjälpen många en möjlighet att få bästa möjliga lösning på problemen. Det är inte alla gånger så att den enskilde får det resultat som han eller hon önskar, men rätten till domstolsprövning har i alla fall inte varit beroende av personens inkomst. Det finns dock brister i systemet.

Riksdagsåret 2004/05 såg vi miljöpartister tillsammans med den dåvarande borgerliga oppositionen till att regeringen fick i uppdrag att utreda hur småföretagare skulle kunna få ökad tillgång till rättshjälp i vissa särskilt svåra situationer – detta då det i princip är omöjligt för den som är näringsidkare att få rättshjälp.

Domstolsverket har utrett bland annat detta på regeringens uppdrag och har i mars 2009 avlämnat förslag till regeringen om hur bland annat småföretagare ska kunna få nämnda tillgång till rättshjälp. Det handlar om fall där småföretagaren kanske ska skyddas mot immaterialrättsligt intrång eller när det gäller arbetsrättsliga tvister eller tvister med den enda anställde eller där någon obefogat ansökt om att försätta företagaren i konkurs.

I Domstolsverkets utredning presenteras även förslag om att det så kallade inkomsttaket ska höjas så att fler ska kunna få del av rättshjälpen. Det handlar om att möjliggöra för barn att få rättshjälp i mål där de vill få ut rättmätigt underhållsstöd från en trilsande förälder, om brottsoffers möjlighet att få rättshjälp i utlandet och om processer för att få tillbaka olovligen bortrövade barn från andra länder.

Domstolsverket presenterade således i mars 2009 ett flertal förslag för regeringen som skulle göra att det samhälleliga skyddet för utsatta personer och vissa småföretagare förbättrades i många fall. Särskilt noterbart är förslagen om att göra det möjligt för barn att få rättshjälp för att få in underhållsbidrag.

Vid kontakt med Justitiedepartementet har det framkommit att utredningen inte remitterats och att ingen åtgärd för närvarande övervägs. Detta är minst sagt svagt, särskilt som utredningen baserades på ett tillkännagivande som de borgerliga partierna själva stod bakom.

Justitieutskottets betänkande innehåller en reservation med förslag om ännu en översyn av rättshjälpslagen. Jag yrkar bifall till reservation 1. I reservationen framförs bland annat att det finns familjerättsliga mål där det ställs höga krav för att man ska beviljas rättshjälp. Ofta leder detta till att den ekonomiskt svagare parten, tyvärr ofta en kvinna, drabbas. Det är ännu ett hål i rättshjälpslagstiftningen som behöver täppas till.

Ett välfungerande och heltäckande rättshjälpssystem för de mest resurssvaga i samhället är ett tecken på ett samhälle som värnar principen om allas tillgång till det rättvisa domstolssystemet. Jag har visat på flera sätt att täppa till ett antal luckor i det systemet. Rättsväsendet består av många pusselbitar, och jag hoppas att den del som gäller just rättshjälp kan utvecklas för att förbättra många enskildas tillgång till domstolar i Sverige.

Anf. 129 KENT EKEROTH (SD):

Herr talman! I betänkandet om de processrättsliga frågorna har Sverigedemokraterna sju reservationer, bland annat en om att införa straffansvar för osanna uppgifter under förundersökning. Vi menar att det inte borde vara rimligt eller acceptabelt att ljuga för polisen eller åklagaren för att försvåra undersökningen. Det borde vara straffbart att göra det.

En annan reservation handlar om hemliga tvångsmedel vid förundersökningar om övergrepp i rättssak eller mened. Argumentet för varför man inte skulle ha det var att det var ett intrång i integriteten. Vi menar att rättssäkerheten och möjligheten för vittnen att våga vittna väger mycket tyngre än motargumentet i det här fallet.

Vi har även reserverat oss för enklare regler för införande av kameraövervakning. Jag vet att polisen har efterfrågat enklare regler för att utföra kameraövervakning runt om. Det har bevisligen minskat brottsligheten på de platser där de här kamerorna finns, och dessutom hjälper de till att lösa brott när de väl sker.

Vi har också en motivreservation när det gäller texten om nämndemän. Vi framhåller att det är kompetensen som ska vara avgörande vid tillsättning och inte, som det står nu, att det ska spegla Sveriges befolkning. Det innebär implicit att man kvoterar in personer, till exempel invandrare, kvinnor, gamla, unga eller vad det kan vara. Vi menar att kompetensen ska vara avgörande och ingenting annat.

Jag ska hålla mig kort. Vi står bakom alla våra reservationer rörande de processrättsliga frågorna, men jag yrkar av tidsskäl bifall bara till reservationerna 3, 6 och 8.

Anf. 130 CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Herr talman! I dag diskuterar vi justitieutskottets betänkande *Processrättsliga frågor* med anledning av de 25 motioner som väcktes under den allmänna motionstiden på processrättens område.

Processrätt är någonting som ofta förknippas med stor juridisk komplexitet. Bara rättegångsbalken innehåller över 800 paragrafer. För att behärskas fullt ut kräver den också god kännedom om förarbeten och

praxis. Därutöver följer alla speciallagar som också innehåller processrättslig reglering. Icke desto mindre är det angeläget att diskutera processrättsliga frågor här i riksdagen och att vi kontinuerligt ser över det processrättsliga regelverket som bland annat rör användningen av tvångsmedel, åtalsfrågor, bevisvärdering, rättshjälp, verkställighet av påföljd med mera.

Inte sällan handlar lagstiftningsarbetet på processrättsområdet om avvägningar. Det gäller att finna en rimlig avvägning och balans mellan att å ena sidan värna skyddet för den enskildes integritet och å andra sidan hela tiden ha ett effektivt rättskipningsarbete genom hela rättskedjan.

Flertalet av de motionsyrkanden som föreligger i dag är redan föremål för utredning eller beredning i Regeringskansliet. Jag menar att det vore oklokt att föregripa det här arbetet med hänvisning till det jag just sade, nämligen att sådana här förändringar i processrättslig lagstiftning kräver noggranna överväganden för att inte landa fel när det gäller balansen mellan integritet å ena sidan och effektivitet i rättskedjan å andra sidan.

Jag tänker inte gå igenom vart och ett av yrkandena här i kammaren utan nöjer mig med att nämna några områden.

Ett antal av motionerna som behandlas i betänkandet handlar om rätten till någon form av rättshjälp finansierad av staten. Låt oss börja med att konstatera att rättshjälp finansierad av skattemedel fyller en viktig funktion för att tillförsäkra alla människor en rimlig chans att stå lika inför lagen. Men låt oss också konstatera att den lagstiftning vi har, nämligen lagen om rättshjälp, är subsidiär i förhållande till det privata försäkringskydd som erbjuds på marknaden och som finns möjligt att teckna. Det är en rimlig ordning att vi har det på det viset. Det är också viktigt att se till att den här lagstiftningen hela tiden korrelerar med det försäkringsutbud som finns, så att det inte skapas luckor där människor kan falla mellan stolarna när det gäller att ha en rimlig och välavvägd situation.

Domstolsverket presenterade en rapport på det här området, som nämndes tidigare. Denna är nu under beredning i Regeringskansliet. Vi bör inte föregripa det beredningsarbetet. Men det är viktigt att konstatera att även här pratar vi om avvägningar, nämligen mellan en effektiv rättshjälp och ett kostnadseffektivt system som gör det möjligt med rimliga satsningar på andra håll på rättsområdet.

Något som jag dessutom tycker är värt att notera i det här betänkandet är den något egendomliga gemensamma reservationen från Socialdemokraterna och Sverigedemokraterna, nämligen reservation 3. Man anför där att det är rimligt att den som hjälper till att lösa egen brottslighet ska kunna ges strafflindring. Det är mycket rimligt, men det är egentligen redan i dag gällande rätt. I brottsbalkens 29 kap. 5 § 3 är detta redan ett billighetsskäl för vilket man kan få strafflindring. Är Socialdemokraterna och Sverigedemokraterna omedvetna om vad som utgör gällande rätt? Eller är man ute efter en annan reglering? Det framgår på inget sätt i den motion eller i den reservation som finns i betänkandet.

Sedan kan det vara värt att kommentera något av det som Socialdemokraternas företrädare nämnde i sitt inledningsanförande på processrättsområdet, nämligen Domstolsverkets utredning där man föreslår en nedläggning av fyra tingsrätter. Jag finner två delar i detta anförande ganska anmärkningsvärda.

För det första tycker jag att det är anmärkningsvärt att det parti som lade ned hälften av Sveriges tingsrätter i början av 2000-talet nu slår sig för bröstet som tingsrätternas största värnare.

Det andra som är anmärkningsvärt i detta är att man tycks vilja införa en helt ny ordning i riksdagen vad gäller myndigheternas arbetsformer och oberoende. Enbart på grundval av att en myndighet presenterat en rapport, som ännu inte är färdigberedd – det föreligger ännu inget politiskt förslag – vill man gå in och styra den myndigheten. Man vill alltså säga nej till en rapport som ännu inte är framlagd för regeringen. Det tycker jag är ett ganska märkligt förhållningssätt.

Det publiceras rapporter från myndigheter varenda dag. Det är inte så att man, innan det har blivit politik av rapporterna, från riksdagens sida går in och försöker styra en myndighet som ligger under regeringen. Jag måste säga att det är ett ganska anmärkningsvärt förhållningssätt.

Slutligen tänkte jag nämna något om reservation 4 från Socialdemokraterna rörande förundersökningsbegränsning. Låt mig börja med att säga att vi inte i alltför stor utsträckning ska urholka den allmänna åtalsplikt som finns i 20 kap. 6 § rättegångsbalken. Naturligtvis kan förundersökningsbegränsning vara nödvändigt och önskvärd i situationer där en och samma person är misstänkt för ett grovt brott och till exempel flera mindre förseelser.

Detta utreds i SOU 2010:43 och man konstaterar att fråga om förundersökningsbegränsning kan vara bland annat att en åklagare i en utredning rörande omfattande och komplicerad brottslighet ska kunna underlåta att utreda de minst allvarliga brotten för att upprätthålla effektiviteten i utredningsarbetet. Detta ska dock enligt förslaget i utredningen inte gälla brott som kan föranleda sex månaders fängelse eller mer.

I den socialdemokratiska motion som väckts på detta område tycks emellertid utgångspunkten vara en helt annan. Där nämner man omfattande ekonomisk brottslighet som exempel på fall där förundersökningsbegränsning borde användas i större utsträckning. Sådan typ av brottslighet renderar ju, typiskt sett, kännbara påföljder, och att motivera förundersökningsbegränsning med det huvudsakliga skälet att det tar lång tid att utreda känns inte som en rimlig princip att bygga ett rättssamhälle på.

Jag skulle, herr talman, vilja avsluta med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga motionsyrkanden.

(Applåder)

I detta anförande instämde Anton Abele, Krister Hammarbergh och Patrick Reslow (alla M) samt Roger Haddad (FP).

Anf. 131 ROGER HADDAD (FP):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till justitieutskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

Betänkandet tar upp ett antal angelägna frågor, bland annat hur samhället ska kunna erbjuda enskilda rättshjälp och juridiskt biträde – några tidigare talare har varit inne på det – när behovet inte kan tillgodoses på annat sätt samt hur samhället kan stötta enskilda. Ett antal motioner lyfter upp frågan. Samtidigt föreligger en utvärdering i Regeringskansliet där man studerar förslag från Domstolsverket med fokus på att förbättra den enskildes rättssäkerhet.

Fru talman! Låt mig gå över till frågan om hemliga tvångsmedel. Det finns redan i dag långtgående instrument för en domstol att bevilja åklagare rätten att genomföra hemlig teleavlyssning eller postkontroll, för att nämna några områden. Vi är angelägna om att dessa instrument används på ett korrekt och rättssäkert sätt. De straffkriterier som finns uppställda bidrar i sig till en restriktiv användning av instrumenten, och det ska vi ha. Användningen av hemliga tvångsmedel utgör ett mycket starkt ingrepp i den personliga integriteten, och den måste vi fortsätta att värna även om syftet med instrumenten är att bekämpa grov brottslighet, exempelvis narkotika- och barnpornografibrott. Vi är därför i dag inte beredda att från utskottsmajoritetens sida gå längre genom att utvidga åklagarens möjlighet att tillämpa hemliga tvångsmedel för vissa brott som motionärerna anför.

Fru talman! Jag vill även beröra frågan om kameraövervakning. Där pågår ett arbete med att harmonisera lagstiftningen till en samlad, ny kameraövervakningslag. Även här finns en rad kontrollstationer för hur tillstånd beviljas och hur myndigheterna ska övervaka användningen av kameror. Jag anser att kameraövervakning är ett mycket viktigt instrument i det brottsförebyggande arbetet, och jag vet att till exempel många rektorer haft nytta av möjligheten att i förebyggande syfte sätta upp kameror i skolorna, alltså för att förebygga skadegörelse såsom klotter men också glaskrossande och andra typer av skadegörelse. Vissa skolor har problem med elever som till och med sätter eld på toaletter, vilket kan få katastrofala följder om det inte upptäcks eller förebyggs i tid. Även i dessa fall har kameraövervakning varit ett stöd. Här vill jag understryka vikten av att man tydligt genom bland annat skyltning informerar personal och elever om att det finns kameraövervakning i skolan.

Det finns kommuner som ansökt om att få övervaka stadsdelstorg där företag haft bekymmer med glaskross, klotter och annan skadegörelse. De stöter dock på motstånd från olika instanser, till exempel Justitiekanslern, även om de kan tycka att kameraövervakning är befogat. Det finns alltså olika kontrollinstrument i lagstiftningen. Jag delar utskottets hantering av ärendet, även om jag anser att detta bör ses över. Jag tycker inte att vi ska föregripa den beredning som sker av nuvarande lagstiftning gällande kameraövervakning, som också betänkandet hänvisar till.

Fru talman! Låt mig slutligen kommentera frågan om ett särskilt organ för resningsansökningar. Jag tycker att det är ett stort bekymmer, och utskottet skriver i sitt betänkande att det är mycket allvarligt att oskyldiga personer döms för brott som de inte har begått. Det finns ett antal förslag om resningsförfarande som bereds – möjlighet att hålla nya förhör, att genomföra nya tekniska undersökningar och att på nytt ta upp ett resningsärendet i en förundersökning. Vi välkomnar förslag som stärker rättssäkerheten för den enskilde. Vidare välkomnar vi att regeringen snart återkommer till riksdagen med konkreta förslag för att förebygga att oskyldiga personer döms för brott som de inte har begått.
(Applåder)

Anf. 132 KENT EKEROTH (SD) replik:

Fru talman! Jag har några korta frågor, bland annat om tvångsmedel och övergrepp i rättssak. Roger Haddad talade om att det var integritetskränkande. Ja, det kan vara integritetskränkande, men övergrepp i rätts-

sak är extremt allvarligt enligt mitt sätt att se. Att använda tvångsmedel i dessa fall menar jag är mycket viktigare än integriteten för potentiella brottslingar. Menar du, Roger Haddad, att integriteten skulle vara viktigare i det här fallet än att upprätthålla rättssäkerheten i landet? Det är den första frågan.

Den andra frågan gäller kameraövervakning. Om den utredning som du hänvisar till kommer fram till att man inte ska göra det lättare att införa kameraövervakning, kommer du då att vara emot att man gör det lättare eller kommer du att vidhålla att det ska vara lättare? Om du vidhåller att det ska vara lättare att införa kameraövervakning spelar det ingen roll vad utredningen kommer fram till, eller hur? Det spelar ingen roll om de säger att det ska vara lättare eller svårare. Det är samma sak. Så länge man tycker att det ska vara lättare kan man ju motionera om det alldeles oavsett vad utredningen kommer fram till. Jag undrar hur du ställer dig i sådant fall?

Anf. 133 ROGER HADDAD (FP) replik:

Fru talman! Övergrepp i rättsak är ett stort bekymmer, men de delar som finns i betänkandet och de delar som Sverigedemokraterna så att säga vill luckra upp gäller stora intrång, såsom buggning och hemlig teleövervakning. Flera av dessa delar finns ju redan i dag. Vi från Folkpartiet är i alla fall inte beredda att ändra på det. Bland straffkriterierna finns ju också en ventil. Det behöver inte vara fråga om fyra års fängelsestraff för att kunna tillämpa några av instrumenten, men vi är inte beredda att ge åklagaren större tillgång i dessa delar än vad som finns med i betänkandet.

När det gäller kameraövervakningslagen tycker i alla fall jag och Folkpartiet att vi ska ha bra möjligheter där det är befogat. Det kan man inte generalisera. Det kan till exempel vara ett torg som ständigt utsätts för systematisk skadegörelse. Någon myndighet kan tycka att kameraövervakning är integritetskränkande, och då kanske man i stället vill ha bevakning av torget nattetid, vilket ju inte är lika integritetskränkande. Det finns alltså olika situationer. Jag hoppas att det åtminstone inte ska bli svårare att använda kameraövervakning i fortsättningen. Jag vet inte vad utredningen kommer fram till, men det är i alla fall min och Folkpartiets åsikt.

Anf. 134 KENT EKEROTH (SD) replik:

Fru talman! Jag vill bara upprepa vad jag sade tidigare om buggning och andra integritetskränkande saker. Vi tycker att de ska användas när det gäller övergrepp i rättsak, om man hotar vittnen eller försöker störa rättegången. Det är långt viktigare än att skydda mot potentiella brottslingar.

När det gäller detta med kameraövervakning är det bra att Folkpartiet åtminstone inte vill göra det svårare att få tillstånd för det. De poliser jag har talat med sade att detta var något de ville få lättare att göra, för de har sett stora effekter när de har tillåtits sätta upp kameror i övervaknings-syfte och i brottsbekämpande syfte.

Vi får väl anledning att återkomma till detta när utredningen är klar. Om utredningen föreslår någonting dumt kanske till och med Folkpartiet gör gemensam sak med oss.

Anf. 135 ROGER HADDAD (FP) replik:

Fru talman! När det gäller den första delen av Kent Ekeroths inlägg, om övergrepp i rättssak, vill jag inte från vår sida ge bilden att vi inte ser allvarligt på den här typen av brott. Men vi är inte beredda att luckra upp och erbjuda fler inslag av hemliga tvångsmedel för rättsväsendet. Vi tror att det som finns i dag är tillräckligt.

När det gäller den andra delen av Kent Ekeroths inlägg får vi se vad utredningen kommer fram till.

Anf. 136 JOHAN LINANDER (C):

Fru talman! Nu har turen kommit till den årliga debatten om processrättsliga frågor. Det är ett av de betänkanden där vi behandlar motioner från allmänna motionstiden. I år har vi 30 motionsyrkanden från den allmänna motionsperioden förra året som behandlas och dessa har föranlett nio reservationer från de fyra oppositionspartierna. En av dessa nio är en av de märkligaste som jag har sett på länge, men jag återkommer till den lite senare.

Vi i Centerpartiet har under många år agerat för att få ett effektivare processrättsligt system i Sverige. Det kan bland annat handla om hur en misstänkts medverkan i brottsutredningen påverkar straffet. Som jag ser det så bör den som medverkar för att föra utredningen framåt vad gäller eget brott, men också vad gäller medbrottslingars gärningar, kunna få strafflindring.

Detta är en av de frågor som nu utreds i den stora Påföljdsutredningen där flera av oss i justitieutskottet också ingår i den politiska referensgruppen.

När det gäller förundersökningsbegränsning har Socialdemokraterna en reservation där de, precis som Carl-Oskar Bohlin sade, antyder att möjligheterna till förundersökningsbegränsning bör ökas. Det är möjligt att det kan behövas i vissa speciella mål, men samtidigt får man inte så lättvindigt som Socialdemokraterna glömma bort att det också finns brottsoffer. Man måste vara medveten om att varje gång som polis och åklagare bestämmer sig för en förundersökningsbegränsning finns det förmodligen också brottsoffer som tvingas acceptera att det brott som just de utsattes för inte ska utredas. Det måste man ha med i avvägningen.

Fru talman! I det här betänkandet finns det en motivreservation från Sverigedemokraterna som lyder: ”Sverigedemokraterna kan inte instämma i det som majoriteten anför om vikten av att nämndemannakåren så långt det är möjligt speglar Sveriges befolkning. Enligt Sverigedemokraterna ska kompetensen och inget annat vara avgörande.” Då ställer jag mig frågan: Vad betyder detta?

Bakgrunden är säkert att Sverigedemokraterna inte vill ha en nämndemannakår som speglar den etniska mångfalden i vårt samhälle, och kanske inte heller könsmässigt eller åldersmässigt. Vad är det då som de säger i sin reservation? Det stora problemet med dagens nämndemannakår är ju inte sned könsfördelning, och det är inte heller att det finns för få nämndemän med utländsk bakgrund enligt den utredning som Domstolsverket har gjort. Det stora problemet, som Sverigedemokraterna alltså inte vill rätta till, är att det finns en väldigt ojämn åldersfördelning.

Det är många äldre nämndemän och alldeles för få yngre och medelålders nämndemän. Som vi fick höra tidigare är medelåldern nästan 57 år.

Jag och Centerpartiet tycker att det är viktigt att vi har en nämndemannakår som inte har en alltför ojämn åldersfördelning i förhållande till befolkningen. Det har betydelse för värderingar, erfarenheter och kanske också för förståelsen för förändringar i samhällsutvecklingen. Det är helt enkelt en fråga om förtroendet för rättsväsendet och tilltron till nämndemannasystemet.

Vidare skriver Sverigedemokraterna i sin reservation att det är kompetensen och inget annat som ska vara avgörande. Då är min fråga till Sverigedemokraternas representant i debatten, Kent Ekeröth, vilken kompetens menar ni? Jag antar att det inte är en juridisk kompetens ni menar. Nämndemännen är ju och ska vara lekmän. Det är klart att man kanske kan komma fram till ett sådant här förslag om man vill ta bort nämndemännen, men det har ni inte föreslagit i er reservation. Det finns till och med ett förbud mot att advokater och åklagare är nämndemän.

Vilken kompetens är det alltså ni tycker att nämndemännen ska ha? Det skulle det vara intressant att få svar på. Man kan också fråga hur denna kompetens ska mätas. Det är kommunfullmäktige och i vissa fall landstingsfullmäktige – till exempel när man utser nämndemän i hovrätt – som utser nämndemännen på förslag från de politiska partier som sitter i fullmäktige. Man kan undra om de föreslagna nämndemännen ska tvingas göra något test för att visa att de har rätt kompetens. Jag hoppas att Sverigedemokraterna kan svara på vad de menar med sin reservation.

För Centerpartiets del vill jag betona att det viktigaste för nämndemännen är att de är lämpliga, laglydiga och står upp för de grundlags-skyddade rättigheterna, till exempel alla människors lika rätt och värde, religionsfrihet, rättssäkerhet för alla, oavsett om den åtalade är svensk eller inte, och att nämndemannen har ett starkt rättspatos och behandlar alla människor lika.

Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.
(Applåder)

Anf. 137 KENT EKERÖTH (SD) replik:

Fru talman! Vår reservation är egentligen rätt enkel. I utskottstexten står att nämndemännen ska återspegla majoritetsbefolkningen. Det innebär att det kan bli aktuellt med kvotering i dag eller i framtiden om det skulle vara någon form av underrepresentation av någon etnisk grupp eller vad det nu kan vara.

Vår generella inställning till detta med att sammansättningen ska återspegla det ena eller andra – det finns i en massa olika förordningar i kommuner och ute på arbetsplatser och så vidare – är att vi är emot kvotering. Det är detta vi poängterar i motiveringen.

Anf. 138 JOHAN LINANDER (C) replik:

Fru talman! Det finns ingen kvotering, utan det är partierna som själva utser nämndemännen. Partierna har tagit på sig att se till att vi får en nämndemannakår som avspeglar befolkningens sammansättning. Det är möjligt att ni är emot det och att partierna ska utse bara män i 65-årsåldern, som väl är det vanligaste – och damer också, för den delen – men

du svarade inte på min fråga om vilken kompetens ni vill att nämndemännen ska ha. Ni skriver att kompetens ska vara det enda som är avgörande. Jag ställer mig frågan: Vilken kompetens är det? Det kan finnas social kompetens, ekonomisk kompetens och så vidare. Vilken kompetens är det ni tycker är viktig när fullmäktige ska utse nämndemännen?

Anf. 139 KENT EKEROOTH (SD) replik:

Fru talman! Vi är självfallet inte emot att det kommer in fler unga i nämndemannakåren, men det är inte något som är ett självändamål, lika lite som det är ett självändamål att ha ett visst antal invandrare och så vidare. Vi ser gärna att det kommer fler unga, men precis som du, Johan Linander, säger är det partierna som föreslår vilka som ska utses till nämndemän. Vi kan inte ställa oss bakom en skrivning där man säger att man ska återspegla befolkningen. Vi har inte den uttalade ambitionen.

Vi ser andra fördelar med att partierna utser dem som ska företräda deras parti. Vilken kompetens de har får varje parti avgöra. I vårt fall handlar det om kompetens att företräda våra åsikter i de frågor som vi driver, alltså att återspegla den del av befolkningen som röstar på Sverigedemokraterna i synen på brott och straff. Det ska givetvis ske inom lagarna, men det finns ju ett visst svängrum där. Det är detta vi syftar på.

Anf. 140 JOHAN LINANDER (C) replik:

Fru talman! Nu blev jag verkligen förvånad. Kent Ekeroth står här och säger att de nämndemän som Sverigedemokraterna utser ska representera partiet när de sitter som nämndemän i domstolarna. Nej, nämndemännen ska inte företräda några partier alls. Ingenstans står det uttryckt vilket parti en nämndeman kommer från.

En nämndeman ska inte företräda ett partis ståndpunkter utan ska döma utifrån lagen precis på samma sätt som de utsedda domarna. Jag hoppas verkligen att det slant lite när Kent Ekeroth inte kunde förklara vilken kompetens det är Sverigedemokraterna efterfrågar i sin reservation.

Anf. 141 CAROLINE SZYBER (KD):

Fru talman! Tilltron till rättssamhället bygger på att människor kan förlita sig på en rättvis rättstillämpning och en effektiv brottsbekämpning. Ett rättssamhälle kräver fungerande domstolar. Att få sin sak prövad av en opartisk och självständig domstol är en grundläggande rättighet för varje svensk medborgare lika väl som att den som är anklagad för brott ska betraktas som oskyldig intill dess att hans skuld lagligen fastställts.

Eftersom det är ofullkomliga människor inblandade i den dömande verksamheten kan naturligtvis fel begås som drabbar enskilda mycket hårt. En felaktigt dömd person har i dag mycket svårt att få sin sak prövad och få resning. Därför borde ett fristående resningsinstitut inrättas som kan granska tveksamma domar inte bara i detaljer utan som helhet. Sådana institut finns redan i flera andra länder. Det har lagts fram ett antal motioner om detta. För närvarande sker ett arbete i Regeringskansliet. Jag och Kristdemokraterna ser fram emot att detta arbete ska presenteras.

Fru talman! Principen om den enskildes tillgång till rättssystemet, också känt som access to justice, är en av de grundläggande funktionerna i en rättsstat. Regeringen gav 2004 ett uppdrag åt Domstolsverket att utvärdera rättshjälpslagen. Syftet med utvärderingen var att skapa ett underlag för ställningstagande till eventuella förändringar av rättshjälpsystemet.

Domstolsverket kom 2009 med några förslag, och de bereds nu inom Regeringskansliet. Jag tycker att det är ett viktigt arbete och vill inte att det ska stressas fram. Det är viktigt att man tar ett helhetsgrepp om rättshjälpsreglerna framgent så att man tydligt kan garantera principen om allas likhet inför lagen och att den respekteras fullt ut så att alla medborgare har samma rättigheter oavsett ekonomisk situation.

Under utbildningen vid juristlinjen diskuterade vi studenter ofta rättsväsendet. En av de frågor som vi framför allt diskuterade var nämndemannasystemet. Där fanns det en stor skepsis bland mina kursare. Jag ska erkänna att jag än i dag kan vara lite skeptisk.

Det har först och främst handlat om att nämndemännen inte har speglat befolkningen. Såsom flera har varit inne på här tidigare i dag har det varit ett känt problem att åldersfördelningen inte helt och hållet har fungerat.

I tingsrätt dömer i dag tre lekmän tillsammans med en domare. Om de tre nämndemännen inte är överens med en domare kan de ändå fria eller fälla. Fokus med nämndemannasystemet är att få in mannen eller kvinnan på gatan och ett medborgarperspektiv i domstolsprocesserna.

En rättsstat angår alla, och alla bör vara beredda att bidra. Det är angeläget att nämndemännen representerar hela befolkningen. Så är det inte i dag. Det bör också vara en självklarhet att nämndemän finns av båda kön i rätten när till exempel mål om våldtäkt, sexuella övergrepp och vårdnadstvister ska avgöras.

Förra våren presenterade Kristdemokraterna en tanke om att införa domstolsplikt för alla. Det skulle innebära att alla medborgare någon gång under sin livstid skulle bli kallade som nämndemän. Vilka personer som skulle tjänstgöra som nämndemän under en begränsad tid, kanske en tvåårsperiod, skulle ske via lottning. Det systemet finns på olika sätt i olika länder. Det skulle leda till att en betydligt större del av svenskarna får kunskap och insyn i rättskipning och hur rättssamhället fungerar.

Jag gillar tanken att alla röstberättigade borde ingå i denna grupp och att alla skulle kallas som nämndemän. På så sätt skulle vi säkerställa att alla i befolkningen speglas och inte bara de som nominerats av partierna, som vi nämnt här tidigare i dag. Att nämndemännen skulle spegla befolkningen i det stora hela och öka kunskapen är något som också kan leda till att fördomarna kanske skulle minska.

Det finns väldigt mycket olika idéer. Man får i det arbete som nu sker inom Regeringskansliet ta allt detta i beaktande. Jag ser fram emot att det senare presenteras. Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

(Applåder)

Anf. 142 MARIA ABRAHAMSSON (M):

Fru talman! Två nationaldemokrater har utsetts till nämndemän i Södertälje tingsrätt. När TV4 intervjuade dem i förra veckan ville de inte

svara på reporterns frågor om demokrati är bra eller om Hitler var en bra eller dålig politiker. Frågorna var inte relevanta för uppdraget, menade de nykläckta nämndemännen.

I Karlstad har en sverigedemokratisk nämndeman nyligen stängts av för att han har ifrågasatt Förintelsen och uttryckt sig nedsättande om homosexuella. Avstängningsbeslutet ska nu prövas av Överklagandenämnden för nämndemannauppdrag.

Enligt rättegångsbalken kan domstolen stänga av en nämndeman som ”uppvisar ett beteende eller ett tillstånd som bedöms skada allmänhetens förtroende för rättskipningen”. Att tillhöra ett visst parti är i sig inte tillräckligt för avstängning, utan det krävs att nämndemannen har betett sig kvalificerat olämpligt.

Så länge som till exempel Sverigedemokraterna och Nationaldemokraterna har nämndemän som sköter sig någorlunda och avstår från exempelvis rent rasistiska uttalanden får de sitta med och döma i alla typer av mål, i tingsrätt, förvaltningsrätt, hovrätt och kammarrätt.

Ja, trots att det är ganska uppenbart att extrempartiets medverkan i rättskipningen har en förtroendeskadlig inverkan, vare sig det gäller partier på yttersta höger- eller vänsterkanten får de sitta där.

Som ett resultat av Sverigedemokraternas valframgång 2006 har partiet sedan förra mandatperioden nämndemän i våra migrationsdomstolar. Efter partiets framgång i höstens val har dessa blivit ännu vanligare. Asylsökande får i större omfattning lägga sina öden i händerna på nämndemän från ett uttalat främlingsfientligt parti. Och i den typen av mål ställs förtroendet för domstolarnas opartiskhet verkligen på sin spets.

Nu vill jag direkt säga att det från demokratisk synpunkt vore fel att på förhand sortera bort vissa partiets företrädare från att medverka som nämndemän. På samma sätt som Moderaterna och andra partier har rätt att nominera sitt partifolk som lekmannadomare måste självfallet Sverigedemokraterna och Nationaldemokraterna få göra detsamma, förutsatt att partierna har fått tillräckligt många röster i fria och demokratiska val.

Vad jag är kritisk mot är det förtroendeproblem som orsakas av nämndemannsystemet som sådant. Jag anser att det är ett förlegat och rättsosäkert system som bör avskaffas.

Fru talman! Jag har ibland använt bilden att juridiskt okunniga nämndemäns medverkan i en komplicerad rättssak är fullt jämförbart med att en hjärtoperation får utföras av en bilmekaniker. För egen del skulle jag inte ens vilja bli klippt av en lekman.

När det gäller alla andra samhällsfunktioner är vi noga med att de som sköter verksamheten också behärskar regelverken. Men i domstolarna är juridiskt oskolade nämndemän betrodda att till och med döma människor till livstids fängelse. Det händer att nämndemän överröstar de yrkesutbildade juristdomarna. Hur ofta de påverkar strafftidens längd utan att det syns i en formellt enhällig dom har vi ingen aning om.

Upprördheten som har väckts efter Sverigedemokraternas och nu senast Nationaldemokraternas intåg i domstolarna har trots allt haft något gott med sig. Vi har fått en debatt om vad det egentligen innebär att våra domstolar befolkas av politiskt tillsatta nämndemän.

Man har ganska allmänt börjat fråga sig varför amatörer ska döma i asylmål och andra rättegångar i stället för professionella domare som har

övat upp en särskild skicklighet när det gäller sådant som bevisvärdering, lagtolkning och bedömning av prejudikat.

Vid det här laget kan jag mer än väl invändningarna från nämndemännens lobbyorganisationer. Men jag köper inte deras argument att våra politiskt nominerade lekmanndomare fungerar som en demokratisk värdefull motkraft till den självständiga domarmakten. Den föreställningen är lika fel i dag som när de socialistiska slagorden skallade på de radikala 60- och 70-talen.

Lika lätt väger påståenden om att nämndemän står för folkligt förnuft, medborgerliga värderingar, mångfald, demokratisk legitimitet och ökad insyn. Folkligt förnuft i all ära, men sådant kan som bekant vara kryddat med fördomar, intolerans och rasism.

Och på vilket sätt ökar nämndemän insynen i rättsprocessen när de är förbjudna att yppa ett ord om vad som har sagts under rättsöverläggningar?

Avslutningsvis, fru talman, noterar jag att justitieutskottet i betänkande nr 9 föreslår avslag på min motion men utan att svara på mitt yrkande om att nämndemannasystemet bör avskaffas. Utskottet uppehåller sig endast vid rekryteringen av nämndemän och deras ersättning. Jag väljer att tolka det som att utskottet skruvar på sig och inte har något bra argument för att behålla nämndemannasystemet.

Fru talman! Nämndemannainstitutet lär inte avskaffas under den här mandatperioden heller. Men jag är nöjd om jag kan hjälpa riksdagens ledamöter att få upp ögonen för det orimliga med en ordning där juridiskt oskolade lekmän, främlingsfientliga eller inte, sätter sig till doms över oss andra.

Anf. 143 KENT EKEROTH (SD) replik:

Fru talman! Det är intressant att höra detta om lågt förtroende för rättsväsendet i och med nämndemannakåren. Jag vet att det finns många som har lågt förtroende också för de moderater, folkpartister och vänsterpartister som förespråkar öppna gränser i vår domstol. Så visst – man kan diskutera om man ska ha nämndemän eller inte, men jag kan säga att problemet finns exakt lika mycket när det gäller alla de ultraliberala mångkulturförespråkare som har suttit i våra domstolar och sitter där fortfarande i dag. De, inte minst Vänsterpartiet och Folkpartiet med flera, har suttit i lång tid i våra domstolar och dömt.

Nyss hörde jag prat om att det är jätteviktigt att spegla befolkningen. Men helt plötsligt ska vi inte spegla befolkningen med Sverigedemokraterna, Folkpartiet eller vem det nu är som svenska folket har röstat fram. Helt plötsligt var det inte alls viktigt med befolkningens åsikter och ståndpunkter om saker och ting.

Domstolarna och nämndemannakåren är kryddade med intolerans, sägs det här. Men de är också kryddade med dem som förespråkar öppna gränser och andra galenskaper. Visst kan vi diskutera om vi ska ha nämndemän, men detta är en ganska intressant utgångspunkt att ha.

Anf. 144 MARIA ABRAHAMSSON (M) replik:

Fru talman! Jag uppfattade inte att jag fick någon fråga. Men om jag var otydlig på någon punkt kan jag säga att min ambition och mitt önskemål är att samma expertis och sakkunskap som vi förutsätter att vi ska

bemötas av inom andra verksamheter, statliga myndigheter och allting annat, ska finnas även hos våra domstolar. Jag vill att samma krav på saklighet, kompetens och expertis ska vara ledande även där. Det är huvudskalet till att jag är mot nämndemannasystemet.

Anf. 145 KENT EKEROTH (SD) replik:

Fru talman! Det är absolut en diskussion som vi kan köpa. Det är helt klart det bästa att utgå från kompetens.

Men Maria Abrahamssons utgångspunkt var att vi har kommit in i riksdagen och att vi får utse nämndemän runt om i landet. Det var utgångspunkten, precis som om rättssäkerheten skulle bli sämre då. Jag vet inte om jag heller är nöjd med den rättssäkerhet som finns när Vänsterpartiet eller några liberala folkpartister som förespråkar öppna gränser sitter och dömer. Man kan ha denna utgångspunkt också.

I övrigt kan man helt klart vara öppen för en diskussion om ifall vi ska ha nämndemannasystemet eller inte. Men det finns fler galningar, om man får uttrycka sig så. Om Maria Abrahamsson anser att SD är galningar anser jag att det finns en salig massa i denna kammare.

Anf. 146 MARIA ABRAHAMSSON (M) replik:

Fru talman! Jag blir alltmer förvirrad av det som sägs från den andra sidan här.

Låt mig säga så här: Jag var ganska tydlig i mitt anförande när det gäller att vi med detta system bara har att acceptera att även sverigedemokrater och nationaldemokrater som alla andra partier får utse sitt parti-folk till nämndemän. Vad jag menar med detta är att det är just det som sätter fingret på att systemet är helt apart. Det är det som är min poäng i ditt fall, Kent Ekeroth.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 3 mars.)

22 § Unga lagöverträdare

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 2010/11:JuU12
Unga lagöverträdare.

Anf. 147 ARHE HAMEDNACA (S):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till vår reservation nr 1 som handlar om brottsförebyggande arbete. Jag tycker att det är mycket bra att den socialdemokratiska motionen 387 har fått utskottets bifall och att riksdagen därmed tillkännager att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag om en snabbare rättslig prövning av ungdomsbrott.

Fru talman! Att skapa trygghet från brott i vårt samhälle är ett av statens främsta ansvarsområden. Därför har satsningarna på rättsväsendet under en lång rad av år varit bra och nödvändiga. Ändå kan vi se att det finns tydliga brister, som de långa handläggningstiderna inom rättsväsendet eller detta att häktade tvingas transporteras runt halva Sverige till

höga kostnader. Det gäller också det faktum att polisen trots resursförstärkningar har svårt att öka sin effektivitet – bara för att nämna några brister.

Men den kanske allra viktigaste frågan är det brottsförebyggande arbetet. Om vi inte lyckas förhindra att unga hamnar i kriminalitet eller om vi inte klarar att ingripa tidigt för att bryta destruktiva mönster kommer vi inte att lyckas skapa trygghet i samhället oavsett de resurser som ges till polis, åklagare, domstolar och kriminalvård.

Jag menar att regeringen borde lägga betydligt större vikt vid det brottsförebyggande arbetet än vad som har skett hittills. Under regeringens fem år vid makten har i stort sett inga brottsförebyggande reformer skett. Tvärtom har jag kunnat se en utveckling i samhället som oroar mig. Hög arbetslöshet, särskilt när det gäller ungdomar, bristande skolresultat och ökade kostnader för socialbidrag talar sitt tydliga språk.

För inte så länge sedan presenterades en rapport från Rädda Barnen som visade att barnfattigdomen har ökat. Inte mindre än 220 000 barn lever i fattigdom i dag – detta trots att Sverige är ett av världens rikaste länder och trots att Sverige har klarat den ekonomiska krisen bra. Den fördelningspolitik som har bedrivits under den borgerliga regeringsperioden har dragit isär landet och ökat klyftorna i samhället.

Den procentenhet som tjänar mest har fått lika mycket i inkomstförstärkningar som 25 procent av svenska folket tillsammans. Resultatet har blivit att de som har sämst förutsättningar har fått det ännu sämre. Självfallet påverkar detta familjers och barns möjligheter.

Det finns tydliga samband mellan fattigdom och till exempel utbildningsresultat, etablering på arbetsmarknaden, hälsa, mobbning och trygghet i det egna bostadsområdet. Men det finns även tydliga samband mellan fattigdom, utanförskap, segregation och kriminalitet.

Det är i de stora städernas socioekonomiskt fattiga områden som en stor del av de debuterande kriminella rekryteras. Moderaterna gick till val 2006 med budskapet att man skulle minska utanförskapet. I stället har arbetslösheten permanentats på en hög nivå. Framför allt har unga drabbats. Långtidsarbetslösheten har blivit ett allt större problem. Kampen mot arbetslöshet i de negativt segregerade områdena är central i det brottsförebyggande arbetet.

Även boendesegregationen har ökat påtagligt i våra stora städer. Det bidrar till utanförskap och en känsla av vi och de.

Ett extra besvärligt problem är den ökade skolsegregationen. Unga människor som formas inför sitt vuxenliv är naturligtvis extra känsliga för att bli utestängda.

Det har uppstått en machokultur bland många pojkar i skolan. I den ligger att skolarbetet inte är viktigt, och det finns ett förhållande av styrka och våld. De kriminella gängerna och grupperna rekryterar medvetet ungdomar för att göra både grovjobb och handräckning i den kriminella verksamheten. Skolan och samhället måste stå upp mot en sådan utveckling.

Skolan behövs i arbetet med att leda stökiga barn och ungdomar rätt. Självklart är detta ett svårt arbete som ofta kräver professionell kompetens. Nedrustningarna på skolans medicinska och socialpsykologiska kompetens är därför en olycklig utveckling. Jag som har invandrarbak-

grund vet också av egen erfarenhet hur viktigt det är att involvera föräldrarna i skolans sociala arbete.

Fru talman! Det brottsförebyggande arbetet måste ta sin utgångspunkt i den politik som leder till minskade klyftor i samhället, inte ökade. Det är genom välfärdspolitiken och en aktiv politik för fler jobb som vi bygger grunden.

När det gäller våra rättsvårdande myndigheter har de ett ansvar att ensamma och tillsammans med andra aktörer verka brottsförebyggande och för en bättre hantering av unga som begår brott. För en kort tid sedan lämnade Riksrevisionens styrelse en redogörelse om polisens brottsförebyggande arbete. Kritiken från Riksrevisionen var skarp mot både polisens och regeringens sätt att hantera det brottsförebyggande arbetet.

Polisen genomför inte mer än hälften av den brottsförebyggande verksamhet de har planerat för. Effekten av de åtgärder som genomförs är också oklar, trots att 6 miljarder kronor per år läggs ned på denna brottsförebyggande verksamhet. Det handlar främst om bristande styrning. Detta är en allvarlig och oroväckande kritik, och jag kan inte annat än undra om regeringen saknar politik, vilja och förmåga på detta område.

Fru talman! Polisen har en viktig roll i det brottsförebyggande arbetet. Polisens arbete måste utvecklas mot mer kompetens och mer kontaktpoliser i landets alla skolor. Det innebär att en lokal polis knyts till varje skola. Dessa kontaktpoliser ska arbeta brottsförebyggande men också delta i andra av skolans aktiviteter.

Det är bara att konstatera att denna verksamhet ser olika ut beroende på var i landet du befinner dig. I några kommuner har man bedrivit en aktiv politik för att få ut poliser i skolan, men i väldigt många skolor runt om i landet har varken elever, rektorer eller lärare en aning om vem som är lokal kontaktperson från polisen.

Likadant är det med samverkansavtal mellan polisen och kommunerna. I vissa kommuner finns det samverkansavtal, men i andra saknas ett genomtänkt arbete för att nå ett bättre resultat. Det är viktigt att en ökad samverkan kommer till stånd mellan skolan, polisen, socialtjänsten och hälso- och sjukvården. Kanske kan en sådan samverkan förstärkas genom bindande samverkansavtal. Även frivilligorganisationerna har en viktig roll i det brottsförebyggande arbetet.

Jag vill beröra ytterligare ett område som är viktigt för mig. Våldet mot kvinnor och andra nära anhöriga inom familjen är fortfarande alltför ofta förekommande. Vi politiker måste bidra med att upprepa att det inte är acceptabelt att misshandla nära anhöriga. Återigen måste polisen och socialen skaffa mer kunskap om förebyggande arbete mot våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld. Ge tillräckliga resurser till frivilligorganisationer så att de kan fortsätta sitt viktiga arbete och utöka de goda insatser de gör!

Fru talman! För att bekämpa brottslighet behövs alla goda krafter i samhället. Det behövs samverkan i ett solidariskt samhälle. Samhället måste ta krafttag både mot själva brotten och mot brottens orsaker.

Jag yrkar än en gång bifall till den socialdemokratiska reservationen.

Anf. 148 HELENA BOUVENG (M):

Fru talman! I dag debatterar vi framlagda motioner som rör unga lagöverträdare, det vill säga unga människor som begår brott.

Unga människor är en aktiv grupp på många sätt, och det gäller även brottsaktiviteten. I runda tal kan man säga att ungdomar mellan 15 och 20 år som är skäligen misstänkta utgör ungefär 25 procent av samtliga misstänkta i Sverige, trots att de endast utgör 10 procent av befolkningen.

Många begår ett enstaka brott. Jag vet inte hur många i denna kammar som har pallat äpplen, trimmat en moped eller vad vi nu kan ha hittat på, men vi fortsätter inte på den kriminella banan. En liten del väljer dock att fortsätta. Det är en bana som endast kan leda till ett liv i misär där fängelsevistelser och ny brottslighet avlöser varandra.

Varför väljer då en ung person att inleda en kriminell bana? Ofta handlar det inte bara om en faktor utan om flera. En besvärlig skolgång kan ha lett till underkända betyg eller avhopp från skolan, ett bagage tungt att bära inte minst inför ett framtida arbetsliv. Det kan bero på att kompisarna inte tycker så himla mycket om dig. Du får inte vara med i gemenskapen, bollen passas aldrig till dig och mobbning är en del av din skolvardag.

Inte helt ovanligt är att du själv har blivit utsatt för brott. Att dagens brottsoffer är morgondagens gärningsman är i dag ett välkänt fenomen. De som fortsätter den kriminella banan har oftast också blivit utsatta för brott under en längre tid. Det kan vara en besvärlig familjesituation där en eller flera föräldrar är frånvarande, missbrukare eller kriminella.

Det kan också vara en uppväxt där en ung persons föräldrar under lång tid levt på bidrag och haft svårt att komma in på arbetsmarknaden, där framtidsdrömmarna har lyst med sin frånvaro och tron på ett bättre liv har suddats ut. Det är just här de kriminella grupperingarna har de största möjligheterna att rekrytera till sina nätverk. Snabba cash ser ut att vara den enda vägen ut för att slippa ett liv i bidragsberoende och för att snabba, vräkiga bilar ska kunna bli verklighet.

Det kan också vara så att ett Svenssonliv inte är tillräckligt. Volvo, labrador och ett radhus är helt enkelt inte tillräckligt lockande. Enligt Carin Götblad har man identifierat hela 5 000 ungdomar som kan anses vara i riskzonen och som har de flesta av de nu nämnda faktorerna med sig i sitt cv.

Som jag började med att säga är det dock oftast flera riskfaktorer som spelar in i bilden. Likaväl som familj, kompisar och skola kan vara riskfaktorer kan de också vara skyddande faktorer. En bra skolgång, väl fungerande familjeliv, sjysta kompisar och medlemskap i en förening kan innebära att du inte väljer den kriminella banan.

Hur många vittnesmål har vi inte hört om att det var den där idrottsläraren som var min räddning, eller den där läraren som alltid trodde på mig även om jag var lite strulig – eller varför inte den där polisen som faktiskt tog min polisanmälan på allvar. Inte minst gäller det den där föräldern som aldrig gav upp.

Om vi nu vet att det är flera saker som spelar in måste vi agera utifrån detta faktum, fru talman. Det mest grundläggande torde vara att insatserna för att fler får ett arbete inte nog kan understrykas för att vi långsiktigt ska kunna motarbeta ungdomsbrott. En bra och fullständig skolgång är här den viktigaste faktorn. Tidiga tendenser till skolk måste snabbt följas

Unga lagöverträdare

upp och redas ut för att få veta varför den unga faktiskt inte kommer till skolan. Samarbetet mellan hem och skola är absolut nödvändigt.

För mig är det också uppenbart att vi i vuxenvärlden inte får blunda för om vi känner till att fler riskfaktorer finns. På flera håll i Sveriges kommuner har man vågat identifiera barn och ungdomar utifrån dessa faktorer och har därför kunnat ge stöd från tidig ålder, vilket har gett goda resultat. Dessa goda exempel ska kunna spridas till samtliga av våra kommuner.

Om den unga redan har börjat begå brott blir samarbetet mellan skolan, socialen, polisen och hemmet en nödvändighet. Det är också viktigt att titta på vilken typ av brott som har begåtts. Exempelvis är tillgreppsbrott en typ av brott som ofta leder till en kriminell livsstil. Det är viktigt att titta på hela bilden av den enskilda ungen för att kunna göra en insats som faktiskt ger resultat. Våra ungdomar är likt oss inte en homogen grupp.

Alliansregeringen har låtit ta fram ett antal intressanta förslag som vi nu tittar på för att gå vidare i arbetet med att förhindra unga människor att fortsätta på den kriminella banan. Det är bland annat förslag som Mats Löfving och Carin Götblad har lämnat på regeringens uppdrag. Det handlar om kraftsamling mot ungdomsbrott och omfattar metodutveckling, enhetlighet, samverkan och utvärdering. Det handlar om ekonomiska styrmedel så att rättsväsendet håller tidsfrister i utredningar av ungdomsbrott. Det handlar om åtgärder för att underlätta samverkan mellan polisen, socialtjänsten och skolan för en tidigare upptäckt av den som riskerar att bli vanlig kriminell. Det handlar om att polisen bör leda förundersökningar angående ungdomsbrott i betydligt fler fall än i dag. Det handlar om att polisen bör reagera snabbare än i dag när unga begår vissa brott, främst sådana som enligt forskningen ofta leder till kriminell livsstil, exempelvis tillgrepp av fortskaffningsmedel. Det handlar vidare om att sociala insatsgrupper med i första hand socialtjänst, polis och skola bildas på lokal nivå som ska arbeta konsekvent och uthålligt med ett operativt ansvar.

Det är vidare fråga om att individuella handlingsplaner för unga som riskerar att rekryteras till kriminella nätverk ska utarbetas. RPS ska verka för att polismyndigheterna etablerar lokala poliskontor i bostadsområden med särskilt behov av polisiär närvaro. Lägg därtill den utredning som nu pågår där förslag ska förberedas för smartare påföljder för unga. Som ni hör är listan lång, och vi lär nog få se fram emot många bra förslag från regeringen.

Fru talman! Mycket har gjorts och mycket är på gång i arbetet för att våra ungdomar inte ska hamna snett i livet. Att alliansregeringen prioriterar detta område går inte att ta miste på. Man kan förvånas lite över de få motioner som har väckts om detta så viktiga område. Är inte intresset eller förmågan från oppositionen större än så? Dessutom är jag lite förundrad över att kraften har lagts på domstolarnas hantering av ungdomsbrott.

Vi är helt överens om att tidsfristerna för ungdomsbrott måste hållas. Om inte riskeras rättssäkerheten. Snabba reaktioner när ungdomar begår brott är av yttersta vikt för både gärningsmannen och inte minst brottsoffret. Enligt Brås senaste rapport som lämnades så sent som för några veckor sedan kan man konstatera att handläggningstiden för ungdoms-

brott är kortare än för vuxna som begår brott. Den kortare handläggningstiden beror dock nästan enbart på snabbare handläggning av ungdomsmål i rättskedjans slutfas från åtalsbeslut till dom. Detta sker utan vare sig domstolsjourer eller ungdomsrotlar vid alla våra tingsrätter.

Det är kanske inte där det stora problemet ligger utan långt tidigare i processen. Borde man inte lägga krutet där? Arhe Hamednaca pratade i sitt inlägg mycket om det brottsförebyggande arbetet, men jag har inte sett en enda motion i frågan som har rört mer än poliser, kontaktpoliser i skolan och att regeringen ska komma tillbaka med förslag om snabbare handläggning. Jag saknar verkligen förslagen från er sida. Hur ska man ta ett helhetsgrepp så att våra unga människor inte ska hamna på den kriminella banan?

(Applåder)

Anf. 149 ROGER HADDAD (FP):

Fru talman! Att förebygga brott i allmänhet och att se till att unga inte begår brott och hamnar i en kriminell bana är ett av våra viktigaste uppdrag i samhället. Vi politiker har ett stort ansvar att peka ut detta för våra myndigheter i deras prioriteringsarbete. Också kommunpolitiker har ett stort ansvar och en central roll när det gäller samverkan mellan socialtjänsten, skolan och polisen – och det civila samhället, som jag inte har hört någon nämna i tidigare inlägg.

Många brottsförebyggare i kommunerna och i stadsdelarna gör ett fantastiskt arbete med att nattvandra och finnas till som ett sätt att öka tryggheten och hålla en bra dialog med många ungdomar. Skolan har ett stort ansvar. Exempelvis kan frågan om skolk ha direkt inverkan på ungdomars kriminalitet. Om skolan och samhället har en bra koll på ungdomarna kan vi också förebygga att de hamnar i fel gäng och begår brott, oavsett om det handlar om snatteri eller annan typ av brott.

Det är viktigt att samhället agerar direkt när unga begår brott. Därför vill jag starkt betona att vi också är kritiska mot myndigheter som inte lever upp till de mål som finns om snabbare handläggning av ungdomsändanden. Därför har regeringen givit Rikspolisstyrelsen i innevarande års regleringsbrev ett särskilt uppdrag att fokusera på och bekämpa ungdomsbrottslighet på ett tidigt stadium.

Folkpartiet driver också sedan tidigare frågan om att inrätta särskilda domstolar för unga brottslingar. För oss i Folkpartiet, fru talman, är det viktigt att unga som begår brott också ska få känna av en konsekvens från samhällets sida. Påföljden ungdomstjänst är bättre än böter och markerar tydligt samhällets syn på brott. Folkpartiet har länge och mycket tydligt drivit linjen att alla brott som begås av unga under 18 år, till och med under 15 år, också ska utredas.

Fru talman! Fokus måste ändå vara på det förebyggande arbetet. I justitieutskottets betänkande lyfter vi fram ett antal satsningar som regeringen har genomfört de senaste åren, som bland annat har resulterat i ett antal pilotverksamheter i landet. Jag vill särskilt betona vikten av verksamheter, till exempel närpolisen – en lokal, permanent och synlig närpolis som finns ute i samhället och ute i stadsdelarna. Det räcker inte med kontaktpoliser. De är bra, Arhe Hamednaca, men vi måste ha närpoliser som åker ut i stadsdelarna. Det är inte bara fråga om att åka ut och dra ned rutan och säga hej till ungdomarna utan de ska finnas permanent

lokalt i stadsdelen och jobba tydligt med skolan, näringslivet, föreningslivet och det civila samhället samt skapa förtroende och tillit mellan polisen och ungdomarna. Det tror jag på sikt är en av de mest effektiva åtgärderna som kommuner tillsammans med staten och andra aktörer i det civila samhället kan vidta för att förhindra att ungdomar över huvud taget hamnar i brottslighet.

Regeringen har tidigare i ett betänkande från förra året fått ett antal förslag på satsningar för att motverka rekrytering till och underlätta avhopp från kriminella miljöer. Från Folkpartiets sida ser vi ett stort behov av den typen av insatser. En viktig åtgärd som nämndes i tidigare inlägg är så kallade sociala insatsgrupper där flera myndigheter och kommuner går ihop för att förebygga kriminalitet bland unga. Vi hoppas innerligt att detta förslag blir verklighet och att regeringen snart återkommer till riksdagen med ett batteri av insatser för ungdomar.

(Applåder)

Anf. 150 JOHAN LINANDER (C):

Fru talman! Precis som vi har fått höra tidigare har det hänt mycket. Under förra mandatperioden satte regeringen i gång en lång rad viktiga utredningar på området. De gäller hur vi bekämpar ungdomskriminalitet och ser till att ungdomar inte hamnar i kriminalitet. Vi har tidigare hört om Mats Löfvings och Carin Götblads utredningar, och vi har dessutom Påföljdsutredningen som ser över hela påföljdssystemet inklusive det för unga lagöverträdare.

Det har också vidtagits en lång rad åtgärder, och en del av dem har ni hört om tidigare. Rikspolisstyrelsen har i regleringsbrevet för 2011 fått i uppdrag att på olika sätt stödja polismyndigheterna så att de kan hålla de lagstadgade tidsfristerna. Åklagarmyndigheten har också i sitt regleringsbrev fått i uppdrag att redovisa hur tidsfristerna hålls och vad som görs för att få ned genomströmningstiderna.

Vi har även på senare år sett en snabb utveckling med nya lokala poliskontor, framför allt i Stockholm, vilket är en förbättring. Det är just det som Roger Haddad var inne på, nämligen att vara närvarande och tillgängliga och synliga ute i bostadsområdena. Det är ett effektivt brottsförebyggande arbete. Det ska ställas mot den situation som vi hade före 2006, då polisstationer lades ned i en förskräcklig fart i hela landet.

När det gäller utredningsförslaget om sociala insatsgrupper är beslut på gång. Och förslaget om att avskaffa den särskilda regleringen av förundersökningsledarskap i ungdomsärenden bereds. Det kan också vara en viktig del för att utredningarna när de gäller unga lagöverträdare ska gå snabbare.

Vidare har vi fått särskilda ungdomsrotlar på större tingsrätter och särskilda ungdomsåklagare på en del åklagarkammare. Polisen i Stockholms län har inrättat ett speciellt utredningscentrum för unga lagöverträdare. Vidare har Rikspolisstyrelsen tillsammans med länspolismästarna bestämt att 2011 ska ungdomsbrott vara ett särskilt prioriterat område.

Fru talman! Det är glädjande att mycket har skett och att ännu mer är på gång. Därför känns tillkännagivandet i det här betänkandet som att slå in en öppen dörr. Det tillför ingenting, men det skadar väl inte heller. Därför behövs det inte ens, som vi ser det, en votering i frågan.

Med detta säger jag inte att allting är bra, för det är det inte. Fortfarande är handläggningstiderna för långa, och för många unga hamnar i kriminalitet. De tar steget från den där småbrottsligheten som är ganska vanlig, tyvärr, bland unga men som inte leder till vidare brottslighet. Men många går vidare och börjar begå grövre brott.

Det behövs fortfarande också ett tätare samarbete mellan skola, socialtjänst, polis och andra lokala företrädare. Det finns nu samverkansavtal mellan polisen och nästan alla kommuner i landet, och de är en viktig grund att arbeta vidare från.

När vi talar om unga lagöverträdare måste jag också nämna alkohol och andra droger. Det hör tätt samman. Nolltolerans mot langning, snabb kontakt med föräldrarna, nära samarbete mellan polis och socialförvaltning är viktiga delar i det som kallas för Kronobergsmodellen. Kronobergsmodellen bör användas i hela landet, för den har visat sig vara effektiv för att minska tillgängligheten till alkohol för unga, och det har blivit färre misshandels- och skadegörelsebrott.

Utöver detta skulle jag vilja poängtera behovet av att förbättra den slutna ungdomsvården. När unga har hamnat i kriminalitet är det viktigt att de får all hjälp som tänkas kan för att de ska kunna ta sig ur kriminaliteten och när de har avtjänat ett straff komma ut och i fortsättningen vara på den lagliga sidan. Om detta kommer också en proposition i slutet av den här månaden.

Fru talman! Jag kan inte låta bli att ge några små kommentarer till det som Arhe Hamednaca tog upp i sitt anförande. Det lät nästan som att före 2006, när Alliansen vann valet och bildade regering, fanns det ingen arbetslöshet, ingen brottslighet och inga sociala problem. Om vi minns tillbaka fem år i tiden så var det ju inte riktigt så det var. Vi hade en hög arbetslöshet och en väldigt hög ungdomsarbetslöshet. De sociala problemen är stora nu, men de var stora då också.

Vad man kan mäta kan vi diskutera. Till exempel gör Brottsförebyggande rådet en nationell trygghetsundersökning varje år. I fyra år i rad har de som svarat på denna undersökning sagt att de känner sig tryggare. Tidigare såg det inte riktigt ut så. Vi har vänt trenden. Svenska folket känner sig tryggare nu, åtminstone enligt den nationella trygghetsundersökningen som är den största undersökning som görs på det här området.

År 2010 minskade antalet anmälda brott i Sverige, och det är länge sedan det hände att trenden faktiskt vände. Det är väl för tidigt att säga att det kommer att fortsätta att minska, men vi kommer definitivt att arbeta för det.

Jag ska också säga något kort om de ökade klyftorna, även om tiden går, fru talman. Jag kommer inte ihåg om det var Socialdemokraternas valanalys i Stockholms län eller Stockholms stad som uttalade, ganska klokt, att även under Socialdemokraternas tid vid makten ökade klyftorna och att man som parti hade anledning att vara självkritisk.

Vi kan titta tillbaka på hur det såg ut under förra mandatperioden. Det kan vara intressant att göra eftersom den socialdemokratiska debattören i den här debatten tog upp frågan. Med det internationellt vedertagna sättet att mäta inkomstklyftor, den så kallade ginikoefficienten, minskade klyftorna i Sverige fram till den globala krisen hösten 2008. Med Alliansens politik minskade utanförskapet och klyftorna, och det var tack vare att arbetslösheten minskade.

Sedan gjorde så klart krisen i Sverige som i alla andra länder att arbetslösheten ökade, tyvärr. Men tack vare en klok ekonomisk politik har vi nu Europas starkast växande ekonomi och en snabbt sjunkande arbetslöshet. Det kommer också att göra att klyftorna kommer att minska, för det är nödvändigt. Utanförskap är ofta en grogrund till kriminalitet.

De här problemen måste bekämpas på alla områden, men det blir inte bättre av att hävda att någonting har varit på ett sätt som det faktiskt inte har varit. Med detta, fru talman, vill jag avsluta.
(Applåder)

Anf. 151 ARHE HAMEDNACA (S) replik:

Fru talman! Johan Linander sade i sin kommentar att jag har sagt att det inte fanns någon brottslighet före 2006. Jag har inte sagt det. Brottslighet har alltid funnits. Men de metoder som man använder och den politik som man bedriver var det som jag nämnde.

Innan jag blev riksdagsledamot jobbade jag på fältet. Jag har jobbat på Fryshuset, framför allt med ungdomar. Jag vet hur samhället ser ut. Det har alltid funnits brottslighet. Men det har också funnits en politik som har minskat den. Det var det som jag sade.

Johan Linander säger att arbetslösheten har minskat sedan Alliansen tog över. Den har inte minskat, tvärtom, och den har ökat klyftorna i samhället.

För tre veckor sedan träffade jag 18 ungdomar i Rinkeby Folkets Hus. Ingen av dem hade jobb. De sade till mig: Ingen gör något för oss. Alternativen för oss kanske är något annat, brottslighet. Vad gör samhället? Frågade de. Vad skulle jag säga till de här ungdomarna? Jag hoppas att några av dem lyssnar på den här debatten.

Anf. 152 JOHAN LINANDER (C) replik:

Fru talman! Arhe Hamednaca kanske inte riktigt lyssnade på vad jag sade. Det var så att klyftorna minskade från 2006 fram till hösten 2008. Sedan har klyftorna ökat, definitivt, för det hänger så nära samman med hur vi lyckas med arbetslösheten i det här landet.

Vi lyckades få ned arbetslösheten. Vi minskade utanförskapet rejält. Sedan kom det en finanskris emellan som drabbade hela världen, åtminstone hela västvärlden. Då vore det väl märkligt om inte också Sverige hade varit drabbat som är ett väldigt exportberoende land. Men nu ser vi ju att vi har en enormt bra ekonomi och att arbetslösheten sjunker. Det kommer också att innebära att klyftorna minskar, och det är jätteviktigt. På det området är vi överens.

Jag vill också säga något om ungdomsarbetslösheten, även om den kanske inte riktigt ingår i den här debatten, fru talman. I sådant fall ber jag om ursäkt. Givetvis är det absolut nödvändigt att ungdomar kan få ett jobb. Men mycket av det som vi talar om här, unga lagöverträdare, handlar egentligen om något långt tidigare än när man kommer ut i arbetslivet. Det handlar om tiden redan under skolåren och i många fall om tiden redan innan ungdomarna blev straffmyndiga och hur samhället ska agera. Då måste det finnas ett nära samarbete mellan socialtjänst, skola och polis, för det är ofta polisen som ser de här, oftast killarna, 12–14 år gamla, ute på stan där de inte borde vara.

Det här samarbetet har vi gjort väldigt mycket för att förbättra. Och de samverkansavtal som nu finns mellan polisen och nästan samtliga kommuner i landet är jätteviktiga att arbeta vidare med. Jag har också mött kommunpolitiker som säger att detta är första gången som de har känt att polisen faktiskt har ett intresse av att samarbeta. Nu har vi styrt upp så att ett samarbete verkligen ska finnas. Det är en av de saker som vi har gjort, och jag har nämnt många fler tidigare.

Anf. 153 ARHE HAMEDNACA (S) replik:

Fru talman! Den här debatten handlar inte om arbetslösheten, men den började sjunka redan under vår tid tack vare de politiska insatser som vi gjorde före 2006.

Vad har du, Johan Linander, för kommentar till Riksrevisionens kritik mot regeringens bristande styrning och avsaknaden av brottsförebyggande arbete? Det är inte jag som säger detta utan Riksrevisionen.

Visst finns det samarbete i vissa områden. Det vet jag, för jag har arbetat i en frivilligorganisation och samarbetat med polis och kommunens socialtjänst. Men det finns fortfarande brister i samordningen av arbetet när det gäller ungdomsbrottslighet. Det är ett bekymmer.

Prata inte bara om tiden före 2006! Nu är det ni som regerar och har ansvaret.

Anf. 154 JOHAN LINANDER (C) replik:

Fru talman! Vi är glada att det är vi som regerar så att en lång rad verksamheter för att förbättra situationen kan sättas i sjön.

Jag vill dock påpeka att den riksrevisionsrapport som Arhe Hamednaca hänvisar till kom 2009 och tittade tillbaka i tiden. Den studerade alltså även åren före 2006, så ni får nog känna lite gemensam skuld.

Polisen är mycket svårstyrd. I polisorganisationskommittén är vi helt överens om att något måste ske med organisationen för att detta ska kunna styras upp. I dag har Rikspolischefen ett nästan omöjligt uppdrag. Han ska genomföra saker, men samtidigt driver 21 länspolismyndigheter och cheferna för dem den verksamhet som de själva önskar.

Vi är nog ganska överens om att det återstår mycket att göra för att färre ungdomar ska hamna i kriminalitet. Brott som begås av ungdomar och där ungdomar är brottsoffer ska utredas snabbare. Det är till stor skada att man ska gå och vänta under lång tid på att det man har gjort ska avgöras. Man kan hinna begå fler brott under tiden, och dessutom skapas det kanske fler brottsoffer.

Det är viktigt att påpeka att de ungdomar som har hamnat fel i samhället och kommit in i kriminalitet och gäng redan under ungdomstiden måste få hjälp att komma ur kriminaliteten. Det är inte så enkelt att ta sig ur gängkriminalitet. Det krävs att samhället har resurser och medel att hjälpa dessa ungdomar.

Anf. 155 KENT EKEROTH (SD):

Fru talman! När det gäller betänkandet om unga lagöverträdare valde SD att bilda en majoritet tillsammans med S, V och MP. Vi gjorde det för att vi ansåg att den utskottstext som blev resultatet av denna majoritet låg närmare vår ståndpunkt än den text som allianspartierna ursprungligen föreslog. Det gällde behovet av en snabbare hantering av ungdoms-

brott. Men som Johan Linander sade verkar alla vara rörande överens i denna fråga, och det är ju bra.

Vi förespråkar också en revidering av lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare så att den endast ska omfatta personer som var under 18 år när gärningen begicks. Vi har sett flera fall i Sverige där personer som är mellan 18 och 21 år har begått fruktansvärda brott som våldtäkt, grov misshandel och så vidare, men på grund av denna lag har de fått alltför låga, ofta löjeväckande låga, straff. En 20-åring som misshandlar någon grovt har inte på något sätt förtjänat en mildare dom, vilket ofta blir fallet med dagens lagstiftning. Detta är helt oacceptabelt, menar vi. Lagen bör revideras så att de får det straff de förtjänar.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag under punkterna 1 och 2 och bifall till reservation 4 under punkt 3.

Anf. 156 TUVE SKÅNBERG (KD):

Fru talman! Ett återkommande kriminalpolitiskt debattämne är hur samhället ska reagera på ungdomars brottslighet, och det har vi ägnat oss åt i dag. Det är ett område som jag och Kristdemokraterna tycker är viktigt att vi debatterar; det finns mycket att göra här.

Det går inte att tala om brott och straff utan att beröra det förebyggande arbetets roll. När kriminalvården får ta hand om en person är det många gånger mänskligt sett redan för sent för en genomgripande förändring.

Föräldrarna och familjen är samhällets viktigaste brottsförebyggande resurs. Det skrev en statlig utredning för några år sedan. Inget barn föds till brottsling, men det föds in i en miljö där risken att utveckla ett brottsligt beteende kan vara större eller mindre. En trygg uppväxt med goda vuxna förebilder som förmedlar normer och värderingar med respekt för andra människors värde och integritet kan inte överskattas.

Om inte föräldrarna fungerar i detta avseende måste andra vuxna som finns runt omkring barnet ta på sig ansvaret. Det kan vara släktingar, lärare, idrottsledare, grannar, myndighetspersoner, föreningsaktiva och människor i kyrkor och samfund – kort sagt vuxna som bryr sig. Normöverföringen från den äldre generationen till den yngre brister och måste bli bättre. Kontakten med en enda pålitlig vuxen under uppväxten kan betyda skillnaden mellan ett liv i eller utan kriminalitet.

Ungdomen är, som vi redan har talat om, den mest brottsaktiva perioden i människors liv. Långt ifrån alla människor begår dock brott. Men i förening med det korta tidsperspektiv som många unga har och att ett helhetsgrepp gällande unga lagöverträdare inte alltid funnits överallt skapas en nyrekrytering till kriminella kretsar som inte kan ligga i vårt samhälles intresse.

Vi kristdemokrater ser vikten av att ha snabba åtgärder; det är en viktig väg. Att arbeta vidare för ökad samverkan mellan myndigheter och stärka stödet till föräldrar genom exempelvis familjerådslag och bekymringssamtal är en annan viktig åtgärd.

Vi vet att brott begångna mot unga har ett stort mörkertal. Undersökningar visar att de vanligaste orsakerna till att unga valde att inte anmäla var att de inte trodde att polisen skulle få fast gärningsmannen, att de ändå inte skulle få tillbaka det stulna och att gärningsmannen inte skulle

få något straff. Många unga redogjorde också för att reaktionen kom för sent.

Många unga väljer att inte anmäla de brott de utsätts för, visar statistiken som Brottsförebyggande rådet har tagit fram.

Akutmottagningarna landet över redovisar siffror på att de får in allt fler misshandelsfall. I stor utsträckning rör det sig om unga män. Samtidigt visar siffrorna från Brå att misshandeln minskar. Brås statistik utgår från antalet anmälningar, så detta tyder på att allt färre väljer att anmäla. Siffror från Södersjukhuset i Stockholm visar att sex av tio låter bli att polisanmäla. När undersökningen gjordes förra gången, år 2000, var det fyra av tio.

Skälet till att ungdomarna väljer att inte anmäla är enligt deras egen utsago rädsla för represalier och att polisutredningarna har tagit för lång tid.

Detta förklarar varför många väljer att inte anmäla när de har blivit misshandlade. Man får plåster på såren men vill inte att dessa sår ska rivas upp flera månader eller till och med år efter att de, i alla fall i yttre fysisk mening, har läkt.

Situationen för unga brottslingar mellan 15 och 20 år är inte densamma som för de äldre. De unga är oftare i början av en brottskarriär. Det är således ännu viktigare med en snabb hantering av deras ärenden för att bryta denna bana tidigt. Konsekvensen av den brottsliga gärningen måste vara tydligare och komma i nära anslutning till brottet. Hanteringen av unga lagöverträdare kräver också specialiserade kunskaper och erfarenheter, vilket man nu har förstått inom polisen och domstolsväsendet. Om en ung brottsling bemöts på ett professionellt och kompetent sätt kan detta bryta brottsliga beteenden.

Det är också viktigt att den påföljd som dömda ungdomar får har fokus på vård och på att försöka förändra den unges totala livssituation utifrån dennes personlighet, bakgrund och förutsättningar.

Också familjen måste dras in i förändringen av den unges beteende. Det måste gå att stärka familjen på ett mycket mer riktat sätt. De unga behöver bli sedda och bemötta med respekt och ska inte i något avseende behandlas kränkande. Det är grundförutsättningen för allt konstruktivt behandlingsarbete.

Inom ramen för Påföljdsutredningen berörs detta område en hel del. Det är viktigt att detta inte helt bryts ut från den stora utredning som nu pågår.

Likaså ska det sättas fokus på bättre utslussning från slutna ungdomsvård. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med förslag på en strukturerad utslussning med utvecklade kontrollmöjligheter. Statens institutionsstyrelse har också fått ökade resurser för att kunna organisera en strukturerad utslussning.

Med detta, fru talman, ser jag att vi för frågan framåt. Även om mycket återstår att göra är vi i alla fall på rätt väg.
(Applåder)

Anf. 157 MARIA FERM (MP):

Fru talman! Sverige är, jämfört med många andra länder, ett tryggt och säkert land att bo i. Vi har en internationellt sett låg brottslighet, och antalet grova brott minskar. Samtidigt visar undersökningar från bland

annat Brottsförebyggande rådet att människor här upplever en allt större otrygghet i sin vardag. Allt fler människor uppger att de inte känner sig trygga när de går utomhus, och allt fler äldre och kvinnor uppger att de helst låter bli att gå utomhus när det är mörkt.

Tre av fyra tillfrågade i Brås nationella trygghetsundersökning för år 2010 uppger att de upplever att brottsligheten ökar. Paradoxen är samtidigt att de som känner sig tryggast – de unga männen – är de som oftast begår och utsätts för brott. Känslan av bristande trygghet måste tas på allvar.

Brås nationella trygghetsundersökning för år 2010 visar att 54 procent av brotten mot person begås av en liten grupp i befolkningen på 1,3 procent där man även själv har utsatts för fyra eller fler brott av samma typ under år 2010. Detta är inte heller något nytt. Slutsatsen från Brås statistik är att den övervägande andelen brott mot person begås av kriminella män och riktas mot andra kriminella män – något hårdraget. Samtidigt är mörkertalet stort.

Min slutsats är att det finns ett stort behov i landet av att öka allmänhetens kunskap om vilka brott som begås, av vilka de begås, hur de begås och vilka straff som döms ut. När kunskapen ökar, då ökar också tryggheten. Det skulle vara välkommet med förslag från regeringen om detta – inte bara förslag om att anställa fler poliser, bygga ut fängelser och öka övervakningen av allmänheten i landet.

I det nu aktuella betänkandet från justitieutskottet behandlas ett antal motioner från allmänna motionstiden. Det förslag som har vunnit majoritet i utskottet, med Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Miljöpartiet och även Sverigedemokraterna, innebär att regeringen ska återkomma med förslag om en snabbare rättslig prövning av ungdomsbrott.

Riksrevisionen har i sin redogörelse till riksdagen 2009 – med anledning av en rapport om de rättsliga myndigheternas hantering av unga lagöverträdare – anfört att myndigheter ofta inte uppfyller det krav på särskild skyndsamhet i handläggningen av ungdomsbrottsärenden som finns i lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare, LUL. Handläggningstiderna är ofta för långa oavsett del av rättskedjan, allt från socialtjänst till domstolar. Regeringen har därefter givit ett antal myndigheter olika uppdrag för att försöka åtgärda de brister som Riksrevisionen har påpekat.

Problemen med att förundersökningar mot personer som är under 18 år tar för lång tid och inte leder till slutliga avgöranden i tid är inget nytt. Problemen har uppmärksammats under en längre tid. Detsamma gäller att socialtjänsterna i kommunerna inte förmår agera förebyggande på tillräckligt effektivt sätt.

De åtgärder regeringen har beslutat om är lovvärda och kan vara steg i rätt riktning för att snabbare utreda ungdomsbrotten. Mot bakgrund av svårigheterna med att styra polisväsendet är jag dock skeptisk. Vi får hoppas att arbetet med att så småningom skapa den nya polismyndigheten kan skapa bättre förutsättningar.

Regeringens åtgärder är enligt min mening inte tillräckliga. Om vi från samhällets sida ska kunna åtgärda de 54 procent av brotten mot person som begås av de 1,3 procenten av befolkningen krävs uppenbarligen mer än uppdrag till myndigheter. Ett tillkännagivande från riksdagen till regeringen måste därför ske.

Jag skulle önska ett kraftigare fokus på åtgärder för att stödja kommunal socialtjänst, ökat fokus från polisen på kontaktsökande och kontaktskapande verksamhet och inte minst förebyggande kriminalunderrättelselett polisiärt arbete för att på förhand sätta in resurserna på rätt ställe och mot rätt personer. Det är ju inte någon särskilt stor nyhet vilka som främst begår dessa brott.

Justitieutskottet föreslår därför att regeringen ska återkomma med förslag om snabbare rättslig prövning av ungdomsbrott. Jag kan inte annat än välkomna det.

Anf. 158 ROGER HADDAD (FP) replik:

Fru talman! Maria Ferm från Miljöpartiet hade ett par meningar som jag reagerade på. Hon kritiserade regeringen för att vi bara satsar på fler poliser, fängelser och tuffa tag.

Jag är lite besviken på den beskrivningen, utifrån vad Folkpartiet och mina allianskolleger har sagt i talarstolen. Vi har fokuserat på det kommunala samarbetet med socialtjänsten. Flera av oss har betonat hur viktigt det är med kommunernas roll och med skolan. Vi har inte nämnt det i den här debatten, men regeringen har faktiskt jobbat mycket med våldsbrott mot kvinnor och hedersrelaterat våld. Man har tagit fram handlingsplaner. Man har anslagit en miljard kronor till länsstyrelserna som ska fördelas ut till kommunerna. Det görs alltså flera saker.

Det är klart att regeringen och staten har ansvar. Men jag hörde inget i inlägget om vad man kan göra på kommunal nivå, vad föreningslivet och andra aktörer kan göra. Allt kan ju inte regeringen göra. Det hoppas jag att även Miljöpartiet tycker.

Anf. 159 MARIA FERM (MP) replik:

Fru talman! Självfallet tycker jag inte att regeringen kan göra allt – det vore mycket märkligt. Däremot kan man se att det under de senaste åren har blivit ökade klyftor i samhället och att regeringen under en tid av brinnande finanskris inte har försökt åtgärda arbetslösheten utan snarare har fokuserat på att sänka skatterna, mest för dem som redan har väldigt mycket.

Det är något som jag inte tror är särskilt bra för att få människor att få framtidstro och satsa på arbete och utbildning utan något som snarare skulle kunna öka otryggheten och kriminaliteten i samhället.

Vad gäller förebyggande arbete är det självfallet lovvärt att de frågorna tas upp även från de borgerliga partiernas håll. Jag hörde tidigare att Johan Linander sade att det knappast behövs en votering i frågan om snabbare rättsliga åtgärder, att det inte är något som skadar. Att det inte skulle behövas en votering får jag väl hoppas syftar på att man faktiskt är överens, och då kan man ju hoppas att ni sedan kommer att rösta för detta i riksdagen, så att vi får en helt enig riksdag bakom snabbare åtgärder.

Anf. 160 ROGER HADDAD (FP) replik:

Fru talman! Jag kan lugna Maria Ferm när det gäller handläggningstiden. Ingen av oss har ju undvikit det ämnet. I princip samtliga inlägg har berört den samlade kritik som finns mot myndigheter som inte lever upp till målen. Det finns alltså en bred enighet i utskottet när det gäller handläggningstider, och det tycker jag är bra.

Maria Ferm och Miljöpartiet försöker här med en socialdemokratisk variant och pekar på ökade klyftor och att den här regeringen inte har tagit sitt ansvar. Jag har inte den bilden. Vi har satsat på vuxenutbildning, vi har satsat på yrkesvux, vi gör om hela gymnasieskolan och hela grundskolan, vi satsar på antimobbningsprogram och så vidare.

Flera av de åtgärderna – som både Miljöpartiet och tidigare Socialdemokraterna har varit inne på – har man röstat emot. Det känner jag igen som skolpolitiker i kommunen. Oavsett om det har gällt ordning och reda i klassrummen eller på skolan eller antimobbningsrutiner säger man att vi tar i för hårt. Samtidigt har flera gått upp och sagt att detta indirekt berör ordning och reda, situationen i skolan, om ungdomar avbryter sina studier och hamnar i kriminalitet och annat.

Vi har lite olika bilder av vad vi gör och inte gör.

Anf. 161 MARIA FERM (MP) replik:

Fru talman! Det stämmer verkligen att vi har olika bilder av vad som görs och inte görs. Roger Haddad talade tidigare om att vi även måste fråga oss vad kommunernas ansvar är och att allt ansvar inte kan vara regeringens. Men under de senaste åren då vi har haft en finanskris gav ni inte kommunerna tillräckligt med resurser. Det gjorde att man var tvungen att göra stora nedskärningar inom välfärden, vården och skolan. Jag tycker att det hade varit mycket bättre att se till att man inte hade behövt göra dessa nedskärningar. Man kunde kanske se till att ungdomspsykiatri kunde ha öppet även på sommaren för att människor inte ska falla utanför under dessa perioder.

Man har faktiskt satsat på att arbeta för att anställa allt fler poliser men kanske inte för att öka effektiviteten inom polisen eller för att se till att fler brott kan klaras upp så att det blir mer effektivt. Det har varit mycket kvantitet men inte lika mycket kvalitet från ert håll.

Anf. 162 LENA OLSSON (V):

Fru talman! Jag kan instämma i mycket av det som föregående talare sade. Jag kan också instämma i en hel del av det som Socialdemokraterna har sagt.

När det gäller motionsbetänkandet om unga lagöverträdare var revisorernas kritik förödande hård när den kom för ungefär ett år sedan. Man kan säga att regeringen hade i stort sett noll koll, som man brukar säga på vardagsspråk, på hur långa utredningstider det var trots att man skyndsamt ska vidta åtgärder när det gäller unga.

Vi i Vänsterpartiet är glada i dag för att vi har en utskottsmajoritet när det gäller handläggningen av ungdomsbrottsutredningar.

Jag behöver inte upprepa så mycket av det som har sagts. Men jag hörde att Centerns Johan Linander och Moderaternas Helena Bouveng efterlyste mer åtgärder i detta betänkande. Det är inte så mycket från er själva heller i detta betänkande. Men det blir mycket på det sättet när man ska prata om förebyggande åtgärder. Då ska vi inte bara snäva in oss på själva justitieutskottet.

Vänsterpartiet och övriga rödgröna partier lägger fram åtskilliga förslag när det gäller åtgärder för att förebygga brottslighet, så att vi slipper detta i så hög grad som möjligt. Det kan handla om till exempel bättre

stöd till kommunerna, mer resurser och mer personal i skolan och på dagis. Det är förebyggande åtgärder.

Alla ni här i kammaren har säkert hört att det har kommit en bok som heter *Jämlikhetsanden*. Där konstaterar man efter 40 års forskning att jämlika samhällen också har mindre kriminalitet. Detta är mycket viktigt.

Forskning pekar också på att ett samhälle med stora ekonomiska klyftor är grogrunden för kriminalitet. Så är det.

Jag vill passa på att säga till Alliansen att när det gäller förebyggande åtgärder ser vi en helhet. Vad ser ni? Ni ser punktinsatser på just detta område. Men man måste se helheten.

Som Maria Ferm sade är det en ensidig satsning på bara poliser. Men de kommer in när skadan redan är skedd. Men detta arbete måste börja långt tidigare. Visst är det bra med synliga och många poliser. Men de har inte heller blivit så synliga som ni ville. Det fick vi höra i utskottet när rikspolischefen var hos oss.

Jag skulle därför vilja höra varför vi är så fattiga när det gäller förslag. Förstår ni inte att detta inte går ihop för er del? Just när skadan är skedd ska man komma med ett batteri av åtgärder i stället för att förebygga. I stället anklagar ni oss för att vi inte kommer med några förslag – kanske inte just i detta betänkande men på alla andra områden här i riksdagen.

Fru talman! Jag vill ta upp utskottets ställningstagande när det gäller reservation 4 från Sverigedemokraterna. Där står följande:

”Utskottet ställer sig positivt till vad som anförs i yrkandet i Ju343 om att överväga möjligheten att införa helgavskiljning.”

Från Vänsterpartiet är vi inte alls positiva till detta. Men vi kan ändå stå bakom detta eftersom utskottet avstyrker motionen. Jag får kanske själv ta på mig detta misstag eftersom jag inte var med vid justeringen av betänkandet för att informera vederbörande. Men jag vill ändå säga detta så att ni vet det.

Övriga ställningstaganden tycker jag är bra.

I detta anförande instämde Marianne Berg och Jonas Sjöstedt (båda V) samt Arhe Hamednaca (S).

Anf. 163 HELENA BOUVENG (M) replik:

Fru talman! Det var en stor svada från Lena Olsson, men jag hörde få förslag. Det handlade om mer resurser till kommunerna. Sedan var det klart med era tankar om hur man faktiskt ska förebygga att unga människor begår brott. Men jag kunde höra få konkreta förslag.

Jag kan ändå konstatera att Vänsterpartiet från början inte ens var med på satsningen på 20 000 poliser som faktiskt gör att det finns en närvaro av poliser även där våra ungdomar finns. Det var ni inte riktigt med på. Jag hoppas att ni är med på det i dag.

I mitt anförande var jag ganska tydlig med att det är fler åtgärder och fler paket som faktiskt är på gång. Denna regering om någon har faktiskt valt att ha en helhetssyn, inte minst utifrån Mats Löfvings och Carin Götblads uppdrag. Vi har klart deklarerat att det faktiskt inte bara handlar om poliser och straff, utan vi tror mycket på samarbete myndigheter emellan, människor emellan och organisationer emellan. Vi tror också att det är viktigt att vi vågar identifiera de riskfaktorer som faktiskt finns på

flera olika områden, att de identifieras tidigt och att vi faktiskt vågar stötta här.

Tycker inte Lena Olsson att det är ett sätt att faktiskt ta ett helhetsgrepp?

Anf. 164 LENA OLSSON (V) replik:

Fru talman! Helena Bouveng åberopar Carin Götblad, och det är positivt att ni tycker så. Men när du var uppe i talarstolen sade du att det var ett fattigdomsbevis från vårt håll att vi inte hade några förslag. Nu står du och säger att jag bara nämnde kommunerna. Hade du lyssnat hade du hört att jag också sade att det behövs fler lärare i skolan och att det behövs en större personaltäthet på dagis. Men du kanske inte lyssnade på det.

När det gäller detta med 20 000 poliser är det bra att vi har synliga poliser. Vi har aldrig satt en siffra när det gäller hur många vi ska ha – varken bu eller bä. Däremot har jag i varenda budgetdebatt tagit upp att Vänsterpartiet vill ha en utredning om polisens effektivitet. Jag tror faktiskt att polisen skulle bli bra mycket effektivare om vi kunde slå ihop de 21 polismyndigheterna till 1 eftersom de spretar ganska kraftigt åt alla håll och prioriterar olika saker. Det är en sak som man skulle kunna göra. Det har tillsatts en utredning som arbetar med detta. Men också rikspolischefen och många polismyndigheter efterfrågar just detta.

Men jag tycker inte att du ska stå och beskylla oss för att vi inte har tillräckligt med förslag. Ni prioriterar faktiskt ökade klyftor. Barnfattigdomen har växt när ni har suttit vid makten, och det är ingenting som kommer att minska kriminaliteten, det är jag ganska säker på.

Anf. 165 HELENA BOUVENG (M) replik:

Fru talman! Jag vet inte hur många gånger jag har sagt 20 000 poliser, och det gäller också alla mina allianskamrater här. Det är ingenting som vi behöver diskutera här.

Jag tror definitivt att vi kan öka effektiviteten hos polisen så att vi får mer polis för pengarna. Det tittar vi också på. Jag tror att vi kan få ut mer av den polis som vi har. Det håller jag helt med om.

Du säger att vi har en politik som skulle prioritera klyftor. Det är precis tvärtom. Är det någon regering som har prioriterat att fler människor kommer i arbete så är det den här. Vi hade en finanskris 2008. Tyvärr är det ofta de som står längst bort från arbetsmarknaden som inte kommer med på tåget. Med de insatser som görs nu är vi väldigt tydliga med att de som står på perrongen finanskris efter finanskris inte ska stå kvar där, utan vi ska håva in varenda människa som vill ta ett arbete.

Johan Linander redovisade att de ökande klyftorna har funnits under en väldigt lång regeringsmakt som vi inte hade. Det viktigaste för att få bort de här klyftorna är att fler människor kommer i arbete, och där har vi varit framgångsrika. Vi har en politik som gör att vi har en stark ekonomi, och det gör det möjligt för fler människor att få arbete.

Sedan pratar du om fattigdomsbevis. Du pratar exempelvis om fler lärare i en klass. Jag tycker inte att det är att ta ett helhetsgrepp. Jag tror att man måste våga titta på forskningen och på det som bland annat Götblad och Löfving har kommit fram till, nämligen att det finns flera olika riskfaktorer. Det är där vi måste sätta in klutarna, och det ordentligt.

Anf. 166 LENA OLSSON (V) replik:

Fru talman! Det går att tolka vad man säger hur som helst. Men hur kan man som alliansföreträdare säga att arbetslösheten minskar när den ökar? Hur kan man debattera ett utskottsbetänkande om unga lagöverträdare när arbetslösheten för ungdomar är så hög? Det är katastrof att ni inte satsar mer för att få in vår framtid på arbetsmarknaden.

Ni skyller på finanskrisen, och gör ni inte det skyller ni på en före detta regering. Men nu har snart suttit i fem år. Ni måste sluta att skylla ifrån er och ta regeringsansvar. Så är det.

Att satsa på förebyggande åtgärder är att satsa på minskade ekonomiska klyftor. Det går jättebra att åka omkring i Europa eller världen och tala om att man har världens bästa ekonomi. Man behöver bara titta sig omkring. Järnvägen håller på att rasa ihop, arbetslösheten är hög och sjuka människor får väldigt illa, men vi har det bra ställt med finanserna.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 3 mars.)

23 § Kommissionens arbetsprogram för 2011

*Kommissionens
arbetsprogram
för 2011*

Föredrogs

utrikesutskottets utlåtande 2010/11:UU11

Kommissionens arbetsprogram för 2011 (KOM(2010)623).

Anf. 167 PATRIK BJÖRCK (S):

Fru talman! Vi har i dag att behandla utrikesutskottets utlåtande UU11 *Kommissionens arbetsprogram för 2011*. Det innehåller fem huvudområden. I mitt anförande ska jag framför allt fokusera på området hållbar tillväxt och ökad sysselsättning. Kenneth G Forslund kommer i ett senare anförande att ta upp andra aspekter på arbetsprogrammet.

Sysselsättningen, jobben och arbetslösheten är de viktigaste, tuffaste och tyngsta utmaningarna för Sverige, Europa, EU och världen.

Vi socialdemokrater vill i utlåtandet över det här arbetsprogrammet lägga till och poängtera att Europas framtid inte ligger i att konkurrera med låga löner. Europa ska konkurrera med kompetens. Ska vi lyckas med det krävs det offentliga investeringar i utbildning, forskning och innovationsfrämjande insatser. För oss socialdemokrater är stark konkurrenskraft förknippad med ett väl fungerande arbetsrättsligt skydd för arbetstagarna, trygga anställningar och goda arbetsvillkor.

Framtidens EU måste vara ett socialt EU. Samtidigt är det viktigt att slå fast att medlemsländerna själva ska behålla ansvaret för sysselsättningspolitik och välfärdspolitik.

Inför 2011 präglas EU av stora ekonomiska svårigheter och alarmrande hög arbetslöshet. Även om det finns positiva tecken på återhämtning av ekonomin förväntas tillväxten inom EU-området bli låg det kommande året. Den höga arbetslösheten riskerar att leda till en tudelning av samhället där en stor och växande grupp mer eller mindre permanent ratas på arbetsmarknaden och hänvisas till ett liv i fattigdom.

Ungdomsarbetslösheten är särskilt allvarlig. Den finns i hela EU men särskilt i Sverige. I Sverige ligger ungdomsarbetslösheten på en mycket

hög nivå. De ungdomar som saknar tillräckligt kompetens från skolan riskerar att få det mycket svårt att ta sig in på arbetsmarknaden även när tillväxten tar fart. Ungdomarnas framtidstro och möjligheter är EU:s viktigaste tillgång. Insatser för att minska klyftorna i samhället, höjd kvalitet och bättre resultat i skolan liksom investeringar för att skapa nya chanser för den som hoppat av skolan eller hamnat snett är helt nödvändiga.

Vi vill i det här sammanhanget lyfta fram de prioriteringar vi vill se i EU-samarbetet och markera vår ståndpunkt när det gäller de två lagstiftningsinitiativ som planeras under 2011.

Våra prioriteringar börjar med en aktiv arbetslöshetsbekämpning. Att bekämpa arbetslösheten måste ges högsta prioritet inom EU. Risken för att människor permanent ställs utanför arbetsmarknaden och hänvisas till ett marginaliserat liv i fattigdom måste tas på största allvar. Arbetslösheten bekämpas inte med sämre villkor utan med en aktiv arbetsmarknadspolitik och investeringar i välfärd och företagande. En modern arbetsmarknadspolitik måste investera i kunskap för rörlighet och konkurrenskraft. En utbredd arbetslöshet bland ungdomar är ett av de allvarligaste hoten mot tillväxt och sysselsättning. Det krävs kraftfulla åtgärder för att ge arbetslösa ungdomar chansen att etablera sig på arbetsmarknaden genom utbildning och praktik som leder till jobb.

Vi ska konkurrera med kompetens. Förmågan att utveckla nya jobb och nya företag avgörs av befolkningens kunskaper och kompetens. För att hantera risken för ökande strukturell arbetslöshet bland dem som har låg utbildning eller en utbildning som inte är relevant krävs en aktiv arbetsmarknadspolitik och trygghetssystem som kan utgöra bryggor från de gamla till de nya jobben som växer fram.

Det krävs en arbetslinje som vilar på en utbildningslinje, och vi socialdemokrater vill se en politik inom EU som öppnar dörrar för ett livslångt lärande med återkommande möjligheter att lära nytt. Det behövs investeringar, kunskap och kvalitet på alla nivåer från grundläggande utbildning till spetsforskning.

Vi ska bekämpa social dumpning och låglönekonkurrens. Rörlighet över gränserna och öppenhet inför invandring är viktiga drivkrafter för ekonomisk utveckling. Därför är det angeläget att ge människor möjligheter att röra sig fritt på den europeiska arbetsmarknaden. Men, fru talman, och detta är själva poängen, det får inte användas som förevändning för att pressa arbetstagarnas villkor nedåt. EU måste agera mycket tydligt mot handel med människor för arbetskraftsexploatering.

Domslut som i Laval- och Ruffertfallen med flera visar att marknadskrafternas frihet har fått företräde framför de fackliga organisationernas möjligheter att hävda rimliga arbetsvillkor för sina medlemmar. En sådan utveckling innebär även problem med konkurrensneutralitet mellan företag på samma marknad. EU bör anta ett juridiskt bindande protokoll som tydliggör fackliga rättigheter.

Vi ska arbeta för jämställdhet mellan kvinnor och män. Allt fler kvinnor förvärvsarbetar. Deras sysselsättningsgrad är emellertid fortfarande lägre än männens trots att fler kvinnor än män studerar och har universitetsexamen. Den finansiella krisen och budgetnedskärningar i dess spår riskerar att drabba kvinnor särskilt hårt. Fördelningen av familjeansvaret är fortfarande ojämnt.

En väl utbyggd barnomsorg av hög kvalitet och till låg avgift, fungerande äldreomsorg samt föräldraförsäkring är viktiga delar för att åstadkomma hållbar tillväxt och ökad sysselsättning.

Vi har också den demografiska utmaningen. Medlemsländerna inom EU går mot en allt högre andel äldre i befolkningen. Allt färre ska försörja allt fler. För att kunna konkurrera på en allt hårdare global marknad krävs att fler arbetar mer och längre. Därför måste arbetsvillkor och arbetsmiljö utformas så att människor inte slits ut i förtid i arbetslivet. En förbättrad arbetsmiljö förutsätter insatser mot social dumpning och starka fackliga organisationer.

När det gäller de aviserade lagstiftningsinitiativen under 2011 vill vi kommentera följande. Jag börjar med utstationeringsdirektivet. Rörlighet över gränser och öppenhet inför invandring är, som jag tidigare konstaterade, viktiga drivkrafter för ekonomisk utveckling. Men detta får inte användas som en förevändning för att försämra arbetstagarnas villkor. För oss socialdemokrater är det självklart att de som arbetar i Sverige ska ha lika lön och lika villkor oavsett varifrån de kommer. Svenska kollektivavtal ska gälla alla som arbetar på svensk arbetsmarknad.

Eftersom det finns en uppenbar risk för social dumpning och successivt sänkta löner är utstationeringsdirektivets utformning central för att säkerställa likvärdiga villkor för alla anställda i ett land. När utstationeringsdirektivet antogs av Europaparlamentet och ministerrådet rådde bred enighet om att direktivet skulle utgöra en lägsta nivå för de löne- och anställningsvillkor som ett värdland kan kräva.

EU-domstolen har dock i sina domar valt att tolka direktivet som ett tak, det vill säga domstolen har angivit en högsta nivå för de villkor som kan avkrävas ett gästande företag. Därför krävs nya politiska initiativ för att säkerställa karaktären av minimidirektiv så att likabehandling av löntagare kan garanteras.

Domarna i Laval- och Rüffertmålen berör hela den europeiska arbetsmarknaden. Det har lett till stor oro och obalans i Europa. EU-domstolen har slagit in på en väg där löne- och anställningsvillkor blir ett konkurrensmedel i Europa. De initiativ kommissionen aviserat om översyn av utstationeringsdirektivet måste leda till att de inskränkningar av de fackliga rättigheterna som domarna i Laval- och Rüffertmålen gav upphov till elimineras.

Nästa punkt jag vill ta upp gäller arbetstidsdirektivet. Arbetstidens omfattning och förläggning är en grundläggande fråga för arbetstagarnas villkor och hälsa. Vi socialdemokrater har därför varit tillskyndare av ett arbetstidsdirektiv som omfattar hela arbetsmarknaden inom EU och motsatt oss den så kallade opt-out-möjligheten. Det nu gällande arbetstidsdirektivet innehåller en opt-out-möjlighet som i dag utnyttjas av allt fler medlemsländer. I många länder finns det en koppling till hur domstolen tolkat reglerna om jourtjänstgöring.

Kommissionens aviserade översyn presenteras som två möjliga vägar, antingen en mer begränsad översyn som framför allt skulle gälla jourtjänstgöring och opt-out, eller en mer omfattande översyn som skulle gälla i princip hela direktivet. Vi socialdemokrater förordar en begränsad översyn av direktivet och förutsätter att parterna ges en viktig roll i denna översyn.

Fru talman! Det har under en längre tid funnits anledning att ifrågasätta regeringens syften och motiv. Det gäller hur man hanterat Laval- domen, som jag relaterade till, med det finns många andra sådana exempel. Arbetsmarknadsutskottet hade överläggning med regeringen den 15 februari om den svenska ståndpunkten gällande rådsslutsatser om kommissionens sysselsättningsrapport. Regeringen företrädades där av statssekreterare Bettina Kashefi. När överläggningen inleddes presenterade företrädare för Socialdemokraterna ett dokument med förslag till ändringar av den svenska ståndpunkten. Med utgångspunkt i dokumentets skrivningar föreslogs ändringar i regeringens ståndpunkt enligt följande:

Ett tillägg om att inskräpa behovet av ökade investeringar i utbildning och kompetensutveckling, ett tillägg om behovet av insatser för att förhindra social dumpning och konkurrens genom låga löner samt en ändring så att det tydligare betonas att förslag som leder till att EU, eller den svenska staten, ska lägga sig i lönebildningen är oacceptabla och måste avvisas.

Här ville inte regeringen ta ställning mot social dumpning och eländeskonkurrens. Det är mycket anmärkningsvärt men tyvärr också väldigt talande för regeringens politik. Det bekräftar bilden av en regering som låter den svenska modellen utsättas för så hårda utmaningar att den är hotad. Regeringen står passivt bredvid och låter detta ske.

Fru talman! Utvecklingen i EU är i ett kritiskt skede. Bland annat diskuteras att EU ska kunna påverka medlemsstaternas lönebildning. Det går inte att vara passiv och avvakta utvecklingen. Sveriges regering måste driva svenska intressen. Jobben ska ha högsta prioritet i EU-samarbetet. EU får inte delas upp i A- och B-lag. Regleringen av finanssektorn måste stärkas.

Tyvärr har regeringen inte lyckats uttrycka vad den tycker i dessa frågor. Det duger inte. Jag yrkar bifall till reservation nr 1.

I detta anförande instämde Johan Andersson och Ann-Christin Ahlberg (båda S).

Anf. 168 VALTER MUTT (MP):

Fru talman! EU-kommissionen har inte längre någon grön kommissionär, och måhända är det då föga överraskande att kommissionens förslag till arbetsprogram för 2011 tonar fram tämligen grått och fantasilöst. Mantralikt betonas vissa signalord, och i det här kommissionsdokumentet heter mellanrubrikerna sådant som Smart tillväxt, Hållbar tillväxt, Tillväxt som gynnar alla, Att frigöra den inre marknadens tillväxtpotential etcetera.

Smart tillväxt är givetvis bättre än osmart tillväxt, och vi gröna är naturligtvis inte motståndare till att delar av ekonomin – såsom sektorn förnybar energi – växer. Men det är ändå anmärkningsvärt att kommissionen i det här framåtsyftande dokumentet inte med en enda bokstav nämner den problematisering av tillväxtbegreppet som numera i flera medlemsländer försiggår också på officiell nivå. Jag tänker till exempel på den kommission som den franske presidenten häromåret lät tillsätta för att ta fram komplement till bnp-begreppet. Den leddes av Joseph Stiglitz, och ytterligare fyra nobelpristagare i ekonomi ingick.

Vidare tänker jag på den förra brittiska regeringens hållbarhetskommission och dess uppmärksammade rapport *Välfärd utan tillväxt*, som nyligen översatts till svenska och finns tillgänglig på bibliotek och hos bokhandlare. Där konstateras att resurseffektivisering av ekonomin givetvis är eftersträvansvärt men att denna tyvärr tenderar att ätas upp av den totala tillväxten i ekonomin, alltså att bnp även i våra mest utvecklade länder växer snabbare än effektiviseringen.

Slutligen kan jag nämna den nuvarande borgerliga brittiska regeringens hörsamhet inför lyckoforskningen och hur det har lett till att man i Storbritannien beslutat att föra in människors upplevda utveckling av lycka i nationalräkenskaperna.

Ingen av de här rapporterna gör anspråk på – lika lite som vi gröna – att presentera slutliga lösningar, men som man ropar får man svar. Det vore önskvärt om EU-kommissionen tydligt signalerade att man ger hög prioritet åt att hitta alternativa och kompletterande mått för välfärdsutveckling och miljösituation. Det arbetet inleddes faktiskt av den förra EU-kommissionen och finns sammanfattat i kommissionsmeddelandet *Bortom BNP – att mäta framsteg i en föränderlig värld* från 2009. I detta meddelande står att läsa:

”Bruttonationalprodukten (BNP) är en effektiv och allmänt accepterad indikator för bevakningen av fluktuationer i den ekonomiska verksamheten på kort och medellång sikt. Med alla sina brister är det fortfarande det bästa enskilda måttet på marknadsekonomis resultat. Men BNP är inte avsett som en rättvisande mätare av mer långsiktig ekonomisk och samhällelig utveckling, och särskilt då ett samhälles förmåga att hantera frågor som klimatförändring, effektiv resursanvändning och förhindrande av social utestängning.”

Det skulle naturligtvis vara mycket intressant att få veta vilka reflexioner och eventuella slutsatser som detta meddelande från den förra EU-kommissionen, alltså 2009, föranledde hos den svenska regeringen.

Fru talman! Det är tillfredsställande att vi i utrikesutskottet i stor enighet i vårt utlåtande slår fast att kommissionen bör fästa särskild uppmärksamhet på utvecklingen av yttrandefrihet och mediefrihet i EU:s medlemsländer liksom i dialogen med kandidat- och ansökarländer och att kommissionen bör agera för att medlemsstater som inte har lagstiftning om journalisters rätt att inte avslöja sina informationskällor skyndsamt inför sådan lagstiftning.

Kommissionen förbereder ett antal initiativ om EU:s gränsförvaltning, och jag noterar även här med tillfredsställelse att såväl utrikesutskottet som justitieutskottet uttrycker uppfattningen att hög säkerhetsnivå vid in- och utresekontroll kräver en absolut respekt för mänskliga rättigheter och att balansen mellan den enskildes integritet och brottsbekämpande åtgärder måste upprätthållas samt att det är angeläget att under 2011 en överenskommelse uppnås om EU:s anslutning till Europakonventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna.

Fru talman! Texter åldras emellanåt påtagligt snabbt. I det här dokumentet, publicerat i oktober ifjol, skriver kommissionen att ”den europeiska grannskapspolitiken har under de senaste fem åren vittnat om EU:s förmåga att sprida sina värderingar och principer och bidra till politisk

stabilitet och ekonomisk utveckling i EU:s omedelbara närhet, vilken är en strategisk prioritering för EU”.

Det är knappast så här som demokratikämparna i Tunisien, Egypten och Libyen har uppfattat det officiella Europas agerande i Nordafrika och Mellanöstern. Man har där i stället konstaterat hur Europas makteliter i årtionden i praktiken – om än inte i högtidstalen – har varit ekonomiskt och politiskt nära lierade med regionens despoter. I stället för självförhär- ligande borde nu EU-kommissionen ägna sig åt självkritik. Till alla de fantastiska nordafrikanska ungdomar och andra som tagit varandras händ- der och gått ut på gator och torg och börjat sjunga om en annan tingens ordning borde nu Europas makteliter ödmjukt säga: Shukran, tack! Tack för att ni påminner oss om det som Europa borde stå för!

Konkret handlar det då om sådant som att i associationsavtal, partner- skapsavtal och samarbetsavtal av olika slag inte bara skriva in krav på ratificering av konventioner om mänskliga rättigheter utan även instifta effektiva uppföljningsmekanismer. Det handlar vidare om att inte enbart förlita sig på att våra storföretag frivilligt respekterar sociala och miljö- mässiga hänsyn utan om att sjösätta bindande internationella regelverk. Att öka transparensen inom det statliga exportbefrämjandet hos EU:s medlemsländer hör också till sådant som nu måste ges hög prioritet.

Jag vill avslutningsvis yrka bifall till reservation 2.

I detta anförande instämde Bodil Ceballos (MP).

Anf. 169 BJÖRN SÖDER (SD):

Herr talman! Det aktuella ärendet, det vill säga kommissionens ar- betsprogram, har fått en kraftigt försenad hantering genom att den svenska språkversionen av detta program anlände först sex veckor efter det att kommissionen redan hade antagit sitt program. Det känns onekli- gen en smula löjeväckande att här i dag i kammaren behandla ett ärende om kommissionens arbetsprogram för 2011 när programmet redan för länge sedan är antaget. Men detta visar återigen att de nationella parla- mentens inflytande och påverkan i EU är ytterst begränsat. Uppenbarlig- en tar den europeiska unionen inte Sveriges riksdag och de övriga nationella parlamenten på så stort allvar att man anstränger sig för att se till att kommissionstexter görs tillgängliga inom rimlig tid.

Tråkigt nog verkar det som om också regeringen delar denna uppfatt- ning eftersom man i den faktapromemoria som åtföljde detta ärende inte inkluderade annat än ytterst knapphändig information om vilket ställ- ningstagande regeringen hade för avsikt att göra. Det är avgjort så att riksdagen är i behov av relevant information för att kunna ta ställning i frågor som dessa, vilket dock kräver att regeringen tar riksdagen på all- var, vilket tydligen inte verkar vara fallet.

Herr talman! Det finns en rad punkter i utskottets förslag till utlåtande som vi inte instämmer i.

Vi delar inte den positiva synen på en utvidgning av Europeiska un- ionen. Tvärtom är vi starkt kritiska till fortsatt utvidgning. Det är Sverigedemokraternas mening att en ytterligare utvidgning av EU minskar det enskilda landets inflytande på unionens vägval. Sverigedemokraterna värnar Sveriges självständighet och önskar därför ingen ytterligare ut- vidgning av EU.

Det är dessutom så att det under nuvarande ekonomiska läge inte kan ses som önskvärt att associera ytterligare länder med svaga ekonomier till en union vars sammanhållning redan är satt under tryck av finansiella svårigheter.

Vi vänder oss också emot tanken om att skapa en allt tätare integration av såväl arbetsmarknads- som invandringspolitiken mellan EU:s medlemsländer. Denna tanke genomsyrar den europeiska sysselsättningsstrategin och Europa 2020-strategin, liksom kommissionens arbetsprogram. Sverige bör vara öppet för att lära av goda exempel i andra länder, men det ska ske genom frivilligt samarbete mellan suveräna stater.

När det gäller de initiativ som kommissionen aviserar i sitt arbetsprogram vill vi särskilt trycka på behovet av en översyn av regelverket och tillsynen när det gäller utstationeringsdirektivet och arbetstidsdirektivet.

Med EU:s nuvarande regelverk, i synnerhet utstationeringsdirektivet, riskerar man en utveckling där svenska löntagare utkonkurreras av utländsk arbetskraft med betydligt sämre löner och andra villkor. Vi anser att fokus i fråga om utstationeringsdirektivet måste vara att få till stånd regler, en tillämpning och en tillsyn som inte missgynnar inhemska företag och inhemska företags anställda i konkurrens med utstationerade företag och personal. Nuvarande regelverk missbrukas när det gäller löner och andra ersättningar, arbetsmiljölagstiftning och arbetstidslagstiftning. Ingångna kollektivavtal följs inte.

När det gäller omarbetningen av arbetstidsdirektivet måste siktet vara inställt på att förhindra att regelverket verkar hämmande dels på tillväxt och sysselsättning, dels på människors möjlighet att genom eget arbete få en bättre livssituation. Vi anser att avsnittet om att driva medborgarnas agenda i det fortsatta arbetet i betydligt större utsträckning än vad som framgår av arbetsprogrammet måste inriktas på att stävja den omfattande illegala invandring till EU som sker i dag och att den yttre gränskontrollen måste skärpas.

Herr talman! Det är väl känt att Sverigedemokraterna är för ett svenskt utträde ur EU. Kommissionens program är redan antaget och vi har i och med detta anförande avgivit våra synpunkter på detta. Av dessa två anledningar väljer vi sverigedemokrater att avstå från att delta i beslutet om detta utlåtande.

Jag önskar dock få fört till protokollet att sista meningen i vår reservation, reservation 3, inte är korrekt. Vi ansluter oss inte i allt väsentligt till utskottsmajoritetens ställningstagande.

Anf. 170 JONAS SJÖSTEDT (V):

Herr talman! Kolleger! Här i kväll diskuterar vi arbetsprogrammet för EU-kommissionen för 2011. Programmet översattes till svenska och sändes till riksdagen efter att EU-kommissionen hade antagit det. Vi påbörjade behandlingen i utrikesutskottet efter att programmet hade trätt i kraft och börjat gälla. Jag skulle vilja säga att sannolikheten för att vårt beslut här i riksdagen påverkar EU-kommissionen på något sätt är 0 procent. Det är nog den bistra sanningen.

Detta visar i blixtbelysning hur Europeiska unionen fungerar. Bärarna av demokratin, de nationella parlamenten, är i dag remissinstanser som skickar in sina remisser så sent att de inte spelar någon roll för beslutet.

Det är en blyxtbelysning av EU:s demokratiska problem. Trots det ska jag yrka bifall till Vänsterpartiets reservation 4.

Herr talman! Stora delar av Europeiska unionen befinner sig i en mycket djup social och ekonomisk kris. Krisen, som yttrar sig i snabbt stigande arbetslöshet, stora neddragningar i välfärden och försämrade statsfinanser, har sin orsak inte minst i överspekulation inom bank- och finanssektorn. I dag är det i många EU-länder löntagarna som betalar priset för det som bankerna har ställt till med.

En annan del av problemet är att EU:s valuta, euron, fungerar så dåligt som den faktiskt gör. Euron har skapat djupa ekonomiska obalanser i Europeiska unionen. I tider av överhettning kunde man inte kyla ned ekonomin. I dag behöver flera länder stimulera ekonomin. Det är inte möjligt med en gemensam penningpolitik. Euron är i dag en del av EU:s problem, inte en del av lösningen.

Insikten om den sociala och ekonomiska krisen och insikten om att euron har misslyckats finns det ingenting av i kommissionens meddelande. Det är förstås föga förvånande att det är på det sättet. Men när man inte inser problemens orsaker kommer det att bli väldigt svårt att göra något åt dem.

I dag räddas bankerna med hundratals miljarder kronor medan kostnaderna för det vältras över på vanligt folk i form av arbetslöshet och neddragen välfärd i flera EU-länder.

Vad är unionens svar på den sociala och ekonomiska kris vi ser i Europeiska unionen? Jo, svaret är centralism. Man vill centralisera makten över finanspolitiken i Europeiska unionen, och man driver nu med expressfart igenom en rad förändringar av styrningen av ekonomin som gör att vi flyttar viktiga delar av finanspolitiken, själva verktygen för demokratin, över till Europeiska unionen. Det var det som svenska folket röstade nej till i folkomröstningen om EU:s valutaunion 2003. Jag menar att Sveriges regering borde klargöra att vi inte ska omfattas av denna centraliserade finanspolitik.

EU-kommissionen vill gå ännu längre. Man vill ha euroobligationer och viss beskattningsrätt på EU-nivå. Tyskland och Frankrike lade nyligen fram förslag som bland annat innebär att man skulle harmonisera pensionsålder, harmonisera vissa skatter, som bolagsskatt, gå in i medlemsstaternas författningar och kräva att de skrevs om för att undvika budgetunderskott och att förbjuda löneuppräknings av viss typ i medlemsländerna. Detta är en typ av ingrepp i den nationella självbestämmanderätten som inte hade varit möjlig för några år sedan, men nu används krisen som hävstång för att centralisera makten till Europeiska unionen. På så vis omvandlas EU till en sorts Europas förenta stater.

Den europeiska terminen, som antogs förra året, börjar nu gälla i år. EU-kommissionen har precis kommit med sitt dokument över vilken politik man kräver att medlemsländer, även Sverige, ska genomföra för att uppfylla denna centralstyrda ekonomiska politik.

Där finns krav på hård åtstramningspolitik, att man ska begränsa löneökningarna, att tiden när man kan få arbetslöshetsersättning ska begränsas och avreglering av marknad efter marknad. Det EU predikar är en hårdhänt högerpolitik som svar på krisen. Den kommer inte att kunna lösa Europas problem.

Den politik som EU-kommissionen förespråkar är slutet på tanken om ett socialt Europa, ett folkens Europa där man samarbetar för allas bästa. Men det finns alternativ till den politik som EU-kommissionen predikar i detta program och på andra håll. De alternativen måste innefatta att även bankerna är med och betalar krisen när de har ställt till det. Det ska inte bara vara skattebetalarna som tar kostnaderna.

Det alternativet innebär att vi måste begränsa den skadliga spekulat-ion som är en starkt bidragande orsak till krisen. Det innebär att vi behö-ver en Tobinskatt, bankavgifter och förbjuda vissa former av skadlig finansspekulation. Alternativet innebär att vi måste ha en social profil när kostnaderna bärs för krisen och inte att de som är sämst rustade att bära dem ska få bära de tyngsta bördorna som vi i dag kan se till exempel på Irland och i andra länder.

Det innebär att vi samtidigt måste investera. Det handlar om gröna investeringar för att få fler i arbete och för att bygga ett modernare och klimatmässigt mer ansvarsfullt samhälle. Men av detta finns mycket lite i kommissionens handlingar.

I dag ifrågasätter Europeiska unionen ingångna löneavtal och fackliga avtal i en rad länder. EU-kommissionens utsända kräver i praktiken att man upphäver ingångna avtal i länder som Grekland och Irland för att kunna genomföra tillräckliga åtstramningar. Europafackets ordförande John Monks har skrivit till EU-kommissionen och påpekat detta direkta och flagranta ingrepp i den fria förhandlingsrätten.

Vi menar att detta inte är acceptabelt utan att man bör gå den andra vägen och i stället garantera löntagarnas rättigheter även när de arbetar i andra EU-länder. Man ska ändra i EU-fördraget och utstationeringsdirektivet för att EU inte ska bli ett verktyg för social dumpning.

Vi är mitt i den ekonomiska och sociala krisen. Den är långtifrån över. Räddningspaketen har redan tilldelats Grekland och Irland. Redan i dag säger man från grekiskt och irländskt håll: Vi klarar inte av att be-tala. Vi vill omförhandla lånen.

Vi vet att Portugal kommer under våren. Vem kommer efter det? Är det Spanien eller Italien? Vi är mitt i en djup eurokris. I den måste man se till krisens problem. Euron är en del av förklaringen till krisen och inte en del av lösningen.

Det är häpnadsväckande att det fortfarande finns politiska partier i Sverige som vill att vi ska ansluta oss till valutaunionen.

Herr talman! Jag kan inte låta bli att kommentera Sverigedemokrater-nas inlägg som hölls här nyss i talarstolen. De talar om att skydda den svenska arbetsrätten. De har haft otaliga möjligheter i EU-nämnden att stödja De rödgrönas förslag om skydd av kollektivavtalen. De har aldrig tagit den chansen. I praktiken har de stött de borgerliga i deras hållnings-löshet gentemot EU genom att attackera svensk arbetsrätt.

Det är också förvånande att höra att Sverigedemokraterna är emot all utvidgning när man i EU-nämnden har uttalat sitt stöd bara det handlar om Island och inte om andra länder. Man kan fundera på varför det går bra med Island men inte med något annat land.

Jag är också förvånad över att Sverigedemokraterna framställer sig som motståndare till överstatlighet när man i EU-nämnden har agerat för att Frontex ska få ökade befogenheter. Det finns ingen konsekvens och logik i Sverigedemokraternas agerande i EU-politiken.

Herr talman! I uttalandet från utrikesutskottet oroar man sig över inskränkningarna i pressfriheten i Ungern i praktiken, även om man inte skriver det rent ut. Jag tycker att det är bra att man tar upp det.

Jag skulle också vilja att man tog upp att man i dag inskränker fackliga rättigheter i Ungern och andra medlemsländer, urholkar anställningstryggheten och gör det lättare att avskeda människor. Det är en oroväckande utveckling.

Herr talman! Sist men inte minst vill jag ta upp EU:s roll i världen, som är en viktig del av dokumentet. Vi vet alla här att EU:s Nordafrikapolitik är en studie i hyckleri och har varit ett misslyckande.

Diktatorn i Tunisien Ben Ali hölls under armarna av Frankrike bokstavligen intill de sista timmarna. Häromdagen fick Frankrikes utrikesminister avgå på grund av sina nära och vänskapliga band till Tunisien tidigare härskare.

Med Libyen har man fört en allt närmare dialog som framför allt har gått ut på att få exportera allt från vapen till andra saker till Libyen från EU-länder. Motprestationen ska vara att Libyen ska stoppa att flyktingarna ska komma till EU. Nu har man hemligstämplat protokollet i förhandlingarna om ramavtalet med Libyen.

I Egypten finns det liknande paralleller. Vi har en utrikesminister som inte ens nu förmår att välja sida när det gäller det som händer i Libyen. Det är beklagansvärt att det är på det sättet. Vi skulle i dag behöva en självständig röst i utrikespolitiken och inte bara vara ett land som väntar på vad man säger i Bryssel och Washington.

I detta anförande instämde Hans Linde (V).

Anf. 171 WALBURGA HABSBURG DOUGLAS (M):

Herr talman och fru Europaminister! I dag debatterar vi kommissionens arbetsprogram för 2011. Det är återigen ett spännande program. Det är ett program som också länkar ihop med långtidsplaneringen för Europa 2020 – en strategi för smart och hållbar tillväxt för alla.

Det är ett program som lanserar 40 olika alternativ för de kommande åren. De flesta är planerade för att förenkla vägen ur den ekonomiska krisen och för att göra EU mer begripligt för den enskilda människan. Kommissionens ordförande Barroso lanserade programmet med ett tal i Bryssel redan i oktober 2010.

Tyvär behandlas programmet ganska sent på grund av att det tog mer än sex veckor mellan presentationen av programmet på engelska och att vi i riksdagen fick det på svenska. Detta måste förbättras nästa år. Annars blir vårt arbete ohanterligt.

Programmet, som är indelat i fem kapitel, är väldigt ambitiöst. Vi i utrikesutskottet vill som övergripande tema lyfta fram värnandet om ett öppet Europa i alla dess aspekter. Yttrande-, medie- och åsiktsfrihet är omdiskuterade i dag när en regeringschef lyckas med att stänga av hela Internet under en politisk kris.

Det gäller särskilt en vidare utvidgning av Europeiska unionen och vidarebyggnaden av Östliga partnerskapet. Det omfattar Ukraina, Vitryssland och Moldavien plus Kaukasusländerna Armenien, Azerbajdzjan och Georgien, som utan tvekan har ett Europaperspektiv, men också Medelhavssamarbetet.

Genom Lissabonfördraget har de europeiska medborgarna äntligen fått möjligheten att få insyn i EU:s arbete. Rådsmöten har blivit offentliga, och vi har ombudsmän som garanterar öppenhet.

Det är även avgörande att subsidiaritetsprincipen, som är en viktig byggsten i Lissabonfördraget, efterlevs av kommissionen. Genom Lissabonfördraget har vi i riksdagen nu fått i uppgift att pröva om subsidiaritetsprincipen efterföljs och att EU verkligen bara gör det som det har fått i uppgift att göra genom fördragen och att det inte tar över områden som medlemsstaterna själva kan och ska hantera. Det är viktigt att alla beslut i EU fattas på den lägsta möjliga nivån.

Europa måste fortsätta arbetet för att komma ur den ekonomiska krisen. Det är en viktig punkt som står kvar från förra årets arbetsprogram. Det är nu tid för fortsatt europeisk handling för att möta finanskrisen och den efterföljande lågkonjunkturen som drabbat många europeiska länder mycket hårt.

Prövningen är ännu inte över. Tack och lov har vi i Sverige mycket välskötta offentliga finanser med mycket låga underskott. Häromdagen kom statistik som visar att Sveriges bnp växte med 7,3 procent under fjärde kvartalet i fjol jämfört med motsvarande period 2009. En högre tillväxtsiffra har inte uppmätts sedan 1970, då kvartalsmätningarna började. Även helårets bnp-tillväxt på 5,5 procent är den högsta sedan 1970. Det är en styrkeposition. När många europeiska länder diskuterar kraftiga nedskärningar kan Sveriges regering göra stora satsningar på välfärden.

Kommissionen anser att det är avgörande att skapa tillväxt och bättre sysselsättning. Det är endast möjligt om EU lyckas med att använda sin arbetskraftspotential fullt ut. Tyvärr kan man dock inte se att kommissionen tänker på full integration av utrikes födda i detta sammanhang, någonting som vi hoppas ska rättas till under årets lopp.

Det är också viktigt att betona att sysselsättningspolitik måste förbli ett nationellt ansvar. Men länderna ska lära av varandra och samordna vissa frågor.

Herr talman! Kommissionen antar i nästa kapitel Stockholmsprogrammet för frihet, rättvisa och säkerhet. Under de närmaste åren kommer vi att se en omsättning av den politik som sjösattes under det svenska ordförandeskapet. Äntligen börjar kommissionen fylla orden europeiskt medborgarskap med innehåll. Stockholmsprogrammet, initierat under det svenska ordförandeskapet, som står för ett tryggare och öppnare Europa är en viktig pelare i medborgarnas Europa. Det handlar till stor del om bekämpning av gränsöverskridande brottslighet och om den gemensamma asyl- och migrationspolitiken. Med Lissabonfördraget har det även blivit nödvändigt att EU biträder Europakonventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna. Detta ska ge den enskilde bättre skydd och rättssäkerhet. Våra parlamentariker i Europarådets parlamentariska församling har satt som mål att ro denna uppgift i hamn under innevarande år.

Viseringslättnaderna står återigen i centrum. De ska äntligen omsätta den fria rörligheten – en grundpelare i Europa. Mycket har blivit bättre sedan Makedonien, Albanien och Serbien fick viseringsförenklingar i december 2009, men mycket kan fortfarande göras om man tänker på länderna i det östra partnerskapet. De behöver se att deras anpassning till EU-standarder gör skillnad.

För att genomdriva allt detta och för att bli en viktig partner i världen behöver EU en sammanhållen utrikespolitik. Hela organisationen kommer att förnyas, och den har redan starkt förändrats. Diskussionen om implementering av EEAS, European External Action Service, den nya utrikestjänsten som är i gång sedan den 1 januari 2011, har förberetts av den höga representanten Ashton som samtidigt är kommissionens vice ordförande.

EU:s grannskapspolitik och de östra partnerskapen ska vidareutvecklas och ska inte – där är utrikesutskottet helt bestämt – bli en ersättning för de länder som berörs. Syftet är att länderna så småningom ska söka medlemskap i EU. Som alltid betonar utrikesutskottet att EU:s dörrar ska hållas öppna. Alla stater som uppfyller Köpenhamnskriterierna ska kunna bli medlemmar och bli delaktiga i det fredliga samarbetet och i den integration som kännetecknar Europeiska unionen. Det är viktigt att inse att kandidatländerna själva kan påverka hastigheten och att de har möjlighet att få hjälp av kommissionen, rådet och Europaparlamentet.

Just nu står vi vid ett vägskäl. Länderna på Balkan väntar på vårt ställningstagande. Kroatien vill bli EU-medlem redan den 1 januari 2013. Den 11 mars i år ska kommissionens framstegsrapport komma. Vi måste se till att uppfylla förväntningarna om det är möjligt och om länderna har kommit tillräckligt långt. Om Kroatien blir försenat kommer de andra länderna i regionen att försenas ännu mer – enligt bedömningarna minst dubbelt så länge. Då går mycket av EU:s soft power förlorat. Kan vi riskera detta? Eller har inte vi, EU:s mest utvidgningsvänliga land, också det största ansvaret?

Herr talman! Sedan kommissionens arbetsprogram trädde i kraft har mycket hänt i världspolitik som kräver att EU blir mer aktivt. Det gäller inte minst händelserna i Nordafrika och den arabiska världen, där vi ser en rasande snabb demokratisk utveckling som gör att EU måste agera och använda alla tillgängliga instrument för att stärka de demokratiska krafterna. Redan nu ser vi flyktingvågor in i EU som ytterligare visar på nödvändigheten av en sammanhållen rätts- och utrikespolitik.

Hela kommissionens arbetsprogram syftar till en översyn av EU:s budget. Man vill se konkreta resultat, mervärde, transparens och valuta för pengarna för den enskilde medborgaren. Kommissionens program andas framtidstro. Vi får hoppas att det kan genomföras som tänkt.

Därmed yrkar jag att utlåtandet läggs till handlingarna och reservationerna avslås.

Anf. 172 FREDRIK MALM (FP):

Herr talman! Vi har i dag att diskutera EU-kommissionens arbetsprogram för i år. Det är en sorts verksamhetsplan, egentligen. Jag menar inte att det låter mer upplyftande för den sakens skull. Som har påpekats här tidigare fick vi inte heller dokumentet på svenska i tid.

Jag tror att det är ännu mer väsentligt att dokumentet arbetades fram under hösten, innan dess att grönsakshandlare Mohammed Bouazizi i Tunisien satte eld på sig själv. Det var bokstavligen den tändande gnistan till den revolt som sedan följde i Tunisien och därefter i Egypten och en rad andra länder i Nordafrika och Mellanöstern. Det är klart att det innebär att fokus kommer att förflyttas en del också i EU-kommissionens

arbete. Det innebär också att återhämtningen i ekonomierna i Europa kan försenas en del.

Herr talman! De två viktigaste utmaningarna för kommissionen och för hela Europeiska unionen, förstås, är att dels stärka återhämtningen av ekonomin i Europa, dels hantera förändringarna i vårt södra närområde. Finanskrisen har följts upp av statsfinansiella kriser. Det började i USA med en bolånekris och annat. Sedan har vi sett statsfinansiella kriser i flera medlemsstater, inte minst i Grekland, Irland och andra stater. Det har sin grund i euron, säger Vänsterpartiet. Jag skulle vilja säga att det i huvudsak har sin grund i vad man har gjort och inte gjort i Grekland. Man har inte alla gånger skött sina ekonomier i medlemsstaterna.

EU-kommissionen kan förstås göra en del för att förbättra situationen i Europeiska unionen som helhet. Den kan förbättra ekonomin som helhet och den inre marknadens funktionssätt. Den kan underlätta tekniksprång och mycket annat. Men det avgörande arbetet för att få ordning på ekonomierna kommer helt klart att behöva göras i medlemsstaterna framöver.

Herr talman! För att den inre marknaden ska fungera bättre är det viktigt att främja handel, investeringar och en mer flexibel arbetsmarknad. Det är viktigt för Sverige som ett handelsberoende land och ett mindre land aningen ute i periferin – i alla fall geografiskt – i Europeiska unionen att sådant som e-handel underlättas. På så sätt kan fler människor ta del av den tekniska utvecklingen eftersom vi ligger i framkant där. Där finns den digitala agendan, som det heter, som Europeiska unionen och EU-kommissionen arbetar med. Det är någonting som vi bör påskynda och utveckla.

Den andra stora utmaningen gäller förstås det som händer i Nordafrika. Det är det som är absolut viktigast just nu, inte bara för Europeiska unionen också givetvis också för vårt grannskap. Det är fantastiskt att befolkningarna i många arabländer, även i Iran, har protesterat mot sina regimer. Vi har nu sett hur 90 miljoner människor har befriats på kort tid – bara en månads tid – i Tunisien och Egypten från de regimer som har förslavat dem i årtionden.

EU har inte agerat tillräckligt starkt. Jag instämmer helt och fullt med tidigare talare som har betonat detta; EU har inte agerat tillräckligt starkt till stöd för kraven på demokrati. Men detta ska man inte ta till intäkt för att det nödvändigtvis bara är Europeiska unionens fel. EU består av 27 medlemsstater, och det finns ett antal medlemsstater som har motarbetat detta mycket kraftigt. Utrikespolitiken är inte ett område inom Europeiska unionen där man fattar majoritetsbeslut. Det är enhällighet som gäller i rådet i de centrala frågorna. Europeiska unionen är aldrig starkare än dess mest ihärdiga bromskloss.

Vi i Folkpartiet, och säkerligen många andra, menar att EU-kommissionen måste upparbeta nya relationer med nya makthavare i de länder där regimen har fallit och där regimen ledare har försvunnit eller pressats bort från makten men där militären fortfarande håller kontrollen. Vi måste bygga nya relationer, och inte bara relationer med makthavare och regimer utan också relationer med det civila samhället och med en rad olika krafter i samhället. Vi måste givetvis också tydligare betona demokrati och mänskliga rättigheter.

Kommissionen, där den svenska kommissionären liberalen Cecilia Malmström spelar en mycket viktig roll, måste nu kunna bygga upp en kapacitet för att hantera eventuella flyktingströmmar som kommer in till Europiska unionen till följd av oron i närområdet. Detta är viktigt, herr talman.

Jag noterar att Sverigedemokraterna i sin reservation och även i anförandet kräver hårdare tag mot illegal invandring. Jag tror att det i detta sammanhang är viktigt att betona att om Muammar Khadaffi sätter in stridsflyg mot sitt eget folk och människor flyr har i alla fall jag svårt att betrakta dessa människor som illegala om de kommer till EU. Om situationen fullständigt urartar och det blir massflykt måste EU kunna hantera detta.

I nära anslutning till migrationsfrågorna, herr talman, ligger också andra frågor som rör minoritetsskydd, medborgerliga rättigheter, mediefrihet och annat, precis som Walburga Habsburg Douglas nämnde i sitt anförande tidigare. I utskottets betänkande betonar vi att ”kommissionen bör enligt utskottet fästa särskild uppmärksamhet på utvecklingen av yttrandefrihet och mediefrihet i EU:s medlemsländer liksom i dialogen med kandidat- och ansökarländerna”.

Sedan årsskiftet är Ungern ordförandeland i EU, och ordförandeskapet inleddes med att regeringen öppnade ett ärende mot en radiostation som spelade fel musik vid fel tillfälle. Det är klart att ett sådant agerande från en regering inte är acceptabelt. Yttrandefrihet och mediefrihet liksom övriga mänskliga rättigheter är något vi kontinuerligt måste arbeta för att uppnå och behålla. EU-kommissionen bör få en starkare ställning att kritisera och kräva förändringar när medlemsstater inte följer grundläggande mänskliga fri- och rättigheter.

Med de orden yrkar jag på att detta utlåtande läggs till handlingarna och att reservationerna avslås.

I detta anförande instämde Christer Winbäck (FP).

Anf. 173 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:

Herr talman! Det finns förstås några saker i Fredrik Malms inlägg jag inte instämmer i.

Han ursäktar den svenska utrikesministerns brist på ståndpunkt i Li-byenfrågan med att vi är medlem i EU och att det förhindrar oss från att ha en åsikt. Det finns dock många inom EU som inte alls har känt sig förhindrade. Man kan lyssna på Storbritanniens utrikesminister William Hague, som i väldigt kraftfulla ordalag tidigt fördömde Khadaffi och sade att denne borde avgå.

Det var ungefär samtidigt som Carl Bildt uttalade sina numera beryktade ord om att han inte ville välja sida och att han framför allt var bekymrad över stabiliteten. Det sätter Bildt i en klubb tillsammans med Fidel Castro och Hugo Chávez, som inte vill ta ställning till Khadaffi i dag, snarare än med andra ledare på europeisk nivå. Jag skulle vilja höra Fredrik Malms åsikt: Är inte detta lite pinsamt för regeringen? Är det inte så att utrikesministern den här gången faktiskt har trampat rejält fel och att det är dags att medge det?

Den andra frågan jag skulle vilja ta upp gäller EU:s valutaunion. Fredrik Malm bestrider att EU:s valutaunion på något sätt skulle ha bi-

dragit till krisen och pekar i stället på budgetunderskott. Menar Fredrik Malm på allvar att det för länder som Spanien och Irland, som nu är djupt neddragna i krisen, skulle bero på en hög statsskuld att krisen har kommit? De har ju haft väldigt modesta statsskulder och till och med budgetöverskott för något år sedan. Kan man på något sätt rimligt sätt hävda att det är deras statsfinanser som har orsakat krisen?

Är det i förlängningen rimligt att Grekland och Tyskland har samma ränta och växelkurs? Påstår Folkpartiet att det är optimalt för den ekonomiska utvecklingen att ett land som är i fritt fall med stora underskott och negativ tillväxt har samma växelkurs och ränta som ett land med en exportindustri som går som en otrolig motor? Det är vad jag undrar.

Anf. 174 FREDRIK MALM (FP) replik:

Herr talman! Jag fick två frågor av Jonas Sjöstedt. Jag kan börja med den senare.

När det gäller frågan om euron är det en debatt vi nu har haft ganska länge i Sverige. Vi hade en folkomröstning om anslutning till euron 2003. Min uppfattning – och den tror jag att de flesta ekonomer delar – är att man gör det lite för enkelt för sig om man säger att alla problem i Grekland beror på euron. Det finns länder som har euron som har fungerande ekonomier i dag, och det finns länder som inte har euron som inte har det. I huvudsak beror Greklands problem på att de grekiska politikererna inte har skött landets ekonomiska utveckling på ett klokt sätt.

Euron kan givetvis i vissa situationer innebära problem för ett land och i andra situationer vara en hävstång för ett land. Grunden för Folkpartiets ställningstagande att vi vill att Sverige ska ansluta sig till euron – och det har vi drivit konsekvent under en längre tid – är att vi menar att det för Sverige som ett handelsberoende land är viktigt att på längre sikt främja handeln genom en gemensam valuta.

Jag tror att man argumenterar lite för enkelspårigt om man tar de kriser som nu är i ett antal länder till intäkt för att hela valutasamarbetet inte fyller någon funktion. Jag förstår att Vänsterpartiet gör det, men jag delar inte riktigt denna uppfattning.

När det gäller utrikesministerns uttalande tror jag att det är bättre om Jonas Sjöstedt ställer frågan till utrikesministern själv. Uttalandet får väl också ses som en del av den självständiga utrikespolitik som Sjöstedt själv efterlyser. Jag känner i alla fall inte till att det fanns någon samordnad ståndpunkt eller någon EU-ståndpunkt i botten för detta uttalande.

Anf. 175 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:

Herr talman! I andra sammanhang brukar Fredrik Malm göra sig känd som en mycket frispråkig politiker som aldrig tvekar att ta ställning för sina värderingar. Det är väl inte läge att krypa undan nu när det gäller en så viktig fråga som Libyen. Visst kan väl Fredrik Malm säga vad han tycker om uttalandet. Är det ett klokt uttalande? Håller Fredrik Malm med om uttalandet, eller var det kanske inte så väl avvägda ord? Det är ändå Sveriges utrikesminister som talar i en oerhört central fråga, både för svensk utrikespolitik och för oss som är med i denna debatt.

Över till eurofrågan: Nej, alla problem kan naturligtvis inte skyllas på euron. Det vore mig främmande att påstå det. Grekland är faktiskt ett

exempel på dåligt skötta statsfinanser – ett av de få där detta har orsakat krisen, skulle jag säga. På Irland var det nämligen inte så.

Huvudproblemet i Grekland har varit att man har ett dåligt skattesystem där framför allt rika människor inte betalar skatt, och en stor andel av ekonomin är svart. Det är huvudproblemet för den grekiska statsbudgeten, och detta missköttes under lång tid av en borgerlig regering innan den socialdemokratiska regeringen fick ta över vid krisens utbrott.

Det är dock ändå så att vi nu har haft euron i tio år. Växelkurserna låstes den 1 januari 1999. Det är alltså drygt tio år sedan. Om man mäter tillväxten under denna tid har EU-27 högre tillväxt än eurogruppen. USA har högre tillväxt än eurogruppen, och Sverige har högre tillväxt än eurogruppen.

Folkpartiets huvudargument är alltså att vi ska få högre tillväxt och mer handel genom att ansluta oss till en valutaunion som har lägre tillväxt än i stort sett alla andra jämförbara grupper. Någonstans måste det finnas en empiri, och man måste kunna leda detta i bevis. Där tycker jag att det finns en svaghet i resonemanget.

Fredrik Malm är en ledande företrädare för regeringspartierna. Min fråga är: Vill regeringen att Sverige ska avskaffa kronan och ansluta sig till euron under denna mandatperiod? Jag frågar inte vad ni tycker att andra vill utan vad ni vill om ni får bestämma. Är det dags att ta steget, avskaffa kronan och kliva in i EU:s valutaunion?

Anf. 176 FREDRIK MALM (FP) replik:

Herr talman! Nu rabblade Jonas Sjöstedt upp en rad argument för varför ekonomin i Grekland inte fungerar särskilt väl.

Det är precis så det är: Det finns en rad orsaker till att ett lands finanser eller ett lands ekonomi kanske inte alltid fungerar så väl som man skulle önska att den gjorde. Det kan handla om arbetsmarknaden och hur den fungerar, utbildningsnivån i samhället, infrastrukturen, möjligheter att få investeringar till ett land, konjunkturläge och mycket annat. Givetvis har också räntepolitik, penningpolitik och valutapolitik betydelse. Det är klart att det spelar in.

Jag var mycket tydlig i min första replik om att euron i vissa situationer kanske kan påverka ett land negativt och att man inte kan använda räntevapnet. I andra situationer kan den fungera som en hävstång. Vår uppfattning som liberaler är dock att det på längre sikt vore klokt om också Sverige var en del om euroområdet. Detta är ingenting som det finns någon riktig samsyn kring i Alliansen just nu; det är vi fullt medvetna om. Det finns kanske en och annan uppfattning som Vänsterpartiet har som det är lite svårt att få med de andra partierna i det rödgröna samarbetet på också.

Avslutningsvis, herr talman, har jag vad gäller Carl Bildts uttalande kritiserat det både i TV4 och i Sveriges Television. Jag anser alltså att jag har klargjort att min uppfattning har varit att detta uttalande kunde tolkas som att Sverige inte skulle välja sida i denna konflikt. Det är klart; det gör vi inte. Så är det. Vi måste stå mycket tydligt på deras sida som vill ha demokrati och frihet i Libyen, Tunisien och överallt annars i världen också.

Anf. 177 KERSTIN LUNDGREN (C):

Herr talman! Det är trevligt att under en sen kväll få hälsa fru Europaministern välkommen till debatten. Det är alltid trevligt.

Herr talman! Det här är ett utlåtande, inte ett vanligt betänkande. Det är så vi hanterar frågorna. Jag håller med om de synpunkter som tidigare har kommit fram om att vi har kommit in för sent i arbetet och det övriga som har sagts om översättningar och så vidare. Men det är ändå viktigt att vi har denna diskussion. Den är en del av att göra riksdagen och alla ledamöter delaktiga i vad som pågår och vad som kommer att hända under 2011. Det är en del av vad arbetsprogrammet ska visa. Därför är det viktigt att vi har ett utlåtande och att vi håller denna debatt. Den är en del i den demokratiska dialog vi behöver föra om Europapolitiken.

Herr talman! Det här utlåtandet har öppnat för andra utskott att lämna synpunkter. Två av utskotten har valt att lämna synpunkter, nämligen justitie- och arbetsmarknadsutskotten. Det har framgått av den tidigare debatten att det har varit så. Det är välkommet och bra. Det är en del i att göra hela riksdagen till ägare av dokumentet.

Programmet för 2011 lyfter fram fem punkter. Frågan om att komma ut ur den ekonomiska krisen är naturligtvis central. Vi märker effekterna i Grekland, Irland, Portugal, Spanien och på andra ställen runt om i EU. Vi behöver jobba oss ur den ekonomiska krisen. Det är tid för solidaritet, herr talman. Det är också tid för ansvar. Det är bra att vi från vår sida har markerat att vi är beredda att vara med och ta ansvar, även om vi inte tillhör eurogruppen.

Den andra punkten handlar om hållbar tillväxt och ökad sysselsättning. Det är en viktig ingång. Det handlar verkligen om att skapa en hållbar utveckling och att en hållbar utveckling och tillväxt ger ökad sysselsättning.

Det finns tydliga och viktiga markeringar för programmet för 2011. Det handlar om en koldioxidsnål ekonomi. Vi ser fram emot att få fler underlag. Klimatfrågorna kommer att vara en central uppgift för kommissionen och EU under det kommande året, med tanke på möjligheten till ett nytt klimatavtal. Det är också fråga om förberedelserna inför Rio + 20 år 2012. De ska göras under året. Det här är områden som vi tycker är oerhört viktiga och kommer att prioritera i det fortsatta arbetet.

Herr talman! Självklart kommer Europa och EU att ställas inför betydande prov under det kommande året. Det handlar om vilket EU vi vill bygga. Vill vi bygga ett öppet EU, ett öppet Europa, för nya länder och människor att komma till eller vill vi bygga ett slutet Europa, en "Fästning Europa"? Från vår sida är det det öppna Europa, det öppna EU, vi vill se.

Därför välkomnar vi en medborgarnas agenda: frihet, rättvisa och säkerhet för våra medborgare i EU. I Stockholmsprogrammet öppnas dörren juridiskt för ett Europa utan gränser. En anslutning till Europakonventionen och också till andra Europarådskonventioner, till exempel den mot tortyr, kommer att vara en viktig del i att skapa en gemensam juridisk yta i hela Europa. Jag hoppas verkligen att vi ska ta steget inte bara när det gäller Europakonventionen utan också öppna dörren och börja arbeta för de andra viktiga konventionerna för att bygga medborgarnas Europa. Det handlar om frihet, rättvisa, säkerhet och möjligheter för människor att få rätt. Det handlar också om att EU får tillgång till en

kropp som står utanför som kan granska EU, där ytterst Europadomstolen kan pröva om EU lever upp till de krav som finns i konventionerna.

Ett annat område som redan har berörts, herr talman, är naturligtvis den globala roll som åtminstone vi från Centerpartiets sida drömmer om att EU ska inta. Det är många som förväntar sig att EU ska inta en tydligare politisk roll. Det handlar naturligtvis om östliga partnerskapet. Det är viktigt och har varit en dörröppnare. Det handlar också om Medelhavsunionen. Här är det naturligt att dagar som denna tala om betydelsen av att EU funderar över hur vi har agerat. Hur har vi klarat att driva värden om demokrati, mänskliga rättigheter och friheter? Har vi lärt oss av det vi har sett och gjort? Det går inte att komma ifrån att EU har agerat för klen och för sent när det gäller Nordafrika.

När det gäller vårt närområde och den globala roll som EU har intagit vill jag lyfta fram det som signaleras i programmet och som är en del av EU:s instrument, nämligen att arbeta tydligt för ratifikationer av MR-konventionerna och genomförande och uppföljande av olika avtal. Om vi hade varit bättre på det hade vi kanske också nått längre när det gäller en del av vårt närområde.

Herr talman! Här finns en markering från utskottets sida i utlåtandet. Den handlar om Östersjöstrategin. Vi noterar att EU:s Östersjöstrategi inte omnämns i arbetsprogrammet. Det är något som vi har anledning att särskilt bevaka. Därför kommer vi att följa den framstegsrapport som ska presenteras i juni 2011 med stort intresse. Det är viktigt att det blir en rapport som inte visar på stopp och stanna utan visar på framsteg och vilja. Här finns stora möjligheter att samla alla runt Östersjön till utveckling, hållbar tillväxt, ökad sysselsättning och att ta till vara miljön i vårt innanhav.

Slutligen vill jag ta upp något som inte så många har berört, herr talman, nämligen budgeten som är och kommer att bli en viktig fråga. Att i dessa tider tala om en ny budget och en ny budgetram blir i sig en utmaning. Jag hoppas att arbetet kommer att bedrivas så att EU inte visar sig från sin svaga sida utan kan ta till vara möjligheter och visa sig från sin bästa sida när avgörandets stund kommer. Vi får nöja oss med att hoppas i det här läget. Det finns många intressen. Det här är en gordisk knut.

Herr talman! Jag yrkar avslag på reservationerna och bifall till utskottets förslag att lägga utlåtandet till handlingarna.

Anf. 178 ROBERT HALEF (KD):

Herr talman! Det är trevligt att EU-ministern är här i dag och debatterar frågan med oss. Jag hälsar henne välkommen.

I dessa dagar är Mellanöstern och Nordafrika den region i världen som har fått störst uppmärksamhet. Utvecklingen i regionen kommer med all sannolikhet att påverka EU:s arbete den närmaste tiden. Bland de utmaningar som EU står inför vill jag särskilt lyfta fram vikten av att värna om ett öppet Europa.

Öppenheten har flera aspekter. Medborgarnas möjlighet att få insyn i unionens arbete förutsätter att åsiktsfrihet och yttrandefrihet hävdas och främjas. Därför är det viktigt att EU-kommissionen fäster särskild uppmärksamhet på utvecklingen av yttrandefriheten och mediefriheten i EU:s medlemsländer liksom i dialogen med kandidat- och ansökarländerna.

Det är viktigt att kommissionen verkar för att en formell och reell grund för oberoende nyhets- och åsikts-spridning säkras. Likaså bör kommissionen agera för att medlemsstater i EU som inte har lagstiftning om journalisters rätt att inte avslöja sina informationskällor också inför sådan lagstiftning.

Det är också viktigt att det under detta år nås en överenskommelse om EU:s anslutning till Europakonventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna. EU bör kunna tillträda även andra relevanta Europarådskonventioner. Också andra initiativ bör tas för att stärka rättssäkerheten och skyddet för individen.

Herr talman! Vi i Sverige som har en trygghetsförordning från 1776 har en lång tradition av yttrandefrihet. Vi har många erfarenheter som vi kan dela med oss av till övriga EU-länder. Vi har en viktig uppgift att stå upp för och värna det fria ordet. Yttrandefriheten är en viktig förklaring till att Sverige har kunnat utvecklas till ett öppet, demokratiskt välfärds-samhälle, och vi har förmånen att leva i detta i dag.

Hur viktigt det är med yttrandefrihet och åsiktsfrihet har inte minst den senaste månadens utveckling i Mellanöstern och Nordafrika visat. Revolutionerna vi ser just nu i Libyen och andra arabiska länder sprider sig via Facebook, Twitter och andra sociala medier.

Herr talman! I dag är det svårt att tänka sig ett odemokratiskt Europa med handelsmurar, tullar och fientlighet. För EU är de stora utmaningarna att förbättra klimatet, förhindra terrorism och bekämpa världsfattig-dom. Samtidigt måste den europeiska ekonomin stärkas och fler jobb skapas. För att tackla dessa framtida utmaningar behövs ett nära samarbete mellan unionens länder.

EU har växt till 27 medlemsländer under de drygt 50 åren sedan unionen bildades. Det är ett tydligt tecken på samarbetets framgång. I dag väntar Kroatien, Turkiet och Makedonien på medlemskap. Även Island, Montenegro och Albanien har ansökt om att bli medlemmar, och Serbien och Bosnien har avslutat förhandlingarna om ett så kallat stabilitets- och associeringsavtal med EU. Regeringarna i Ukraina och Georgien har vid flera tillfällen uttalat att deras mål på sikt är att bli EU-medlemmar.

Herr talman! Genom att erbjuda medlemskap kan EU ställa omfattande krav på ansökarlandet, bland annat i fråga om demokrati och respekt för mänskliga rättigheter, skydd för minoriteter, miljöåtgärder, gränstvister och yttrandefrihet.

Jag vill yrka avslag på reservationerna. Dessutom vill jag yrka på att kommissionens arbetsprogram läggs till handlingarna.

Anf. 179 Statsrådet BIRGITTA OHLSSON (FP):

Herr talman! Vi lever i ett system där ord kan skaka en hel regering, där ord kan visa sig mäktigare än tio militära divisioner. Orden kom från demokratikämpen Vaclav Havel, mannen som ledde sammetsrevolutionen i sitt land 1989 och sedan blev folkvald president i dåvarande Tjeckoslovakien. De orden känns lika högaktuella i dag, mer än 20 år senare, då människor i arabvärlden och Nordafrika reser sig mot tyranner, diktatorer och enväldshärskare, för det är individer som förändrar världen.

Den 19 augusti 1989 samlades flera hundra östtyskar till en picknick i Sopronpuszta i Ungern. Picknicken slutade med att man bröt upp grindarna till gränsövergången mot Österrike. En av deltagarna sitter faktiskt

här i kammaren i dag, nämligen Walburga Habsburg Douglas som var med i denna frihetskamp. Frihetslängtan hos dessa östtyskar var början till järnridåns fall, och som en kedjereaktion föll de totalitära regimerna en efter en.

Jag tror att jag inte är ensam här inne om att uppleva samma déjà vu-känsla nu när människor samlas i Kairo, i Tunis och Tripoli för att kräva frihet från en totalitär regim. Många människor riskerar sina liv, och regimerna faller en efter en. Precis som 1989 har frihetsrevolterna spridits som en kedjereaktion till andra totalitära regimer.

Frihetslängtan är stark. Och vi i EU har, som många andra har nämnt i denna talarstol, en moralisk skyldighet att stödja kraven på demokrati och mänskliga rättigheter i vårt södra närområde, precis som vi gjorde i vårt östra närområde för 20 år sedan.

I dag har vi att och ska vi diskutera kommissionens arbetsprogram. Arbetsprogrammet har lagts fram i en tid som är full av utmaningar för EU. Och utmaningarna rör inte bara vårt närområde. Utmaningarna rör i högsta grad Europas ekonomi och konkurrenskraft och hur vi ska vara en dynamisk union i framtiden där jobb skapas, där nya innovationer och företag kommer fram och människor fritt kan utveckla sina förmågor.

I dag handlar vår debatt om regeringens syn på EU:s mest centrala frågor framöver. Frågorna som jag kommer att ta upp har ingen inbördes prioriteringsordning.

För det första handlar det om den ekonomiska krisen, EU 2020 och den inre marknaden.

En central utmaning för EU är att hejda skuldskrisen och återgå till hållbara offentliga finanser. Målet ska vara en globalt konkurrenskraftig och resurseffektiv ekonomi. Det krävs nu stora ekonomiska reformer för att långsiktigt stärka Europas konkurrenskraft och skapa full sysselsättning och sunda offentliga finanser. Omvärlden kommer inte att invänta Europa. Vi måste själva ta initiativ och tänka framåt.

Ett centralt verktyg för att göra detta är Europa 2020-strategin. Men ambitiösa mål uppfyller inte sig själva. Det krävs att varje land anpassar målen efter sina egna förutsättningar och sedan jobbar hårt för att faktiskt leva upp till dem. Det krävs också en lokal förankring. Det är exempelvis kommunerna som ser till att våra elever går klart skolan. Mycket måste ske på lokal nivå.

Vi vet också som feminister att jämställdhet leder till tillväxt. Studier pekar på att om Europas kvinnor hade arbetat i lika stor utsträckning som män skulle tillväxten i EU ha ökat med uppemot 30 procent. Ökad jämställdhet med lika villkor för kvinnor och män på arbetsmarknaden är därmed den kanske allra viktigaste tillväxtskapande åtgärden i Europa. Europa har inte längre råd att ha världens mest välutbildade hemmafruar.

Europeiska rådets möte i slutet av mars kommer att bli otroligt viktigt. Jag vet att många här tar del av debatten inför den, och det bejakar jag och tycker är positivt.

Regeringen stöder arbetet för ett ambitiöst paket av åtgärder för finansiell stabilitet och hållbara offentliga finanser. Samtidigt behövs full insyn och medverkan av samtliga 27 medlemsstater när det gäller ekonomisk och politisk samordning som faktiskt påverkar oss alla. Vi sitter i samma båt, oavsett om vi har euron som valuta eller inte.

En väl fungerande inre marknad är avgörande för tillväxt och sysselsättning i Europa. Två tredjedelar av Sveriges handel sker på EU:s inre marknad.

Nyligen presenterade EU-kommissionen ett förslag till ny handlingsplan för den inre marknaden. Vägen framåt är en fortsatt effektivisering av den inre marknaden som stimulerar tillväxt och nya jobb. Utvecklingen av den inre marknaden måste också gå hand i hand med ökad öppenhet och frihandel med omvärlden för att EU ska stå sig konkurrenskraftigt på den globala marknaden. Även Europas arbetsmarknad måste förbli öppen mot omvärlden. Europa kommer framöver att behöva mer kvalificerad arbetskraft, inte mindre.

För det andra handlar det om utrikesfrågorna, EAS, utvidgningen, ENP och östliga partnerskapet.

EU måste vara demokratins och de mänskliga rättigheternas allra tydligaste röst i världen, inte minst i vårt närområde. Unga frihetsaktivister på gatorna i Tunis, Kairo, Tripoli och Minsk ska känna vårt stöd i ryggen. Den europeiska grannskapspolitiken måste därför reformeras kraftigt för att i ökad utsträckning stödja demokratisering, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer. I öst vinner det östliga partnerskapet kraft, men relationen till vårt södra grannskap måste utvecklas.

Den senaste tidens utveckling i regionen understryker regionens strategiska betydelse för EU och Europa liksom vikten av att följa upp de åtaganden som såväl partnerländerna som EU:s medlemsländer gör på ett systematiskt och långsiktigt hållbart sätt.

Hur stödet till de reformprocesser som pågår och inletts ska hanteras kommer att vara viktiga frågor för framtiden. Här måste vi ha tydliga perspektiv. Vi måste förstås också ta ställning till ekonomiskt stöd till denna region.

Demokrati och mänskliga rättigheter måste ta mycket större plats i den europeiska utrikestjänsten än vad vi sett hittills. Den blev operativ den 1 januari 2011, och våra relationer till partnerländerna i stort liksom vårt bistånd måste bli mer principfast. Vår gemensamma europeiska utrikespolitiska röst måste bli klarare, högre och tydligare för frihet och mot förtryck.

Utvidgningen, som några ledamöter har snuddat vid, är ett av Europas främsta instrument för att sprida fred, demokrati och välfärd i Europa. Jag är glad över att många partier i denna kammare aktivt stöder utvidgningen och tycker att den är viktig.

Sverige förblir en av utvidgningens varmaste vänner, kanske den varmaste. Tyvärr kan vi konstatera att våra likasinnade i denna fråga blir allt färre och allt tystare.

Sveriges ansträngningar för att Turkiets medlemskapsprocess ska röra sig framåt fortsätter oförtrutet med samma styrka. Under förutsättning att Kroatien uppfyller uppställda kriterier hoppas vi att förhandlingarna kan avslutas i år. Även Islands förhandlingar inleds på allvar under våren. Reformansträngningarna hos övriga länder på västra Balkan bör uppmuntras som en del av processen inför kommande medlemskap.

För det tredje handlar det om asyl- och migrationsfrågorna. Händelseutvecklingen i Nordafrika understryker vikten av en fungerande asyl- och migrationspolitik. Vi kommer att fortsätta verka för att människor på flykt undan förföljelse ges skydd. Människor på flykt måste mötas av ett

rättssäkert och tryggt system. En grundläggande del i detta är en gemensam asylpolitik inom EU – att fler länder tar ansvar.

I Stockholmsprogrammet som antogs i december 2009 anges att målen är att uppnå en högre gemensam skyddsnivå och ett mer likvärdigt skydd i hela EU för att säkerställa ökad solidaritet inom unionen. Flera rättsakter är aktuella för omförhandling under året. Målet är att beslut fattas senast 2012.

Förutom rena lagstiftningsinsatser är praktiskt samarbete ett bra sätt att öka harmoniseringen. Det handlar inte minst om insatser genom Europeiska stödkontoret för asylfrågor, EASO, som ska vara i full drift i juni 2011.

För att tillförsäkra en ordnad och säker tillgång till skydd för dem som är i behov av det och för att få fler medlemsstater att visa solidaritet med tredjeländer vill Sverige även att de föreslagna förändringarna i flyktingfonden genomförs för ett gemensamt vidarebosättningsprogram för EU.

För det fjärde handlar det om EU:s fleråriga budgetram. Under de kommande två tre åren kommer intensiva förhandlingar att föras i EU om hur utgiftsramarna för det europeiska samarbetet efter 2013 ska utformas. Det är en betydelsefull framtidsfråga för EU som regeringen fäster stor vikt vid och där vi kommer att vara oerhört aktiva.

Redan 2003 slog en EU-rapport under ledning av den belgiske nationalekonomen André Sapir fast att EU:s budget är en historisk relik. Åtta år senare har mycket lite hänt på denna front. Argumenten för en genomgripande budgetreform är i dag starkare än någonsin tidigare. EU som organisation borde gå före och visa de medlemsländer som nu fattar svåra beslut hur man kan prioritera och omprioritera och skapa förutsättning för framtida tillväxt. När länder tvingas dra åt svångremmen på hemmaplan måste också Europeiska unionen tänka framåt och framtidsinriktat.

I stället för att bevara de gamla prioriteringarna i budgeten bör EU satsa resurser på områden som forskning och utveckling, gränsöverskridande infrastruktur och miljö. Vi bör också investera i kampen mot organiserad brottslighet och i den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. Alla dessa är områden som erbjuder europeiskt mervärde.

Budgetramen måste också, som jag sade, återspegla den verklighet där många medlemsländer tvingas dra åt svångremmen. Därför måste nästa långtidsbudget för EU vara smalare, vassare och mer fokuserad på tillväxt. Ett rimligt mål är ett budgettak som ligger väl under 1 procent av EU:s samlade bni.

Ska vi lyckas med allt detta måste vi prioritera. Det förutsätter reformer, inte minst av jordbrukspolitiken som i dag tar över 40 procent av den totala budgeten i anspråk. Vi ifrågasätter dock inte att jordbrukspolitiken fortsatt bör vara gemensam.

Den näst största utgiftsposten i EU-budgeten är sammanhållningspolitiken. Även den behöver reformeras såväl till storlek som till innehåll och fokusera på de mest behövande delarna av unionen.

Regeringen är beredd att försvara såväl Europas intresse av en smalare och modernare budget som svenska intressen, till exempel att bevaka nivån på den svenska medlemsavgiften. Om vi inte uppnår en tillräcklig

modernisering av budgeten kommer vi att kräva att de rabatter som Sverige har i dag även gäller i fortsättningen.

För det femte handlar det om klimat och energi. Jämte bristen på demokrati är klimathotet vår tids största utmaning. Utsläppen ökar snabbare än någonsin tidigare, och ökningstakten är högre än i de scenarier som redovisades av FN:s klimatpanel 2007. Vi ser redan konsekvenser av klimatförändringarna. Allra mest drabbade är sårbara och fattiga länder.

Gränsöverskridande problem kräver gränsöverskridande lösningar. 99,8 procent av koldioxidutsläppen sker utanför Sveriges gränser. Därför har EU en nyckelroll i klimatarbetet.

Sverige var pådrivande för att EU skulle anta världens mest ambitiösa klimatmål. Vi kommer att fortsätta driva på trots den klimatrötthet som verkar breda ut sig globalt.

Den svenska energipolitiken, och därmed basen för klimatpolitiken, ska bygga på samma tre grundpelare som i EU. Politiken syftar till att förena ekologisk hållbarhet, konkurrenskraft och försörjningstrygghet. Visionen för klimat- och energipolitiken är att Sverige år 2050 har en hållbar och resurseffektiv energiförsörjning utan nettoutsläpp i atmosfären.

Sist men inte minst handlar det om EU:s strategi för Östersjöregionen. Sedan de baltiska länderna och Polen blev EU-medlemmar 2004 är Östersjön i praktiken ett innanhav. Med hjälp av den strategi som antogs under Sveriges ordförandeskap ska vi utnyttja EU-medlemskapet för att samarbeta tätare.

Havsmiljön bör stå i centrum. Hundra års industriavfall, övergödning och överfiske gör Östersjön till ett av världens mest hotade hav. 20 procent av havsbotten – en yta lika stor som Danmark och Skåne tillsammans – är redan död. Vi måste jobba tillsammans för att motverka övergödning, algblooming och gifter. Här behövs den gemensamma strategin.

Jag tänkte avsluta med att återkoppla till något som Valter Mutts från Miljöpartiet lyfte upp tidigare. Jag är måhända inte lika begestrad över lyckoforskning som han, men begreppet lycka är viktigt. I kväll har alliansregeringen tagit ett beslut som säkert kan glädja många humanistiskt sinnade européer i denna kammare, nämligen att papperslösa ska ha tillgång till vård och skolgång. De flesta av er håller nog med om att det är ett bra beslut.

I detta anförande instämde Fredrik Malm och Christer Winbäck (båda FP).

Anf. 180 PATRIK BJÖRCK (S) replik:

Herr talman! Det har varit en del olika ämnen uppe under dagens debatt. Bland annat tog statsrådet upp krisen i Nordafrika. Tyvärr är det inte bara när det gäller demokratin i Nordafrika som regeringen är tyst, passiv, saknar förtroende och agerar på ett sätt som gör att förtroendet inte stärks. I en radiosketch från tiden för Lavaldomen tvingades dåvarande arbetsmarknadsministern ideligen hacka lök för att se ledsen ut över domen.

Det här skapar inget vidare förtroende för hur regeringen agerar. Tystnad och passivitet när det gäller den svenska arbetsmarknadsmodell-

en har kännetecknat regeringens agerande i EU. Detta har vi socialdemokrater påpekat och varit frustrerade över vid många tillfällen.

Nu senast i arbetsmarknadsutskottet hade regeringen att ta ställning till ett tillägg när vi diskuterade den svenska ståndpunkten gällande rådslutsatser om kommissionens sysselsättningsrapport. Vi socialdemokrater ville göra ett tillägg om behovet av insatser för att förhindra social dumpning och konkurrens genom låga löner. Detta klarade inte regeringen av att ställa sig bakom, utan man tyckte att det var en alldeles för magstark ståndpunkt.

Kan statsrådet tänka sig att ta ställning för den svenska arbetsmarknadsmodellen? Och kan regeringen tänka om beträffande sin passiva och tysta strategi i Europa när det gäller den svenska arbetsmarknadsmodellen och ställa sig bakom behovet av insatser för att förhindra social dumpning och konkurrens genom låga löner?

Anf. 181 Statsrådet BIRGITTA OHLSSON (FP) replik:

Herr talman! Jag tänkte först bara svara på en fråga som har varit uppe flera gånger i debatten, nämligen om formen för denna diskussion. Många, både alliansvänner och i oppositionen, har sagt att det har varit en sådan debatt.

Jag beklagar förstås detta men upplägget är sådant att riksdagen planerar sitt arbete, vilka debatter som hålls och när de hålls. Jag som statsråd varken kan eller vill lägga mig i det. Det är viktigt att betona det.

Kommissionens arbetsprogram är kommissionens eget. Varken de nationella parlamenten eller medlemsstaternas regeringar har något formellt inflytande över det. Kommissionen lägger fram ett förslag som vi debatterar. Vi återkommer också under våren med ännu en debatt som är kopplad till Europafrågorna.

Jag beklagar att det har dragit ut på tiden. Men det är väl något som vi får diskutera. Debatten har alltid varit vid den här tidpunkten. Det är en dialog som vi får föra.

Så till den fråga som Patrik Björck snuddade vid och som rör bland annat utstationeringsdirektivet och frågor kring svensk arbetsmarknad.

Den svenska regeringen slår vakt om den svenska arbetsmarknadsmodellen. Därför tror vi inte att det är någon riktigt bra idé att öppna upp utstationeringsdirektivet för omförhandling. Vi har 27 olika länder. Det skulle i praktiken vara omöjligt att få ett konkret gemensamt resultat som har en balans mellan fri rörlighet och skydd för arbetstagaren. Som vi ser det finns det en stor risk för att den svenska modellen skulle försämrans.

Man kan dra en parallell till frågan om kvinnors rätt till fri abort. Jag tror att de flesta av oss tycker att det är en mänsklig rättighet att bestämman över sin egen kropp, sexualitet och njutning. Men vi kanske inte skulle vilja ha en gemensam lagstiftning på europeisk nivå, eftersom det kanske inte skulle vara den svenska liberala lagstiftningen som vann.

Den svenska modellen är unik. Den riskerar försämringar om man öppnar upp på detta område.

Jag vill betona att jag tror att den stadga om de grundläggande rättigheterna som har antagits utgör en ganska bra lösning för att stärka arbetstagarnas ställning inom EU. Låt oss se på den. Men jag är skeptisk till att man ska luckra upp.

Anf. 182 PATRIK BJÖRCK (S) replik:

Herr talman! Tyvärr var statsrådets svar inte på något sätt lugnande eller förtroendeskapande när det gäller möjligheterna att försvara den svenska arbetsmarknadsmodellen.

Jag tyckte att jag ställde en ganska enkel och rimlig fråga. Men halva tiden använde statsrådet för att besvara en fråga som jag inte ställde. Jag har inte ifrågasatt formen. Jag förstår bakgrunden och kan i och för sig instämna i många av beklagandena när det gäller formen för debatten. Men jag ställde ingen fråga om det, fast halva tiden gick åt för att besvara en fråga som jag inte ställde.

Det är betecknande. Det är så regeringens hela agerande är. Man gör ingenting. Man låtsas att man gör någonting. Ibland försöker man gesken av att man har ett engagemang för den svenska arbetsmarknadsmodellen. Men nu står man passivt och tyst bredvid och ser när det utdelas slag efter slag mot en modell som har tjänat oss så väl och som kräver starka parter på arbetsmarknaden och kräver möjligheter att teckna kollektivavtal för att det sätt som vi har organiserat arbetsmarknaden på i Sverige ska kunna fortsätta att tjäna oss när det gäller att bygga en stark ekonomi framöver.

Min fråga var om regeringen och statsrådet skulle kunna ge besked om att man skulle kunna ställa sig bakom behovet av insatser för att förhindra social dumpning och konkurrens genom låga löner. Det var ju det vi inte lyckades övertyga regeringen om senast vi hade överläggningar i arbetsmarknadsutskottet.

Detta är fullständigt centrala frågor för att uppnå de olika delar som finns i arbetsprogrammet från EU, uppnå hållbar tillväxt och ökad sysselsättning. För att lösa detta och för att vi från Sverige ska kunna ta till vara de konkurrensfördelar vi har när det gäller vår arbetsmarknadsmodell kan vi inte ha en regering som är så passiv.

Är statsrådet beredd att ställa sig bakom behovet av insatser för att förhindra social dumpning och konkurrens genom låga löner? Det var min fråga.

Anf. 183 Statsrådet BIRGITTA OHLSSON (FP) replik:

Herr talman! Som jag nämnde tidigare tror vi inte att det är rätt väg att gå. Den svenska modellen är unik. Öppnar man upp tror vi att det kan bli försämringar. Strategiskt sett går det inte i rätt riktning, så att man stärker att fler länder anammar den svenska modellen, utan det kan bli tvärtom. Vi är inte beredda att ta de riskerna.

Däremot stöder vi det arbete som kommissionen har inlett med att förbättra tillämpningen av det nuvarande utstationeringsdirektivet. Det tror vi är centralt.

Genom bättre tillämpning och bättre samarbete mellan olika medlemsstater tror vi att man kommer åt problemen på ett bättre sätt än genom att luckra upp, vilket kan sluta illa för den svenska modellen.

Anf. 184 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:

Herr talman! Jag tycker att det finns en del områden där den svenska regeringens EU-politik är oklar. Jag tänkte att vi kan sprida ljus över dem i den här debatten, så jag har tre frågor till statsrådet.

Den första frågan är: Vill den svenska regeringen att Sverige ska anslutas till EU:s valutaunion under innevarande mandatperiod? Har regeringen någon åsikt om det? Finns det någon regeringsståndpunkt i denna fråga?

Min andra fråga gäller den konkurrenspakt som har lagts fram av Tyskland och Frankrike, senast i samband med Europeiska rådet. Den innebär att man vill harmonisera pensionsålder, att man vill ingripa i lönesättning och att man vill ha skrivningar i ländernas grundlagar om skuldsättning, till exempel om harmonisering av bolagsskatt.

Tyskland och Frankrike har påpekat att detta i första hand är tänkt för eurozonen, men de inbjuder även icke-euroländer att delta. Har den svenska regeringen någon åsikt om man tänker delta i detta eller inte – ett överstatligt samarbete på de här områdena som initieras av Tyskland och Frankrike? Det är ganska centralt i dagens EU.

Min sista fråga gäller situationen i Spanien och Baskien. En av Europas allra längsta och blodigaste konflikter under de senaste årtiondena kan förhoppningsvis vara på väg mot sitt slut. Det handlar om Etas oförsvarliga – vill jag säga – terror i Spanien. Nu har Eta lovat att lägga vapnen åt sidan. Det som uppfattas som Etas politiska gren, som förut kallades Batasuna, har nu återbildats under annat namn.

Frågan är: Kommer Spanien att förbjuda detta parti? Kommer detta parti att förbjudas att kandidera i Europavalen? Det kan avgöra den baskiska konfliktens öde för lång tid framöver. Vad är den svenska regeringens ståndpunkt i denna fråga?

Anf. 185 Statsrådet BIRGITTA OHLSSON (FP) replik:

Herr talman! Jag kan börja med den sista frågan. Den kan jag faktiskt inte svara på. Jag har inte någon klar position om vad vi tycker i just den frågan.

Fråga två rörde euron, huruvida vi kommer att ansluta oss till euron under denna mandatperiod. En framtida svensk valutaunion vet vi alla föregås av en folkomröstning, och tidpunkten för den beslutas i riksdagen. I regeringen har vi inte kommit överens om något konkret datum för en kommande folkomröstning.

På samma sätt som ditt parti, tillsammans med något annat parti i riksdagen, kanske är det tydligast när det gäller att vara mot euron är mitt parti, Folkpartiet, det mest positiva partiet. Det har vi fortsatt att vara.

Också där tycker jag att det kan vara av vikt, som min partikamrat Fredrik Malm nämnde, att vi måste se på ett scenario för hur vår del av Europa kommer att se ut de närmaste åren. Det är mycket möjligt att samtliga länder kring Östersjön om tio år i praktiken har euron som valuta. Det blir ett utanförskap som kommer att kosta mycket mer.

Jag kan citera den estländska finansministern den 1 januari, när de fick euron som valuta. Han sade: När det blåser och stormar på havet är det bättre att sitta i båten än att vara utanför. Det tycker jag är ett viktigt argument för att se hur vi faktiskt påverkas, oavsett om vi har euron som valuta eller inte.

Det är också viktigt att betona att många länder i Europa har haft en finansiell kris de senaste åren. Grekland är ett av de länder som har euron som valuta. Men det finns länder som inte har euron som valuta, som Storbritannien, Lettland och Ungern, som också har haft stora finansiella

problem. Det gäller också ett kommande medlemsland som Island. Vi bör betona att det även där finns en dimension. Det handlar mer om att länder har vanskött sin ekonomi och dribblat med statistik, som i Greklands fall, än att de har euron som valuta.

Jag får återkomma till din första fråga i min nästa replik, eftersom tiden är slut nu.

Anf. 186 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:

Herr talman! Jag ställde tre frågor. Jag fick försök till svar på två av de frågorna.

På den första frågan om Spanien och Baskien var svaret att regeringen inte har någon ståndpunkt. Jag bara noterar att det är vanligt att man inte har någon åsikt om vad som händer i EU-länder men gärna om sådant som händer utanför. Det tycker jag är lite märkligt ibland i EU-debatten. Det kanske inte hör till att man får ha åsikter om varandra.

När det gäller frågan om euron tycker jag att det är ett mysterium. Regeringens ståndpunkt är att om vi ska ansluta oss till euron ska vi ha en folkomröstning. Ja, det är ju fullständigt självklart. Men vill regeringen att vi ska gå med i EU:s valutaunion? Har regeringen någon åsikt om det?

Oavsett vad Socialdemokraterna tycker om vi ska ha en folkomröstning eller om riksdagen ska ta beslut undrar jag: Vad är regeringens ståndpunkt? Vad tycker regeringen i denna fråga? Finns det en regeringsståndpunkt om att vi ska avskaffa vår valuta och gå in i EU:s valutaunion?

Här tycker jag faktiskt att ministern passar i den frågan. Då blir man fundersam. Det är kanske den viktigaste frågan vi står inför i EU-politiken, och regeringen tycker uppenbarligen ingenting. Sedan tror jag att man ska akta sig för liknelser med båtar när det gäller euron. Jag tycker att det känns lite grann som att man står på kajen och kliver på Titanic när man ser isberget vid horisonten när det gäller euron.

Jag ser fram emot att jag kanske kan få ett svar på den tredje frågan om man är beredd att gå in i detta mycket hårda överstatliga samarbete som går in djupt i nationell självbestämmanderätt som lönesättning, grundlagar och så vidare. Där måste regeringen rimligen ha en glasklar ståndpunkt.

Anf. 187 Statsrådet BIRGITTA OHLSSON (FP) replik:

Herr talman! Jonas Sjöstedt försöker insinuera att regeringen inte har en politik gentemot andra EU-länder. Då skulle jag vilja säga att vi är den klaraste rösten internt på olika EU-möten när det gäller att kritisera brott mot mänskliga fri- och rättigheter oavsett om det handlar om att fördöma att ett land som Litauen försöker förvägra homo- och bisexuella och transpersoner att genomföra en prideparad – jag invigde själv Baltic Pride i maj – eller om det handlar om att vara klar och tydlig i fråga om diskriminering och förtryck av romer som sker i länder som Italien och i många länder i Öst- och Centraleuropa eller om det handlar om den ungerska medielagen.

På många möten känner jag mig ensam om att ha denna tydliga och klara röst. Men jag är inte den enda svenska ministern som har dessa ståndpunkter, utan där är vi mycket värderingsstyrda och tydliga.

När det gäller frågan om ett konkurrenskraftspaket finns det ännu inte något riktigt konkret förslag att ta ställning till. Därför är det svårt att göra just det. När det kommer ett förslag som är etablerat kommer regeringen förstås att gå tillbaka till riksdagen för att förankra sin position i bland annat EU-nämnden som Jonas Sjöstedt sitter i. Därför är processen ganska oklar framöver.

Det kommer att vara ett toppmöte den 11 mars som för övrigt kommer att kombineras med ett annat toppmöte om Libyens situation. Det blir därför mycket den dagen. Men toppmötet den 11 mars kring konkurrenskraftspaketet rör bara euroländerna. Det är ett bra exempel för att visa att när man inte har euron som valuta blir man utestängd från möten som faktiskt rör mycket av Europas framtid.

Regeringen tycker att det är viktigt att man värnar arbetsmarknadens parter vad gäller lönebildning enligt den svenska modellen. Det är väldigt viktigt att betona det. Vi tycker också att det är viktigt att värna riksdagens roll när det gäller att fatta beslut som rör finans- och skattepolitik på nationell nivå. Vi har inga planer på att företräda en politik som innebär EU-skatter med mera. Vi tycker att det är viktigt att riksdagen har en nationell kompetens, och här ska ni som sitter i denna kammare som folkvalda besluta om detta.

Det är också viktigt att EU inte skapar nya parallella strukturer eller dubbelarbete där en viss del av Europeiska unionen går vidare och andra står kvar på perrongen, utan man måste ha ett paket där alla är med och är aktiva.

Anf. 188 KENNETH G FORSLUND (S):

Herr talman! Det är naturligtvis lite märkligt att ha debatten och behandlingen av detta betänkande och ge riksdagens synpunkter på EU-kommissionens arbetsprogram så pass långt efter att det först har presenterats och sedan har trätt i kraft. Alla vi i riksdagen får nog för framtiden fundera över hur vi möjligen kan förbättra den processen, så att de synpunkter och åsikter som finns i riksdagen inte kastas in i denna process i efterskott som jätten in i degen.

Det är viktigt att EU jobbar med att fortsätta utveckla både den sociala och den ekonomiska nivån för människorna inom medlemsstaterna likaväl som för människor utanför EU.

Flera har här i debatten tagit upp hur utvecklingen har varit den senaste tiden i vårt grannområde i Nordafrika. Det stämmer till eftertanke. Vi hör också i denna debatt hur lösningarna uppenbart skiljer sig åt ganska dramatiskt mellan olika partier. Det talas om att resa muren högre mot dem som finns utanför och att inte släppa in fler i gemenskapen eftersom det då blir krångligare. Men det talas också om att samarbeta mer och att fortsätta utvidgningsstrategin och låta fler länder och människor komma in i gemenskapen och också om att öka samarbetet med dem som inte har sökt medlemskap och som rent av kanske aldrig heller av olika skäl skulle kunna få medlemskap men att inte resa de höga murarna mot världen utanför.

För mig som socialdemokrat är det den självklara lösningen att ha mer av samarbete både inom EU och mellan EU och länder utanför de gränser som vi har.

Jag hoppas på en framtid där Medelhavet är ett frihandels hav, där vi i den rika delen av världen och den rika delen av Europa bidrar till att skapa utveckling i ett grannområde som exempelvis norra Afrika. Där kan vi, genom vårt agerande, genom att inte bygga murar vid gränserna utan genom att vara öppna och samarbeta och genom att bidra på olika sätt och stimulera utveckling också utanför EU, skapa en bättre värld både för oss och för de människor som även i fortsättningen kommer att leva utanför EU-gemenskapen och högst sannolikt inte kommer att bli medlemmar.

Det är viktigt med social och ekonomisk utveckling och utjämning. Det är till och med så viktigt att det är ett av de grundläggande målen för hela EU-samarbetet. Därför är det bra med det arbetsprogram som kommissionen presenterar där man försöker presentera idéer till hur vi ska få fart på den ekonomiska utvecklingen och hur vi ska bidra till ökat välbefinnande inom unionen i första hand i detta dokument.

Men för oss socialdemokrater är det viktigt att dessa ansträngningar måste bygga på att man spelar på sjysta och lika villkor inom varje land och också mellan länder. Därför är det så viktigt med det som Patrik Björck har tagit upp tidigare i debatten om kollektivavtalens roll i de olika medlemsstaterna. Kollektivavtalen får inte vara taket för villkor och löner på arbetsmarknaden i olika medlemsstater. De måste vara golvet för villkor och löner i de olika medlemsstaterna. Det måste, tycker jag som socialdemokrat, faktiskt också vara ett viktigt intresse för dem som driver företaget att man spelar på lika och sjysta villkor därför att det är då som det blir konkurrens om att verkligen vara bäst, att verkligen vara effektivast och att verkligen vara den som har de bästa produkterna och de bästa tjänsterna och att inte vara den som konkurrerar med de sämsta villkoren, de uslaste lönerna och den hårdaste piskan. Det saknar jag i detta arbetsprogram. Det saknar jag i regeringens politik och i regeringens agerande.

Herr talman! Jag vill avslutningsvis yrka bifall till den socialdemokratiska reservationen där vi lyfter fram just dessa frågor och också frågor som är viktiga för oss när det gäller det juridiska samarbetet inom EU.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 3 mars.)

24 § Globalisering och internationellt ekonomiskt samarbete

Föredrogs
utrikesutskottets betänkande 2010/11:UU13
Globalisering och internationellt ekonomiskt samarbete.

Anf. 189 TOMMY WAIDELICH (S):

Herr talman! Detta betänkande handlar om globalisering. Det är ett betänkande där många av de motioner som har väckts under den allmänna motionstiden behandlas.

*Globalisering och
internationellt
ekonomiskt samarbete*

Vi socialdemokrater har också motionerat i flera delar. Det rör globaliseringen som möjlighet, handelspolitiken men även insatser för att bekämpa fattigdom och annat.

Man kan säga att globaliseringen har fört mycket positivt med sig. Det ser jag inte bara som svensk och som en person från ett exportberoende land. Globaliseringen har också i ett globalt perspektiv skapat ett ökat välstånd och bidragit till att fattigdomen har minskat för flera hundra miljoner människor. Med globaliseringen har också kraven på demokrati, mänskliga rättigheter och social trygghet ökat runt om i världen. Det ser vi inte minst nu i Nordafrika när den unga Internetgenerationen kräver samma rättigheter som anses självklara i andra delar av världen.

På så sätt har globaliseringen inte bara bidragit till ökad handel och ökat välstånd utan även till demokrati.

Samtidigt finns det också en oro för globaliseringen och dess effekter. Det handlar inte minst om omställningen från den gamla till den nya ekonomin och om den konkurrens som finns mellan rika och fattiga länder men också mellan låglöneländer där man spelar ut låglöneländerna mot varandra. Då är det viktigt att inte bara utforma handelspolitiken på ett riktigt och rättvist sätt så att den ökade frihandeln, som är mycket positiv, inte leder till social dumpning och till att man spelar ut länder mot varandra, utan man behöver också se till att företagen tar ett större ansvar för bra och rättvisa arbetsvillkor. Inom ramen för FN, OECD, ILO, Världsbanken och andra organisationer finns det möjligheter att driva fram regler om företags ansvar för arbetsvillkor och en bättre miljö.

Det handlar också om det som vi socialdemokrater brukar prata om, nämligen den klassiska välfärdspolitiken på hemmaplan. Det handlar om att bygga broar från det gamla till det nya. Den dagen du är arbetslös ska du veta att det finns en generös a-kassa så att du slipper lämna hus och hem. Det ska finnas insatser så att du kan utbilda dig för det nya och ta den här kursen som krävs för att ta det nya jobbet. Att bygga broar från det gamla till det nya är också en del av att möta globaliseringen. Det är sådant som man kan göra på nationell nivå.

På det globala planet finns det möjligheter att jobba med regler inom de här olika internationella organisationerna. De kan också användas för att möta många av de andra svårigheter som vi har sett som en del av globaliseringen under den senaste tiden. Jag tänker inte minst på den senaste finanskrisen. Det har funnits exempel på excesser, bristande regelverk och girighet som har drivit fram ett extremt risktagande som vi nu betalar notan för inte bara i form av arbetslöshet runt om i världen utan också i form av den så kallade skuldskrisen. Mycket av det som har hänt inom den finansiella sektorn har nu lyfts över på skattebetalarna. Vi ser att den här skuldskrisen dyker upp i flera olika länder, inte minst här i Europa.

Vi tror att det finns mer att göra. Det har gjorts en del i finanskrisens efterdyningar för att reformera de internationella finansiella institutionerna. Vi tror att det kan göras mer. Vi tror att demokrati och mänskliga rättigheter i högre grad bör vara förknippade med organisationernas utlåning. Det är en del i att möta den övergripande utmaningen med globalisering, handel och rättvisa villkor. Vi tror också att en annan del av reformarbetet när det gäller de här institutionerna, nämligen den del där

man möter finansiell oro och ytterligare kriser som kan dyka upp i framtiden, är just att få en ökad koppling mellan IMF, Världsbanken och FN-systemet. Vi tror att FN bör kunna fatta beslut som även de finansiella organisationerna måste rätta sig efter. En idé som vi tycker är värd att lyfta fram för diskussion är att omvandla det ekonomiska och sociala rådet till ett handlingskraftigt råd för mänsklig utveckling.

Detta är några av de saker vi för fram i våra reservationer. På det hela taget tror vi på globaliseringen och frihandeln, men det måste ske med sjysta villkor. Det måste ske på ett sådant sätt att vi inte spelar ut länder mot varandra och så att vi inte spelar ut löntagare i olika länder mot varandra. Det krävs reformer för att möta ytterligare risker för finansiella kriser. De reformerna kan genomföras på en global nivå där inte minst de internationella finansiella institutionerna är viktiga spelare.

Med de orden yrkar jag bifall till reservation nr 2.

Anf. 190 BODIL CEBALLOS (MP):

Herr talman! Jag är precis hemkommen från en resa till en ö mitt i Atlanten – långt borta men ändå i EU. Det är en ö dit många svenskar sedan många år tillbaka har rest för sol och bad. Den var från början en fattig provins i en diktatur, men den har med turismen som bas haft en enorm utveckling på gott och ont. Turisterna spred bland annat information om att en värld med demokrati är möjlig, precis som turisterna, Facebook, Twitter med mera spridit samma information till Tunisien, Egypten med flera. Det är en av de positiva delarna med globaliseringen.

Men turister som reser till ön äter inte den mat som produceras där, för den räcker inte till alla. Turister duschar och badar i öbornas färskvatten och har välvatnade planteringar på hotellen. Resultatet är att vattnet sedan inte räcker till deras egna odlingar, utan de behöver bygga energislukande avsaltningsanläggningar. Vi slösar med deras el som i huvudsak kommer från fossila bränslen. Vi överbelastar deras soptipp. Den stora mängden människor innebär att den reducerade och känsliga ytan byggs ut alltmer med bostäder, motorvägar etcetera, allt för att tillfredsställa öns stora industri, turismen.

Turismen var ur ekonomisk synvinkel bra för ön när den började. Den lyfte ön från fattigdom genom att ge arbetstillfällen till lokalbefolkningen och var ett lyft för det lokala näringslivet. Ytan räckte till, och resurserna räckte till alla. Samma utveckling ser vi i dag i många utvecklingsländer där turismen börjar slå rot.

Men i dag ser vi en annan utveckling på ön. Allt fler gigantiska all-inclusive-hotell, där turisten inte behöver gå ut genom hotellets dörrar för att finna allt som kan behövas och för det mesta på det egna språket, har lett till att det lokala näringslivet i stället för att blomstra börjar dö ut, och arbetslösheten är skyhögt. Kuststräckan byggs ut i strid med strandskyddet, men ingen bryr sig, för vem vill röra hönan med guldägget.

Öns styrande har nu ändå insett att turismen också kostar. De vill styra över från fattiga brittiska ungdomsturister som inte har så mycket att spendera på nöjen till penningstinna golfspelare, så kallad kvalitets-turism. Det innebär ännu mer vatten, ännu mer bekämpningsmedel men något mindre sopor och något mindre slitage på naturen eftersom det handlar om färre personer.

Ön har också behov av att få användning för cementen från cementfabriken som byggdes där en megahamn planerades, men den fick man sedan inte tillstånd att bygga, eller man har inte fått det än så länge. Därför bygger och bygger man oavsett om någon kommer att behöva det som byggs. Mycket handlar om att göra så stort som möjligt och behaga turisterna, och lite handlar om att lösa öbornas verkliga problem med arbetslöshet, kommunikationer, hälsovård etcetera.

Det senaste riktigt galna projektet är planerna på ett höghastighetståg på en sträcka som är under tio mil och som ska ha åtta nio stationer som ibland inte ens ligger i närheten av där människor bor. Tanken är att den ska ligga så nära kusten som möjligt där turisterna är i stället för längre upp där samhällena ofta ligger, annars kanske inte turisterna använder den. Att ett eventuellt tåg i huvudsak borde tjäna öbornas intresse att kunna arbetspendla till eller från huvudstaden tänkte politikerna nog inte på.

På nätterna kan man använda spåren till att transportera gods från hamnen, som ingen vet om den någonsin blir av. Att de också måste bygga omlastningsstationer och att godset efter bara några få mil ändå måste över på lastbil tänkte politikerna nog inte heller på. Finansieringen är oklar. Förutom en del EU-pengar och nationella pengar ska de söka privata finansiärer. Det visar sig att de tänkt sig ett tyskt bolag.

Men hur tänker då detta tyska bolag? Har de några tankar på att tåget får förödande konsekvenser för både miljö och människor? Har de några tankar på att kostnaden för tåget är den största i öns historia och att folk på ön hellre vill ha fler sängar i sjukvården så att de slipper att ligga i korridorerna? Har de några tankar på att sträckans lönsamhet ligger i att människor kan använda tåget till ett rimligt pris för att arbetspendla? Om tåget är både dyrare och krångligare och tar längre tid än att ta bilen, då blir det bilen. Det är jag säker på.

Hur tänker researrangörerna? De vet att placeringen av kunder på all-inclusive-hotellen tar död på det lokala näringslivet och jobb från lokalbefolkningen. De vet att sopbergen växer och växer. De vet att det snart bara finns hårdgjorda ytor så att regnvattnet inte kan filtreras ned i jorden. De vet att byggherrarna inte alltid på hederlig väg får tillstånd att bygga för vattnets naturliga passager på väg mot havet när de stora regnen kommer och drar allting med sig.

Berättar de det för kunderna? Vilket ansvar tar de, mer än att sätta upp en lapp på hotellet att man kan använda handduken fler dagar om man vill? Men städerskan tar den ändå inte, så det kvittar. Och vilket ansvar tar de för att främja de inhemska produkterna i stället för de importerade, för att stötta de lokala näringarna? Det börjar bli bättre när det gäller miljön, men när det handlar om respekten för lokalbefolkningen är det mycket sämre.

Herr talman! Det jag i dag ser på Tenerife är konsekvenserna av en stor industris framfart under många år. Det som började som något positivt har förbytts i ett scenario där man inte kan vända åter. Om turismen försvinner är inkomstmöjligheterna borta. Om turismen förvandlas till ett all-inclusive-paradis är inkomstmöjligheterna för lokalbefolkningen också borta. Den dag det dyker upp turistorter i billigare länder är inkomstmöjligheterna borta. Turismen är som vilken industri som helst. Den flyttar dit där den ger ägarna mest inkomster, oavsett om det skulle vara i

en diktatur eller i en demokrati. När Volvo eller Saab krisar är det kris i en hel region. Detsamma gäller på ön.

Herr talman! När jag talar om företagens ansvar i kammaren brukar jag för det mesta tala om vad svenska och europeiska bolag gör i länder utanför EU. I dag valde jag att tala om hur de faktiskt beter sig i EU. Skillnaderna är inte så stora. Det går inte heller att säga att svenska bolag per automatik tar mer hänsyn till vare sig miljö, mänskliga rättigheter eller lokalbefolknings intressen, vilket vår handelsminister verkar tro. Om det vore så skulle svenska resebolag ta ett större ansvar. Om tyska bolag tog ansvar skulle de tala om för kanarierna att ett höghastighetståg på Tenerife är utom all rim och reson och föreslå en mindre variant, typ pendeltåg.

Herr talman! I dagens betänkande finns också frågan om Bolidens ansvar i Chile med. Den frågan har jag diskuterat med handelsministern flera gånger tidigare. Bolidens ansvar för olyckan i Coto de Doñana i Spanien är ett annat exempel på Bolidens framfart i världen. Det är inte rimligt att bland annat Boliden år efter år ska kunna undandra sig ansvar för sina missgärningar genom att utnyttja luckor i de nationella lagstiftningarna och i folkrätten. Det måste skapas möjligheter att ställa företag till svars även för gamla försyndelser.

Stater som stöttar exploatering eller investeringar i andra länder har naturligtvis ett ansvar att aldrig ge sig in i tvivelaktiga projekt, som när handelsministern gav sig av till Libyen med ett företag som ville sälja övervakningsutrustning till en av världssamfundets galnaste ledare. Där emot vill jag i dagsläget inte gå lika långt som Vänsterpartiet och säga att Sverige ska vara med och finansiera de skador Boliden åsamkat befolkningen i Arica i Chile. Jag vill dock att Sverige ska sätta stark press på Boliden att betala. Skattebetalarna ska inte behöva stå för ännu existerande skrupelfria företagsledningars nota för begångna försyndelser. Det skulle kunna bli dyrt när det gäller Boliden eftersom de varit på många ställen i världen.

Miljöpartiet har under flera års tid lyft upp frågan om ett bindande regelverk för att få företag att respektera miljö samt mänskliga och sociala rättigheter. Det är uppenbart att det inte räcker med rekommendationer och frivilliga åtaganden. Vi sköter oss ju inte ens på hemmaplan alla gånger. Jag vill därför yrka bifall till reservation 9.

I detta anförande instämde Valter Mutt (MP).

Anf. 191 HANS LINDE (V):

Herr talman! Vi debatterar nu betänkande UU13 *Globalisering och internationellt ekonomiskt samarbete*. Få begrepp kan tolkas och uppfattas på så många olika sätt som just begreppet globalisering. Vem vi är och varifrån vi betraktar världen avgör hur vi ser på globaliseringen. Det som för den ene är en ny affärsmöjlighet att exportera en vara är för den andre ett fördjupat ekonomiskt förtryck. Det som för den ene är en möjlighet att med sin ryggsäck resa världen över och twittra är för den andre en skranglig båt på väg över Medelhavet.

Vilket perspektiv de borgerliga partierna i sitt betänkande utgått från är inte speciellt svårt att se. Man skriver i betänkandet bland annat att globaliseringen ”har skapat nya möjligheter såväl för individer och före-

tag som för idéer och information att fritt röra sig över gränserna”. Jag tror inte att Ingvar Kamprad och andra välbärgade svenskar har några problem att känna igen sig i den beskrivningen. Men fråga en småbonde i Mali eller en flykting från Afghanistan om de skulle hålla med om att de under de senaste åren sett en process som skapat nya möjligheter att röra sig fritt över gränserna. Jag tror knappast att de skulle hålla med om beskrivningen. Det visar vilket perspektiv man utgår från när man diskuterar globaliseringen.

Det är inte förvånande att de borgerliga partierna väljer att hylla en utveckling där fria marknadskrafter får ökat spelutrymme, där vinstintressena sätts före allmänintressena och miljöintressena och där makten flyttas från de demokratiskt valda församlingarna in i de slutna styrelserummen hos riskkapitalisterna.

Mer förvånande är att vi har en borgerlighet som vägrar att se världen. Man ser inte misslyckandet för den politik man fört, de nyliberala dogmernas politik, när det gäller globaliseringen. Åk till Nigerdeltat och besök de småbönder som får se sin mark förgiftas av de globala multinationella oljebolagen samtidigt som dessa plockar ut miljardvinster till sina huvudkontor i Europa! Åk till Angola, ett av de länder som haft absolut högst tillväxt i världen de senaste åren! Vinsterna från denna tillväxt har tillfallit en ytterst liten minoritet i huvudstaden medan vanliga angolaner fortfarande lever i djupaste fattigdom.

Vi ser den utvecklingen också i vårt eget land. Vi behöver inte åka till Afrika för att se globaliseringens baksida. Åk runt i de svenska bygderna och besök de orter där vi fick se nedläggningar under finanskrisen, där vi fick se hur beslut avgörande för människors vardag och arbetstillfällen fattades högt över deras huvuden och utan möjlighet till insyn eller inflytande!

Herr talman! Globalisering är både en verklig process och en ideologisk process. Den är verklig i den bemärkelsen att ekonomin sedan århundraden är global och tenderar att bli alltmer global. Den är verklig också genom att vi sett en fantastisk teknisk utveckling som gjort att den del av världsbefolkningen som har tillgång till dessa tekniska framsteg fått möjlighet att utbyta information och kunskap på ett sätt vi aldrig tidigare sett på vår jord. Men när vi hyllar twittrandet och ”facebookandet” i Nordafrika ska vi komma ihåg alla de människor som lever på denna planet och aldrig har ringt ett telefonsamtal. För alltför många är denna tekniska revolution fortfarande någonting främmande.

Det är viktigt att understryka att när det gäller globalisering har det inte skett enligt en naturlag. Det är inga osynliga händer som flyttat makten från demokratiska arenor till de multinationella företagens slutna styrelserum. Det är inga osynliga händer som systematiskt befriat riskkapitalister från demokratisk styrning, reglering och ansvarsutkrävande. Och det är knappast heller någon osynlig ande som sett till att man i land efter land genomfört privatiseringar där sektor efter sektor öppnats upp för de kortsiktiga vinstintressena som fått ersätta allmänintressena. Denna utveckling må i Sverige beskrivas som något från ovan givet, men det är ett resultat av medvetna politiska beslut – även i denna kammare.

Globaliseringen beskrivs som en ömsesidig process med ett globalt utbyte frikopplat från allt vad maktrelationer kan heta. Om vi tittar ut över världen ser vi dock att globaliseringen i realiteten fungerar tämligen

enkelriktat. Bakom den nyliberala retoriken om ökat utbyte har det skett en tydlig förskjutning av makt och resurser från de fattiga till de rika, till ett fåtal länder och ett fåtal händer.

I vår reservation skriver vi från Vänsterpartiets sida hur de 350 största företagen står för 40 procent av den globala handeln samtidigt som vi ser att kontinenten Afrikas handel och export minskar som andel av den totala världshandeln. Vi skriver i vår reservation att 87 av de 100 största företagen har sitt säte i USA, Japan och EU. Samtidigt har en lång rad utvecklingsländer i dag en reell avindustrialisering. Företag utkonkurreteras.

Världen över ser vi en ökad arbetsdelning och en ökad specialisering mellan och inom länder. Det sker mellan fattiga och rika, men det sker också mellan män och kvinnor. I dagens världsordning ser vi en arbetsdelning där kvinnor ska utföra de tyngsta arbetena till de lägsta lönerna och med den sämsta arbetsmiljön. Den kanske allra smutsigaste baksidan av det som kallas ekonomisk globalisering är de drygt 5 200 exportfrizoner som finns världen över. Där finner vi de vidrigaste arbetsmiljöerna, de lägsta lönerna och de sämsta möjligheterna att organisera sig fackligt och kräva sina rättigheter. Av de 42 miljoner människor som arbetar i exportfrizonerna världen över med att sy våra T-shirts, väskor och jympadojor är 80 procent kvinnor.

Detta är baksidan av den nyliberala frihandel som de borgerliga partierna förespråkar. I deras nya sköna värld ska i realiteten syds fattiga kvinnor med värkande ryggar, förslitna leder och andningsbesvär garantera ständigt nya försäljningsrekord av kläder och skor i den svenska handeln.

Herr talman! På samma sätt som vi sett en utveckling som drivits av politiska beslut skulle en annan utveckling kunna vara möjlig. Man skulle kunna öppna upp styrelserummen för insyn. Makten över finansmarknaderna skulle kunna flyttas tillbaka i de folkvaldas händer. De internationella finansinstitutionerna, såsom Internationella valutafonden och Världsbanken, skulle i grunden kunna demokratiseras och reformeras och skatteparadisen stängas ned.

Handelns regler skulle kunna göras rättvisa, och de rika länderna och de multinationella företagen skulle kunna tvingas ta sitt ansvar för klimatförändringarna. Det saknas inte möjligheter att göra globaliseringen både demokratisk, rättvis och jämlik. Det som saknas i dag är den politiska viljan att göra det.

Centralt i arbetet med att göra globaliseringen rättvis och demokratisk är också att vi får en omfördelning av makt, från rika till fattiga, från män till kvinnor, från multinationella företag till nationella, demokratiskt valda parlament. Därför behövs det, som Bodil Ceballos också lyfte fram tidigare, rättsligt bindande och globala regelverk för företag. Det har vi också tagit upp i en gemensam reservation från Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Vi behöver också värna de fackliga rättigheterna. Till och med Världsbanken, en källa jag som vänsterpartist sällan hänvisar till, har i åtskilliga rapporter visat att fungerande fackföreningar och kollektivavtal i ett land bidrar till lägre arbetslöshet och lägre inflation, högre produktivitet och snabbare anpassning vid ekonomiska kriser. Det gäller i Vietnam och El Salvador och självklart också i Sverige.

Sverige skulle kunna spela en central roll i att vända globaliseringen i en positiv riktning. Vänsterpartiets mål är därför klart. Vi vill se en solidarisk globalisering av rättvisa, jämställdhet och demokrati. Därför vill jag yrka bifall till reservationerna 1 och 9.

I detta anförande instämde Valter Mutt (MP).

Anf. 192 WALBURGA HABSBURG DOUGLAS (M):

Herr talman! Vi debatterar i dag ett motionsbetänkande om globalisering som berör många olika och ganska svårgreppade områden. När man funderar på hur man ska tackla ett sådant tema frågar man sig först: Vad är egentligen globalisering? Det finns många olika definitioner och också många olika känslor inför såväl ordet som fenomenet.

Ett visst stöd får vi om man ger sig till att googla på ordet. Av ungefär en miljon träffar hittar vi exempelvis följande definitioner.

I Nationalencyklopedin står det: Globalisering innebär att länder, företag och människor i världen blir alltmer beroende av varandra. Och Wikipedia, som man i och för sig inte ska luta sig emot, skriver mer i detalj: Globalisering kan ses som en samlingsbenämning som syftar på den internationella utvecklingen inom politik, ekonomi och kultur som sker till en följd av en utökad och inte lika lokalt förankrad världsbild. Politiskt sett innebär det förskjutning av makten från nationell nivå till över- och mellanstatliga organ, men generellt syftar globalisering oftast till hur de nationella ekonomierna kontinuerligt tvinnas samman.

Redan i dessa två definitioner kan man utläsa den spänning som råder mellan dem som i likhet med mig finner att globalisering är något mycket positivt till dem som tycks anse att det är bättre om vi utvecklas isolerat från omvärlden.

Går vi in i en livsmedelsbutik ser vi att hyllan med tacos är betydligt större än utrymmet för rotmos – ett exempel på globalisering.

Viktigare är nog ändå de förändringar som globaliseringen medför för oss enskilda människor. När amerikanska Facebook och Twitter används för att sprida idéer till frihetshungrande i Tunisien, Egypten med flera länder är det en annan sida av globaliseringen. Det är en sida, som vi alla uppskattar, en ny sida som många inte riktigt kan umgås med.

För mig handlar konceptet globalisering om att sprida information till alla så att alla kan handla gemensamt. Det handlar om frihandel, så att vi på bästa sätt kan använda de samlade resurserna, och det handlar om öppenhet och rörlighet så att vi som människor kan möta varandra och berikas. Viljan till samexistens mellan människor är universell. Nu har vi också verktygen i form av kommunikationer att göra verklighet av den, inte bara över vår gård, vår bygd eller över vårt land utan faktiskt över hela vår värld.

Hindren för denna globalisering består fortfarande av olika former av politiska ställningstaganden, och naturligtvis av traditionella och kulturella beteenden. Därför är denna debatt så viktig för att lyfta fram de förändringar och medskick vi kan ha i processen i riktning mot ökad globalisering.

Herr talman! Dagens betänkande beskriver inte ideologin bakom globalisering. Det beskriver i hög grad just den typ av medskick som jag ovan beskrev. I många fall är medskicken en del av en utveckling som

redan pågår. Exempelvis diskuteras ekologisk omställning inom ett stort antal organ och i många sammanhang. Jämställdhet mellan könen lyfts i många organisationer fram som en drivkraft för och möjlighet till tillväxt.

Behovet av god sjukvård är universellt. Bistånd och handel är våra bästa verktyg för att påverka många människors möjligheter i en positiv riktning. Betänkandet sammanfattar vår ställning i många frågor som är knutna till globaliseringen. Samtidigt vill jag uttrycka min belåtenhet över att vi genom detta betänkande uttrycker vår tro på globaliseringens möjligheter.

Låt mig sluta med en levnadsregel som Dag Hammarskjöld lär ha uttalat i en radiointervju i mitten av 1950-talet. Han sade att han vägleds av följande fyra principer:

1. Respekt för det historiskt givna.
2. Respekt för allas rätt att välja.
3. Respekt för allas lika möjligheter.
4. Internationaliseringen.

Jag tror att han skulle ha uppfattat dagens betänkande som mycket positivt.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag och avslag på reservationerna.

Anf. 193 HANS LINDE (V) replik:

Herr talman! Jag är fullt medveten om att timmen är sen, och jag misstänker att många längtar till andra rum än just riksdagens kammare just nu. Men någonstans är detta ändå en för viktig diskussion för att vi ska lägga band på oss. Därför valde jag att begära replik på Walburga Habsburg Douglas.

I mitt anförande sade jag att globaliseringen är beroende av varifrån i världen vi betraktar den. Det tycker jag att Walburga Habsburg Douglas bekräftar i sitt anförande. När hon definierar globaliseringen utgår hon från vad hon hittar på Google, Wikipedia och hyllorna i sin matbutik. Men globalisering handlar också om människor.

Jag hade önskat att Walburga Habsburg Douglas också hade talat om de människor som lever i denna så kallade globaliserade värld. Det handlar om småbönderna i Mali, som ser sig utkonkurreras av kycklingvingar som dumpas från EU, eller om kvinnorna i El Salvador, som syr de skor som nog en del av oss har på sig. De syr dem i dunkel belysning i en luft som är tung av textilfibrer och med en lön som de inte kan leva på. Det är också människor som lever i denna globaliserade värld som vi behöver se när vi diskuterar detta.

Innan jag landar i en konkret fråga till Walburga Habsburg Douglas vill jag lyfta fram några av de människor som vi har tagit upp från Vänsterpartiets sida, nämligen de människor som lever i Arica i Chile. Det är en liten stad där människor i dag lever i utkanten av det som på 1980-talet var en soptipp där Boliden dumpade giftslam, helt enligt internationella regelverk och med godkännande av svenska myndigheter. I dag ser vi i Arica hur flickor som inte ens var födda när giftslammet dumpa-

des växer upp och dör av luftsjukdomar. Vi ser hur människor sjuknar in och hur kvinnor har fått missfall. Från Vänsterpartiets sida har vi krävt att vi ska ta vårt moraliska ansvar för globaliseringens baksida och ge ersättning till de människor som i dag lever i Arica i den verklighet som svenska Boliden har bidragit till och som svenska myndigheter har godkänt. Det har man från majoritetens sida avstyrkt, och jag skulle från Walburga Habsburg Douglas få veta varför.

Anf. 194 WALBURGA HABSBURG DOUGLAS (M) replik:

Herr talman! Självklart måste var och en förklara för sig själv vad globaliseringen är. Jag är övertygad om att globaliseringen ser mycket olika ut för olika människor. Jag menade heller inte att detta med rotmos och tacos var något som gäller för alla.

Jag tror ändå att det viktiga med globaliseringen är att vi försöker, genom att öppna upp, genom att förbättra frihandeln, genom att förbättra demokratiseringen och genom att öppna upp marknaderna så att folk får bättre anställningar.

Det är fullständigt klart att vi som svenskar starkt driver globaliseringen. Men vi håller alltid med att det viktigaste när man driver globaliseringen är miljö, demokrati, mänskliga rättigheter, jämställdhet, rättvisa och särskilt frihandel. Vi måste försöka att driva våra egna värderingar. Då kommer vi väldigt långt med globaliseringen.

Anf. 195 HANS LINDE (V) replik:

Fru talman! Här visar Walburga Habsburg Douglas igen från vilket perspektiv hon blickar ut över världen. Hon säger att det är viktigt att öppna världen. Men samtidigt ser vi att samma borgerliga regering i EU agerar för att bygga allt högre murar runt EU. Bland annat åkte EU-kommissionär Cecilia Malmström bara ett par veckor före protesterna i Libyen ned för att samarbeta med regimen i det landet för att förstärka samarbetet och minska möjligheterna för flyktingar att korsa Medelhavet.

Walburga Habsburg Douglas talar glatt om frihandel. Man måste fråga sig: Fri handel för vem? Jag träffade här i riksdagen för ett par år sedan en småbonde från Latinamerika. Han sade: Er frihandel är som att låta en tiger slåss mot en åsna om man först har bundit benen på åsnan. Det är den fria handel ni talar om.

Multinationella företag som ofta är hårdsubventionerade från EU eller andra industrialiserade stater ska på en global så kallad fri marknad konkurrera med småbönder i Latinamerika, Afrika och Asien som aldrig haft möjlighet att konkurrera på lika villkor. Det finns inget fritt i det. Återigen måste man fråga sig: Man säger att man ska öppna upp, men för vem? Man säger att det ska vara fri handel, men fri för vem?

Sedan svarar inte Walburga Habsburg Douglas på min fråga om Arica. Jag har full förståelse för att Walburga Habsburg Douglas inte kan svara på exakt varje fråga. Men det är trots allt så att vi från Vänsterpartiets sida har lagt fram en motion. Den har lyfts upp i betänkandet. Man har från den borgerliga sidan valt att avstyrka vår motion utan att ens nämna frågan om Arica i betänkandet.

Jag skulle vilja att Walburga Habsburg Douglas tog chansen och kanske framför allt för befolkningen i Arica ger svar på: Varför är det så orimligt att Sverige är med och betalar och stöttar de människor som i

dag lever med konsekvenserna av att ett svenskt företag med svenska myndigheters godkännande dumpade giftslam i deras by på 80-talet? Det är en baksida av den globalisering som hyllas här från talarstolen.

Prot. 2010/11:65
2 mars

*Globalisering och
internationellt
ekonomiskt samarbete*

Anf. 196 WALBURGA HABSBURG DOUGLAS (M) replik:

Fru talman! När jag hör Hans Linde frågar jag mig om han och Vänsterpartiet är emot globaliseringen. De försöker att ta fram allt det som inte fungerar. Det är fullständigt klart att i politiken fungerar inte allt, och i den fria handeln fungerar inte allt.

Det är i varje fall så att vi från Sveriges sida alltid har försökt och försöker vidare att driva våra värderingar. Vi försöker att vara med och hjälpa till så mycket som möjligt särskilt vid miljöfrågor och miljöfaror.

Det är klart att man alltid kan ta fram exempel på att någonting inte fungerar. Men även om vi skulle vara perfekta jobbar vi i globaliseringen ihop med många andra.

Vad vi kan göra är att försöka att jobba för våra värderingar och våra mål och göra globaliseringen till ett allsidigt lyckat exempel.

Anf. 197 CHRISTER WINBÄCK (FP):

Fru talman! Folkpartiet har alltid varit en vän av frihandel. Frihandel är viktigt för vårt välstånd, och frihandel är viktigt för andras välstånd.

Redan de gamla fenicierna viste att handel utökade välståndet, och genom sina många handelsturer skapade man förutsättningar för expansion och framåtskridande. Det var inte bara med varan man handlade utan också med nyheter, kultur och historia.

I dag genom globaliseringen ökar handelskontakterna med snart sagt hela världen. Genom att verka för handelsavtal för att röja undan regleringar får vi en friare handel. Sverige tjänar på det, och andra tjänar på det. Det är en typisk win-win-situation skulle man kunna säga.

Människor lyfter sig ur fattigdom till välstånd. De som tvingas avstå från globaliseringens effekter tvingas djupare ned i fattigdom och ofrihet. Att riva murar och att skapa samarbete – vem kan väl vara emot det? Miljöfrågor och gränslös vård som genom patientrörligheten i EU är några exempel.

Några andra exempel är trygghet när man reser, studerar eller arbetar utomlands, eller som blir allt vanligare, när man bor i Sverige och arbetspendlar till något av våra grannländer. Men även i vårt närområde finns det murar att riva, saker att förändra och frågor som engagerar

Fru talman! Vi har också ett ansvar. Globaliseringen ger oss möjlighet att ta det ansvaret genom att stimulera till en rättvis handel. Tidigare nämndes här i kammaren möjligheten till en rättvis handel. Globaliseringen ger oss den möjligheten om vi tar den. Det ger oss också möjligheten att öka välståndet både för oss och för andra.

Det är också viktigt att vi i de olika avtal vi sluter ser till att det är sjysta villkor och att vi ser över våra egna ambitioner, krav och målsättningar. Jag vet att det har diskuterats. För en stund sedan nämndes Latimerika här i kammaren.

Det är inte sunt att med EU:s jordbrukspolitik i ryggen dumpa priser som slår ut lantbrukare i svagare ekonomier. Men här finns också goda exempel som vi kan titta på.

Fru talman! När vi debatterar saker som berör oss vill jag även nämna hbtq-frågorna. Trots att de flesta av oss i denna kammare utgår från principen om varje människas frihet och lika värde oavsett hudfärg, kön, sexuell läggning, språk, religion, politisk eller annan uppfattning så vet vi att det i verkligheten sker kränkningar av dessa mänskliga rättigheter varje dag.

Det är skrämmande och oacceptabelt att det fortfarande finns så mycket fördomar i världen och hat kring frågan om sexuell läggning. Vi vet samtidigt att okunskapen ofta är den stora boven. Därför måste både vi politiker och andra engagerade ständigt belysa dessa frågor i samhället både nationellt och internationellt.

Vi måste bevaka hbtq-personers mänskliga rättigheter i EU:s kandidatländer och i de länder som får bistånd av Sverige samt när vi tecknar avtal av olika slag. Globaliseringen ger oss också en möjlighet att kunna föra ut kunskap och få förståelse för dessa frågor.

Fru talman! Bistånd är en av våra hjärtefrågor. Regeringen har vidtagit flera åtgärder för att effektivisera biståndsinsatser och att tydliggöra vikten av demokratisering, mänskliga rättigheter, miljö och jämställdhet i samband med biståndsinsatser. Det är ett bra grepp och kommer att kunna leda till en positiv utveckling.

Glädjande nog kan vi konstatera att Sverige, trots den rådande lågkonjunkturen, bibehåller ett bistånd med 1 procent av bni. Sverige har också vidtagit konkreta åtgärder för att stärka effektiviteten i biståndet. Sverige är därmed ett ledande land i biståndssammanhang, inte minst inom EU som nyligen lagt fast en plan för att öka medlemsländernas bistånd till 0,7 procent av bni för de länder som inte redan ligger över detta mål.

Sverige som ett föregångsland i biståndssammanhang bör stimulera andra givarländer att också ta sitt ansvar och infria givna löften och därmed leva upp till ett högt biståndsmål. Ytterligare steg kan tas för att säkra att biståndet stöder fattigdomsbekämpning och en demokratisk utveckling i samarbetsländerna i enlighet med målsättningarna i svensk politik för global utveckling.

Sveriges politik för global utveckling och dess målsättning att politiken ska genomsyras av ett fattigdoms- och ett rättighetsperspektiv, bör i större utsträckning ges en central roll i alla politikområden. Mekanismer, däribland konsekvensanalyser, utvärderingar och bred dialog med olika aktörer i Sverige, bör stärkas för säkra att PGU genomsyrar alla politikområden.

Som varm vän av Latinamerika kan jag inte låta bli att nämna några positiva saker. Nyligen besökte jag Colombia, ett land som plågats av gerillakamp och inbördes strider under många år. Kritiken från såväl civilsamhälle som myndighetshåll har varit stor över kränkningar av mänskliga rättigheter. Vi har tagit emot många delegationer här i Sverige som har berättat om vad som har hänt.

När jag var där för sju år sedan var kritiken massiv. Nu för några månader sedan lyssnade jag på företrädare såväl för den nyvalde presidenten som folk på gatan för att höra vad som nu sker. Tongångarna var övervägande positiva om program som startats för att få bukt med sociala klyftor, markanspråksfrågor och grunden till den konflikt som härjat Colombia under mer än fyra decennier.

Mycket återstår att göra. Det har bara börjat. Men hoppet och optimismen finns där. Latinamerika är en region rik på både naturtillgångar, människor och kultur. Givet de rätta förutsättningar och det stöd som i vissa delar kan behövas för att komma rätt på banan är det en stor framtida möjlighet som finns i ett utbyte av varor, tjänster, kultur med mera mellan oss och Latinamerika.

Det gäller att vi inte försnillar den möjligheten, till gagn för både oss och dem. Globaliseringen hjälper oss i detta. Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 198 KERSTIN LUNDGREN (C):

Fru talman! Jag brukar hänvisa till Harry Martinssons strof när han skrev att det är ont om jordklot. Så är det. Jag känner inte fler än vårt eget. Vårt jordklot är ett gemensamt ansvar och ett gemensamt ansvarstagande för oss alla här i dag, men också för kommande generationer. Det är om detta det handlar. Det handlar om vår glob – att länka samman, att ta ansvar, att se helheter och att skapa möjligheter.

För oss centerpartister är det självklart att tilltro människor och vilja jobba för att skapa möjligheter för människor att växa och förverkliga sina idéer varhelst man bor i världen. Människor gör alltid skillnad. Människor har genom historien sprängt gränser, skapat ny kunskap, utvecklat ny teknik och format det som vi känner som demokratier – att själva få styra och besluta om sina egna liv. Det är detta som nu tydligt sker i Nordafrika. Det är en vilja att få denna möjlighet.

Det är detta som är så viktigt att bejaka. Det handlar om människors kraft och människors tilltro till sig själva och sina möjligheter. Tidigare i debatten har det givits lite olika exempel.

Fru talman! Så sent som i den senaste veckan såg jag ett tv-inslag från Indien. Det handlade om indiska fiskare som plötsligt hade fått möjligheten att verka på helt nya villkor därför att mobiltelefonen hade revolutionerat deras tillvaro. Där man tidigare var hänvisad till att sälja sin fisk på ett ställe till ett pris hade man nu möjligheter att pröva att sälja sin fisk över en mycket större marknad. Man hade fått rådighet över sitt eget företag och sitt eget liv, och det skapades förutsättningar för människor och för utveckling. Det var fantastiskt! Här ser man verkligen att ny teknik skapar möjligheter att förändra ens eget liv och förändra villkor också för andra.

Det är detta som jag tycker är så fantastiskt med människors idérike-dom och människors möjligheter att skapa ny teknik och nya förutsättningar som knyter oss samman. Vi talar om att världen är stor. Men samtidigt är vi så nära varandra. Kunskapen om varandras situation växer på ett sätt som 100 år tillbaka inte var möjligt.

I grunden har vi globaliseringen, som har pågått hur länge som helst – så länge som globen har varit en levnadsplats för mikrober, människor och vad vi nu har. Det är någonting som vi måste bejaka. Samtidigt ställer det oss inför nya utmaningar. Vi har klimatfrågorna, där vi jobbar med utgångspunkt från att försöka hitta ett regelverk som knyter och binder oss samman och skapar gemensamma förutsättningar och ett nytt klimatavtal.

Vi för diskussioner i handelssammanhang eftersom handel är en viktig del. Våra önskemål är att hitta ett gemensamt regelverk i WTO-rundan. Vi har från vår sida också talat om att hitta ett grönt WTO för att skapa ett sjyst regelverk för att klara detta och inte skapa nya handels hinder. Vi ska i stället skapa nya möjligheter för människor. Vi har ILO, som det också talas om i betänkandet. ILO är en del av ett gemensamt regelverk.

Men allt är inte perfekt i dag. Det kan förbättras, och det kan utvecklas. Det är det som vi människor har förmåga att göra om vi inte stängs inne, hamnar bakom gränser och inte får släppas ut. Det finns tyvärr många människor som har det så. Jag tänker på Burma, till exempel, som har Kina som i stort sett den enda kontaktytan förutom Indien. Det finns fler exempel. Detta är en del av vad som drabbar de här människorna. De är instängda. De får inte delta. De får inte möjligheter att vara med. Det är viktigt att vi skapar regelverk och jobbar för att öppna världen för människor.

Fru talman! I detta sammanhang har också frågan om de internationella finansiella institutionerna varit uppe. Dem har vi genom åren haft många synpunkter på, men även här tycker jag att det finns skäl, inte minst för oss, att se att det har skett en del framsteg. Vi har varit aktiva från svensk sida och verkat för att öppna upp institutionerna och förändra regelverket. Det har börjat ske en hel del även där. Det finns hopp för världen, fru talman. Det finns hopp för vårt enda jordklot.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 199 ROBERT HALEF (KD):

Fru talman! Just nu följer vi med en blandning av hopp och oro den dramatiska utvecklingen i Libyen. Revolutionerna i Mellanöstern och Nordafrika startade för snart en månad sedan i Tunisien och spred sig till flera andra arabiska länder i regionen. Denna folkliga revolt har vi inte sett någon motsvarighet till sedan kommunismens fall i Östeuropa för ca 20 år sedan.

De senaste decenniernas globaliseringsprocess har varit en viktig faktor i de revolutioner vi har sett den senaste månaden. Globaliseringen har skapat nya möjligheter för individer och företag, för idéer och för information att fritt röra sig över gränserna. Det friare flödet av varor, tjänster och kapital har bidragit till att skapa förutsättningar för demokratiseringar, men också för ökad tillväxt och välbästand.

Fru talman! Globaliseringen har bidragit till ett öppnare världspolitiskt klimat. Aldrig tidigare har det funnits så många demokratier i världen som i dag. Sambandet mellan demokrati och ekonomisk utveckling är solklar. Demokratins landvinningar, framför allt en fri press, har gjort att färre människor drabbas av svält. Dessutom tenderar demokratier att inte gå i krig med varandra, vilket har gjort att allt färre krig i dag utkämpas mellan stater. Globaliseringen har minskat avstånden mellan människor samtidigt som kunskapen och förståelsen för levnadsvillkoren i andra delar av världen har ökat.

Många frågor om bland annat finansmarknaderna och klimatförändringarna kräver lösningar på global och internationell nivå. Det är viktigt

att demokratin grundas på gemensamma universella värderingar om alla människors lika rätt och värde.

Fru talman! I en alltmer globaliserad värld ställs ökade krav på en värdegemenskap som kan utgöra grunden såväl för ett konstruktivt samarbete som för åtgärder mot hot av olika slag. Av avgörande betydelse är de mänskliga rättigheterna, demokrati, god samhällsstyrning och fungerande rättsordningar.

Jag anser att det är viktigt att arbetet för mänskliga rättigheter får ökad tyngd i det svenska bistånds- och utrikespolitiska arbetet.

Det är viktigt att Sverige driver en utrikespolitik som har en tydlig förankring i vår gemensamma värdegrund. Därför är det viktigt att vi stöder den pågående kampen för demokrati och mänskliga rättigheter i Mellanöstern och Nordafrika, men också i länder som Vitryssland och Kina.

För att främja världsfreden och minska de globala klyftorna och miljöförstörelsen krävs ökat internationellt samarbete. Detta sker främst på global nivå via FN, på regional nivå inom EU, Europarådet och OSSE samt genom det nordiska samarbetet. De internationella samarbetskanalerna är viktiga, och dessa behöver vi slå vakt om.

Fru talman! Som ett resultat av globaliseringen har andelen fattiga i världen minskat. Andelen fattiga förutspås sjunka från 21 procent till 13 procent år 2015, enligt Världsbankens prognos år 2009. Trenden går åt rätt håll, men trots det är vi långt ifrån att utrota fattigdomen.

Fattigdomen och svälten i vår globaliserade värld är en moralisk katastrof som kan åtgärdas. I dag finns kunskap, teknik och alla resurser som behövs för att bekämpa fattigdomen. Det som saknas är den politiska viljan. Utvecklingsländer måste få en chans att konkurrera på lika villkor. De begränsande hindren på världsmarknaden måste därför tas bort.

Fru talman! Min förhoppning är att globaliseringen kan leda till att demokratin och respekten för de mänskliga rättigheterna sprider sig över världen och bidrar till ekonomisk utveckling och att allt fler människor lyfts ur fattigdomen.

Jag yrkar avslag på motionerna och bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 200 VALTER MUTT (MP):

Fru talman! Jag skulle vilja säga några ord om det som sägs i motion U256 av Åsa Romson med flera om Världsbankens satsningar på fossila bränslen.

Den oerhörda potential förnybar energi besitter förtjänar, precis som motionärerna framhåller, att betonas igen och igen. Inte minst många länder i syd präglas av synnerligen god tillgång på energi ur sol, vind, vågor och andra flödesenergier. I skarp kontrast till fossila energislag handlar det här om decentraliserad energi där så att säga själva energiråvaran är gratis och inte tar slut. Den är därmed inte heller konfliktdrivande på samma sätt som alltför ofta är fallet vid utvinning av olja och gas.

Många utvecklingsländer med endast bristfälligt utbyggd energiinfrastruktur har här en historisk chans att grodhoppa över såväl kärnkraft som fossila strukturer och i stället satsa på ren och förnybar energiteknologi. För att detta ska bli möjligt, fru talman, krävs emellertid betydande initiala investeringar, och det är då avgörande att Världsbanken –

Prot. 2010/11:65
2 mars

*Globalisering och
internationellt
ekonomiskt samarbete*

allas vår bank – fasar ut fossilinvesteringar till förmån för satsningar på förnybar energi.

Tyvärr sker detta endast i snigelfart, och Världsbankens energiinvesteringar domineras alltjämt av massiva fossilsatsningar. Med tanke på vad klimatklockan är slagen är detta naturligtvis fullständigt ohållbart och oansvarigt. Sverige kan som medlem av Världsbanken vara pådrivande för att accelerera bankens satsningar på förnybar energi, och vår regering har här ett bjudande ansvar.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 3 mars.)

25 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 2 mars

2010/11:241 Uranbrytning i Sverige

av *Lise Nordin* (MP)

till närings- och energiminister Maud Olofsson (C)

2010/11:242 Tillsyn av HVB-hem och andra boenden för barn och unga

av *Lena Hallengren* (S)

till statsrådet Maria Larsson (KD)

2010/11:243 Bullerproblematik i Linköping

av *Johan Löfstrand* (S)

till miljöminister Andreas Carlgren (C)

2010/11:244 Klagomålshanteringen i hälso- och sjukvården

av *Lena Hallengren* (S)

till socialminister Göran Hägglund (KD)

2010/11:245 Undantag från EU:s regler om gränsvärden för dioxin

av *Suzanne Svensson* (S)

till landsbygdsminister Eskil Erlandsson (C)

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 8 mars.

26 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 1 mars

2010/11:339 Kommunernas ansvar för ensamkommande flyktingbarn

av *Luciano Astudillo* (S)

till statsrådet Tobias Billström (M)

2010/11:340 Modernare regler för fastställelse av konststillhörighet

av *Helena Leander* (MP)
till socialminister Göran Hägglund (KD)

2010/11:341 Integritetsskydd på Internet

av *Désirée Liljevall* (S)
till statsrådet Birgitta Ohlsson (FP)

2010/11:342 Självrisk i patientförsäkringen

av *Anna Wallén* (S)
till socialminister Göran Hägglund (KD)

2010/11:343 Barnkonventionen och skärpta passregler

av *Anita Brodén* (FP)
till statsrådet Tobias Billström (M)

2010/11:344 Cyberfrihet

av *Roza Güclü Hedin* (S)
till utrikesminister Carl Bildt (M)

2010/11:345 Försäkringskassans framtida verksamhet i Norrbottens inlandskommuner

av *Maria Stenberg* (S)
till statsrådet Ulf Kristersson (M)

2010/11:346 Angelägna kulturprojekt som inte kommer att byggas

av *Jörgen Hellman* (S)
till kultur- och idrottsminister Lena Adelsohn Liljeroth (M)

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 8 mars.

27 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 2 mars

2010/11:316 Metoder för att minska ungas utanförskap

av *Wivi-Anne Johansson* (V)
till statsrådet Ulf Kristersson (M)

2010/11:318 Möjligheter att göra högskoleprovet med talsyntes

av *Louise Malmström* (S)
till utbildningsminister Jan Björklund (FP)

2010/11:321 Öppnande av det svenska Stasiarkivet

av *Mikael Oscarsson* (KD)
till justitieminister Beatrice Ask (M)

2010/11:322 Ursprungsmärkning och dioxiner i kött

av *Jens Holm* (V)
till landsbygdsminister Eskil Erlandsson (C)

2010/11:327 Sjukförsäkring gällande svårt sjuka

av *Anita Brodén* (FP)
till statsrådet Ulf Kristersson (M)

2010/11:328 Översyn av minerallagen

av *Gustav Fridolin* (MP)

till närings- och energiminister Maud Olofsson (C)

2010/11:329 Avsaknaden av automatiska brandlarm på skolor

av *Hans Backman* (FP)

till justitieminister Beatrice Ask (M)

2010/11:330 Flyktingar från Västsahara

av *Jonas Sjöstedt* (V)

till justitieminister Beatrice Ask (M)

2010/11:331 Åtgärder mot bonuskulturen

av *Ulla Andersson* (V)

till statsrådet Peter Norman (M)

2010/11:333 Konsekvenser av avgifter för tredjelandsstudenter

av *Gustav Fridolin* (MP)

till utbildningsminister Jan Björklund (FP)

2010/11:334 Konsumentskydd för snusprodukter

av *Eva Flyborg* (FP)

till socialminister Göran Hägglund (KD)

2010/11:335 Kraven på pass och klarlagd identitet i ärenden om uppehållstillstånd

av *Christina Höj Larsen* (V)

till statsrådet Tobias Billström (M)

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 8 mars.

28 § Kammaren åtskildes kl. 21.23.

Förhandlingarna leddes

av förste vice talmannen från sammanträdets början till och med 12 § anf. 36 (delvis),

av talmannen därefter till och med 13 § anf. 74 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med 17 § anf. 112 (delvis),

av talmannen därefter till och med 21 § anf. 130 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med 23 § anf. 168 (delvis),

av talmannen därefter till och med 24 § anf. 194 (delvis) och

av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

MADELEINE GABRIELSON HOLST

/Eva-Lena Ekman

1 § Anmälan om återtagande av plats i riksdagen	1
2 § Anmälan om ordförande i justitieutskottet	1
3 § Meddelande om preliminär plan för kammarens sammanträden.....	1
4 § Fastställande av dag för riksmötets start 2011/12.....	1
5 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
6 § Anmälan om inkommet protokollsutdrag från utskott	3
7 § Hänvisning av ärende till utskott.....	3
8 § Förnyad bordläggning.....	3
9 § Ny fastighetsmäklarlag.....	3
Civilutskottets betänkande 2010/11:CU12	3
Anf. 1 MARIANNE BERG (V)	3
Anf. 2 ANTI AVSAN (M)	4
Anf. 3 JAN ERTSBORN (FP).....	6
Anf. 4 PER LODENIUS (C)	6
(Beslut fattades under 19 §).....	8
10 § Vissa ändringar i läkemedelslagen	8
Socialutskottets betänkande 2010/11:SoU7	8
(Beslut fattades under 19 §).....	8
11 § Förskolan m.m.	9
Utbildningsutskottets betänkande 2010/11:UbU6	9
Anf. 5 JABAR AMIN (MP)	9
Anf. 6 WIWI-ANNE JOHANSSON (V).....	10
Anf. 7 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M).....	11
Anf. 8 WIWI-ANNE JOHANSSON (V) replik	13
Anf. 9 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik.....	14
Anf. 10 WIWI-ANNE JOHANSSON (V) replik	14
Anf. 11 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik.....	14
Anf. 12 TINA ACKETOFT (FP)	14
Anf. 13 JABAR AMIN (MP) replik	16
Anf. 14 TINA ACKETOFT (FP) replik	16
Anf. 15 JABAR AMIN (MP) replik	17
Anf. 16 TINA ACKETOFT (FP) replik	17
Anf. 17 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C).....	17
Anf. 18 ANNIKA ECLUND (KD).....	19
Anf. 19 Statsrådet NYAMKO SABUNI (FP)	21
Anf. 20 WIWI-ANNE JOHANSSON (V) replik	22
Anf. 21 Statsrådet NYAMKO SABUNI (FP) replik	23
Anf. 22 WIWI-ANNE JOHANSSON (V) replik	23
Anf. 23 Statsrådet NYAMKO SABUNI (FP)	24
Anf. 24 JABAR AMIN (MP) replik	24
Anf. 25 Statsrådet NYAMKO SABUNI (FP) replik	24
Anf. 26 JABAR AMIN (MP) replik	25

Anf. 27 Statsrådet NYAMKO SABUNI (FP) replik	25
Anf. 28 HÅKAN BERGMAN (S)	26
Anf. 29 JABAR AMIN (MP) replik.....	27
Anf. 30 HÅKAN BERGMAN (S) replik	27
Anf. 31 JABAR AMIN (MP) replik.....	27
Anf. 32 HÅKAN BERGMAN (S) replik	27
(Beslut fattades under 19 §.)	27
12 § Legitimation för lärare och förskollärare	27
Utbildningsutskottets betänkande 2010/11:UbU5.....	27
Anf. 33 MIKAEL DAMBERG (S)	27
Anf. 34 JABAR AMIN (MP).....	29
Anf. 35 RICHARD JOMSHOF (SD).....	31
Anf. 36 WIWI-ANNE JOHANSSON (V)	32
Anf. 37 MICHAEL SVENSSON (M).....	33
Anf. 38 MIKAEL DAMBERG (S) replik	34
Anf. 39 MICHAEL SVENSSON (M) replik	35
Anf. 40 MIKAEL DAMBERG (S) replik	35
Anf. 41 MICHAEL SVENSSON (M) replik	36
Anf. 42 RICHARD JOMSHOF (SD) replik.....	36
Anf. 43 MICHAEL SVENSSON (M) replik	36
Anf. 44 RICHARD JOMSHOF (SD) replik.....	37
Anf. 45 MICHAEL SVENSSON (M) replik	37
Anf. 46 TINA ACKETOFT (FP).....	37
Anf. 47 RICHARD JOMSHOF (SD) replik.....	40
Anf. 48 TINA ACKETOFT (FP) replik	40
Anf. 49 RICHARD JOMSHOF (SD) replik.....	40
Anf. 50 TINA ACKETOFT (FP) replik	41
Anf. 51 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C)	41
Anf. 52 ANNIKA ECLUND (KD)	43
(Beslut fattades under 19 §.)	44
13 § Begäran om skrivelse från regeringen inför EU:s vårtoppmöte	44
Finansutskottets betänkande 2010/11:FiU45	44
Anf. 53 ANNA KINBERG BATRA (M).....	44
Anf. 54 CARL B HAMILTON (FP).....	47
Anf. 55 PER ÅSLING (C)	49
Anf. 56 THOMAS ÖSTROS (S).....	50
Anf. 57 CARL B HAMILTON (FP) replik	53
Anf. 58 THOMAS ÖSTROS (S) replik	53
Anf. 59 CARL B HAMILTON (FP) replik.....	54
Anf. 60 THOMAS ÖSTROS (S) replik	55
Anf. 61 ANNA KINBERG BATRA (M) replik	55
Anf. 62 THOMAS ÖSTROS (S) replik	56
Anf. 63 ANNA KINBERG BATRA (M) replik	57
Anf. 64 THOMAS ÖSTROS (S) replik	57
Anf. 65 JONAS ERIKSSON (MP)	58
Anf. 66 JOHNNY SKALIN (SD)	59
Anf. 67 ULLA ANDERSSON (V).....	60

Anf. 68	CARL B HAMILTON (FP) replik	61
Anf. 69	ULLA ANDERSSON (V) replik	61
Anf. 70	CARL B HAMILTON (FP) replik	62
Anf. 71	ULLA ANDERSSON (V) replik	62
Anf. 72	BJÖRN VON SYDOW (S)	62
Anf. 73	ANNA KINBERG BATRA (M) replik	63
Anf. 74	BJÖRN VON SYDOW (S) replik	64
Anf. 75	ANNA KINBERG BATRA (M) replik	64
Anf. 76	BJÖRN VON SYDOW (S) replik	65
Anf. 77	CARL B HAMILTON (FP) replik	65
Anf. 78	BJÖRN VON SYDOW (S) replik	66
Anf. 79	CARL B HAMILTON (FP) replik	66
Anf. 80	BJÖRN VON SYDOW (S) replik	67
	(Beslut fattades under 19 §.)	67
14 §	Ändring i lagen om Sveriges riksbank	67
	Finansutskottets betänkande 2010/11:FiU16	67
	(Beslut fattades under 19 §.)	67
15 §	Kommunala frågor	68
	Finansutskottets betänkande 2010/11:FiU30	68
Anf. 81	JENNIE NILSSON (S)	68
Anf. 82	JOHNNY SKALIN (SD)	69
Anf. 83	ULLA ANDERSSON (V)	69
Anf. 84	GÖRAN PETTERSSON (M)	72
Anf. 85	ULLA ANDERSSON (V) replik	73
Anf. 86	GÖRAN PETTERSSON (M) replik	74
Anf. 87	ULLA ANDERSSON (V) replik	74
Anf. 88	GÖRAN PETTERSSON (M) replik	75
Anf. 89	JENNIE NILSSON (S) replik	75
Anf. 90	GÖRAN PETTERSSON (M) replik	76
Anf. 91	JENNIE NILSSON (S) replik	76
Anf. 92	GÖRAN PETTERSSON (M) replik	77
Anf. 93	GUNNAR ANDRÉN (FP)	78
Anf. 94	ULLA ANDERSSON (V) replik	79
Anf. 95	GUNNAR ANDRÉN (FP) replik	79
Anf. 96	ULLA ANDERSSON (V) replik	80
Anf. 97	GUNNAR ANDRÉN (FP) replik	80
Anf. 98	PER ÅSLING (C)	81
Anf. 99	ULLA ANDERSSON (V) replik	82
Anf. 100	PER ÅSLING (C) replik	83
Anf. 101	ULLA ANDERSSON (V) replik	83
Anf. 102	PER ÅSLING (C) replik	84
Anf. 103	ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M)	84
Anf. 104	ULLA ANDERSSON (V) replik	85
Anf. 105	ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M) replik	85
Anf. 106	ULLA ANDERSSON (V) replik	86

Anf. 107 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M) replik.....	86
(Beslut fattades under 19 §.)	87
16 § Bank-, försäkrings- och kreditupplysningsfrågor	87
Finansutskottets betänkande 2010/11:FiU31	87
Anf. 108 BO BERNHARDSSON (S).....	87
Anf. 109 ULLA ANDERSSON (V).....	88
Anf. 110 JÖRGEN ANDERSSON (M)	90
Anf. 111 CARL B HAMILTON (FP).....	91
(Beslut fattades under 19 §.)	92
17 § Fiskeripolitik m.m.	92
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2010/11: MJU11	92
Anf. 112 JAN-OLOF LARSSON (S).....	92
Anf. 113 TINA EHN (MP)	95
Anf. 114 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V)	97
Anf. 115 RUNE WIKSTRÖM (M).....	98
Anf. 116 JAN-OLOF LARSSON (S) replik	100
Anf. 117 RUNE WIKSTRÖM (M) replik.....	101
Anf. 118 JAN-OLOF LARSSON (S) replik	101
Anf. 119 RUNE WIKSTRÖM (M) replik.....	102
Anf. 120 LARS TYSKLIND (FP)	102
Anf. 121 JAN-OLOF LARSSON (S) replik	104
Anf. 122 LARS TYSKLIND (FP) replik	105
Anf. 123 JAN-OLOF LARSSON (S) replik	105
Anf. 124 LARS TYSKLIND (FP) replik	106
(forts. 20 §).....	106
Ajournering.....	106
Återupptagna förhandlingar	106
18 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 16 februari.....	107
JuU13 Särskild utlänningskontroll	107
KU19 Riksdagens arbetsformer m.m.	107
KU24 Kommunala och regionala frågor	108
FiU22 Riksrevisionens styrelses framställning om statens betalningar.....	108
KrU5 Mediefrågor.....	108
MJU13 Skogspolitik.....	109
19 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	110
CU12 Ny fastighetsmäklarlag	110
SoU7 Vissa ändringar i läkemedelslagen	110
UbU6 Förskolan m.m.	110
UbU5 Legitimation för lärare och förskollärare.....	113
FiU45 Begäran om skrivelse från regeringen inför EU:s vårtoppmöte	114
FiU16 Ändring i lagen om Sveriges riksbank	114
FiU30 Kommunala frågor	114
FiU31 Bank-, försäkrings- och kreditupplysningsfrågor.....	115
20 § (forts. från 17 §) Fiskeripolitik m.m. (forts. MJU11)	116

Anf. 125 IRENE OSKARSSON (KD)	116
Anf. 126 STAFFAN DANIELSSON (C)	117
(Beslut skulle fattas den 3 mars.)	119
21 § Processrättsliga frågor	119
Justitieutskottets betänkande 2010/11:JuU9	119
Anf. 127 MATTIAS JONSSON (S)	119
Anf. 128 MARIA FERM (MP)	121
Anf. 129 KENT EKEROOTH (SD)	122
Anf. 130 CARL-OSKAR BOHLIN (M)	122
Anf. 131 ROGER HADDAD (FP)	124
Anf. 132 KENT EKEROOTH (SD) replik	125
Anf. 133 ROGER HADDAD (FP) replik	126
Anf. 134 KENT EKEROOTH (SD) replik	126
Anf. 135 ROGER HADDAD (FP) replik	127
Anf. 136 JOHAN LINANDER (C)	127
Anf. 137 KENT EKEROOTH (SD) replik	128
Anf. 138 JOHAN LINANDER (C) replik	128
Anf. 139 KENT EKEROOTH (SD) replik	129
Anf. 140 JOHAN LINANDER (C) replik	129
Anf. 141 CAROLINE SZYBER (KD)	129
Anf. 142 MARIA ABRAHAMSSON (M)	130
Anf. 143 KENT EKEROOTH (SD) replik	132
Anf. 144 MARIA ABRAHAMSSON (M) replik	132
Anf. 145 KENT EKEROOTH (SD) replik	133
Anf. 146 MARIA ABRAHAMSSON (M) replik	133
(Beslut skulle fattas den 3 mars.)	133
22 § Unga lagöverträdare	133
Justitieutskottets betänkande 2010/11:JuU12	133
Anf. 147 ARHE HAMEDNACA (S)	133
Anf. 148 HELENA BOUVENG (M)	136
Anf. 149 ROGER HADDAD (FP)	138
Anf. 150 JOHAN LINANDER (C)	139
Anf. 151 ARHE HAMEDNACA (S) replik	141
Anf. 152 JOHAN LINANDER (C) replik	141
Anf. 153 ARHE HAMEDNACA (S) replik	142
Anf. 154 JOHAN LINANDER (C) replik	142
Anf. 155 KENT EKEROOTH (SD)	142
Anf. 156 TUVE SKÅNBERG (KD)	143
Anf. 157 MARIA FERM (MP)	144
Anf. 158 ROGER HADDAD (FP) replik	146
Anf. 159 MARIA FERM (MP) replik	146
Anf. 160 ROGER HADDAD (FP) replik	146
Anf. 161 MARIA FERM (MP) replik	147
Anf. 162 LENA OLSSON (V)	147
Anf. 163 HELENA BOUVENG (M) replik	148
Anf. 164 LENA OLSSON (V) replik	149
Anf. 165 HELENA BOUVENG (M) replik	149
Anf. 166 LENA OLSSON (V) replik	150

(Beslut skulle fattas den 3 mars.)	150
23 § Kommissionens arbetsprogram för 2011.....	150
Utrikesutskottets utlåtande 2010/11:UU11	150
Anf. 167 PATRIK BJÖRCK (S).....	150
Anf. 168 VALTER MUTT (MP).....	153
Anf. 169 BJÖRN SÖDER (SD).....	155
Anf. 170 JONAS SJÖSTEDT (V).....	156
Anf. 171 WALBURGA HABSBURG DOUGLAS (M).....	159
Anf. 172 FREDRIK MALM (FP).....	161
Anf. 173 JONAS SJÖSTEDT (V) replik	163
Anf. 174 FREDRIK MALM (FP) replik.....	164
Anf. 175 JONAS SJÖSTEDT (V) replik	164
Anf. 176 FREDRIK MALM (FP) replik.....	165
Anf. 177 KERSTIN LUNDGREN (C).....	166
Anf. 178 ROBERT HALEF (KD).....	167
Anf. 179 Statsrådet BIRGITTA OHLSSON (FP).....	168
Anf. 180 PATRIK BJÖRCK (S) replik.....	172
Anf. 181 Statsrådet BIRGITTA OHLSSON (FP) replik.....	173
Anf. 182 PATRIK BJÖRCK (S) replik.....	174
Anf. 183 Statsrådet BIRGITTA OHLSSON (FP) replik.....	174
Anf. 184 JONAS SJÖSTEDT (V) replik	174
Anf. 185 Statsrådet BIRGITTA OHLSSON (FP) replik.....	175
Anf. 186 JONAS SJÖSTEDT (V) replik	176
Anf. 187 Statsrådet BIRGITTA OHLSSON (FP) replik.....	176
Anf. 188 KENNETH G FORSLUND (S)	177
(Beslut skulle fattas den 3 mars.)	178
24 § Globalisering och internationellt ekonomiskt samarbete	178
Utrikesutskottets betänkande 2010/11:UU13.....	178
Anf. 189 TOMMY WAIDELICH (S).....	178
Anf. 190 BODIL CEBALLOS (MP)	180
Anf. 191 HANS LINDE (V)	182
Anf. 192 WALBURGA HABSBURG DOUGLAS (M).....	185
Anf. 193 HANS LINDE (V) replik	186
Anf. 194 WALBURGA HABSBURG DOUGLAS (M) replik	187
Anf. 195 HANS LINDE (V) replik	187
Anf. 196 WALBURGA HABSBURG DOUGLAS (M) replik	188
Anf. 197 CHRISTER WINBÄCK (FP)	188
Anf. 198 KERSTIN LUNDGREN (C).....	190
Anf. 199 ROBERT HALEF (KD).....	191
Anf. 200 VALTER MUTT (MP)	192
(Beslut skulle fattas den 3 mars.)	193
25 § Anmälan om interpellationer	193
26 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	193
27 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	194
28 § Kammaren åtskildes kl. 21.23.	195

Tryck: Elanders, Vällingby 2011